

Maslina Ljubičić

POSUĐENICE
I LAŽNI PAROVI

Hrvatski, talijanski i jezično posredovanje

POSUĐENICE I LAŽNI PAROVI

Maslina Ljubičić

ISBN 978-953-234-13-55

9 789532 341355

Maslina Ljubičić

Posuđenice i lažni parovi
Hrvatski, talijanski i jezično posredovanje

Izdavač
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača
prof. dr. Damir Boras

Recenzenti
akademik August Kovačec
prof. dr. Smiljka Malinar

Grafičko oblikovanje
Vinko Kovačić

Tisak
Hitra produkcija knjiga d.o.o.

Naklada
400 primjeraka

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 772642.

ISBN 978-953-175-397-5

Ova je knjiga tiskana u sklopu projekta *Talijanski i hrvatski u kontaktu i kontrastu*, koji financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

Maslina Ljubičić

Posuđenice i lažni parovi

Hrvatski, talijanski i jezično posredovanje

 PF press

Zagreb, 2011.

Sadržaj

Uvodna bilješka	9
O semantičkoj specijalizaciji posuđenica.....	11
1. Uvodne napomene: o posuđenicama i njihovu značenju	11
2. Nekoliko primjera semantičke specijalizacije	14
2.1. Talijanski <i>handicappato</i>	14
2.2. <i>Knjižničar i bibliotekar</i>	16
2.3. <i>Boutique, butik</i>	18
2.4. <i>Makina i biznis</i>	22
2.5. <i>ŕuice, džus, đus</i>	24
2.6. <i>Bevanda i konšerva</i>	25
3. Rasprava	27
4. Zaključne opaske	32
Lažni parovi i etimologija.....	39
1. Sličnost izraza kao osnovno svojstvo.....	39
2. Zajedničko podrijetlo?	41
3. Paretimološko povezivanje.....	46
4. Lažni parnjak »nevidljivoga« jezika u etimološkom tumačenju	48
5. Zaključak	49
O ulozi njemačkoga u nastanku hrvatsko-talijanskih lažnih parova	51
1. Uvod	51
2. Male fonomorfološke nepodudarnosti	55
2.1. Njemački anglizmi – hrvatski germanizmi	55
2.2. Njemački romanizmi – hrvatski germanizmi	58
2.3. Njemačko posredovanje europeizama.....	67
2.4. Supostojanje romanizma i germanizma u hrvatskom ..	72

2.5. Talijanski germanizmi slavenskoga podrijetla	76
2.6. Različita fonomorfološka prilagodba njemačkih riječi . .	78
3. Opasnost od izmišljanja parnjaka	79
4. Različito značenje – etimološke i slučajne istozvučnice	86
5. Potpuni lažni parovi	90
6. Djelomični lažni parovi	101
7. Različita razina uporabe	106
8. Različita frekvencija uporabe	109
9. Različite kolokacije	110
10. Zaključne napomene	111

Supostavni pristup prilagodbi roda francuskih imenica u talijanskom i hrvatskom jeziku 115

1. Uvod	115
2. Opće tendencije prilagodbe u talijanskom i hrvatskom	116
3. Različita prilagodba u talijanskom i hrvatskom	119
4. Imenice koje znače osobe	121
5. Jezik posrednik	124
6. Druga talijanska rješenja	132
7. Iste latinske riječi; francuski talijanizmi	135
8. Francuski sufiks <i>-age</i>	138
9. Zaključak	139

Supostavni pristup prilagodbi roda engleskih imenica u talijanskom i hrvatskom jeziku 143

1. Uvod	143
2. Gramatički rod određen spolom	144
2.1. Specifičnosti prilagodbe u hrvatskom	145
2.1.1. Nastavci imenica ženskoga roda	145
2.1.2. Sufiksi imenica ženskoga roda	146
2.2. Nepredvidljive nepodudarnosti	148
2.3. Muški rod – lingvistički neoznačen	149

2.4. Mocijske tvorbe <i>ad hoc</i>	150
3. Tendencija muškoga roda	152
4. Specifičnosti talijanske prilagodbe.....	153
4.1. Semantička analogija i elipsa	154
4.2. Povezivanje s alotropima	159
5. Jezik posrednik	161
6. Sufiksi latinskoga podrijetla.....	162
7. Zaključak.....	164
Nekoliko hrvatsko-talijanskih lažnih parova u restriktivnim kolokacijama	167
1. Uvod: o lažnim parovima i restriktivnim kolokacijama.....	167
2. Supostavna analiza restriktivnih kolokacija.....	169
3. Lažni parovi u restriktivnim kolokacijama	171
4. Homonimija, polisemija i kolokacija.....	175
5. Zaključak	176
Hrvatsko-talijanski lažni parovi: standardni jezik i dijalekt.	179
1. Uvod	179
2. »Lažno prijateljstvo« hrvatskih dijalektizama s talijanskim riječima	184
3. Zaključak	190
Navedena djela.....	193
Kratice.....	225
Riassunto – Prestiti e falsi amici. Croato, italiano e mediazione linguistica.....	229
Kazalo riječi i izraza	233

Uvodna bilješka

Ova knjiga obuhvaća studije o posuđenicama i lažnim parovima, poglavito hrvatsko-talijanskim, koji se vrlo često objašnjavaju jezičnim dodirima, posredovanjem i usporedbom s drugim jezicima. Istraživanje lažnih parova na poseban način otkriva dinamiku leksičkih promjena, od izrazne i značenjske divergencije do manje ili veće konvergencije, kojoj teže međujezični utjecaji.

Riječ je o razrađenim inačicama radova, tiskanih na hrvatskom, talijanskom ili engleskom jeziku, koji su nastali na temelju izlaganja na međunarodnim znanstvenim skupovima u Hrvatskoj, Njemačkoj, Češkoj i Italiji.

Studija *Bilješke o semantičkoj specijalizaciji posuđenica* tiskana je u časopisu *Suvremena lingvistika* (br. 45-46, 1998, str. 17-37), a na tu temu prethodno sam izlagala na *II. međunarodnom skupu „Jezici i kulture u doticajima – Lingue e culture in contatto”* u Puli 1990.

Referat naslovljen *Lažni parovi i etimologija* održala sam na *V. Skokovim etimološkim i nomastičkim susretima* (HAZU, Vukovar, 2002.), a objavljen je u časopisu *Filologija* (knjiga 40, 2003, str. 79-88).

O ulozi njemačkoga u nastanku hrvatsko-talijanskih lažnih parova održala sam izlaganje na *VI Convegno Internazionale della Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana (SILFI)* u Njemačkoj (Duisburg, 2000.). U znatno širem obliku rad *Sul ruolo del tedesco nella*

formazione dei falsi amici croato-italiani tiskan je u časopisu *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia* (XLV-XLVI, 2000-2001, str. 137-176).

Na 17th *International Congress of Linguistics* (Prag, 2003.) izlagala sam na temelju supostavnoga pristupa o vrlo često nepodudarnoj prilagodbi roda francuskih imenica u talijanskom i hrvatskom, a studija *Contrastive Approach to the Adaptation of Gender of French Nouns in Italian and in Croatian* objavljena je u *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, (XLVII-XLVIII, 2002-2003, str. 249-270).

Approccio contrastivo all'adattamento del genere dei nomi inglesi in italiano e in croato bio je moj referat na *XV Congresso dell'A.I.P.I. "Lingue e letterature in contatto"* u Italiji (Brunico, 2002.), a proširena je inačica tiskana u zborniku kongresa (ur. Bart Van den Bossche / Michael Bastiaensen / Corinna Salvadori Lonergan, Firenze, Cesati Editore, 2004, str. 131-141).

Izlaganje *Some Italian-Croatian False Friends in Restricted Collocations* održala sam na međunarodnom skupu EUROPHRAS u Njemačkoj (Loccum, 2002.), a pisana inačica rada objavljena je u zborniku *Phraseologismen als Gegenstand sprach- und kulturwissenschaftlicher Forschung* (ur. Csaba Földes / Jan Wirrer, Baltmannsweiler, Schneider Verlag Hohengehren, 2004, str. 147-156).

Hrvatsko-talijanski lažni parovi: standardni jezik i dijalekt bio je naslov moga referata na *3. međunarodnom leksikološko-leksikografskom znanstvenom skupu* (Zagreb, 2001.), koji je zatim objavljen u časopisu *Filologija* (knjiga 38-39, 2002, str. 19-31).

O semantičkoj specijalizaciji posuđenica

U jeziku primatelju broj značenja strane riječi u pravilu se smanjuje. Ako joj se suzi značenjsko polje, govorimo o semantičkoj specijalizaciji. Usljed suženja broja značenja i semantičkog polja posuđenice su lažni parovi riječi iz jezika iz kojega su preuzete, ili čak iz više jezika u kojima nalazimo etimološki istu riječ s različito adaptiranim značenjem. Semantička specijalizacija posuđenica dovodi nas do pitanja amelioracije i pejoracije značenja, uvrštenja u rječnik, lažnih parova i daljnjeg mijenjanja značenja.

1. Uvodne napomene: o posuđenicama i njihovu značenju

1.1. Kad jedan jezik preuzme iz drugoga neku riječ, ona doživljava fonološke, morfološke i semantičke promjene, jer se treba prilagoditi jeziku primatelju. Semantička razina posebno je zanimljiva već samim time što se kronološki razlikuje od fonološke ili morfološke, kao što se uzrok razlikuje od posljedice.

Naime, fonološka i morfološka komponenta ulaze u igru tek pošto se strana riječ počne rabiti u drugome jeziku. Budući da su fonološki i morfološki sustavi dvaju jezika u načelu različiti, strana će riječ nužno doživjeti veće ili manje fonološke i morfološke promjene, najčešće se

prilagođavajući jeziku primatelju, ili – mnogo rjeđe – unoseći neke inovacije u njegov sustav. Dakle, promjene na fonološkoj i morfološkoj razini posljedica su preuzimanja strane riječi.

Za razliku od spomenutih, semantičku komponentu valja proučavati kao uzrok leksičke importacije, jer stranu riječ prihvaćamo najčešće zbog značenja, da bismo imenovali nepodudarne ili nepostojeće elemente kulture s kojima smo došli u doticaj ili smo ih preuzeli iz druge jezične zajednice.¹ HOPE (str. 726) objašnjava: »Very often the motives for borrowing are to be sought in a language's need to keep abreast of a constantly changing world with its new inventions, techniques, historical, political, economic or social situations or interests«. Takvim posuđenicama »iz potrebe« često se u jeziku popunjavaju leksičke praznine.

Dakle, značenje riječi najuže je povezano s uzrokom leksičkoga posuđivanja. Taj uzrok, odnosno značenje riječi u fazi primarne adaptacije objašnjava se sociolingvističkim čimbenicima, koji imaju presudnu važnost u kontaktnoj lingvistici.

1.2. No ne smijemo zaboraviti da se značenje riječi može mijenjati, što dakako vrijedi i za posuđenice: i nakon što se riječ posve integrira u sustav jezika primatelja, može doći do promjene značenja. Naime, kad prođe kroz stadij primarne adaptacije, riječ preuzeta iz drugoga jezika više se ne osjeća kao strana, te se ponaša kao svaka druga domaća riječ. Posuđenica može proći kroz daljnju fonološku, morfološku i semantičku adaptaciju koja se često naziva sekundarnom i nema nikakve veze s jezikom iz kojega je preuzeta.²

1.3. Kad se riječi posuđuju »iz potrebe«, onima koji stranu riječ prihvaćaju primarno je značenje, a oblik je tek »popratna pojava«. Naravno, fonomorfološki oblik osjeća se kao nositelj toga značenja, jer je u svijesti govornika nekoga jezika nerazdvojivo vezan s pripadnim sadržajem: premda je izraz riječi arbitrarano u odnosu na sadržaj, u

¹ Dijakronijski gledano, zbog toga u leksiku dolazi do naglih inovacija. Za razliku od morfološkog i fonološkog sustava, »le vocabulaire est sujet à des innovations brusques et capricieuses. Il traduit des influences de civilisation, plutôt que la continuité linguistique, exprimée par le classement généalogique« (MEILLET 59).

² Usp. FILIPOVIĆ, §§ 4.1.3., 4.1.10.

određenom je jezičnom sustavu konvencionalan. Sa psiholingvističkog gledišta zanimljivo je pitanje u kojoj mjeri govornik koji rabi stranu riječ osjeća tu konvencionalnu povezanost s jezikom davateljem, a u kojoj mjeri s jezikom primateljem.

14. Za razliku od posuđenica »iz potrebe«, kod posuđenica »iz luksusa« strani izraz nikako nije samo »popratna pojava«, to jest ne služi samo za označivanje nekoga sadržaja, nego može biti čak i važniji od sadržaja. Počesto je riječ o jezičnom snobizmu.³ U tome slučaju u govornikovo svijesti veza s jezikom davateljem itekako je živa. Primjerice, u šatrovačkom govoru anglizmi *frend*, *frendica* istoznačni su riječima *prijatelj*, *prijateljica*, ali se rabe baš zato što potječu iz engleskoga.⁴ U talijanskom *baby-sitter* zvuči puno »otmjenije« od talijanske riječi *bambinaia*.⁵

15. Premda značenje posuđenice može biti nepromijenjeno u odnosu na jezik iz kojega je preuzeta,⁶ jezik primatelj stranoj riječi u pravilu smanjuje broj značenja. Dapače, posuđenica najčešće zadržava samo jedno značenje. Primjerice, prema velikom Websterovu rječniku, već spomenuta riječ *friend* ima u engleskom deset značenja, a u hrvatski je preuzeta samo u prvome značenju.⁷ Tumačeći semantičke promjene vezane za adaptaciju posuđenica, DERROY (str. 265) govori o takvoj *simplification du sens originel*: »En effet, très souvent, les mots sont empruntés avec un seul sens, alors qu'ils en possédaient deux ou plusieurs dans la langue donneuse«. Kao što znamo, strana riječ prodire u jezik »da se zadovolji potreba imenovanja preuzetog predmeta ili pojma iz kulture i civilizacije zemlje jezika davaoca, a to je obično samo jedno značenje« (FILIPOVIĆ₂ § 4.4.1.).

Prema tome, za razliku od posuđenice, riječ u jeziku iz kojega je preuzeta najčešće ima više značenja. Primjerice, ono što

³ Za »le snobisme linguistique« usp. ULLMANN₁ 169 i *passim*; ROBERT₁ 214 i *passim*; ulomak naslovljen »Linguistic Snobbery« u HOPE II, 734.

⁴ Usp. ovdje u nastavku § 3.1. *Frend*, *frendica* zabilježeno je u FILIPOVIĆ₃ 155.

⁵ Usp. DAMANI-EINWALTER 86.

⁶ Nulta semantička ekstenzija (*zero semantic extension*) – termin Rudolfa Filipovića (usp. FILIPOVIĆ₂ § 7.4.3. i *passim*).

⁷ Usp. WEBSTER'S THIRD 911.

podrazumijevamo pod hrvatskim *imidž* ('nečiji izgled, ponašanje, osobine, karakter itd., osobito u očima drugih, dojam što ga netko ili nešto ostavlja na okolinu') tek je jedno od sporednih značenja engleske imenice *image*.⁸

2. Nekoliko primjera semantičke specijalizacije

2.1. Talijanski *handicappato*

2.1.1. Osim što se broj značenja strane riječi u jeziku primatelju u pravilu smanjuje, stranoj riječi može biti i suženo značenjsko polje, a tada govorimo o semantičkoj specijalizaciji. Neka nam kao primjer posluži talijanska riječ *handicappato*, particip prošli glagola *handicappare* (od engleskoga *handicap*). Oblik *handicappato* često ima funkciju pridjeva (*un ragazzo handicappato*) ili imenice (*un handicappato*), posebno u značenju 'menomato, colpito da una minorazione fisiopsichica irreversibile o anche progressiva (riferito soprattutto a spastici, distrofici, paraplegici, emofilici)'.⁹

2.1.2. Engleski *handicap* u osnovnom je značenju športski termin. Značenje imenice jest 'a race or other competition in which difficulties are imposed on the superior contestants, or advantages given to the inferior, to make their chances of winning equal', 'such a difficulty or advantage'. Glagol znači 'to give handicap or handicaps to (contestants)'.¹⁰

Imenica *handicap* i glagol *to handicap* prvo su se semantički proširili time što su se počeli primjenjivati i izvan domene športa. U metaforičkoj uporabi imenica je počela značiti 'onemogućenje, otežanje, opterećenje, poteškoća, zapreka uopće', a glagol 'spriječiti,

⁸ Definiciju značenja riječi *image* preuzeli smo iz FILIPOVIĆ₃ (str. 170), gdje je zabilježeno da je to šesto od ukupno sedam značenja engleske riječi *image*, koliko ih bilježi *Longman Dictionary of Contemporary English*, London, 1978.

⁹ Navedeno iz DE FELICE/DURO 902. U talijanskom se osim *handicappare*, *handicappato* javlja i grafija *andicappare*, *andicappato*.

¹⁰ Navedeno iz WEBSTER'S NEW 643.

otežati, onemogućiti, staviti u nepovoljniji položaj, sputati, sputavati' (KLAJČ 330-331). Spomenuto izvedeno značenje nalazimo u izvornom engleskom, kao i u jezicima primateljima talijanskom i hrvatskom. Dapače, Rječnik dviju Matica i Anić – za razliku od Klaića i Šimundića – tumače *hendikep* prvo kao 'otežavajuća okolnost', a tek nakon toga daju značenje koje ta imenica ima u športu.¹¹ No, aktualno stanje u hrvatskom najvjernije je zabilježeno u Filipovićevu rječniku anglizama, gdje *hendikep* nije navedeno kao športski termin, već se samo bilježe značenja 'poteškoća, smetnja, zapreka' i 'fizički nedostatak'.¹² Ni glagol *hendikepirati* nema u hrvatskom značenje športskoga termina, u čemu se slažu svi naši konzultirani rječnici.

2.1.3. U talijanskom je zatim došlo do specijalizacije unutar semantičkoga polja u kojemu engleski glagol *to handicap*, talijanski *handicappare* ili hrvatski *hendikepirati* ima spomenuto preneseno značenje. Zbog toga ćemo *riabilitazione degli handicappati* najčešće prevesti kao *rehabilitacija invalida*.¹³ Naime, talijanska imenica *un handicappato* uobičajen je ekvivalent našem *invalid*. Giacomina i Kolb u njemačko-talijanskom rječniku navode *handicappato* najprije kao medicinski termin koji se na njemački prevodi kao *behindert* (npr. tal. *ha un fratello handicappato* – njem. *er/sie hat einen behinderten Bruder*, GIACOMINA/KOLB 1681). Premda i hrvatska izvedenica *hendikepiran* može značiti 'invalidan',¹⁴ valja naglasiti da se talijanski pridjev *handicappato* u tome značenju javlja daleko češće. Robertov nam rječnik otkriva da i u francuskom *handicapé* ili *handicapé physique* »tend à remplacer infirme« (ROBERT₂ 1070).¹⁵

¹¹ Usp. KLAJČ 330; ŠIMUNDIĆ 70; RJEČNIK MH/MS I, 174-175; ANIĆ₂ 248.

¹² Usp. FILIPOVIĆ₃ 164. Ovo hrvatsko značenje odgovara trećem značenju izvorne engleske riječi prema WEBSTER'S THIRD (str. 1027): 'a disadvantage that makes achievement unusually difficult'; *esp.* 'a physical disability that limits the capacity to work'.

¹³ Tal. imenica *invalido* najčešće ima uže značenje od naše *invalid*, jer po nekim rječnicima znači samo 'ratni vojni invalid' (usp. DE FELICE/DURO 1029; ZINGARELLI₁ 809), odnosno posebno se odnosi (tal. odrednica u rječniku *spec.*) na 'soldato non più valido al servizio militare' (GARZANTI 894). ZINGARELLI₄ (str. 937) navodi općenito značenje 'persona invalida, inabile'.

¹⁴ Hrv. *hendikepiran* 'spriječen da nešto učini', 'invalidan' (FILIPOVIĆ₃ 164). ŠIMUNDIĆ (str. 71) uz *hendikepirati* piše istoznačnice: *oštetiti; pogoditi; zadesiti; unesrečiti (se); zaostati (u razvoju)*.

¹⁵ U ranijem izdanju Robertov rječnik (ROBERT₁ 911) još ne daje tu opasku. Ova posuđenica, koja je (prema istome izvoru) prvi put registrirana 1957. godine, zaista se iznimno uspjela probiti, kad čak istiskuje izvornu francusku riječ.

2.1.4. Neprijeporno je da pojmove 'invalid' i 'invalidnost' zahvaća ono što Ullmann naziva *tabou de délicatesse*: »On atténue souvent les communications et constatations désagréables: celles ayant trait à la mort, à la maladie, aux infirmités, aux crimes, aux défauts, etc.«. Razmatrajući »les procédés que la langue met en œuvre pour faire face aux tabous«, isti autor zapaža: »Parmi les remplacements lexicaux, l'emprunt fournit une solution commode«. ¹⁶ Posuđenica iz engleskoga u specijaliziranom značenju (tal. *handicappato*, fr. *handicapé*) doista može prikladno poslužiti kao ublaženica kojom se izbjegava uporaba riječi koja znači 'invalid'.

U švedskome rječniku kao prvo značenje imenice *handikapp* čitamo upravo 'invalidnost, hendikep', a tek zatim 'hendikep, davanje prednosti'. ¹⁷ *Handikappad* znači 'invalidan, hendikepiran', a *handikappersättning* 'invalidnina, invalidska mirovina'. Kažimo na kraju kako zamjećujemo da se i u hrvatskom pridjev *hendikepiran* sve više rabi u spomenutom značenju.

2.2. Knjižničar i bibliotekar

2.2.1. Ukoliko u jeziku primatelju postoji ili se stvori domaći termin istoga značenja, strana riječ, odnosno posuđenica, bit će joj sinonim. Primjerice u hrvatskom *mass-media*, *mas mediji*, *mediji*¹⁸ – *sredstva masovnog ili javnog informiranja, komunikacije ili priopćavanja, priopćivala; keš – gotovina; friend, friendica – prijatelj, prijateljica*. U talijanskom *basket-ball*, *basket*¹⁹ – *pallacanestro; grape-fruit – pomelo*.

¹⁶ Usp. ULLMANN, 261, 262, 263 (u poglavlju »Tabou et euphemisme«, str. 259-264). Primjerice, za razliku od anglizma *il/la single* 'persona non sposata', talijanske riječi *scapolo* i *zitella* zvuče uvredljivo (DAMIANI-EINWALTER 86).

¹⁷ Značenja švedskih riječi prenosimo iz *SVENSK-KROATISKT* 179.

¹⁸ Usp. KLAJČIĆ 854; FILIPOVIĆ₃ 191. *Medij* ili u pl. *mediji* nastalo je elipsom u sekundarnoj adaptaciji.

¹⁹ Tal. *basket* ima značenje različito od engl. *basket* 'košara', jer je u talijanskom ta riječ nastala elipsom od *basket-ball*: ispušten je drugi dio složenice, ali je preostali zadržao značenje cjeline ('košarka'). Usp. ULLMANN 355. I u hrvatskom postoji *basketbol*, *baskitbol*, *basket* (FILIPOVIĆ₃ 100), no rabi se mnogo rjeđe nego u talijanskom. Za elipsu u jezičnom posuđivanju v. FILIPOVIĆ₂ §§ 7.3.2.2, 7.4.7. i *passim*; FILIPOVIĆ₃ 69-70.

2.2.2. No, pravih istoznačnica vrlo je malo. U vezi s time često se navodi Ullmannova misao: »it is almost a truism that total synonymy is an extremely rare occurrence, a luxury which language can ill afford«.²⁰ Budući da je sinonimija na neki način jezični luksus, jer se protivi jezičnoj ekonomičnosti, njome se otvaraju nove mogućnosti. Jednomu od sinonima može se smanjiti frekvencija uporabe pa se on može i izgubiti, ili se značenje jednoga ili obaju termina može specijalizirati.²¹

2.2.3. Kao primjer semantičke specijalizacije navest ćemo imenice *knjižničar* i *bibliotekar*, koje su istoznačne, upravo kao i imenice *knjižnica* i *biblioteka* od kojih su izvedene. Konstatirajući kako »la synonymie intégrale répugne au sentiment linguistique«, ULLMANN₁ (str. 185) navodi rješenje: »On la résoudra donc en répartissant entre les synonymes les diverses nuances de leur signification commune«. Tu je pojavu Bréal nazvao »loi de répartition«.²²

Doista, u bibliotekarskoj struci termini *knjižničar* i *bibliotekar* semantički su se specijalizirali, jer stručna osoba koju nazivamo bibliotekarom ima visoku stručnu spremu, dok knjižničar ima srednju ili višu spremu. Za razliku od Rječnika Matica i Klaićeva rječnika, ANIĆ₂ (str. 41) tumači *bibliotekar* kao terminologiziranu riječ: 'posebnim ispitom i znanjima osposobljen stručnjak za rad u biblioteci i sa svim specijalnim fondovima knjiga'.

Očito je da je u spomenutom slučaju značenje suženo, nakon što je riječ *bibliotekar* integrirana u hrvatski jezični sustav. Zato u toj naknadnoj restrikciji značenja prepoznajemo sekundarnu semantičku adaptaciju u stručnome jeziku. U općoj uporabi, izvan bibliotekarske struke, *knjižničar* i *bibliotekar* i dalje su sinonimi.

²⁰ Prenosimo iz LYONS 447.

²¹ Govoreći o dvostrukoj seriji riječi u engleskom (saksonskih i latinskih odnosno francuskih), kojima je značenje u početku bilo jednako, BRÉAL (str. 265) ističe mogućnost jezičnog obogaćenja zahvaljujući semantičkoj diferencijaciji: »car il est impossible qu'entre ces synonymes il ne s'établisse point de différences qui sont autant de ressources nouvelles pour la pensée«.

²² Usp. BRÉAL, poglavlje naslovljeno »La loi de répartition«, str. 26-38. Bréal objašnjava naziv: »Nous appelons 'répartition' l'ordre intentionnel par suite duquel des mots qui devraient être synonymes, et qui l'étaient en effet, ont pris cependant des sens différents et ne peuvent plus s'employer l'un pour l'autre« (BRÉAL 26).

2.3. *Boutique, butik*

2.3.1. Navest ćemo još nekoliko primjera semantičke adaptacije kojom jezik primatelj sužuje značenjsko polje stranih riječi.

Francuska riječ *boutique* ('trgovina') rabi se u novije vrijeme i u drugim jezicima, npr. u talijanskom, španjolskom, engleskom, njemačkom i hrvatskom. Kod nas se najčešće javlja u kroatiziranoj grafiji *butik*, a označuje trgovinu u kojoj se prodaje modna odjeća izrađena u malom broju primjeraka.

2.3.2. Zanimljivo je da u talijanskom otprije postoji imenica iste etimologije, *bottega* (od grčkoga *ἀποθήκη* 'spremište, skladište'), kojoj je značenje 'trgovina, prodavaonica' (npr. *b. di macellaio*, *b. di ferramenta*) ili 'radionica' (*b. di falegname*, *b. di calzolaio*), upravo kao i u hrvatskom istoznačna dijalekatska posuđenica iz talijanskoga odnosno mletačkoga – *butiga*.²³

2.3.3. Nije teško zaključiti da je riječ *boutique*, u francuskom istoznačna talijanskome *bottega* i našem regionalizmu *butiga*, prelaskom iz francuskoga suzila semantičko polje. U njemačkom je imenica *Boutique* sinonim *Modegeschäft*.²⁴ Dapače, mnogi talijanski rječnici (*GARZANTI*, *PASSERINI TOSI*, *DE FELICE/DURO*) preciziraju da je *boutique* trgovina u kojoj se prodaju isključivo ženski modni predmeti, a isto specijalizirano značenje navodi i veliki Websterov engleski rječnik.²⁵ *Zingarelli Gigante* toliko ne sužava značenje, jer definira *boutique* kao 'negozio elegante di abiti e accessori di abbigliamento'.

2.3.4. U hrvatskim rječnicima nalazimo i oblik *butika*. Rječnik dviju Matica bilježi da je to pokrajinska riječ, navodi citat iz Begovića, te upućuje na natuknicu *butiga*, koja je pokrajinski talijanizam

²³ Za tal. *bottega* usp. *DE FELICE/DURO* 280. Za mletački *boteaga* usp. *MIOTTO* 31. Za hrv. *butiga* usp. *RJEČNIK MH/MS I*, 301; *BENEŠIĆ II*, 200; *KLAIĆ* 207; *ANIĆ*, 75.

²⁴ Usp. *SANSONI*, II, 77. To značenje, isto kao u hrvatskom, navodi i američki *WEBSTER'S NEW* 167.

²⁵ Usp. *WEBSTER'S THIRD* 261. Ovaj rječnik navodi i drugo značenje, nastalo metonimijom: 'a utilitarian or luxury item lavishly decorated (as with gilt sequins, jewels)'.

('prodavaonica, dućan'). U Klaićevu *Rječniku stranih riječi* objašnjeno je da je *butika* hrvatska adaptacija francuskoga *boutique*, nalazimo je kod Matoša, a znači isto što i *butiga* ('dućan, prodavaonica, trgovina, radionica i lokal za saobraćanje s mušterijama istodobno'). Oba rječnika navode pisce koji rabe oblik *butika*, jer je očito rjeđi nego *butiga*. Imenica *butika*, koju nalazimo i kod Šenoe,²⁶ mogla je u hrvatski ući posredstvom njemačkoga, gdje *Butike* kao i *Budike* znači 'dućančić, trgovinica'.²⁷

Prema Benešićevu rječniku postoji razlika u značenju: *butiga* je 'dućan, trgovina, štacun', a *butika* 'posao, poduzeće, zavod'.

2.3.5. Klaić bilježi i drugo značenje natuknice *butiga*: tumači da je to u prostačkom govoru 'šlic, rasporak (na hlačama)'. Očito je da je spomenuto preneseno značenje preuzeto, kao i osnovno, iz mletačkoga dijalekta, gdje *botega* također znači 'lo sparato dei calzoni, abbottonatura dei calzoni'.²⁸ Talijanski rječnik *DISC* (str. 319) bilježi šaljivi izraz *avere la bottega aperta*, uz tumačenje: »in senso scherzoso, la patta dei pantaloni sbottonata«.

2.3.6. Za razliku od Matičina i Benešićeva rječnika, Klaić navodi i natuknicu *butik*, tumačeći da je to »u novije vrijeme vrlo prodorna riječ koja znači isto što i *butika*, *butiga*«. Ne možemo se složiti s tim značenjem ove doista prodorne riječi, već prije s onim što ga daje Anić: 'obrt i trgovina odjevnim predmetima koji se izrađuju po vlastitoj zamisli u malim serijama'. Doista, ispustimo li iz definicije »po vlastitoj zamisli«, to je danas u hrvatskom značenje spomenute posuđenice – specijalizirano, kao i u drugim europskim jezicima.

2.3.6.1. Dodajmo da je *bùtika* transmorfemizirana francuska imenica ženskoga roda (*la boutique*) ili transmorfemizirani njemački galicizam (*die Butike*). Oblik *bùtik* predstavlja adaptaciju francuske

²⁶ Usp. BENEŠIĆ II, 200.

²⁷ Usp. JAKIĆ/HURM 51. SANSONI, I, 117: *Budike* 'botteguccia'.

²⁸ Usp. ROSAMANI 109; MIOTTO, 21. Često u izrazu *aver la bottega averta* 'avere la patta dei pantaloni aperta' (BASSO/DURANTE 43). U tome metaforičkom značenju u našim govorima *butiga* danas nije odlika prostačkoga govora, već je dijalekatski kolokvijalizam (usp. KALOGJERA ET AL. 39; ŠIMUNOVIĆ 145).

riječi prema izgovoru, te postaje muškoga roda, uklapajući se među izvedenice na *-ik* ili *-īk* (kao *klèrik*, *cìnik* ili *brànīk*, *cjènīk*, *zvonīk*).²⁹

2.3.7. Usporedbom posuđenica *butiga* i *butik* vidimo kako riječi iste etimologije koje postoje u različitim jezicima u istome značenju ('trgovina': tal. *bottega*, fr. *boutique*) mogu iz tih jezika biti preuzete nezavisno jedna od druge, pri čemu se različito semantički prilagođuju. U našem slučaju *butik* ima drugačije – specijalizirano značenje.

Primjer imenice *butik* u odnosu na *butika* pokazuje nam da se neka riječ može posuditi dva puta iz istoga jezika (iz francuskoga; *butika* možda posredstvom njemačkoga), oblik joj se može različito adaptirati, a i značenje može biti drugačije.

Riječi *butiga*, *butika* i *butik* podsjećaju nas na važnost alotropije u jeziku.³⁰ Etimološki ista riječ služi kao farmaceutski termin – *apoteka*, istoznačan našem neologizmu *ljekarna* (SKOK I, 245).³¹

U njemačkom nalazimo još više alotropa, jer osim francuske *Boutique* postoji i posuđenica iz španjolskoga *Bodega* 'vinski podrum'. Rekli smo da je već spomenutoj riječi *Butike* («eindeutschend für *Boutique*», WAHRIG₁ 802)³² istoznačna *Budike* («Anlehnung an *Bude*

²⁹ Usp. BABIĆ §§ 698-723, 734. KLAJČ (str. 207) bilježi *butīk*. Naglasak na zadnjemu slogu postaje prihvatljiv u standardnom jeziku. Usp. SILIĆ/PRANJKOVIĆ § 37. HER (str. 162) i ANIĆ₄ (str. 130) zato navode *butīk* (*butīk*).

³⁰ U romanskim jezicima postoje »pučke« i »učene« etimološke dublete ili alotropi. Za tal. usp. GABRIELLI 207-208; REGULA/JERNEJ 512; TEKAVČIĆ, § 1998; DARDANO/TRIFONE 507-509. ULLMANN₁ (str. 191) govori o »dvostrukoj klavijaturi« (*double clavier*) u francuskom jeziku: »Il existe en français de nombreuses paires de mots, l'un autochtone, l'autre savant, pour désigner des notions apparentées«. Između njih postoje semantičke i stilske razlike. »Le modèle une fois créé, l'opposition entre synonymes, ou voisins sémantiques, autochtones et savants ne se limite plus aux latinismes« (*id.* 192). Za »doublets by borrowing« (izvorne francuske riječi i talijanizme u francuskom; izvorne talijanske riječi i galicizme u talijanskom) usp. HOPE 671. Već je Bréal govorio o dvostrukoj seriji riječi u engleskom (v. ovdje bilj. 21), a ULLMANN₁ (str. 191) objašnjava da je u tome slučaju riječ o dvostrukoj ili čak trostrukoj klavijaturi vokabulara (germansko-francuska ili germansko-francusko-latinska).

³¹ Etimologija talijanskoga *bottega* jest lat. *apotheca* (*m*) < grč. ἀποθήκη 'deposito' od glagola ἀποτιθέναι 'porre (τιθέναι) lontano, in disparte (ἀπό)' (usp. ZINGARELLI₅ 252). SENC (str. 100, III): ἀποτίθημι 'skinuti, odlagati; spremiti', ἀποθήκη 'sprema, žitnica'.

³² U švedskom i norveškom također nalazimo prilagođenice istoga značenja: šved. *butik*, norv. *butikk* 'prodavaonica, radnja, trgovina, dućan'. Usp. SVENSK-KROATISKT 71; BAKKER 59.

zu *Boutique*«, *DUDEN*, 290),³³ a isti etimon vjerojatno se krije i u riječi *Bottich*³⁴ ('badanj, kaca').

U španjolskom *bodega* osim 'vinski podrum' znači i 'smočnica, spremnica živežnih namirnica', 'nisko skladište u pristaništu', 'unutrašnji dio broda', a etimološki augmentativ *bodegón* čak može imati metonimijsko značenje 'pintura donde se representan cosas comestibles, vasijas y utensilios domésticos'.³⁵ U španjolskom postoji i *botica* 'trgovina', 'ljekarna', čime opet dolazimo do riječi formalno najbliže grčkomu etimonu – njem. *Apotheke*, hrv. *apoteka*.

Botica je u portugalskom stari naziv za ljekarnu, a *bodega* je doživjela pejoraciju značenja ('taberna imunda', 'tasca', 'baiuca', 'casa muito suja', 'comida mal feita', 'porcaria').³⁶ Moderna posuđenica iz francuskoga (*boutique*) prilagođena je u brazilskom portugalskom u *butique*,³⁷ dok talijanizam *botequim* znači 'kavana, bar',³⁸ kao i kolokvijalna riječ *boteco*.³⁹

2.3.8. Činjenica da *boutique* ima u talijanskom, španjolskom, engleskom, njemačkom i hrvatskom isto specijalizirano značenje upozorava nas da je vjerojatno nisu svi spomenuti jezici preuzeli izravno iz francuskoga, pa je i u hrvatski možda ušla preko drugoga jezika. Jezik posrednik mogao nam je biti talijanski. Naime, u talijanskom rječniku tiskanom prije više od trideset godina nalazimo tumačenje kojim se specijalizirano značenje o kojemu govorimo vezuje upravo za Italiju.⁴⁰

³³ Osnovno značenje *die Bude* jest 'daščara'.

³⁴ *Bottich* jest »vermutlich Vermischung von mlat. *potecha* = Abstellraum, Vorratslager (< lat. *apotheca*) mit mlat. *butica* = Fass (vlat. *butis*)« (*DUDEN*, 277).

³⁵ To je treće značenje imenice *bodegón*. Prva su dva: 'tienda donde se guisan y dan de comer viandas ordinarias', 'taberna' (*VOX* 250). Hispanizam *bodega* prihvaćen je i u engleskom ('a small grocery store', 'a wine shop'). Usp. *WEBSTER'S NEW* 157.

³⁶ Usp. ALMEIDA/SAMPAIO 286. RADOŠ 331: port. *bodega* 'krčma, taverna'; (fig.) 'neukusna hrana', 'prljavština'. WHITLAM ET AL. (str. 45): *bodega* 'piece of rubbish'.

³⁷ Usp. WHITLAM ET AL. 48. Prilagođenica *butique* karakteristična je za brazilski, dok je u Portugalu uobičajena izvorna francuska grafija (usp. *DICIONÁRIO* 261).

³⁸ Usp. WHITLAM ET AL 46; RADOŠ 332. *Botequim* dolazi od tal. *botteghino* 'local de venda de bilhetes de lotaria' (*DICIONÁRIO* 248).

³⁹ Usp. WHITLAM ET AL. 46.

⁴⁰ Devoto i Oli u rječniku tiskanom 1967. godine bilježe uz natuknicu *boutique*: »Part., in Italia piccolo negozio elegante di oggetti di lusso e abbigliamento« (*VILI* I, 361).

S druge strane, sredinom sedamdesetih godina Larousseova izdanja rječnika u francuskom još ne registriraju spomenuto uže značenje riječi *boutique*.⁴¹ Podrobnijim traženjem nalazimo ga u Robertovu rječniku iz 1977. godine: 'magasin de confection d'un grand couturier' i odmah nešto šire 'magasin de prêt-à-porter en général'.⁴² To novo značenje navodi *Le Petit Larousse* iz 1993. godine. ('magasin où un grand couturier vend sous sa griffe des accessoires ou des articles de confection'). U francuskom je moglo nastati nezavisno, moglo je ući iz talijanskoga, ili je talijanski pojačao tu uporabu riječi *boutique* u francuskom. Ako je neki drugi jezik preuzeo spomenutu imenicu u specijaliziranom značenju izravno iz francuskoga, prilikom prijelaza u jezik primatelj došlo je samo do smanjenja broja značenja, a ne do suženja značenjskoga polja.

2.4. *Makina i biznis*

2.4.1. Jedan jezik može iz drugoga posuditi dva puta istu riječ u različitim značenjima. Takav je slučaj talijanske imenice *macchina*, koja u hrvatskom ima specijalizirano, odnosno čak dva značenja specijalizirana na različitim jezično-stilskim razinama.

Od općenitoga značenja koje ima u talijanskom ('stroj, sprava'), *makina* je u Dalmaciji postala uobičajen naziv za šivaći stroj.⁴³ U zagrebačkom pak žargonu *makina* označava bolji, odnosno skuplji osobni automobil, premda je u talijanskom *macchina* naprosto 'automobil'.⁴⁴ Ova razlika u značenju iste talijanske riječi, koja je

⁴¹ Usp. LAROUSSE, 135; LEXIS 210. DABO DENEGRI₅ (str. 80) uočava da hrv. *butik* ima suženo značenje u odnosu na francusku riječ *boutique*, koja ima opće značenje 'prodavaonica, trgovina'.

⁴² U ovome značenju riječ *boutique* može postati i pridjev: *des robes boutique* (ROBERT₁ 211; ROBERT₂ 254).

⁴³ Usp. KLAJČ 835. PIASEVOLI (str. 174) i OŠTARIĆ (str. 231) navode 'šivaći stroj' kao jedino značenje; KALOGJERA ET AL. (str. 187) bilježe za korčulanski to suženo značenje nakon općenitoga 'stroj'. U omišaljskom: 'stroj; šivaći stroj; svaki stroj, parostroj i sl.' (MAHULJA 143). REČNIK MS/MH (III, 280) navodi i specijalizirano značenje 'naprava za cijedenje ulja iz maslina', s citatom iz Nazora. U Omišu smo za 'šivaći stroj' zabilježili lik *makinja*.

⁴⁴ *Macchina* u značenju 'automobil' zapravo je sinegdoha. Usp. BERRUTO₁ 117; ANIĆ₂ (str. 454) navodi *mašina* ('stroj') između ostaloga u značenju 'motorno vozilo (ob. snažno)', uz primjer *jaka ~*. Dakle, slično onome što smo rekli za riječ *makina*.

u različitim razdobljima prodrla u hrvatski jezik i oba se puta specijalizirala, znakovita je jer pokazuje kako je sociolingvističko okružje u kojemu je termin u naše vrijeme preuzet u zagrebački govor različito od onoga u kojemu je bio preuzet u dalmatinski dijalekt.

2.4.2. Isto suvremeno sociolingvističko okružje osvjetljava i riječ *biznis* (engl. *business*), koja je fonološki i morfološki potpuno prilagođena, u značenju 'unosan posao, najčešće privatan'. Rijetki govornici osjećaju *biznis* čak kao pomalo pejorativan termin,⁴⁵ a vrlo rijetki kao neutralan.

Od naših leksikografa neutralno značenje, kao u jeziku davatelju, bilježi Klaić: 'posao, trgovina, šićar', 'poslovna struka'. Matičin rječnik tumači 'unosan posao, trgovina'. Anić kao prvo značenje navodi 'poslovanje s velikim kapitalom, sklapanje velikih poslova', a kao drugo razgovorno u žargonu 'praktičan, unosan posao'. Šimundić u svom *Rječniku suvišnih tudica* predlaže hrvatske istoznačnice: *trgovanje, trgovina, posao, poslovanje, poslovnost, poslovni život, poslovni rad; obrt; tvrdka; zaposlenost; zadaća, poziv, zvanje; djelo*.

Filipović u rječniku anglizama bilježi da Websterov engleski rječnik navodi osamnaest značenja riječi *business*, od kojih u hrvatskom *biznis* zadržava tri: 'unosan posao', 'industrijsko ili trgovačko poduzetništvo', 'posao u koji je obično uključena velika količina novca'. Uz posljednje značenje autor rječnika anglizama u zagradi navodi da se ta imenica često javlja u izrazu *veliki biznis*. Na kraju dodaje da spomenuta riječ može ponekad imati pejorativno značenje 'nepošten, prljav posao'. To je značenje koje smo i mi uočili kao novost u odnosu na izvornu englesku riječ. Dakle, 'unosan' i 'nepošten, prljav' semovi su koji posebno odlikuju posuđenicu *biznis*, za razliku od »obične« hrvatske riječi *posao*.

Veliki *Brockhaus Wahrig Deutsches Wörterbuch* tumači nam da je *Busineß* »profitorientiertes Geschäft, Geschäftsleben«, a usmjerenost na dobit proizlazi i iz primjera koji slijedi: *wenn es ums ~ geht, kennt er keine Skrupel*.

⁴⁵ Usp. o tome ovdje § 3.3.

2.4.2.1. Ne treba nas čuditi što stranoj riječi, koja još nije posve integrirana u sustav jezika primatelja, značenje katkad varira. Sjetimo se da status kompromisne replike u fonologiji i morfologiji također karakteriziraju alternativni oblici.⁴⁶

2.5. *Juice, džus, đus*

2.5.1. Dok je u engleskom *juice* 'tekućina', 'umak' i općenito 'sok', kod nas se *džus, đus* ili grafemski još uvijek neprilagođeno *juice* odnosi samo na voćni sok, i to ne bilo koji, nego samo gusti sok od agruma: gotovo isključivo od naranče, vrlo rijetko od limuna, a jednom sam čula kako je gost bio iznenađen kad je naručio džus, a dobio sok od grejpa.

Klaićev rječnik navodi značenje koje ta imenica ima u engleskom ('sok voća i sl.', 'tekućina'). Anić bilježi restrikciju kojom se broj značenja iz jezika davatelja svodi na jedno: 'voćni sok'. Aktualno, specijalizirano značenje posuđenice *džus* naši rječnici ne registriraju.

Krsto Spalatin neizravno nas upozorava: »'Limunada' (a i 'oranžada') toliko se izvitoperila umjetnim aditivima, da se stvaraju novi izrazi za prirodni voćni sok: njem. *Zitronen naturell*, tal. *spremuta di arancio*, fr. *orange pressée*, engl. *fresh orange juice* itd.« (SPALATIN 528-529). Je li nama *džus* naziv za »neizvitoperenu« narančadu ili limunadu?

U njemačkom je *Juice* »meist ungesüßter Saft aus rohem Obst od. Gemüse«, a u norveškom *juice* znači 'gusti voćni sok', dok se hibridna složenica *appelsinjuice* prevodi na hrvatski kao *sok od naranče*.⁴⁷ Mi najvjerojatnije ne bismo rekli *džus od naranče* ili *narančin džus*, jer to osjećamo pomalo kao tautologiju. Nikako ne kažemo *džus od marelice*, nego *gusti/kašasti sok od marelice*.

2.5.2. Filipović u svom rječniku anglizama tumači da je *džus, đus* ili *juice* 'sok iscijeđen iz voća ili povrća (npr. naranče)', 'umjetno proizveden voćni sok (ponekad i u složenicama: *orange-juice, votka-*

⁴⁶ Usp. FILIPOVIĆ, §§ 2.5.1., 6.2.4.1. i *passim*.

⁴⁷ Usp. BROCKHAUS III, 830; BAKKER 227.

juice). Premda nije zabilježeno specijalizirano značenje o kojemu smo govorili, primjeri u zagradama ilustriraju upravo to značenje.

Polazeći od navedene složenice *orange-juice*, pomišljamo da je u hrvatskom možda riječ o elipsi, pri čemu »l'un des deux mots s'efface en léguant sa signification à son voisin« (ULLMANN₁ 290). Prvi dio složenice (*orange*) ispušten je, a preostala riječ (*juice*, *džus*, *đus*) preuzela je cjelokupno značenje. Tako je došlo do semantičke specijalizacije imenice *džus*, kojom smo protumačili njezino najčešće značenje ('sok od naranče'). Zaista, ako malo bolje promislimo, »la forme normale de la spécialisation est le raccourci et l'ellipse« (*id.* 251).⁴⁸

2.6. *Bevanda* i *konšerva*

2.6.1. Iz hrvatskih primorskih govora talijanizam *bevanda* ('razvodnjeno vino') ušao je i u standardni jezik.⁴⁹ BENEŠIĆ (I, 94) za taj »napitak miješanog vina s vodom« navodi sinonim *polovnik*, a ANIĆ₂ (str. 38) detaljno objašnjava da je *bevanda* »vino primorskog podneblja kojem je radi lakoće, probavljivosti i boljeg gašenja žeđi dodana prikladna količina vode«. Posuđenici *bevanda* znatno je uže značenjsko polje nego talijanskoj riječi, koja označava bilo koji napitak (od lat. *bibenda*, neutr. pl. gerundiva glagola *bibere* 'piti'). *Bevanda* nije samo »slabo bijelo vino, polovnik« – kako objašnjava Skok u *Etimologijskom rječniku*, jer Dalmatinci često piju baš crno vino pomiješano s vodom.

Dodajmo da Klaić kao prvo navodi značenje 'vino dobiveno izluživanjem komine s vodom', kao drugo 'vino miješano s vodom, polovnik, činger', ali pod istim brojem i ovaj put navodi općenito značenje koje *bevanda* ima u talijanskom, ali ne i u hrvatskom: 'napitak, piće uopće'.

2.6.1.1. No, ta je hrvatska riječ posuđenica iz mletačkoga. U spomenutom specijaliziranom značenju *bevanda* je registrirana u Boerijevu *Dizionario del dialetto veneziano*, u Rosamanijevu, kao i u

⁴⁸ Usp. ovdje u nastavku § 2.6.2.

⁴⁹ Usp. *RJEČNIK MH/MS I*, 167; *HER* 109.

Miottovu rječniku dalmatinskoga mletačkog dijalekta. Uočavajući razliku u značenju između talijanske i mletačke riječi, ROSAMANI (str. 88) smatra potrebnim objasniti u zagradi: »it. lett. bevanda è quel che è fatto per esser bevuto, sia per levarsi la sete, sia per medicina«.

Dakle, naša riječ lažni je par standardnotalijanske riječi kao i njezin mletački predložak.⁵⁰ Na standardni talijanski jezik možemo je prevesti kao *vinello, acquerello, vinarello, acqua pazza*.⁵¹

2.6.2. U sljedećem slučaju semantičku promjenu možemo protumačiti elipsom,⁵² koju također nalazimo u hrvatskom, kao i u mletačkom. Riječ je o imenici *konšerva*, koja se u Dalmaciji rabi u metonimijskom značenju 'koncentrirani sok od rajčice' (ROKI 233; PETRIĆ 148; ŠIMUNOVIĆ 394; JAKOVLJEVIĆ 126). Ullmann zapaža: »C'est surtout la frontière entre la metonymie (contiguïté des sens) et l'ellipse (contiguïté des noms dans la phrase) qu'il est souvent difficile à établir«, te zaključuje da je počesto riječ o »le jeu conjoint des deux types d'associations« (ULLMANN₁ 291).

Iako je do suženja značenja moglo doći u hrvatskom, ipak zaključujemo da je ta elipsa preuzeta iz mletačkoga dijalekta. Naime, ROSAMANI (str. 243) tumači da je prvo značenje imenice *conserva* 'conserva de pomodoro, de pomi, de su fini (la polpa estratta e trattata in modo che si conservi)'. Budući da je posuđenica ušla u hrvatski dijalekt samo u značenju 'conserva de pomodoro', to bi bila restrikcija u broju značenja metonimijske elipse iz jezika davatelja. *Zingarelli Gigante* bilježi da u talijanskom *conserva* može u apsolutnoj uporabi značiti upravo 'conserva di pomodoro'. Ne čudi nas da je došlo do elipse i specijalizacije značenja, s obzirom na to da se ta riječ često izgovara: koncentrat rajčice uistinu je »čest dodatak mnogim jelima mediteranske kuhinje« kako bilježi ANIĆ₂ (str. 374) u zagradi uz regionalizam *konšerva* u drugom izdanju svoga rječnika. U velikom *Ričniku velovareškoga Splita*, osim prvoga, općenitijega značenja

⁵⁰ O mogućoj negativnoj interferenciji mletacizma kad učimo ili govorimo talijanski v. pogl. *Hrvatsko-talijanski lažni parovi...*, § 2.3.

⁵¹ Zanimljivo je da PARČIĆ₂ (str. 98) u svom talijansko-hrvatskom rječniku uz natuknicu *bevanda* ne navodi samo ekvivalente talijanske, nego i mletačke riječi: »*pilo, piće*; (vino adacquato) *vodnica, vodnjika*«.

⁵² O specijalizaciji putem elipse v. ovdje § 2.5.2.

konšêrva 'konzervirane rajčice', čitamo podroban opis drugoga značenja: »začin jelu od konzerviranih rajčica pripremljen na specijalan način kako bi se što drže održao upotrebljivim (rajčice se izgnječe, puste da fermentiraju, a tada se odvoje kruti dijelovi; dobivena kaša se cijedi kroz platnenu vreću (*saket*) i rastre na ravnu plohu na suncu; žitka smjesa se stavlja u staklenke, uz obilno soljenje)« (MATOKOVIĆ 473).

3. Rasprava

3.1. Ugled koji strani jezik uživa nedvojbeno je važan poticaj jezičnome posuđivanju: »If one language is endowed with prestige the bilingual is likely to use what are identifiable loanwords from it as a means of displaying the social status which its knowledge symbolizes« (WEINREICH₁ 59-60). To se odnosi i na najobičnije riječi poput *friend* 'prijatelj'.

3.2. Leksikolozi s pravom u prestižu jezika davatelja vide uzrok semantičke amelioracije: »'amelioration' (...) is understood as the acquisition of more 'noble' connotations, an aura of dignity or reputation« (HOPE 658).

Neprijeporno je da strana riječ ima posebnu »auru«. Značenje joj je često – napose u žargonu – jače nego domaćoj riječi jer je ekspresivnije. Već smo spomenuli da *makina* i *biznis* nisu isto što i *macchina* ('automobil') i *business* ('posao'). *Imidž* je također pregnantnije od engleskoga *image*. Dudenov nam rječnik otkriva da isto vrijedi i za anglizam *Image* u njemačkom jeziku. Značenje mu je '[idealisiertes] Bild von jmdm.', a hibridna složenica *Imagepflege* analogno tome znači 'das Bemühen um ein günstiges Bild von sich in der Öffentlichkeit' (DUDEN₁ 753).⁵³ Dakle, ne bilo kakva slika, već idealizirana i povoljna.

⁵³ BROCKHAUS (III, 712) navodi i drugo značenje, koje također upućuje na brižno stvorenu (pozitivnu) sliku: 'das durch Werbung u. Public Relations von einem Personenkreis, einer Sache in der Öffentlichkeit erzeugtes Bild'.

Semantička amelioracija otkriva nam i zašto je u bibliotekarskoj hijerarhiji bibliotekar nadređen knjižničaru.

3.3. No, neka nas ne čudi interpretacija posuđenice *business* kao pejorativa. I u suvremenom francuskom jeziku, gdje *business* znači 'commerce, affaires', *faire du business* odnosi se na »des affaires plus ou moins licites« (ROBERT₂ 274). Ako su poslovi manje-više zakoniti, znači da nisu baš uvijek posve u skladu sa zakonom. U istom Robertovu rječniku izriječkom je označena kao pejorativna (*pej.*) uporaba u izrazu *charité business* 'ensemble des opérations auprès du public à des fins caritatives'. U vezi s afektivnom vrijednosti stranih riječi ULLMANN₁ (str. 171) bilježi kako *business*, »descendu dans l'argot, est devenu synonyme de 'prostitution'«, a tu pejoraciju značenja pripisuje ksenofobiji.

Naime, značenje ne mora uvijek biti »poboljšano«, ali treba znati da ni pogrdno značenje – nije neutralno. Kao što kaže HOPE (str. 659): »Prestige and the influences which foster semantic deterioration are not incompatible phenomena. On the contrary. Both represent the same element of a dual polarity, the opposite sign being apathy, non-interference«.

3.4. U svjetlu Hopeovih riječi postaju jasnije posuđenice poput *bos* (engl. *boss*),⁵⁴ što je u hrvatskom gotovo isto što i *big boss*, tj. ne svaki šef, nego veliki, važan šef. U novijem izdanju Pittanova rječnika sinonima otkrivamo da u talijanskom značenje 'važna osoba' može čak prevagnuti nad značenjem 'šef'. Autor navodi kao moguće istoznačnice imenici *boss: personaggio, padreterno, personalità, magnate, notabile, barone (fig.), vip (ingl.)*.⁵⁵

Spomenut ćemo značenjsku nijansu koju uz ovaj anglizam ističe veliki Zingarellijev rječnik. Naime, u talijanskom se ta riječ rabi

⁵⁴ FILIPOVIĆ₃ (str. 107) bilježi da se u hrvatskom *bos* (varijante *bas* i *boss*) rabi kolokvijalno u značenju 'poslodavac, šef', te navodi izraz *gangsterski bos*.

⁵⁵ Usp. PITTANO 130. To je značenje navedeno kao treće. Prvo, osnovno značenje preuzeto je iz engleskoga (sin. *capo, capoccia, padrone, dirigente, chairman*). Drugo je značenje pogrdno (*spregh.*). O njemu, kao i o posljednjem značenju ('vođa mafije') govorimo u nastavku.

poglavito za šefa koji se ponaša bahato i samovoljno.⁵⁶ Pittàno u tome značenju (*spreg.*) navodi sinonim *caporione*.

Zanimljivo je da Filipović ilustrira uporabu posuđenice *bos* izrazom *gangsterski bos*. Očito smo skloni toj imenici pripisivati negativne konotacije. I Zingarelliju je prvi navedeni primjer *i boss della mafia*. Posuđenica *boss* u talijanskom elipsom dobiva upravo to uže značenje ('vođa mafije'), a Pittàno nabraja istoznačnice: (*di mafia*) *capobastone*, *capomafia*, *padrino*.

U talijanskom rječniku autora Sabatinija i Colettija kao prvo značenje posuđenice *boss* navedeno je 'capo, spesso tirannico e capriccioso, di un'organizzazione, perlopiù malavitosa, criminale' (*i boss della malavita, della finanza; l'arresto del boss*); drugo je označeno kao šaljivo (*estens. scherz.*): 'dirigente, spec. arrogante e spocchioso' (sinonim *principale*), npr. u rečenici *ti vuole il boss* (DISC 318). Značenje u rječniku Devota i Olija iz 2002. godine jest 'capo autorevole, o addirittura assoluto, di una organizzazione': *i boss della mafia; i boss dell'industria; il boss dell'azienda* (DEVOTO/OLI 273).

Dodajmo da se i naš talijanizam *butiga* rabi u pejorativnom značenju ('trgovina, trgovanje') u izrazu *politička butiga* (ANIC₄ 130).

3.5. Govoreći o afektivnim razlikama koje postoje između sinonima, ULLMANN₁ (str. 182) primjećuje: »Les nuances péjoratives ou amélioratives contribuent également à la différenciation entre synonymes. [...] Les effets d'évocation ajoutent aux synonymes une infinie variété de nuances«. HOPE (str. 670) zapaža da su talijanizmi u francuskom i galicizmi u talijanskom katkad samo prividno istoznačni izvornim francuskim ili talijanskim riječima. »On most occasions what we find is not synonymy proper, but homoionymy or near-synonymy. [...] Frequently one word of an apparently synonymous pair may appropriately be used in emotive or subjective contexts whereas the other may not.«⁵⁷

⁵⁶ ZINGARELLI₄ 239: *boss* 'capo, padrone, spec. se si comporti con arroganza e arbitrio': *i b. della mafia, il b. dell'azienda, i b. dell'industria chimica*.

⁵⁷ O istoznačnicama i bliskoznačnicama usp. HOPE, poglavlje »Synonymy and Near-Synonymy«, str. 668-677.

3.6. Čini nam se da ni *keš* (engl. *cash*) nije svaka gotovina, nego ponajviše velika novčana gotovina.⁵⁸ U našem rječniku anglizama (FILIPOVIĆ₃, 114) zabilježen je denominalni glagol nastao sekundarnom adaptacijom, *keširati* 'zaraditi, primiti gotov novac, osobito veliku količinu', 'unovčiti (nešto)'. Ističemo ono »osobito *veliku* količinu«, jer smo uočili da je upravo taj sem često prisutan i u značenju riječi *keš*.

3.6.1. U hrvatskom postoji i hibridna tvorba *kešovina*, koja u žargonu znači isto što i *gotovina* odnosno *keš*. Ne nalazimo je u Filipovićeve rječniku anglizama, ali je uvrštena u drugo izdanje Aničeva rječnika. Spomenuta hibridna tvorba nastala je tako da je posuđenica *keš*, koja se sastoji od tri fonema (*konsonant+vokal+konsonant*), u riječi *gotovina* zamijenila početni trifonemski segment /*got*/ (u kojemu također nalazimo slijed *konsonant+vokal+konsonant*).

3.7. Opći rječnici najčešće ne registriraju brojne posuđenice koje se javljaju u žargonu, a još manje njihovo konotativno značenje koje uvijek otkriva stav suprotan apatiji. Klaić je u *Rječniku stranih riječi* zabilježio *bos* i *keš* (u neutralnom značenju), u Šimundićeve *Rječniku suvišnih tuđica* nalazimo *keš*, Anić je u drugo izdanje (1994.) svoga općega rječnika uvrstio *keš* i *kešovina*, a u trećem izdanju iz 1998. dodao je i *bos*. *Makina* u značenju 'automobil' naši leksikografi posebno ne navode. Samo Klaić, nakon prvoga značenja 'stroj, mašina, sprava', koje odgovara osnovnomu značenju talijanske riječi *macchina*, i drugoga, 'šivaći stroj', o kojemu smo govorili, tumači da je to »često i naziv za avion, lokomotivu, automobil i dr.«. U Filipovićeve rječniku anglizama nalazimo sve anglizme o kojima smo govorili osim hibrida *kešovina*.

Podsjećajući na Pascalovu misao »le cœur a ses raisons que la raison ne connaît point«, DEROY (str. 186) govori o psihološkim razlozima leksičkoga posuđivanja takozvanih »emprunts de luxe«, koji su u jeziku »des éléments particulièrement changeants«.⁵⁹ Spomenuta promjenjivost, koja posebno karakterizira žargon, objašnjava zašto te posuđenice često nisu uvrštene u opće rječnike. Ako su pak uvrštene,

⁵⁸ U francuskom i u talijanskom *cash* je i prilog: fr. *payer cash*, tal. *pagare cash* ('platiti u gotovini'). Usp. LAROUSSE₁, 173; ZINGARELLI₄, 311.

⁵⁹ U poglavlju »Raisons de cœur« (DEROY 171-187).

u novim izdanjima treba posvetiti pozornost mogućim promjenama njihova značenja.

3.7.1. Primjerice, u francuskom je *business* najprije imalo općenito značenje 'travail'. U Robertovu rječniku iz 1977. godine uz to značenje stoji odrednica *vieux*, a navedena su dva suvremena značenja (*mod.*): 'affaire embrouillée' (*Qu'est-ce que c'est que ce business ili bizness?*) i 'chose, truc' (*Passe-moi ce bizness-là*).⁶⁰ Oba značenja, koja su prije tridesetak godina bila suvremena, zastarjela su, pa u izdanju iz 1996. godine Robert uz njih bilježi *vieilli*, dodajući suvremeno značenje (*mod.*) koje smo ovdje već naveli (u § 3.3.).

Pittàno je u talijanski rječnik sinonima iz 1995. uvrstio anglizam *boss* samo u osnovnom značenju. Sinonimi su mu: *capo, capoccia, padrone, dirigente, chairman (ingl.)*. Dvije godine kasnije smatrao je potrebnim u novo izdanje dodati najnovije uporabe o kojima smo govorili (u § 3.4. i bilj. 55).

3.7.2. Kao što rekosmo, za strane riječi vezane su posebne konotacije. To ima na umu Luca Serianni kad u svojoj talijanskoj gramatici u poglavlju o pluralu stranih riječi napominje: »Talvolta l'uso di un termine straniero non adattato può rispondere all'esigenza di evocare con precisione un ambiente o una situazione« (SERIANNI 150). Za ilustraciju navodi izraz *nelle vaste halls dei buildings*.⁶¹ Dakako da bi se engleske riječi mogle zamijeniti talijanskima, no Serianni primjećuje da kad bismo napisali *nelle ampie sale d'ingresso dei grattacieli*, »la frase acquisterebbe in trasparenza ma perderebbe in efficacia«.

⁶⁰ Usp. ROBERT₁ 227. LAROUSSE₁ (str. 146) bilježi značenje 'travail' i 'affaire compliquée', ali ne napominje koje je značenje staro, a koje novo.

⁶¹ Serianni uzima primjer iz G. C. Argan, *L'arte moderna 1770/1970*, Firenze, Sansoni, 1970.

4. Zaključne opaske

4.1. Primjeri koje smo navodili pokazuju specijalizaciju značenja stranih riječi odnosno posuđenica na razini standardnoga jezika, dijalekta ili žargona. Vidjeli smo da im značenje može varirati, što pokazuje da još nisu posve integrirane u jezik primatelj. Mnoge takve riječi, napose one iz žargona, koje su trenutno u modi, odnosno »in«, iščeznut će iz uporabe. No, takva sudbina može zadesiti i posuđenice koje su potpuno prilagođene sustavu hrvatskoga jezika: riječ *butika*, koju nalazimo kod Šenoe i Matoša, danas se više ne čuje.⁶²

4.2. Leksičko posuđivanje počinje u govoru, a ako je uspješno, prelazi u jezik.⁶³ Doista, kad posuđenica uđe u *langue*, znači da se uspjela nametnuti, pa više ne predstavlja nikakav »luksus«. Zato se možemo složiti sa Žarkom Muljačićem kad kaže: »Tutti gli imprestiti che si sono imposti sono necessari (perché sinonimi veri e propri non esistono) e pertanto va abbandonata la classificazione in *imprestiti di lusso (di moda)* (o *non-tecnicismi*) e *imprestiti di necessità* (o *tecnicismi*)« (MULJAČIĆ₁ 305-306).⁶⁴

4.3. Vidjeli smo da konotacije koje prate stranu riječ – dakle onu koja se još nije »nametnula« kao posuđenica – ne moraju svim govornicima biti iste. Govoreći o kompromisnoj replici, FILIPOVIĆ₂ (§ 2.2.3.) tumači: »Postoji osim toga i društvena dimenzija: repliku moraju preuzeti i drugi govornici, a ne samo onaj tko ju je prvi upotrijebio. To bi bio prijelaz iz upotrebe u *govoru (speech – parole)* u stalnu upotrebu u *jeziku (language – langue)*«.

4.4. Ali, i kad su posrijedi u jeziku prihvaćene posuđenice, znalci stranih jezika počesto poistovjećuju njihovo značenje sa značenjem riječi u izvornome jeziku. To je razlog što, kako smo već uočili,

⁶² Vjerojatno je zato nema u Anićevu rječniku, gdje su zabilježene natuknice *butiga* i *butik* (ANIĆ, 75).

⁶³ Usp. MULJAČIĆ₁ 307.

⁶⁴ Proučavajući leksičke posuđenice u romanskim jezicima, GODDARD (str. 345) zaključuje da: »everything points to all the loans in question being necessary ones«.

Klaić u svom Rječniku stranih riječi uz pojedine posuđenice koje u uobičajenoj uporabi predstavljaju lažni par stranih riječi, zapisuje i značenje istovjetno onome u jeziku davatelju (npr. uz natuknicu *biznis*). Valja posvetiti posebnu pozornost stranim riječima odnosno posuđenicama koje su uslijed suženja broja značenja i semantičkog polja postale lažni parovi riječima iz jezika iz kojega su preuzete, ili čak iz više jezika u kojima nalazimo istu riječ s različito prilagođenim značenjem.

Hrvatski talijanizmi vrlo su često mletacizmi i značenje im se katkad razlikuje od značenja standardnotalijanskih riječi. Primjerice, značenje riječi *bevanda* specijalizirano je u odnosu na talijanski već u mletačkom pa je mletačka/hrvatska riječ lažni par homofone talijanske riječi.

4.5. Za funkcioniranje jezika nije važno iz kojega je jezika posuđenica potekla, koji je jezik davatelj, a koji posrednik, već je važno poznavati razlike u značenju koje takve riječi u raznim jezicima posjeduju. Takav je slučaj s takozvanim internacionalizmima ili europeizmima, kojima je značenje ustaljeno jer su davno prestali biti strane riječi, te su se kao posuđenice integrirale u određeni jezik. Poznato je kako riječ *student* u hrvatskom, kao i u njemačkom (*Student*) i francuskom (*étudiant*) – za razliku primjerice od engleskoga (*student*), talijanskoga (*studente*) ili španjolskoga (*estudiante*) – ne znači naprosto 'učenik', nego 'učenik na višoj, visokoj školi ili fakultetu'.

4.6. Osim toga, treba stalno imati na umu da se značenje preprano mijenja. Navest ću tri primjera.

4.6.1. Kazali smo da u hrvatskom *bevanda* (tal. 'piće') označava vino pomiješano s vodom. No, u *Hrvatskoj Enciklopediji* zapisano je i drugo značenje: 'piće dobiveno iz komine izluživanjem vodom, kominjak'.⁶⁵ To je značenje navedeno kao prvo u Klaićevu rječniku (v. ovdje § 2.6.1.), a u Enciklopediji Leksikografskoga zavoda također

⁶⁵ *HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA* (str. 462) podrobno tumači: »u Dalmaciji i Hrv. Primorju izraz za piće dobiveno dolijevanjem vode u vino, ili iz komine izluživanjem vodom (→ kominjak). Pije se naročito za ljetne žege«. *RJEČNIK JAZU* nema natuknice *bevanda*. I ROSAMANI (str. 88) kao drugo značenje navodi 'vinello', što je *acqua passata per le vinacce* (ZINGARELLI, 1756).

je prvo zapisano: 'piće dobiveno vrenjem otopine vode i šećera na svježe isprešanom komu grožđa' (ELZ 471). Taj napitak koji se očito nekoć pio u Dalmaciji i Hrvatskom primorju, naročito za ljetne žege, kao i razvodnjeno vino – danas više nije tipično piće primorskoga podneblja. Zato *bevanda* u naše dane ima samo jedno specijalizirano značenje.

4.6.2. U hrvatskom je do devedesetih godina prošloga stoljeća *emigrant* najčešće značilo isto što i *politički emigrant*, tj. 'osoba koja napušta domovinu iz političkih razloga'. Ovakav se naslov pojavio u Večernjem listu prije više od dvadeset godina: »Sudjenje dvojici u Zagrebu zbog neprijateljske djelatnosti. Emigranti im dali eksploziv«. Riječi *emigrirati*, *emigracija*, *emigrant*, *emigrantski* bile su obilježene semom 'politički negativno', pa se izbjegavala njihova uporaba u neutralnom značenju, koje imaju *iseliti se*, *iseljenišтво*, *iseljenik*, *iseljenički*.⁶⁶ Stvaranjem hrvatske države nestala je dotadašnja politička emigracija, a termin *emigrant* mogao bi ponovno imati samo neutralno značenje 'iseljenik', koje odgovara etimološkom.

4.6.3. Španjolski rječnik *EL VOX MAYOR* (str. 168) bilježi da se značenje posuđenice *boutique* ('tienda especializada donde se venden prendas de vestir de moda') proširilo na bilo koju biranu trgovinu ('tienda selecta de cualquier ramo').⁶⁷ Talijanski *DEVOTO/OLI* (str. 275) također osim prvoga značenja ('negozio elegante di capi d'abbigliamento e di accessori non di serie, per la moda femminile') navodi i drugo značenje: »anche, nome di negozi che vendono altre merci, spesso con una sfumatura di pretenziosità: *la b. del formaggio*«. Govoreći o galicizmima u talijanskom, *MORGANA* (str. 717) primjećuje da posuđenica *boutique* »continua ad avere il suo tradizionale carico evocativo, ampiamente sfruttato in certi ambiti, come quello commerciale«, te navodi da su u telefonskom imeniku Milana za 1991./1992. godinu zabilježeni *boutique dell'auto, del caffè, del cane, del colore, del gioiello, del pane, del tendaggio*.

⁶⁶ SPALATIN (str. 359) navodi da hrv. *emigrant* ima oba značenja: (1) 'iseljenik, tj. osoba koja se seli iz domovine, da se nastani u drugoj zemlji' i (2) 'izbjeglica, tj. osoba koja bježi iz domovine, osobito iz vjerskih ili političkih razloga, s nadom da će se u nju vratiti'.

⁶⁷ *VOX* iz 1967. godine još nema natuknice *boutique*.

I kod nas smo već mogli naići na *butik* ili *boutique* sireva – specijaliziranu prodavaonicu biranih vrsta sira.⁶⁸ Ne zaboravimo da je, prije semantičke specijalizacije o kojoj smo govorili, galicizam *boutique* (ili *butika*) u hrvatskom bio istoznačan talijanizmu *butiga* (v. § 2.3.4.). Prema *Leksikonu Minerva*, tiskanom 1936., *boutique* je značilo 'dućančić', 'krčma', kao i *butiga*.

Valja dodati da u engleskom riječ *boutique*, osim značenja o kojemu smo govorili, posljednjih godina označuje i manju visoko specijaliziranu tvrtku ('a small company that offers highly specialized services or products', MERRIAM-WEBSTER 147). Primjerice: *an investment boutique*, *a health-care boutique* (usp. *AMERICAN* s. v.). Postupkom preobrazbe, tipičnim za engleski jezik, *boutique* može dobiti i funkciju pridjeva, kojemu su osnovni semovi 'specijaliziran', 'malen, brojčano ograničen', 'biran', 'ekskluzivan': *boutique investment bank*, *boutique law firm*, *boutique brewery* (sin. *microbrewery*), *boutique hospital*,⁶⁹ *boutique hotels*,⁷⁰ *restaurants with a boutique ambience*, a pojavljuju se i sintagme *boutique university* ili "boutique" college programs.

4.7. Značenje posuđenica često se mijenja i proširuje zbog stalnih kontakata s jezikom davateljem, a još više s jezicima u kojima dotična riječ (iste etimologije, formalno vrlo slična) ima drugačije značenje. Kao što je već rečeno, kad se posuđenica uklopi u sustav jezika primatelja, ponaša se kao svaka druga riječ.

Poznat je primjer kanadskoga francuskoga, gdje *introduire* (*quelqu'un*) pod utjecajem engleskoga *to introduce* (*someone*) dobiva značenje francuskoga *présenter*.⁷¹ Ako Hrvati – poznavatelji talijanskoga jezika često rabe riječ *kolaborirati*, *kolaboracija* u općenitom značenju koje imaju talijanski *collaborare*, *collaborazione* ('suradivati', 'suradnja'),

⁶⁸ Prije petnaestak godina u Ulici Nikole Tesle u Zagrebu.

⁶⁹ Usp. *McGraw-Hill* s. v.

⁷⁰ Engl. *boutique hotel* 'a small hotel that gives a high level of service and is considered fashionable' (*Macmillan* s. v.)

⁷¹ Usp. HOPE 644. Govoreći o semantičkom kalku, ULLMANN₂ (str. 265) objašnjava da su u jeziku europskih doseljenika u SAD-u spomenuto značenje dobili, osim francuskoga *introduire* u Louisiani i Kanadi, također i talijanski *introdurre* i portugalski *introduzir*, »riproducendo così la polisemia dell'inglese *introduce* [introdurre-presentare]«.

negativne konotacije⁷² koje ti termini imaju u hrvatskom mogu se izgubiti. Govoreći o talijanskom u kontrastivnoj perspektivi, MULJAČIĆ₆ (str. 246) dolazi do općenitoga zaključka: »Siccome le lingue europee di tutte le famiglie stanno subendo sempre più gli effetti di una convergenza lessicale (e di altro tipo) si può prevedere che gli studi di LC [linguistica contrastiva] anche fra lingue europee eterofamiliari diventeranno sempre più problematici«.

U talijanskom *conforti* može imati značenje engleske riječi *comforts* 'udobnosti', ali čuva i svoja stara značenja.⁷³ Za razliku od ove riječi – objašnjavaju dalje Dardano i Trifone – glagol *autorizzare* preuzeo je značenje francuskoga *autoriser* ('permettere'), izgubivši staro značenje ('rendere autorevole').⁷⁴

Uočavamo da je danas posebno jak utjecaj engleskoga. Noviji talijanski rječnici bilježe glagol *realizzare* u značenju engleskoga *to realize* 'shvatiti' (npr. *realizzare l'importanza di un avvenimento*).⁷⁵ Isti semantički kalk nalazimo u francuskom (npr. *réalisez-vous ce que vous dites?*), premda Robertov rječnik još uvijek napominje da je to »emploi critiqué«.⁷⁶ Zanimljivo je da je engleski glagol *to realize* zapravo posuđenica iz francuskoga.⁷⁷ U engleskom je uz staro dobio

⁷² Za razliku od Klaića, koji tumači da *kolaborirati* znači 'suradivati' (KLAJČ 704), ANIĆ₁ (str. 267) bilježi da taj glagol prema kontekstu često ima negativne konotacije.

⁷³ Usp. DARDANO/TRIFONE 504. Autori navode pluralni oblik (*conforti* 'agi, comodità'), koji se doista u tome značenju češće javlja. No, u talijanskom se rabi i engleska riječ *comfort* (*un albergo con tutti i comforts*, DE FELICE/DURO 438), a DISC (str. 556) bilježi u najnovije vrijeme i francusku *confort* (datacija 1989.).

⁷⁴ Usp. i HOPE II, 468-469. Ako i nije sasvim jasno je li taj glagol galicizam, Hope zaključuje da barem imenica *autorizzazione* »can be attributed to the influence of French, and so also can the rise in frequency of the use of the verb during the early 19th century«.

⁷⁵ *Zingarelli* iz 1963. godine (str. 1306) još ne registrira to značenje, kao ni De Felice/Duro iz 1974. godine (str. 1626). Rječnik *Garzanti* zabilježio ga je već 1965. godine (str. 1413). Devoto i Oli osim toga napominju da je to značenje preuzeto iz engleskoga (*VILI* II, 740). U izdanju iz 1971. godine *Zingarelli* ga označuje kao *neol. fig.*, 1984. godine (str. 1555) kao *fig.*, a *Zingarelli Gigante* iz 1993. godine (str. 1490) tumači da je u figurativnom značenju taj glagol anglizam.

⁷⁶ Usp. ROBERT₁ 1617; ROBERT₂ 1879. Za razliku od Roberta, *LAROUSSE*₁ (str. 864) ne stavlja takvu napomenu i ne bilježi da je to značenje preuzeto iz engleskoga. ULLMANN₂ (str. 273) kaže da spomenuti semantički kalk može dovesti do zabune ili komične situacije, kao npr. u rečenici: »L'État-Major français a pleinement réalisé les intentions ennemies« (cit. iz K. Nyrop, »Réaliser«, *Mélanges de philologie et d'histoire offerts à M. A. Thomas*, Paris, 1927, str. 319-22).

⁷⁷ Usp. *ODEE* 74; *MERRIAM-WEBSTER* 1036.

i novo značenje, koje je zatim preuzeo francuski glagol *réaliser*. Dva su jezika zamijenila uloge: primatelj je postao davatelj i obratno. Osim toga, talijanski i francuski mogli su se i međusobno »podupirati« u toj uporabi glagola *realizzare* i *réaliser*.

Posljednjih desetljeća (prema rječniku *DISC*, od 1966. godine) u talijanskom *immagine* kao semantička posuđenica pokriva značenje engleske riječi *image* o kojemu smo govorili (npr. *attenta cura della propria immagine, una questione d'immagine*). Kao što je poznato, semantičkim kalkom riječ preuzima novo značenje od strane riječi s kojom ima neko zajedničko značenje, bez obzira na to jesu li one formalno slične ili su posve različite. No, formalna sličnost nedvojbeno pogoduje ovom postupku, kojim dolazi do semantičkog izjednačavanja takvih riječi. Zato je moguće da se posuđenica i naknadno poveže sa svojim predloškom u jeziku davatelju, a predložak joj mogu postati i riječi drugih jezika – formalno vrlo slične ili čak identične – koje nemaju istovjetno značenje, ili se u nekom značenju češće rabe (usp. *hendikepiran* 'invalidan', §§ 2.1.3., 2.1.4.).

Može doći do zamjene uloga jezika davatelja i primatelja, a nije uvijek lako utvrditi odakle je neka semantička novina potekla (usp. *boutique*, § 2.3.8.).

Jezici preuzimaju jedni od drugih riječi i značenja ili slijede zajednički predložak. Katkad nezavisno nađu ista rješenja, od kojih bi se možda neka i izgubila da nema međujezične »potpore« (o značenju posuđenice *biznis* usp. § 2.4.2., *imidž* – § 3.2., *bos* – § 3.4.).

Usljed takvih semantičkih promjena i interferencija, leksički lažni parovi postaju pravi parovi, što pridonosi internacionalizaciji odnosno konvergenciji leksika europskih jezika.

Lažni parovi i etimologija

Polazeći od opće definicije lažnih parova, u ovom se poglavlju raspravlja o tome je li za uspostavljanje semantičkih lažnih parova presudno zajedničko podrijetlo riječi. Često se smatra da riječi zajedničkoga etimona predstavljaju opasnost jer ih govornici dvaju jezika lako zamjenjuju, misleći da im je značenje istovjetno. S druge strane, riječi različitih etimona ne bi bile izložene toj opasnosti jer se drži da su značenjski daleke. No, ove druge mogu pripadati istom semantičkom polju. Osim toga, naša sklonost paretimologiji pomaže uspostavljanju veza čak između riječi kojima su značenja vrlo različita, a to je vidljivo kako u okviru istoga jezika (homonimi ili paronimi), tako i između dvaju ili više jezika. Na temelju toga zaključuje se da za uspostavljanje lažnih parova nije relevantno zajedničko podrijetlo. Za potkrjepu se navodi primjer interferencije lažnoga parnjaka »nevidljivoga« jezika – u etimološkom tumačenju suvremenoga rječnika.

1. Sličnost izraza kao osnovno svojstvo

1.1. Termin *faux amis*, kojemu je najčešći hrvatski ekvivalent *lažni parovi*, prvi su upotrijebili Kœessler i Derocquigny 1928. godine u knjizi *Les Faux Amis ou les trahisons du vocabulaire anglais*, za etimološki i izrazno podudarne riječi dvaju jezika koje imaju različita značenja (»ces mots qui se correspondent d'une langue à l'autre par

l'étymologie et par la forme, mais qui ayant évolué au sein de deux langues, et partant, de deux civilisations différentes, ont pris des sens différents», VINAY/DARBELNET 71).¹ Premda se taj naziv ispočetka odnosio na semantički sasvim različite parove riječi, Vinay i Darbelnet (*ib.*) primjećuju da su znatno brojniji djelomični lažni parovi (*faux amis partiels*).² Takvi su parovi još »opasniji«, jer smo skloni na temelju djelomične podudarnosti zaključiti da je riječ o identičnosti.

1.2. No, osim semantičke divergencije formalno homolognih riječi dvaju ili više jezika, kojima je izraz predvidljiv na temelju poznavanja fonološke korespondencije leksema istoga podrijetla (posebice kad je riječ o romanskim jezicima) i formalne korespondencije gramatičkih i tvorbenih morfema, odnos »lažnoga prijateljstva« može proizlaziti i iz činjenice da izraz tih riječi nije posve homologan u različitim jezicima. Budući da im izraz nije potpuno predvidljiv, postoji opasnost da primjerice kad prevodimo neku hrvatsku riječ na talijanski, njezinom »talijanizacijom« stvorimo nepostojeći oblik. Navodimo primjere za nekoliko jezika: njem. *Reservat*, hrv. *rezervat* – tal. **riservato* (ispravno je *riserva*); fr. *syndicat*, njem. *Syndikat*, hrv. *sindikato* – tal. **sindicato* (ispravno je *sindicato*); njem. *Rekonvaleszent*, hrv. *rekonvalescent* – engl. **reconvalescent*, tal. **reconvalescente* (ispravno je engl. *convalescent*, tal. *convalescente*). Moguće je i da se u drugomu jeziku rabi riječ izvedena od potpuno različita leksema: npr. *rezervirati* – tal. **riservare* (ispravno je *prenotare*). Osim toga, katkad se razlika može ticati i sadržaja gramatičkoga morfema: npr. drugi gramatički rod (hrv. *ova panorama* f. – tal. *il panorama* m.) ili broj (hrv. *zimski olimpijadi* f. sg. – tal. *le olimpiadi invernali* f. pl.). Zbog toga lažni parovi u širem smislu

¹ Navodimo uobičajene nazive u više jezika: fr. *faux amis, pièges du vocabulaire, mots-pièges, mots perfides, trahisons du vocabulaire*; tal. *falsi amici, parole trappola, trappole* ili *tranelli di una lingua, falsi affini, false analogie e ambigue affinità*; šp. *falsos gemelos, falsos amigos, falsos afines*; engl. *false friends, false pairs, false cognates, deceptive cognates, trap words, interference traps*; njem. *falsche Freunde, trügerische Verwandten, täuschend ähnliche Zwillinge*; mađ. *hamis barátok*; ruski *ложные друзья*; hrv. *lažni parovi, lažni prijatelji, nepravni prijatelji, lažna braća, lažne srodnice, nepravne srodnice*. Prenosimo iz TAFRA, 233 još nekoliko naziva: *tautonomi, heterosemija, leksičke zamke, aproksimati*. Potpuni lažni parovi svojevrsni su *interlingvalni homonimi* (BRDAR/BRDAR SZABÓ 340); govori se o *međujezičnoj homonimiji* i *pseudoanalogonimiji* (usp. OLUJIĆ/BOŠNJAK BOTICA 306). Pojavljuju se i novi metaforični nazivi, npr. u talijanskom naslovu *Gli sgambetti dell'inglese* (HOFMANN CORTESI).

² Engl. *partial cognates*, za razliku od *false cognates*, PIERINI 149.

obuhvaćaju i riječi koje nisu *mots perfides* po tome što im značenje nije sasvim podudarno, nego se teškoća krije u njihovoj manjoj ili većoj fonološkoj ili gramatičkoj nepredvidljivosti.³ IVIR₃ (str. 117) govori o *izmišljenim parovima* (engl. *learner invented pairs*, IVIR₂ 123),⁴ koji su – samim time što su izmišljeni – također *lažni*. Najčešće su to latinizmi i grecizmi za koje pogrešno mislimo da postoje u svim europskim jezicima.⁵ Držimo da se na temelju sufikslnih i prefikslnih korespondencija izraz riječi može lako prilagoditi drugomu jeziku pa tako katkad stvaramo i neispravne oblike.

2. Zajedničko podrijetlo?

2.1. Suština je lažnih parova da im je izraz vrlo sličan. Semantički lažni parovi mogu ujedno predstavljati teškoću i zbog nepredvidljivih izraznih i gramatičkih nepodudarnosti. Proučavajući francusko-engleske leksičke odnose, Kœessler i Derocquigny isticali su zajedničko podrijetlo lažnih parova jer su doista takvi slučajevi vrlo brojni. Naime, 60% engleskoga vokabulara potječe iz romanskih jezika ili (kad je riječ o tzv. anglolatinizmima) iz latinskoga. Za etimološke lažne parove Krsto SPALATIN rabi naziv *neprave srodnice*, prema engleskome *deceptive cognates*.

³ Usp. IVIR₁ 156-158; MULJAČIĆ₃ 299; JERNEJ, 11-13; GAUGER 82-83; SPALATIN 9. Usp. pogl. *O ulozu njemačkoga...*, §§ 2. i 3. O različitim gramatičkim rodovima istih galicizama i anglizama v. pogl. *Supostavni pristup prilagodbi roda francuskih imenica...* i *Supostavni pristup prilagodbi roda engleskih imenica...* GAUGER (str. 81) zapaža da se lažnim parovima u određenom smislu mogu smatrati i riječi koje predstavljaju teškoću jer im se sva značenja ne podudaraju, premda im izraz nije sličan: »Falsche Freundschaft liegt in gewissem Sinn auch vor, wenn materielle Ähnlichkeit gar keine Rolle spielt«.

⁴ U klasifikaciji navodnih romanizama odnosno pseudoromanizama Muljačić najprije iznosi slučaj kad »nulla di simile esiste nelle lingue romanze« (MULJAČIĆ₂ 45; MULJAČIĆ₃ 299). Fonomorfološki nepotpuno predvidljive riječi, kao i one koje se odlikuju gramatičkim razlikama, zapravo su *quasi-amici* (MULJAČIĆ₃ 249).

⁵ IVIR₁ (str. 157) govori o riječima iz europskih jezika kojih nema u engleskom. MIGLIORINI₂ ističe polisemiju latinizama u europskom vokabularu. Naime, »il n'est pas rare que l'une ou l'autre des langues occidentales choisisse un chemin différent des autres« (*id.* 78).

2.2. No, činjenica je da osim sličnozvučnica istoga podrijetla kojima se značenje mijenja u pojedinom jeziku nezavisno, u njegovu organskom razvoju, ili se pak mijenja kad riječ prelazi iz jednoga jezika u drugi (prigodom jezičnoga posuđivanja),⁶ postoje i lažni parovi homofonih riječi različita podrijetla (slučajni homofoni).⁷ Naime, za funkcioniranje jezika nije relevantno je li istozvučnicama ili bliskozvučnicama različitih jezika etimologija zajednička ili nije. Poznate su anegdote o francuskim turistima koji za vrijeme rasprodaja čitaju na engleskim trgovinama 'Prljavo! Prljavo!' (engl. *Sale! Sale!*) ili o Bugarima koji kad čuju češkoga televizijskog spikera kako im se obraća »Vážený diváci« 'poštovani gledatelji' – razumiju 'važni divljaci' (PASCOE 4).

2.3. Hrvatska riječ *fuga* ('spoj između elemenata konstrukcije, kamenova ili pločica'), koja je germanizam s obzirom na neposrednu i daleku etimologiju (< njem. *Fuge* < srvnj. *vuoge*), lažni je parnjak internacionalnoga muzičkog termina (tal. *fuga* < lat. *fuga* 'bijeg') koji imamo i u hrvatskom, a etimologija im je različita. Portugalski *prato* 'tanjur' nastao je rotacizmom od latinske osnove *plattu* (srlat. *plattum* 'locus planus', DU CANGE s. v.), koja se u talijanskom reflektira kao *piatto* 'id.' (s tipičnim prijelazom *pl* > *pj*). U talijanskom *prato* znači 'livada'. Naziv za vjetrove pasate (njem. *Passat* > hrv. *pasat*) u njemački je ušao iz nizozemskoga⁸ i nema nikakve veze s talijanskim *passato* 'prošlost'. Odgovarajući talijanski naziv za pasate jest *alisei*, posuđenica iz francuskoga. Talijanski anglizam *killer* 'plaćeni ubojica' (< engl. *killer*) homofon je hrvatskom germanizmu *kiler* 'hladnjak automobila' (< njem. *Kühler*), koji se na talijanski prevodi kao *radiatore della macchina*. I njemačka riječ *Regal* (> hrv. *regal*)⁹ ima sasvim različitu etimologiju od talijanske *regalo* 'dar'. Hrvatski hungarizam *karika*¹⁰

⁶ Usp. BOCH III. O lažnim parovima i teoriji jezičnih dodira usp. BRDAR.

⁷ Tal. *omofoni casuali* (BONINO 175-176). WANDRUSZKA (str. 53) spominje »viele zufällige Gleichklänge zwischen den Sprachen«, a i MIGLIORINI₂ (str. 84) kaže da ima lažnih parova »dus à des ressemblances fortuites«.

⁸ Za etimologiju riječi *pasat* usp. ovdje pogl. *O ulozu njemačkoga...*, § 4.3.

⁹ Etimologija njemačke riječi *Regal* nije sasvim razjašnjena. Prema DUDEN₂ (str. 580) možda preko nizozemskoga *rijol* 'Rinne, Furche' iz francuskoga *rigole* 'id.' (srlat. *rigulus*, od *riga* 'Graben, Reihe'). KLUGE₂ (str. 751) samo konstatira: »Die Herkunft ist nicht geklärt«.

¹⁰ Mađ. *karika* 'der Ring' (UNGARISCH-DEUTSCH 611).

slučajni je homofon talijanske imenice *carica* ('služba; čast; nabo; juriš'), deverbala izvedena od *caricare* 'tovariti'.¹¹

2.4. Naš germanizam *bista* (< njem. *Büste* f.) izrazom je bliži talijanskoj imenici *busta* 'omotnica', nego svom semantičkom ekvivalentu, tal. *busto* m. 'poprsje'. Talijanska riječ *busta* jest galicizam: < stfr. *boiste* (fr. *boîte*), od kasnolatinskoga *buxida* 'kutija od zelenike'. U etimološkoj je vezi s tal. *bosso* 'šimšir, zelenika' i engleskim *box*, a latinska riječ *buxu(m)* (> tal. *bosso*) nastavlja grčku *πύξος* 'id'.¹² Podrijetlo riječi *bista* (tal. *busto*, fr. *buste*, njem. *Büste*, engl. *bust*) nije sasvim razjašnjeno (KLUGE₂ 163), a pretpostavlja se da potječe od lat. *bustu(m)* 'mjesto na kojemu su se spaljivali leševi', od latinskoga participa perfekta glagola **burare* (< lat. *amburare* 'spržiti, spaliti'). Po tome tumačenju, latinska je riječ doživjela semantičke promjene, te je od značenja 'mjesto spaljivanja leševa' dobila značenje 'grob', zatim 'poprsje pokojnika koje se stavljalo na grob', te napokon 'poprsje' (DELI₂ 264).

2.5. Riječi koje su lažni parovi različite etimologije opasne su posebice kad pripadaju istom semantičkom polju. U tome slučaju mogu se pojaviti u istom kontekstu pa ih je lako zamijeniti. Primjerice, takve su njemačka riječ *kalt* 'hladan' (germanskoga podrijetla, kao i engl. *cold*, šved. *kall*), i talijanska riječ *caldo* 'vruć', koja potječe od klasičnolatinskoga *calidu(m)* (kao i fr. *chaud*, španj. *caliente*).¹³ Govoreći o »Falsche-Freunde-Spiel«, LEGROS (str. 90) ističe upravo da »*caldo* bedeutet das Gegenteil von 'kalt', nämlich 'warm'«.

¹¹ Tal. *caricare* nije semantički ekvivalent našega *karikirati* (< njem. *karikieren*), premda njemački *karikieren* predstavlja prilagodbu spomenutoga talijanskoga glagola (njem. *karikieren* < tal. *caricare*, WAHRIG₃ 716). Odgovarajući talijanski glagol jest *caricaturare*. Njem. *karikieren* (i hrv. *karikirati*) fonomorfološki je lažni par (a semantički pravi par) talijanskoga *caricaturare*.

¹² Usp. ZINGARELLI₅ 250, 271; MERRIAM-WEBSTER 147.

¹³ Na slavinama za vodu na kojima topla i hladna voda nisu bile označene crvenom i plavom bojom, nego početnim slovom naziva za 'toplo' i 'hladno', slovo *C* na engleskom je govornom području značilo 'hladno' (engl. *cold*), a npr. Talijani su očekivali da će iz tako označene slavine poteći topla voda (tal. *caldo* 'toplo'), i obratno.

2.6. Mnogi dovode u vezu hrvatski *cimer*₁ 'osoba s kojom se dijeli podstanarska soba ili soba u domu' i *cimer*₂ 'natpis ili zaštitni znak na ulazu u gostionicu ili trgovinu'. No, prva je riječ regionalni germanizam, nastao elipsom od njemačkoga *Zimmerfreund* (DRAGIČEVIĆ III), odnosno od prilagođenice *cimerkolega* (KLAJČ 225-226), dok je druga preuzeta iz mađarskoga (mađ. *címer* 'grb'),¹⁴ a potječe od srednjonjemačkoga *zimier* 'nakit na šljemu', koji nastavlja talijanski *cimiere* 'id.' (SPALATIN 734).¹⁵

2.7. Dok su Milan i Sünkel u svoju knjigu *Falsche Freunde auf der Lauer* uvrštavali, kako pišu u predgovoru, riječi istoga podrijetla koje su slična oblika, a različita značenja (što je i izvorni stav Køesslera i Derocquignya), autori španjolskoga *Falsos amigos al acecho* navode poznati lažni par različite etimologije jer se ne može zaniijekati da više puta zbunjuje: španjolski arabizam *aceite* 'ulje'¹⁶ – talijanski *aceto* 'ocat' (< lat. *acetum* 'id.'), a uvrstili su u rječnik i neetimološki lažni par španj. *burro* 'magarac' – tal. *burro* 'maslac' (SAÑÉ/SCHEPISI 2, 17).

2.8. Za razliku od spomenutoga španjolsko-talijanskoga rječnika, Milan i Sünkel ističu da neće navoditi parove riječi poput njem. *alt* – tal. *alto*, njem. *kalt* – tal. *caldo* jer nisu istoga podrijetla. No, očito je da se ograničavaju na zajednički latinski etimon kao polaznu točku. Po njima, riječi koje ne uvrštavaju u rječnik »pur avendo forma simile e significato diverso, non hanno la stessa origine« (MILAN/SÜNDEL VII), ali prve navedene, *alt* i *alto* – imaju zajedničku daleku etimologiju.

¹⁴ Usp. mađ. *címer* 'Wappen' (PALICH 136; *UNGARISCH-DEUTSCH* 170). Belostenec u svom latinsko-hrvatskom rječniku bilježi hrv. *czimer* kao ekvivalent latinskoga *insigne/insignia/insignium* (BELOSENEC, 696).

¹⁵ Tal. *cimiero* (rjeđe *cimiere*) jest galicizam (< fr. *cimier*, izv. od *cime* 'vrh'), usp. *DELI*₂ 339. SKOK (I, 266) i FRANOLIĆ (str. 33) navode da smo *cimer*, preuzeli iz mađarskoga, za razliku od rječnika ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 228) i HER (str. 177), koji bilježe da je predložak hrvatske riječi njemački galicizam *Zimier*.

¹⁶ Španjolski i portugalski jedini su zapadnoromanski jezici u kojima postoji ovaj arabizam (COROMINAS s. v.). Španj. *aceite* 'maslinovo ulje; ostale vrste ulja', dok port. *azeite* znači samo 'maslinovo ulje', kao u arapskom (< ar. *az-zait* 'id.'). šp. *aceituna* i port. *azeitona* 'plod masline' (< ar. *az-zaitúnâ* 'plod masline; stablo masline', *DICIONÁRIO* 189). Drugi romanski jezici nastavljaju latinski *oleum*, *oliva* (< gr. *ἐλαίον*). Balkanski je turcizam arapskoga podrijetla u srpskom jeziku *zejtin* 'ulje'. Turski *zeytin* stvoren je prema arapskom pluralu (od arapskoga *zâit*, pridjev *zâitûn*, *zâituna* 'maslina') (Skok III, 648). Usp. u suvr. tursko-njem. rječniku *zeytin* 'Olive', *zeytuni* 'olivgrün' *zeytinağı* 'Olivenöl' (*TÜRKISCH* 262).

Naime, premda je točno da njemački pridjev *alt* 'star' nije proistekao iz latinskoga *altus* 'visok', potječe od istoga etimona kao latinski *altus*, odnosno talijanski *alto* 'visok'. Germanska i latinska riječ sadrže isti indoeuropski etimon **al*'rasti; učiniti da nešto raste, hraniti'. Latinski *altus* zapravo je particip prošli glagola *alere* 'hraniti', a *altus* je značilo 'odrastao' (DIVKOVIĆ 73, 75). I muzički termin *alt* značio je najprije 'visoki muški glas', da bi došlo do promjene u 'duboki ženski glas', koji je mogao pjevati iste dionice (DUDEN₂ 30). Osim toga, Milan i Sünkel navode kao posebne natuknice ne samo njem. *Büste* / tal. *busto*, koje su etimološki lažni par, nego uz njih nalazimo kao zasebnu natuknicu i tal. *busta* 'omot; omotnica (za pisma)', riječ različite etimologije,¹⁷ jer je očigledno da i ona dovodi do leksičkih interferencija između njemačkog i talijanskoga jezika.

2.9. Istozvučnice i sličnozvučnice različitih jezika treba smatrati lažnim parovima bez obzira na njihovu etimologiju jer predstavljaju jednaku opasnost zbog mogućega neispravnog povezivanja, odnosno semantičkog izjednačivanja. Valja dodati da katkad i »nevidljivo« sparivanje dovodi do pogreške. Primjerice, naslov Pirandellova romana *Il fu Mattia Pascal* jednom je prigodom u usmenom prijevodu postao *Ludi Mattia Pascal* zbog toga što je prevoditelj poistovjetio talijanski pridjev *fu* ('pokojni', tal. sin. *defunto*) s francuskom *fu* 'lud'.

2.10. Prije spomenuti hrvatski homonimi *cimer*₁ i *cimer*₂, kao i engleska posuđenica *kiler*₂ (< engl. *killer*), uz već navedeni germanizam *kiler*₁, pokazuju nam da su homonimi nekoga jezika zapravo neka vrst unutarjezičnih lažnih parova, te treba paziti da ih se ne poistovjeti.¹⁸ Lažni su parovi i homofone riječi različitih sinkronijskih jezičnih varijeteta (primjerice dijatopijskih i dijafazijskih),¹⁹ ali isto tako i riječi koje pripadaju različitim dijakronijskim varijetetima istoga jezika.

¹⁷ Usp. MILAN/SÜNKEL 33-34, gdje je navedena i etimologija tal. rječi *busta*, koju smo izložili u § 2.4.

¹⁸ Zanimljiv je slučaj njemačkih homonima *kosten*₁ 'kušati' i *kosten*₂ 'stajati, koštati', različite etimologije (usp. LEGROS 91).

¹⁹ O lažnim parovima između standardnog jezika i dijalekata usp. pogl. *Hrvatsko-talijanski lažni parovi...*, § 1.3.

3. Paretimološko povezivanje

3.1. Neosporno je da posjedujemo sklonost paretimologiziranju pa, nastojeći povećati jezičnu motivaciju, povezujemo i riječi različitih etimona, kako u istom, tako i u različitim jezicima. Na djelu je pučka etimologija kojom se, kad je riječ o istom jeziku, homonimija interpretira kao polisemija. Takav je slučaj ihtionima *štuka*, kojemu je homonim naziv za tip ratnog aviona (< njem. *Stuka* m., skraćeno od *Sturzkampfflugzeug*). Ullmann ističe ulogu »etimološkog instinkta« (*instinct étymologique*), zapravo sklonosti paretimologiziranju, koja potiče govornike da povežu riječi različitih etimona, pa je većini pripadnika jezične zajednice katkad teško opredijeliti se je li riječ o homonimiji ili o polisemiji.²⁰

3.2. Znamo da to nije uvijek lako ni leksikografima. Primjerice, u hrvatskom germanizam *pepita* označava uzorak tkanine, a istozvučni hispanizam naziv je za zrnce zlata. U rječniku ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 978) postoji samo jedna natuknica *pepita*, uz koju su napisana oba navedena značenja. Isto možemo kazati i za već spomenuti germanizam *cimer*₁ i hungarizam *cimer*₂, koje bi po uvriježenoj praksi trebalo pisati u dvije natuknice (v. § 2.6.).

3.3. Tako se postupa posebice kad razlika u značenju istozvučnica i sličnozvučnica nije prevelika, pa se one mogu shvatiti kao ista riječ, odnosno lako ih je poistovjetiti. Kao primjer možemo navesti posuđenicu *ćošak*, koja nastavlja dvije različite turske riječi. Označava istaknuti nadneseni dio kuće izgrađene u orijentalnom stilu, a ima uz to i značenje 'ugao, kut'. Naime, u ovom balkanskom turcizmu pomiješale su se dvije različite turske riječi perzijskoga podrijetla: perz. *gōšā* > tur. *kōše* 'Winkel, Ecke' i perz. *kūšk* 'Palast, Villa, Schloss' > tur. *kūšk* 'visoka veranda, ladjak u bašti' (SKOK I, 361).²¹ Posuđenica *ćošak*

²⁰ Usp. ULLMANN₁ 202; ULLMANN₂ 262.

²¹ U suvremenom turskom rječniku: *kōše* 'Winkel'; *kōšk* '(größere) Villa; Aussichtsturmchen' (*TÜRKISCH* 140). Tursku riječ *kōše* 'ugao, kut' u našim govorima izravno nastavlja posuđenica *ćošē* n., *ćoša* f. (*HER* 208), a za splitski je zabilježeno *ćoš* m. (*MATOKOVIĆ* 199) i *ćoš* m./*ćoša* ž. (*PETRIĆ* 50). Oblik *ćoša* shvaća se kao da je

objedinjuje značenja dvaju turskih leksema pa joj u standardnom turskom odgovaraju *köşe* i *köşk* (BROWNE 316, 318). Do spomenute je polisemije došlo paretimološkom reinterpetacijom homonima *ćošak*₁ (< tur. *köşk*) i *ćošak*₂ (< hrv. *ćoš*e < tur. *köşe*), odnosno poistovjećanjem dviju sličnih riječi.²² Zbog toga je turcizam *ćošak* djelomičan lažni par turske riječi *köşk*.

3.4. Do poistovjećivanja istozvučnica ili bliskozvučnica vrlo često dolazi prilikom jezičnoga posuđivanja, kad se leksička posudba interpretira kao semantički kalk jer je strana riječ izrazom slična ili istovjetna domaćoj riječi. Francuska riječ *dôme* 'kupola', grčkoga etimona,²³ u izvedenom značenju služi kao naziv za dio kotla u obliku kupole u kojemu se skuplja para (potpun izraz je *dôme de prise de vapeur*). Taj je stručni naziv preuzet u talijanski, gdje glasi *duomo*, a istozvučnica je riječi latinskog etimona koja znači 'katedrala' (*duomo*₁).²⁴ Po uvriježenom leksikografskom postupku trebalo bi ga pisati u zasebnoj natuknici. No, galicizam *duomo*₂ u svijesti govornika nije druga riječ, nego se shvaća kao ista riječ koja ima i navedeno tehničko značenje. Sasvim je prihvatljiva mogućnost da u talijanskom stručnom izrazu *duomo di vapore* nije preuzeta francuska riječ, nego da je postojećoj talijanskoj riječi *duomo* dodano izvedeno značenje francuske riječi grčkoga porijekla (pri čemu nije nevažno da i u francuskom postoji istozvučni talijanizam *dôme* 'katedrala').

Naime, izvjesno je da semantičkom posuđivanju pogoduje sličnost izraza riječi jezika davatelja i jezika primatelja. Ishod je isti, bilo da je posrijedi homonimija protumačena kao polisemija, bilo da je posrijedi semantički kalk, kojim se povećava broj značenja riječi. Analogno

u tvorbenoj vezi s *ćošak*, npr. u rječniku trogirskoga čakavskog govora: »*ćōša*, -e ž. – kut (od *ćošak*)« (GEIĆ/SLADE ŠILOVIĆ 50), a u Anićevu rječniku navodi se da *ćoš*e znači 'mali ćošak' (ANIĆ₄ 182). Usp. LJUBIČIĆ₁₃ §§ 5.3.1., 5.3.2., 7.3.1.

²² Kao dokaz težnje za jezičnom motivacijom može nam poslužiti upravo navedeno tumačenje po kojemu je *ćoš*e regionalizam sa značenjem 'mali ćošak' (ANIĆ₄ 182), što znači da se osjeća kao da je ta riječ umanjena od *ćošak*.

²³ U francuski je ova riječ ušla iz provansalskoga, gdje je grecizam. Grčki *δῶμα* ('kuća', 'ravan krov') došlo je u južnu Galiju s grčkim doseljenicima, a zatim je dobilo značenje 'zaobljeni krov', odakle 'kupola' (BLOCH/WARTBURG 201). Usp. i DUBOIS/MITTERAND/DAUZAT 231.

²⁴ Za etimologiju obiju riječi i njihovu nerijetku paretimološku reinterpetaciju usp. LJUBIČIĆ₃ 161-162.

situaciji u talijanskom, francuski izraz *dôme de prise de vapeur* na njemački se prevodi složenicom *Dampfdom*.

3.4.1. Kad razmišljamo o etimološkim slojevima lažnih parova, zanimljivo je da je spomenuti termin preveden na hrvatski kao *parni dom* (sin. *skupljač pare, parna kupola*). Tako je naša riječ *dom* (istoga etimona kao talijanska, francuska i njemačka riječ za katedralu) dobila novu primjenu. Osim izraza *parni dom* u istome značenju rabi se i samo *dom*. U Enciklopediji Leksikografskoga zavoda: »u strojarstvu, dio parnog prostora na najvišem mjestu kotla« (*ELZ II*, 363). Hrvatska riječ *dom* u značenju najbližem indoeuropskom etimonu poistovjećuje se u spomenutom stručnom nazivu s francuskim *dôme*, njemačkim *Dom* ili talijanskim *duomo*. Tumačenje termina iz strojarstva iz Enciklopedije Leksikografskoga zavoda navodi se nakon značenja 'kuća, ognjište...' i 'članovi obitelji koji žive zajedno' (*ib.*). Na taj način lažni par (tj. hrv. *dom* u odnosu na riječ istoga etimona u talijanskom, francuskom, njemačkom, gdje znači 'katedrala') postao je djelomični par, jer je hrvatska riječ preuzela novo značenje iz strojarstva (vjerojatno iz njemačkoga).²⁵

Paretimološka reinterpretacija homonima prilikom jezične posudbe spomenute riječi, kao i semantičko približavanje riječi upozorava nas na snažnu leksičku konvergenciju europskih jezika.

4. Lažni parnjak »nevidljivoga« jezika u etimološkom tumačenju

Kao što smo skloni paretimološki dovoditi u vezu istozvučnice ili sličnozvučnice u istome jeziku, tako povezuјemo i izrazno podudarne ili slične riječi različitih jezika. Za potvrdu može nam poslužiti primjer interferencije lažnoga parnjaka »nevidljivoga« jezika - u etimološkom tumačenju suvremenoga rječnika (*WAHRIG₃*).

²⁵ Usp. pogl. *Nekoliko hrvatsko-talijanskih lažnih parova u restriktivnim kolokacijama*, § 4.

Riječ je o sportskom nazivu *lacrosse*, koji je potekao iz Kanade, a označava igru loptom sličnu hokeju (usp. PETIOT s. v.). Iz američkog engleskoga proširio se u ostale jezike te postoji i u hrvatskom (*lacrosse*, ANIĆ/GOLDSTEIN 760). Engleska riječ *lacrosse* nastala je od kanadskoga francuskog *la crosse* 'štap, palica' aglutinacijom člana ženskoga roda *la* i imenice *crosse*. Autor etimološkoga tumačenja njemačkoga anglizma *Lacrosse* u spomenutom rječniku pobrkao je francusku riječ *crosse*, sadržanu u ovoj riječi, s engleskim *cross* 'križ'. Naveo je objašnjenje da fr. *crosse* znači 'križ', te da ime potječe odatle što palica za igru ima oblik križa (»nach dem kreuzförmigen Fangschlagholz«, WAHRIG₃ 795).²⁶

To nije značenje francuske, nego slične engleske riječi, a palica i nema takav oblik. Do pogreške je došlo zbog semantičkoga poistovjećanja izrazno vrlo sličnih riječi dvaju jezika, koje čine lažni par: fr. *crosse* i engl. *cross*.²⁷ Za razliku od spomenutoga Wahrigova rječnika, Dudenov *Das große Fremdwörterbuch* ispravno navodi etimologiju: »aus gleichbed. engl. *lacrosse*, zu fr. (la) *crosse* 'Kolben, Schläger'« (DUDEN₃ 789), kao i talijanski *DELI*₂ (str. 1357): fr. *la crosse* 'il bastone curvo'.

Ovaj primjer povezivanja francuske i engleske sličnozvučnice potvrđuje nam da i neetimološki lažni parovi predstavljaju opasnost od pogrešnoga sparivanja, te ujedno podsjeća da su moguće i interferencije lažnih parnjaka »nevidljivih« jezika.

5. Zaključak

Zaključujemo da za uspostavljanje lažnih parova nije relevantno zajedničko podrijetlo. Osim što riječi različitih etimona mogu

²⁶ Prenosimo čitavo objašnjenje značenja i etimologije iz ovoga rječnika: »kanad. Spiel zwischen zwei Mannschaften, bei dem ein Gummiball mit Schlägern, die mit einem Fangnetz versehen sind, ins gegner. Tor geschleudert wird [< frz. *la crosse* 'das Kreuz', nach dem kreuzförmigen Fangschlagholz]« (WAHRIG₃ 795).

²⁷ Francuska riječ *crosse* franačkoga je podrijetla (LAROUSSE₃ 285), a engleski *cross* potječe od latinskoga *crux* 'križ' (MERRIAM-WEBSTER 298).

pripadati istom semantičkom polju (njem. *kalt* - tal. *caldo*), vidjeli smo da naša sklonost paretimologiji pomaže uspostavljanju veza čak i među riječima kojima su značenja vrlo različita. To je vidljivo kako u okviru istoga jezika (homonimi ili paronimi), tako i između dvaju ili više jezika. Primjer interferencije lažnoga parnjaka »nevidljivoga« jezika, kojom smo objasnili pogrešku u etimološkom tumačenju riječi *lacrosse* u Wahrigovu rječnicu, potvrđuje nam da se opasnost od pogrešnog sparivanja krije i u neetimološkim lažnim parovima.

O ulozi njemačkoga u nastanku hrvatsko-talijanskih lažnih parova

Slijedimo li načelo bliske etimologije (*etymologia proxima*) u proučavanju posuđenica, otkrivamo koliko je njemački važan jezik davatelj hrvatskomu jeziku. Brojne posuđenice za koje mislimo da su galicizmi, talijanizmi ili anglizmi – zapravo su germanizmi, najčešće preuzeti iz austrijskog njemačkog. Njemački kao jezik davatelj odnosno posrednik često nam razjašnjava hrvatsko-talijanske lažne parove.

1. Uvod

1.1. Kad proučavamo leksičke posuđenice, kontaktološki je relevantno poznavati njihovo izravno podrijetlo (*etymologia proxima*), što će reći jezik iz kojega je pojedina riječ preuzeta. Naime, kao što upozorava MULJAČIĆ₁₃ (str. 302): »Chi non rispetta il principio dell'*etymologia proxima* può approdare, per quello che riguarda il confronto statistico degli imprestiti da varie lingue, a risultati non giustificati«.

Neposredna nam etimologija otkriva da su u hrvatskom riječi za koje se misli da su talijanizmi, galicizmi ili anglizmi – često zapravo

germanizmi preuzeti iz austrijskog njemačkog (usp. MULJAČIĆ₈ 269). Tijekom nekoliko stoljeća talijanske (najčešće mletačke) riječi ulazile su izravno u hrvatske primorske govore, no od 19. stoljeća značajan je i njihov dotok preko njemačkoga (usp. JERNEJ₁ 61).¹ Francuske su riječi ulazile u hrvatski najčešće neizravno, u manjoj mjeri preko talijanskoga, a znatno više preko njemačkoga (usp. DABO-DENEGRI₆ 115-116). Premda se najčešće misli da nam je od svih velikih zapadnih jezika najvažniji jezik davatelj francuski, valja reći da to počasno mjesto pripada njemačkom jeziku (usp. MULJAČIĆ₂ 42-43).²

1.2. Poznato je da prihvaćanjem leksičkih elemenata iz drugoga jezika nastaju semantičke i/ili fonomorfološke nepodudarnosti između predložaka u jeziku davatelju i njihovih prilagodbi u jeziku primatelju (ili u više jezika primatelja).³ Razlike će biti još naglašenije ako se posuđenice »filtriraju« preko jezika posrednika. Polazimo li u proučavanju leksičkih interferencija od ovih premisa, otkrit ćemo da je velik broj hrvatsko-talijanskih lažnih parova nastao zbog njemačkoga posredovanja. Nerijetko su to riječi romanskoga podrijetla, ali budući da nisu preuzete izravno iz romanskih jezika, katkad se nazivaju pseudoromanizmima (MULJAČIĆ₃ 1973). U hrvatski su ušle preko njemačkoga, te su za nas germanizmi (npr. hrv. *rezonirati* < njem. *räsonieren* < fr. *raisonner*).

Dakle, iako su romanskoga podrijetla, po neposrednoj etimologiji takve su posuđenice hrvatski germanizmi. Potrebno ih je razlikovati od riječi koje se često nazivaju pseudoromanizmima zbog toga što

¹ JERNEJ₁ (str. 61) objašnjava putove pritjecanja talijanskih riječi: »Se prima [sc. dell'Ottocento] gli italianismi passavano nel croato o serbo principalmente attraverso le singole parlate dalmate, ora penetrano per via indiretta dal nord«. SCHNEEWEIS (*passim*) upozorava na važnost njemačkoga posredništva u preuzimanju latinskih ili romanskih riječi, a FRANOLIĆ₁ (*passim*) u preuzimanju francuskih riječi.

² Omanji korpus Žarka Muljačića, sastavljen od dvadeset hrvatskih europeizama, »smentisce – per ora non in maniera definitiva – l'opinione secondo cui la maggioranza degli europeismi croati risale al francese e all'italiano« (MULJAČIĆ₄ 282-283). Usp. također JERNEJ₂ 7; SPALATIN 10.

³ U uvodu svoga *Dizionario di false analogie e ambigue affinità tra francese e italiano*, Raoul Boch spominje ulogu leksičkih posudbi u nastanku lažnih parova: »L'errore si annida un po' dovunque [...] a volte addirittura nell'uso dei vocaboli di una lingua che sono venuti a inserirsi nel lessico dell'altra« (BOCH III). Za primjere semantičkog divergiranja engleskih riječi i francuskih anglizama usp. DABO-DENEGRI₁. O vezi između lažnih parova i kontaktne lingvistike usp. BRDAR.

ih u romanskim jezicima nema, premda sadrže latinski odnosno romanski etimon (MULJAČIĆ₁₄; MULJAČIĆ₁₅). Primjerice, hrvatski *frizer* prilagođenica je njemačke riječi *Friseur* (*Frisör*), koja je izvedena od glagola *frisieren*, francuskoga podrijetla (fr. *friser* 'kovrčati'), a u njoj prepoznamo i sufiks *-eur* (njem. inačica *-ör*), preuzet iz francuskoga.⁴ Za razliku od njemačke i hrvatske riječi, francuski je naziv za frizera *coiffeur*, a talijanski *parrucchiere* (usp. SCHNEEWEIS 67; MULJAČIĆ₃, 299).

1.3. U francuskom je naziv *faux amis* stvoren da bi označio riječi dvaju jezika kojima su se značenja udaljila, premda su iste etimologije, a i oblikom se podudaraju.⁵ Vinay i Darbelnet ovako ih opisuju: »ces mots qui se correspondent d'une langue à l'autre par l'étymologie et par la forme, mais qui ayant évolué au sein de deux langues, et partant, de deux civilisations différentes, ont pris des sens différents« (VINAY/DARBELNET 71). Primjerice, spomenuti francuski glagol *friser* lažni je par njemačkoga *frisieren*, kao i hrvatskoga germanizma *frizirati*. U značenju 'urediti kosu, napraviti frizuru' u francuskom se koristi glagol *coiffer*, kao ekvivalent sa značenjem 'krivotvoriti (npr. rezultate, brojeve)' valja kazati *truquer*, a kad je riječ o friziranju motora, ispravan francuski glagol bit će *forcer* ili *pousser* (FANDRICH/CHRYSSIKOS-TOURNAY 104).

Želimo li objasniti kako je došlo do semantičke divergencije podrijetlom identičnih leksema, otkrivamo da svaki od njih ima vlastitu povijest, te da su u igri vrlo heterogeni faktori. Mario Wandruszka zaključuje: »Jeder Fall zeigt dabei wieder andere Umrisse, ist das Ergebnis wieder anderer heterogener Faktoren« (WANDRUSZKA 76). Zapravo, nastankom lažnih parova upravlja »das Spiel des Zufalls und der Notwendigkeit«, a tu igru susrećemo na svim jezičnim razinama (*ib.*). Dodajmo da, kad govori o lažnim parovima, Wandruszka uzima u obzir i riječi različite etimologije (usp. ovdje § 4.2., bilj. 75).

⁴ Njem. *frisieren* < nizoz. *friseren* < fr. *friser* (DUDEN₂ 207). Izvedenica *Friseur* jest »französierende dt. Ableitung von *frisieren*« (WAHRIG₃ 503). Francuski sufiks *-eur* potječe od latinskoga *-or* (DUDEN₃ 421). U njemačkom je taj sufiks produktivan u izvođenju *nomina agentis* od glagola na *-ieren* (KLUGE₂ 263).

⁵ Naziv *faux amis* prvi su upotrijebili za francusko-engleske leksičke lažne parove Kessler i Derocquigny 1928. godine u knjizi *Les Faux Amis ou les trahisons du vocabulaire anglais*. Za uobičajene nazive u nekoliko jezika usp. bilj. 1 u poglavlju *Lažni parovi i etimologija*.

1.4. Dakle, leksički lažni parovi riječi su dvaju jezičnih sustava koje se razlikuju značenjem, dok im je izraz jednak ili, polazeći od jednoga jezika, u drugome potpuno predvidljiv. Kad proučavamo odnose između hrvatskoga i talijanskoga jezika, polazimo li od hrvatskoga, izraz tih riječi lako se talijanizira, ili, ako nam je polazište talijanski jezik, njihov se izraz lako kroatizira. Značenjska razlika može biti potpuna ili djelomična.⁶

1.5. No, ponekad i izraz riječi predstavlja zamku jer, premda su riječi dvaju jezika vrlo slične, među njima postoje nepredvidljive sitne fonomorfološke razlike koje trebamo poznavati da ne bismo griješili pod utjecajem polaznoga jezika.⁷ Katkad teškoću predstavljaju i gramatičke razlike izrazno podudarnih riječi, primjerice različit gramatički rod, te ih je moguće zvati *gramatičkim lažnim parovima* (*falsi amici* »*grammaticali*«, FÁBIÁN 2002). Najprije ćemo usmjeriti pozornost upravo na takve riječi, koje nisu lažni parovi *stricto sensu*, jer nije sporno njihovo značenje. Pri tome ne zaboravljamo da se u istom paru riječi može kriti višestruka zamka, jer mogu istovremeno predstavljati nepredvidljivu fonomorfološku i semantičku nepodudarnost.

Brojne takve primjere nalazimo među posuđenicama koje su ušle u talijanski i hrvatski iz trećega jezika, ili čak iz dvaju različitih jezika – ako te riječi imaju zajedničku daleku etimologiju (*etymologia remota*). U hrvatskom jeziku grafija posuđenica u pravilu odražava fonološku prilagodbu. Kao što nam je poznato, posuđenice se morfosintaktički prilagođuju, uklapajući se u fleksijski sustav hrvatskoga jezika, dok su u talijanskom strane riječi znatno manje prilagođene i razmjerno često nailazimo na inačice koje pokazuju nejednake stupnjeve prilagodbe.

⁶ Austrijski galicist Erwin Reiner stvorio je naziv *penidentemi* (fr. *pénidentèmes*), kojim obuhvaća *lažne* i *djelomične prave parove* (usp. MULJAČIĆ, 249).

⁷ Muljačić je takve riječi nazvao *quasi-amici* (*ib.*).

2. Male fonomorfološke nepodudarnosti

2.1. Njemački anglizmi – hrvatski germanizmi

2.1.1. Gledamo li iste engleske riječi koje postoje u talijanskom i hrvatskom, odmah zapažamo da su različito fonološki, grafijski i morfološki prilagođene. Kao što rekosmo, u hrvatskom je velik broj riječi koje smatramo anglizmima, a zapravo su germanizmi jer su preuzeti iz njemačkoga. No, valja dodati da katkad nije lako ustanoviti je li pojedina riječ u hrvatski preuzeta iz njemačkoga ili iz engleskoga upravo zato što im je u pravilu prilagođena grafija. Primjerice, takva je riječ *šrapnel*, prema Filipoviću anglizam (< engl. *shrapnel*, FILIPOVIĆ₃, 240), dok rječnik stranih riječi Anića i Goldsteina navodi da je germanizam (< njem. *Schrapnell*, ANIĆ/GOLDSTEIN 1237).⁸ Nasuprot tomu, u talijanskom je *shrapnel* nedvojbeno anglizam (< engl. *shrapnel*, deonimik, po imenu izumitelja; LA STELLA 187; DE MAURO/MANCINI₂, 484).

Navest ćemo primjere fonomorfoloških razlika između hrvatskih i talijanskih riječi koje nam otkrivaju da je njemački bio jezik davatelj ili, preciznije, jezik posrednik u preuzimanju riječi koje često smatramo anglizmima.⁹ Pri tome ćemo se ograničiti na pisani oblik hrvatskih i talijanskih riječi.¹⁰

2.1.2. Prepoznamo engleske imenice koje su u hrvatski ušle preko njemačkoga, dok su u talijanski preuzete izravno iz engleskoga:

⁸ Za njemački usp. DUDEN₃, 1210. U standardnom hrvatskom (*šrapnēl*) mjesto naglaska je kao u engleskom, dok se u zagrebačkom izgovara *šrapnēl*, kao u njemačkom. No, u određivanju jezika davatelja mjesto naglaska nije pouzdan pokazatelj jer riječi standardnoga hrvatskog jezika u pravilu nisu naglašene na zadnjem slogu (usp. SILIĆ/PRANJKOVIĆ § 37); mnoge s naglaskom na predzadnjem slogu (npr. *tēnkist*, *nogomētāš*, *šljivīk*), u zagrebačkom govoru imaju naglasak na zadnjem slogu (*tenkist*, *nogometāš*, *šljivik*).

⁹ O njemačkom posredovanju u preuzimanju engleskih riječi u hrvatski usp. FILIPOVIĆ₂, § 8.3.4. i *passim*; MUHVIĆ-DIMANOVSKI.

¹⁰ Za različitu fonološku prilagodbu anglizama u talijanskom i hrvatskom usp. LJUBIČIĆ/PEŠA.

hrv. <i>doga</i> f.	< njem. <i>Dogge</i> f.	< engl. <i>dog</i> >	tal. <i>dogo</i> m. ¹¹
hrv. <i>koks</i>	< njem. <i>Koks</i> ¹²	< engl. <i>cokes</i> , pl. od <i>coke</i> >	tal. <i>coke</i> , adapt. <i>coc</i> , <i>coche</i>
hrv. <i>kraul</i>	< njem. <i>Kraul</i> ¹³	< engl. <i>crawl</i> >	tal. <i>crazvl</i>
hrv. <i>šampon</i>	< njem. <i>Schampon</i> ¹⁴	< engl. <i>shampoo</i> >	tal. <i>shampoo</i> , adapt. <i>sciampo</i>
hrv. <i>šport</i> ¹⁵	< njem. <i>Sport</i>	< engl. <i>sport</i> >	tal. <i>sport</i>
hrv. <i>šprint</i>	< njem. <i>Sprint</i>	< engl. <i>sprint</i> >	tal. <i>sprint</i>
hrv. <i>šprinter</i>	< njem. <i>Sprinter</i>	< engl. <i>spriner</i> >	tal. <i>sprinter</i>
hrv. <i>španijel</i>	< njem. <i>Spaniel</i>	< engl. <i>spaniel</i> >	tal. <i>spaniel</i>

2.1.3. Poznato je da su engleske i njemačke riječi često istoga podrijetla. Usljed toga našoj imenici *šand* 'uređeno i ograđeno mjesto za prodaju ili poslovne dogovore' (ANIĆ/GOLDSTEIN 1239), koja je germanizam i po neposrednoj i po dalekoj etimologiji (njem. *Stand*, usp. *DUDEN*₂ 701), u talijanskom odgovara anglizam *stand* (*di una fiera*) ('luogo di una fiera dove vengono espsti i prodotti al pubblico a scopo pubblicitario').

2.1.4. Germanizmi *štoper* 'igrač u nogometu koji zaustavlja protivničke navalne akcije; centralni branič' (< njem. *Stopper*) i *štopati* 'smiriti loptu (stopalom na tlu), primiriti je uz tlo' (< njem. *stoppen* 'zaustaviti') spadaju u športsko nazivlje. Objašnjavajući podrijetlo glagola *stoppen* (»die niederd.-mitteld. Form von *stopfen*«), Dudenov etimološki rječnik tumači da »in der neueren Sportsprache (beachte die Ableitung *Stopper* 'Mittelläufer im Fußballspiel') hat auch das

¹¹ U francuskom je također ovaj anglizam muškoga roda, *dogue* m. (ROBERT₃ 754). Značenje posuđenica različito je od značenja engleskoga *dog* 'pas'. Prema rječniku *DISC* (str. 787) talijanski *dogo* isto je što i *cane bulldog*. Njemačkom *Dogge*/hrvatskom *doga* odgovara talijanski *alano* (SANSONI₁ I, 141), a *njemačka doga* (< *deutsche Dogge*) jest *alano tedesco* (GIACOMA/KOLB 269).

¹² Istu vrstu prilagodbe nalazimo u njemačkom *Keks* m./n. (< engl. *cakes*, pl. od *cake*) – hrv. *keks* m.

¹³ U njemačkom se rijetko susreće neprilagođeni anglizam *Crawl*. Usp. WAHRIG₃ 326, 776; *FW* 105, 313; *DUDEN*₃ 286, 772.

¹⁴ Postoji i prilagođenica *Schampun*, a koriste se i oblici *Shampoo* i *Shampooon* (*DUDEN*₃ 1215, 1237).

¹⁵ U njemačkom se anglizam *Sport* izgovara s palatalom, u skladu s fonotaktičkim normama jezika primatelja (usp. ORIOLES₂ bilj. 36). U hrvatskom postoji i, čak češće korištena, inačica *sport*, koja je anglizam. Usp. HORVATIĆ.

entsprechende engl. *to stop* 'anhalten' eingewirkt« (*DUDEN*₂ 716).¹⁶ Talijanski ekvivalent *stopper* izravna je posuđenica iz engleskoga ('nel calcio, difensore centrale che contrasta il giocatore più avanzato della squadra avversaria'), a glagol *stoppare* odimenska je izvedenica od *stop*, »con resa grafica di -p intensa« (*DISC* 2641).

2.1.4.1. Osvrnut ćemo se usput na značenje spomenutoga talijanskog i hrvatskoga glagola. Rječnik standardnoga talijanskog jezika kao prvo značenje glagola *stoppare* navodi 'arrestare, fermare qcn. o qcs.!: npr. *stoppare l'automobile* (*DISC* 2641).¹⁷ Za razliku od talijanskoga glagola, hrvatski *štopati* znači i 'mjeriti vrijeme kronometrom' (tal. *cronometrare*), što je također preuzeto iz njemačkoga, te je stvorena i izvedenica *štoperica* f. (tal. *cronometro*), prema njemačkome predlošku *Stoppuhr*. Isti hrvatski glagol u žargonu znači i 'usporavati ili blokirati nečije poslove'.

Taj odnos »djelomičnog pravog prijateljstva« između talijanskoga *stoppare* i hrvatskoga *štopati*, koji uključuje i uporabu u različitim jezičnim registrima, još je zamršeniji zbog toga što u oba jezika postoje i homonimi: u talijanskom *stoppare*₂ znači 'začepiti stupom (kućinama)', dok naš regionalni kolokvijalizam *štopati*₂, prolagodjenica njemačkoga *stopfen* (*ANIĆ*₂ 1042), znači 'krpiti' (npr. čarapu; tal. *rammendare*).¹⁸

2.1.5. Glagol *tetovirati* 'izrađivati/izraditi tetovažu' podrijetlom je polinezijska riječ (polin. *tatau* 'Zeichen, Hautverzierung', *KLUGE*₂ 907), a u europske se jezike proširila preko engleskoga (*to tattoo*) ili francuskoga (*tatouer*). Njemački *tätowieren* (> hrv. *tetovirati*) može biti anglizam (*SPALATIN* 760), ali vjerojatno je jezik posrednik bio francuski: njem. *tätowieren* < fr. *tatouer* < engl. *tattoo* (*DUDEN*₂ 737;

¹⁶ O utjecaju engleskoga i na hrvatsko športsko nazivlje svjedoči činjenica da uz germanizam kao inačica postoji i anglizam *stoper* (*ANIĆ/GOLDSTEIN* 1197).

¹⁷ Usp. u zagrebačkom govoru *Štopaj* [sc. *auto*]! U značenju 'zaustaviti vozilo' u hrvatskom se može rabiti glagol *stopirati*, sa sufiksom *-irati*, koji je preuzet iz njemačkoga, ali je u hrvatskom postao produktivan. Taj glagol može značiti i 'putovati autostopom', a u žargonu 'zaustaviti proces, pothvat i sl. (ob. s višeg mjesta); ne odobriti, zabraniti' (*ANIĆ/GOLDSTEIN* 1197).

¹⁸ Talijanski *stoppare*, njemački *stopfen* i engleski *to stop* potječu od iste latinske riječi *stupa* (tal. *stoppa*; hrv. *stupa*) (usp. *DISC* 2641; *DUDEN*₁ 1457; *ODEE* 872, 878).

*DUDEN*₃ 1330). Našemu germanizmu *tetovirati* odgovara talijanski *tatuare*, prilagođenica francuske ili engleske riječi (HOPE 526).

2.1.6. Katkad hrvatskome germanizmu latinskoga podrijetla u talijanskom odgovara riječ koja potječe od istoga latinskog etimona. Takva je primjerice naša posuđenica *tuba* 'cijev zatvorena s jedne strane, sa zatvaračem na zavrtanj, za kreme, paste, ljepila itd.' (< njem. *Tube*), kojoj u talijanskom odgovaraju *tubo* ili *tubetto* (*schiacciabile*). Njemačka složenica *Zahnpastatube* u talijanskom je prijevodu *tubetto del dentifricio* 'tuba zubne paste'. Evo etimologije njemačke riječi: njem. *Tube* f. < engl. *tube* < fr. *tube* m. < lat. *tubus* (*DUDEN*₂ 762-763). Za razliku od njemačke i hrvatske imenice, koje su ženskoga roda, talijanski ekvivalent *tubo* muškoga je roda, kao u latinskome *tubus* i u francuskome *tube*.

Zanimljivo je da u hrvatskom postoji i talijanizam *tub* 'cilindar, stakleni dio petrolejske svjetiljke' (tal. *cartoccio*, *tubo di vetro dei lumi a petrolio*) (usp. SKOK III, 517; ANIĆ₄ 1632).

2.2. Njemački romanizmi – hrvatski germanizmi

2.2.1. U hrvatskom je velik broj riječi za koje mislimo da su romanizmi, a zapravo smo ih preuzeli iz njemačkoga. Između njih pogotovo su brojni glagoli sa sufiksom *-irati* (njem. *-ieren*),¹⁹ koji su u njemačkom prilagođenice francuskih ili talijanskih glagola:

hrv. *briljirati* (< njem. *brillieren* < fr. *briller*) – tal. *brillare*;

hrv. *garantirati* (< njem. *garantieren* < fr. *garantir*) – tal. *garantire*;

¹⁹ Kao što smo već spomenuli, sufiksom *-irati* izvode se i glagoli od hrvatskih osnova: *strukirati košulju* odgovara talijanskom *stringere la vita di una camicia* (hrv. *strukirana košulja* – tal. *una camicia stretta in vita*); *živcirati* sinonim je hrvatskoga germanizma *nervirati* (BABIĆ § 1724). Vrlo su izražajne tvorenice koje karakteriziraju razgovorni stil: *ludirati se* (*id.* § 1743) izvedenica je od pridjeva *lud* (tal. *matto*); *glupirati se* (ANIĆ₂ 219) izveden je od *glup* (tal. *stupido*); također glagol koji spada u žargon *blesirati se*, npr. čujemo da se netko žali jer *mu se kompjutor (i)zblesirao* (tal. *il suo calcolatore è rimasto completamente bloccato*). Glagol *blesirati* (< njem. *blesieren* < fr. *blessier*), uz dodatak perfektivnoga prefiksa *iz-* (kojemu se u zagrebačkom govoru ispušta početni vokal), paretimološki se povezuje s pridjevom *blesav* (tal. *stupido*). Glagol *parkirati* podudara se sa švicarskim njemačkim *parkieren* (< engl. *park*, usp. WAHRIG₃ 958), no vjerojatno je, poput već spomenutoga glagola *stopirati*, hrvatska prilagođenica engleskoga glagola *to park*.

hrv. *lakirati* (< njem. *lackieren* < tal. *laccare*) – tal. *laccare*;

hrv. *sekirati* (< austr. njem. *sekkieren* < tal. *seccare*) – tal. *seccare* (sin. *infastidire*).

Budući da ista latinska osnova u različitim romanskim jezicima ima vrlo često različite fonetske reflekse, talijanski glagolski leksemi mogu se ponešto razlikovati od francuskih. Primjerice, normalnim fonetskim razvojem latinske konsonantske skupine *pl* (> tal. *pj*) francuskom *plomber* (> njem. *plombieren* > hrv. *plombirati*) odgovara talijanski *piombare*. Katkad u talijanskom nailazimo na riječ koja je preuzeta iz francuskoga, a prilagodila se na temelju istih korespondencija: npr. francuski glagol *placer* talijanizirao se, uz palatalizaciju likvide, u *piazzare* (HOPE 514; DISC 1911). U hrvatskom taj leksem, koji smo preuzeli iz njemačkoga, nije doživio spomenutu promjenu. Zato našem sportskom terminu *plasirati se* (< njem. *sich placieren/platzieren* < fr. *se placer*) odgovara talijanski *piazzarsi*.

Glagol *karikirati* naš je germanizam. Premda je njemački *karikieren* zapravo prilagođenica talijanskoga *caricare*, kojemu je osnovno značenje 'natovariti' (usp. STAMMERJOHANN 175; DUDEN₃ 695), zanimljivo je da mu u talijanskom semantički ekvivalent nije *caricare*, nego se njemački *karikieren* i hrvatski *karikirati* na talijanski prevode odimenskim glagolom *caricaturare* ili glagolskim izrazom *fare la caricatura* (GIACOMA/KOLB 534).

Evo nekoliko primjera glagola na *-irati* kojima se leksički ili tvorbeni morfemi odlikuju nepredvidljivim malim razlikama u odnosu na talijanske glagole:

hrv. *cizelirati* (< njem. *ziselieren* < fr. *ciseler*) – tal. *cesellare*;

hrv. *maltretirati* (< njem. *malträtiertieren* < fr. *maltraiter*) – tal. *maltrattare*;

hrv. *maskirati* (< njem. *masquieren* < fr. *masquer*) – tal. *mascherare*;

hrv. *demaskirati* (< njem. *demasquieren* < fr. *démasquer*) – tal. *smascherare*;

hrv. *mobilizirati* (< njem. *mobilisieren* < fr. *mobiliser*) – tal. *mobilitare*;

hrv. *demobilizirati* (< njem. *demobilisieren* < fr. *démobiliser*) – tal. *smobilitare*;

hrv. *montirati* (< njem. *montieren* < fr. *monter*) – tal. *montare*;

hrv. *demontirati* (< njem. *demontieren* < fr. *démonter*) – tal. *smontare*;

hrv. *rezonirati* (< njem. *räsonieren* < fr. *raisonner*) – tal. *ragionare*;

hrv. *masirati* (< njem. *massieren* < fr. *masser*) – tal. *massaggiare*;

hrv. *parfimirati* (< njem. *parfümieren* < fr. *parfumer*) – tal. *profumare*;

hrv. *riskirati* (< njem. *riskieren* < fr. *risquer*) – tal. *rischiare*;

hrv. *žirirati* (< njem. *girieren* < tal. *girare*) – tal. *girare*.

2.2.2. Talijanski glagol *massaggiare* 'masirati' izveden je od imenice *massaggio* m., prilagođenice francuskoga *massage* m. (DE MAURO/MANCINI 1187). Naime, francuski imenički sufiks *-age* u talijanskoj prilagodbi glasi *-aggio*.²⁰ Oba su muškoga roda. Odgovarajuća imenica u hrvatskom završava na *-aža*, sufiks ženskoga roda (*masaža* f.). Ovu riječ, kao i brojne druge s tim sufiksom, preuzeli smo iz njemačkoga, gdje je došlo do promjene roda francuskoga sufiksa:

hrv. *kuraža* f. (< njem. *Courage* f. < fr. *courage* m.) – tal. *coraggio* m.;

hrv. *masaža* f. (< njem. *Massage* f. < fr. *massage* m.) – tal. *massaggio* m.;

hrv. *montaža* f. (< njem. *Montage* f. < fr. *montage* m.) – tal. *montaggio* m.;

hrv. *sabotaža* f. (< njem. *Sabotage* f. < fr. *sabotage* m.) – tal. *sabotaggio* m.;

hrv. *špijunaža* f. (< njem. *Spionage* f. < fr. *espionnage* m.) – tal. *spionaggio* m.

Za razliku od navedenih, hrvatska riječ *pejzaž* (*pejsaž*) izravna je posuđenica iz francuskoga (< fr. *paysage*), te je muškoga roda kao i njezin predložak (usp. FRANOLIĆ₁ 145). Usporedbe radi možemo reći da je u njemačkom ovaj galicizam ženskoga roda, *Paysage* f., poput svih drugih koji završavaju na sufiks *-age*. Odgovarajuća talijanska imenica *paesaggio*, kao i sve prethodno navedene prilagođenice, završava na sufiks *-aggio*, a može se smatrati i kalkom, tj. izvedenicom od *paese* po uzoru na francuski *paysage* (usp. ZINGARELLI₅ 1244).

2.2.2.1. Ipak, valja reći da hrvatskome *-aža* ne odgovara uvijek talijanski sufiks *-aggio*. Evo nekoliko takvih primjera:

hrv. *plantaža* f. (< njem. *Plantage* f.)²¹ – tal. *piantagione* f. (< lat. *plantationem*);

hrv. *arbitraža* f. (< njem. *Arbitrage* f. < fr. *arbitrage* m.) – tal. *arbitraggio* m.,
ali i *arbitrato* m.;

²⁰ Sufiks *-aggio* ušao je u talijanski u srednjemu vijeku, kad se u francuskom izgovarao s afrikatom (usp. TEKAVČIĆ, § 1455). U talijanskom je postao produktivan, kao i *-ardo* i *-iere*, koji su također preuzeti iz francuskoga. Usp. ZOLLI 17; MARAZZINI 81-82.

²¹ Ova je njemačka riječ galicizam (njem. *Plantage* < fr. *plantation*, DUDEN₁ 1155). No, suvremeni je francuski naziv *plantation* (ROBERT₃ 1900), od latinskoga *plantatione* (m), od kojega je nastao i talijanski *piantagione*. Primjer ekvivalencije: fr. *plantation de cafés* (*de café*) – tal. *piantagione di caffè* – njem. *Kaffeplantage* – hrv. *plantaža kave*. Usp. i SPALATIN 623.

hrv. *kamuflaža* f. (< njem. *Camouflage* f. < fr. *camouflage* m.) – tal. *camuffamento*.

Zanimljivo je da je u francuskom imenica *camouflage* izvedena od talijanizma *camoufler* (< tal. *camuffare*, ROBERT₁ 242).²² U talijanskom joj odgovara izvedenica *camuffamento*, tvorena sufiksom *-mento* od istoga glagola.

2.2.2.2. U talijanskome jeziku susrećemo i neprilagođene likove francuskih riječi na *-age*:

hrv. *garaža* f. (< njem. *Garage* f. < fr. *garage* m.) – tal. *garage* m.;

hrv. *reportaža* f. (< njem. *Reportage* f. < fr. *reportage* m.) – tal. *reportage* m.

2.2.3. Osim posuđenica na sufiks *-aža*, i brojnim drugim hrvatskim imenicama zbog njemačkoga posrednovanja rod nije isti kao u talijanskom. U hrvatskom su ženskoga roda, za razliku od odgovarajućih talijanskih imenica koje su muškoga roda:

hrv. *bilanca* f. (< njem. *Bilanz* f. < tal. *bilancio* m.) – tal. *bilancio* m.;

hrv. *bista* f. (< njem. *Büste* f. < fr. *buste* m.) – tal. *busto* m.;

hrv. *bronca* f. (< njem. *Bronze* f. < fr. *bronze* m.) – tal. *bronzo* m.;

hrv. *cigara* f. (< njem. *Zigarre* f. < fr. *cigarre* m.) – tal. *sigaro* m.;

hrv. *domena* f.²³ (< njem. *Domäne* f. < fr. *domaine* m.) – tal. *dominio* m.;

hrv. *grupa* f. (< njem. *Gruppe* f. < fr. *groupe* m.) – tal. *gruppo* m.;

hrv. *kontrola* f. (< njem. *Kontrolle* f. < fr. *contrôle* m.) – tal. *controllo* m.;

hrv. *petarda* f. (< njem. *Petarde* f. < fr. *pétard* m.) – tal. *petardo* m.;

hrv. *salama* f. (< njem. *Salami* f. < tal. *salame* m.) – tal. *salame* m.;

hrv. *skica* f. (< njem. *Skizze* f. < tal. *schizzo* m.) – tal. *schizzo* m.;

hrv. *vaza* f. (< njem. *Vase* f. < fr. *vase* m.) – tal. *vaso* m.,²⁴

hrv. *violina* f. (< njem. *Violine* f. < tal. *violino* m.)²⁵ – tal. *violino* m.

Evo nekoliko imenica muškoga roda koje smo preuzeli iz njemačkoga, a u talijanskom im odgovaraju imenice ženskoga roda:

²² HOPE (str. 443) potvrđuje da je fr. *camoufler* posuđenica iz talijanskoga: »A borrowing from It. furbesco is beyond doubt«.

²³ Za razliku od hrvatskoga germanizma, koji je ženskoga roda (*domena* f.), u srpskom jeziku *domen* m. posuđenica je iz francuskoga (usp. SPALATIN 343; BRODNJAK 97; KAČIĆ 130). O različitom rodu imenica u hrvatskom i srpskom v. SILIĆ₂ 151.

²⁴ Hrv. *vaza* i tal. *vaso* djelomični su lažni parovi (usp. § 6.1).

²⁵ Usp. JERNEJ₁ 73; SCHNEEWEIS 126; STAMMERJOHANN 877.

hrv. *lak* m. (< njem. *Lack* m. < tal. *lacca* f.) – tal. *lacca* f.;

hrv. *muslin* m. (< njem. *Musselin* m. < fr. *mousseline* f.) – tal. *mussolina* f.,
mussola f.;

hrv. *tirkiz* m. (< njem. *Türkis* m. < fr. *turquoise* f.) – tal. *turchese* f., *turchina* f.

Među imenice kojima se zbog njemačkoga posredovanja rod razlikuje od talijanskoga spada i *markizet*, naziv za laganu prozirnu tkaninu od koje se često izrađuju zavjese (< njem. *Marquissette* ili *Markisette* m. < fr. *marquissette* f.).²⁶ Dok je, kako smo vidjeli, talijanski ekvivalent hrvatskoga naziva *muslin* prilagođeni galicizam (zapravo povratna posuđenica iz francuskoga, usp. LJUBIČIĆ₁₁ § 8.2), u ovom slučaju u talijanskom nalazimo neprilagođenu francusku imenicu ženskoga roda, *marquissette*.²⁷

2.2.3.1. Njemačke imenice srednjega roda u hrvatskoj prilagodbi obično prelaze u muški rod (npr. njem. *Zitat* n. – hrv. *citāt* m.; njem. *Lager* n. – hrv. *lager* m.; njem. *Exzerpt* n. – hrv. *ekscerpt* m.).²⁸ Navest ćemo primjere imenica koje su u talijanskom ženskoga roda, kao i u francuskom, odakle su ušle u njemački, gdje su postale srednjega roda. Hrvatski je te riječi preuzeo iz njemačkoga, uz gore spomenutu promjenu roda. Uslijed toga talijanskim imenicama ženskoga roda odgovaraju naši germanizmi muškoga roda:

hrv. *briljantin* m. (< austr. njem. *Brillantın* n. < fr. *brillantıne* f.) – tal. *brillantına* f.;

hrv. *kotlet* m. (< njem. *Kotelett* n. < fr. *côtelette* f.) – tal. *cotoletta* f.;

hrv. *manevār* m. (< njem. *Manöver* n. < fr. *manœuvre* f.) – tal. *manovra* f.;

hrv. *pik* m. (< njem. *Pik* n. < fr. *pique* f.) – tal. *picca* f.

Jedna od četiriju boja igračih karata na talijanskom se zove *le picche delle carte*. Talijanskom izrazu *donna di picche* odgovara hrvatski *pikova dama* (< njem. *Pikdame*). Možemo dodati da je frazem *imati pik na koga* prijevod njemačkoga *Pik auf jemanden haben* (tal. ekvivalenti: *avercela con qualcuno, avere il dente avvelenato contro qcn.*).

²⁶ Usp. FRANOLIĆ₁ 118. Njemačka imenica *Marquissette* ili *Markisette* može biti muškoga ili ženskoga roda (WAHRIG₃ 851; DUDEN₃ 852).

²⁷ Za značenje talijanskoga galicizma *marquissette* usp. § 6.7.

²⁸ Analizirajući transmorfemizaciju imeničkih germanizama u kajkavskome književnom jeziku, Barbara ŠTEBIH (str. 303) ustanovila je da njemačke imenice srednjega roda u 89% slučajeva u našoj prilagodbi dobivaju muški rod.

2.2.4. Hrvatskoj riječi *maska* odgovara talijanska *maschera*.²⁹ U 16. stoljeću ova je talijanska riječ ušla u francuski, gdje je dobila oblik *masque*, »with syncope under influence of anomalous stress« (HOPE 209). Iz francuskoga je riječ stoljeće kasnije preuzeta u njemački (KLUGE₂ 603), gdje je prilagođena u *Maske* (f.). Gramatički rod hrvatske imenice pokazuje da je nismo preuzeli iz francuskoga, nego iz njemačkoga: hrv. *maska* f. < njem. *Maske* f. < fr. *masque* m. (usp. FRANOLIĆ₁ 120; GLUHAK 400).

2.2.5. Sljedeće hrvatske imenice oblikom se slažu sa svojim njemačkim predlošcima, dok u odgovarajućim talijanskim riječima uočavamo drugačije tvorbene morfeme i/ili ponešto različite lekseme:

hrv. *diskont* (< njem. *Diskont* < tal. st. *disconto*) – tal. *sconto*;

hrv. *plagijat* (< njem. *Plagiat* < fr. *plagiat*) – tal. *plagio*;

hrv. *plomba* (< njem. *Plombe*, od *plombieren* < fr. *plomber*) – tal. *piombatura*;

hrv. *špediter* (< njem. *Spediteur*, sa sufiksom preuzetim iz francuskoga, izvedenica od *spedieren* < tal. *spedire*) – tal. *spedizioniere*;

hrv. *tastatura* (< njem. *Tastatur* < tal. st. *tastatura*, od *tasto*) – tal. *tastiera*.

Latinski sufiks *-tas/-itas*, kojim se izvode imenice od pridjeva, spada u panromanske sufikse (usp. TEKAVČIĆ₁ § 1430). Francuske imenice koje završavaju na taj sufiks često ulaze u njemački, a odatle u hrvatski, gdje su muškoga roda:

hrv. *elasticitet* m. (< njem. *Elastizität* f. < fr. *élasticité* f.) – tal. *elasticità* f.;

hrv. *suverenitet* m. (< njem. *Souveränität* f. < fr. *souveraineté* f.) – tal. *sovranità* f.³⁰

²⁹ Stariji je talijanski lik *mascara*. DUDEN₂ (str. 444, s. v. *Maske*): »Letzte Quelle des Wortes ist vermutlich arab. *mashara*^b 'Verspottung; Possenreißer; Possenreißerei'«. Usp. naš regionalni turcizam arapskoga podrijetla *māskara/māškāra/māškara* f. 'šala, sprdanje, ismijavanje, neozbiljnost' < tur. *maskara*, *mashara* < ar. *māsharā* (ŠKALJIĆ 447; NOSIĆ 428). Iste su daleke etimologije naš talijanizam/venecijanizam *maškara* f. (dalm. mlet. *mascara*, MIOTTO₁ 118) i naziv za kozmetičko sredstvo *maskara* f., anglizam koji se proširio u europske jezike (usp. LJUBIČIĆ₁₃ § 4.5). U talijanskom je postao muškoga roda (tal. *mascara* m.). Budući da je u engleski ta riječ preuzeta iz talijanskoga (MERRIAM-WEBSTER 762; »con orig. riferimento a teatro ed attori«, DELI₂ 941), u talijanskom je navedeni anglizam povratna posuđenica (tj. »Rückwanderer«).

³⁰ U hrvatskom su ovim imenicama istoznačne izvedenice sa sufiksom *-ost* (usp. BABIĆ § 1166): *elastičnost*, *suverenost*. Također *legalnost* – *legalitet*; *senzibilnost* – *senzibilitet*. Za primjere njemačkoga posredovanja u preuzimanju latinskih imenica sa sufiksom *-tas* usp. § 2.3.5.

2.2.6. Fonem /c/ u riječima *cigareta* (tal. *sigaretta*) i *koncert* otkriva nam da su to posuđenice iz njemačkoga (njem. *Zigarette* < fr. *cigarette*; njem. *Konzert* < tal. *concerto*). Isto možemo kazati i za hrv. *celofan* m. (< njem. *Cellophan*, *Zellophan* n. < fr. *cellophane* f.). To je francuski komercijalni naziv koji je u talijanskom postao muškoga roda (tal. *cellophane* m., *cellofan* m., DISC 434),³¹ te se u tome pogledu slaže s hrvatskim.

Dentalnu afrikatu nalazimo u mnogim našim germanizmima. Riječ *kaprica*, koju SKOK (II, 45) naziva međunarodnim talijanizmom, austrijskoga je podrijetla (< austr. njem. *Kaprize* f. < fr. *caprice* m. < tal. *capriccio* m.). Oblik *kaprica* f. zastarjelica je te u novijim hrvatskim rječnicima nalazimo samo oblik *kapric* m. (ANIĆ₂ 340; ANIĆ/GOLDSTEIN 649; BUJAS 512).³² Iz njemačkoga smo preuzeli i pridjev *kapriciozan* (< njem. *kapriziös* < fr. *capricieux*) – tal. *capriccioso*, kao i glagol *kapricirati se* (< njem. *sich kaprizieren*) – tal. *incapricciarsi* (usp. SPALATIN 453).

Fonem /c/, po kojemu vidimo da je riječ preuzeta iz njemačkoga, susreli smo u već navedenim primjerima (*cigara*, *bilanca*, *bronca*, *cizelirati*, *elasticitet*), a naći ćemo ga i u posuđenicama o kojima će biti govora u nastavku (*marcipan*, *citirati*, *citat*, *secirati*, *citra*, *rekonvalescent*, *rekonvalescencija*).

2.2.7. I hrvatska riječ *parket* odražava njemački izgovor (< njem. *Parkett* < fr. *parquet*). Osim toga, i po njezinu značenju vidimo iz kojega je jezika preuzeta. Naime, za razliku od talijanskoga galicizma *parquet* (postoje i prilagođenice *parchè*, *parchetto*), značenje naše riječi slaže se s njemačkim predloškom: osim što označuje glatke daščice s užlijebljenim rubom za pokrivanje podova, kao i pod pokriven takvim daščicama ('pavimento a listelli di legno'), u hrvatskom *parket* znači i 'donje gledalište u kazalištu i kinu; parter' ('parte del teatro, platea') (usp. MILAN/SÜNKELE 204; SPALATIN 601; ANIĆ/GOLDSTEIN 961).

³¹ JACONO (str. 82) bilježi kao pokušaj prilagodbe likove *cellofane* i *celofano*. U Palazzijevu rječniku iz 1940. godine nalazimo neologizam *cellofane* f., koji još uvijek čuva gramatički rod francuskoga predloška (PALAZZI 236). Sansonijev rječnik bilježi inačice *cellofane* m. i *cellofan* m. (SANSONI₁ I, 905; II, 106). ZINGARELLI₅ (str. 338) bilježi različito akcentuirane likove, sve muškoga roda: *cèllofan*, *cellofàn*, *cellofàne*, *cèllophane*.

³² Usp. i § 2.4.2.

2.2.8. Naziv za rebraste kapke na prozorima, *žaluzine* f. pl., nastao je prilagodbom njemačkog oblika za plural, *die Jalousien* (< fr. *jalousie*) (usp. FRANOLIĆ₁ 212). U hrvatskom postoje i likovi *žaluzija* (sg.) i *žaluzije* (pl.). Odgovarajuća talijanska riječ glasi *gelosie* f. pl. (npr. tal. *abbassare le gelosie* – hrv. *spustiti žaluzine*).

Njemački je ovaj naziv preuzeo iz francuskoga, gdje *jalousie* ima osnovno značenje 'ljubomora' (kao i u talijanskom *gelosia*),³³ a u značenju 'žaluzine' francuska je riječ semantička posuđenica iz talijanskoga (usp. STAMMERJOHANN 364). Naime, smatra se da je do prijenosa značenja ('ljubomora' → 'rebrevice') došlo u Veneciji, gdje se najprije pojavio ovaj tip kapaka uvezenih s Istoka, koji dopuštaju da se kroz njih gleda na ulicu, ali štite od znatiželjnih pogleda (KLUGE₂ 450; DUDEN₂ 313).

Premda svi naši primorski govori imaju prilagođenicu talijanskoga *gelosia* (mlet. *zelosia*) 'ljubomora', danas je više ne rabe kao naziv za prozorske rebrenice. SKOK (I, 478) navodi Marulićeve likove *žulizija* i *žaluzija*, uz napomenu da se danas u Splitu rabi naziv *grilje*. U dubrovačkim prilagodbama Molièreovih komedija iz 18. stoljeća nalazimo lik *džiljozije* ('žaluzije', DEANOVIĆ 359), dok je danas u Dubrovniku uobičajen naziv *persijane* (< tal. *persiana*, često pl. *persiane* 'id.'). MUSIĆ (str. 204) bilježi za sjeverozapadnu Boku također *persijana* 'kapak na prozorima po persijskom načinu'; u Novom Vinodolskom *peršijâne* (SOKOLIĆ-KOZARAC 197); u omišaljskom govoru *prušijâne* (MAHULJA 267); na području Bakarca i Škrljeva *prušijâne*, *prušijâni* (TURINA/ŠEPIĆ 157).

Za njemačko *Jalousien* i talijansko *gelosie* ŠULEK (I, 451) navodi hrvatske ekvivalente: »škiljke, vulg. perzijanke, prušijane, šalukatre«. Refleks francuskoga leksema *jalousie*, »prelomljenoga« preko austrijskog njemačkog prepoznavamo i u prvom dijelu oblika *šalufe*, *šalukatre*,³⁴ a postoje i *šalaporke*, *šalapolke* (RJEČNIK JAZU XVII, 452, 456; KLAJČ 1286). Premda su upravo spomenute istoznačnice pretežito

³³ Tal. imenica *gelosia* izvedena je od pridjeva *geloso* 'ljubomoran' (< srlat. *zelosus*, od imenice *zēlu(m)* < gr. *ζήλος* 'revnost, oduševljenje; zavist, ljubomornost', SENC 391). Usp u splitskom govoru *delož*, *deložast* (MATOKOVIĆ 243), u jugoistočnoj Boki kotorskoj *delozan*, *dilozan*, *deloz* (LIPOVAC-RADULOVIĆ 71).

³⁴ Usp. austr. *Schalugatter*, MARETA 31.

kontinentalni regionalizmi, i u rječniku govora Novog Vinodolskog nalazimo da je imenica *šalapôrke* istoznačna nazivu za rebrenice prozora ili vrata *persijâne* (SOKOLIĆ-KOZARAC 197), a za Šibenik je zabilježeno *šalaporke* 'grilje' (JAKOVLJEVIĆ 132). Hrvatski enciklopedijski rječnik uz regionalizam *persijana* (drvena, metalizirana, plastična prozorska krila s pokretnim rebrima) navodi istoznačne *rebrenice*, *žaluzine*, *grilje*, *šalaporke* (HER 940).

2.2.9. Njemački kao jezik davatelj odredio je i oblik standardne hrvatske riječi *špinat* (njem. *Spinat* < španj. *espinaca*). Talijanski joj je ekvivalent *spinacio* (rjeđe *spinace*), riječ koja se najčešće rabi u pluralu (*spinaci*), a ušla je u hrvatske primorske govore.

Razlika u leksemu između kontinentalnog i standardnojezičnoga *špinat* i primorskoga dijalektizma *špinača*, *špinjača* uvjetovana je prilagodbom predložaka iz različitih jezika davatelja. Za razliku od turskoga *ispanak* (> srp. *spanać*), u romanskim i germanskim likovima (šp. *espinaca*, fr. *épinard*, it. *spinacio/spinaci*, njem. *Spinat*, engl. *spinach*) uočavamo promjenu vokala *a* > *i* ovoga perzijsko-arapskoga naziva za vrstu povrća koje su Arapi u 9. stoljeću donijeli u Španjolsku (perz. *ispanāğ*, ar. *isbānah*), odakle se proširilo u druge europske zemlje. Ta se promjena tumači oslanjanjem na latinski *spina* 'trn' (DISC 2593; WAHRIG₄ 568).³⁵

2.2.10. Naziv za poslasticu od smjese badema i šećera, *marcipan*, ušao je u hrvatski iz njemačkoga (< njem. *Marzipan*), te se razlikuje od talijanskoga *marzapane*. Kako je ta slastica dolazila iz Venecije, premda je zapravo arapskoga podrijetla (tal. *marzapane* < ar. *mauṭabān*), ime joj je u njemačkom bilo paretimološki preobličeno u *Marci panis* 'Markov kruh' ('Markusbrot', DUDEN₂ 444) jer se dovodilo u vezu s imenom sv. Marka, zaštitnika Venecije.

2.2.11. Kažimo na kraju da katkad nije lako prepoznati romansku riječ koja se krije u etimonu hrvatskoga germanizma. Primjerice, *safalada* 'polutrajna kratka debela mesna kobasica za kuhanje' (< austr. *Safaladi* f., ÖW 529)³⁶ potječe od talijanskoga *cervellata* 'salsiccia

³⁵ Kasnolat. *spinacium* 'špinat' (DISC 2593; WAHRIG₄ 568). Usp. LJUBIČIĆ₁₃ §§ 4.1.-4.1.1.

³⁶ Standardna njemačka riječ glasi *Zerelatwurst* ('Dauerwurst aus Schweinefleisch,

a base di carne o cervello di maiale con aggiunta di aromi, tipica della Lombardia' (*DISC* 447).

Nije lako povezati ni značenje riječi *tuš* 'kupaonički uređaj za pranje jakim mlazevima vode' s talijanskom riječi *doccia* 'id.', premda od nje neizravno potječe (tal. *doccia* f.³⁷ > fr. *douche* f. > njem. *Dousche* f. > hrv. *tuš* m.). U austrijskom se izgovoru gubi razlika između zvučnih i bezzvučnih okluziva.³⁸ Budući da se početni *d* obezvučuje, izgovara se kao *t*, te tako dobivamo hrvatski oblik *tuš*.

Hrvatskom *lafet* m, *lafeta* f. 'postolje topničkog oružja' (< njem. *Lafette* f.)³⁹ odgovara talijanski *affusto* (< stfr. *affust*). Njemačka je riječ nastala aglutinacijom određenoga člana: njem. *Lafette* f. < fr. *l'affût* (*MULJAČIĆ*₃ 299; *FRANOLIĆ*₁ 110; *FRANOLIĆ*₃ 104).

2.3. Njemačko posredovanje europeizama

2.3.1. Općenito govoreći, velik broj europeizama u hrvatski je ušao iz njemačkoga jezika. Njemačko posredovanje odredilo je fonomorfološki oblik tih hrvatskih riječi, koje se baš zbog toga razlikuju od talijanskih. Već spomenuti sufiks *-irati* pojavljuje se u glagolima koji su često prilagođenice njemačkih latinizama:⁴⁰

hrv. *citirati* (< njem. *zitieren* < lat. *citare*) – tal. *citare*;

hrv. *fantazirati* (< njem. *fantasieren* < srlat. *phantasiari*) – tal. *fantasticare*;

hrv. *korigirati* (< njem. *korrigieren* < lat. *corrigere*) – tal. *correggere*;

hrv. *plagirati* (< njem. *plagieren* < kasnolat. *plagiare*) – tal. *plagiare*;

hrv. *secirati* (< njem. *sezieren* < lat. *secare*, part. perf. *sectum*) – tal. *sezionare*;

Rindfleisch u. Speck; Schlackwurst', *DUDEN*₁ 1778). Talijanska je riječ ušla u francuski već u 16. stoljeću (fr. *cervelas*, usp. *MIGLIORINI/BALDELLI* 184; *HOPE* 180).

³⁷ Talijanska riječ vjerojatno potječe od latinske *ductio* (*ductionem*) > tal. *doccione* (*DUDEN*₂ 142). Usp. i *GLUHAK* 646.

³⁸ Usp. *EBNER* 15; *KORDIĆ* 390; *GOJMERAC* 184. Riječ je o dokidanju opreke napeto-nenapeto (*fortis-lenis*) na početku riječi ([b]/[p], [d]/[t], [g]/[k]) (*PIŠKOREC* 120). Npr. u našim germanizmima: hrv. *pleh* < njem. *Blech*; hrv. *putar* < njem. *Butter*; hrv. *tumplati* < njem. *doppeln*; hrv. *kuglof* < austr. njem. *Gugelhupf*.

³⁹ *KLAIĆ* (str. 780) bilježi muški i ženski lik. Noviji hrvatski rječnici bilježe samo *lafet* m. (*ANIĆ*₂ 414; *ANIĆ*₄ 665; *HER* 654; *ANIĆ/GOLDSTEIN* 760).

⁴⁰ *SCHNEEWEIS* (str. 149) piše o glagolima na *-irati*: »Eine große Anzahl von Verben ist durch die deutsche Kanzlei- und Schulsprache aus dem Lateinischen oder aus neueren romanischen Sprachen vermittelt worden«.

hrv. *stagnirati* (< njem. *stagnieren* < lat. *stagnare*) – tal. *stagnare, ristagnare*.

2.3.2. Osim glagola *sekundirati* (< njem. *sekundieren*), kojemu je značenje različito od talijanskoga *secondare*, o čemu ćemo još govoriti (v. § 5.11.), i imenica *sekundant* (tal. *padrino in un duello*) preuzeta je iz njemačkoga (njem. *Sekundant* < lat. *secundans,-antis*). Odgovarajuća talijanska riječ jest *secondo m. (in un duello)* ili istoznačnica *padrino*.

Našemu germanizmu *špekulant* (< njem. *Spekulant*, od lat. *speculans,-antis*, part. prez. glagola *speculari*) u talijanskom odgovara *speculatore (di borsa)*.

Talijanski ekvivalent hrvatskoga *laborant* (< njem. *Laborant*, od latinskoga *laborans*, part. prez. glagola *laborare*) jest *laboratorista* ili *assistente di laboratorio*.

Kao u upravo navedenim hrvatskim imenicama, i u germanizmu *interesent* (< njem. *Interessent*) prepoznavamo latinski sufiks za particip prezenta. Na talijanski se može prevesti kao *interessato m.* ili *persona interessata*. Za imenicu *rekonvalescent* v. § 2.3.6.

2.3.3. Navodimo primjere njemačkih/hrvatskih imenica koje nastavljaju oblik latinskoga participa perfekta:

hrv. *citāt m.* (< njem. *Zitat m.*, od lat. *citatum*, part. perf. glagola *citare*) – tal. *citazione*;

hrv. *rezervat m.* (< njem. *Reservat n.*, od lat. *reservatum*, part. perf. glagola *reservare*) – tal. *riserva f.* (npr. *riserve indiane del Nord–America*; *riserva di caccia*).

2.3.4. U hrvatskom su česti germanizmi koji završavaju na latinski sufiks *-ura*:

hrv. *aparatura* (< njem. *Aparatur*, od lat. *apparatus*) – tal. *apparecchiatura*;⁴¹

hrv. *inventura* (< njem. *Inventur* < srlat. *inventura*) – tal. (*controllo dell' inventario*);

hrv. *konjunktura* (< njem. *Konjunktur*, od lat. *coniungere*) – tal. *congiuntura*;⁴²

⁴¹ Za ekvivalenciju hrv. *aparat, aparatura* – tal. *apparecchio, apparecchiatura* usp. MULJAČIĆ, 300.

⁴² *Konjunktura* i *congiuntura* djelomični su lažni parovi (usp. § 6.10.).

hrv. *korektura* (< njem. *Korrektur* < srlat. *correctura*) – tal. *correzione*;
hrv. *reparatura* (< njem. *Reparatur* < srlat. *reparatura*) – tal. *riparazione*;
hrv. *profesura* (< njem. *Professur*, izv. od *Professor*)⁴³ – tal. *professorato*.

Usp. također primjere *tastatura*, §§ 2.2.5. i § 8.; *klavijatura*, §§ 3.8. i 8.; *menzura*, § 3.9.

2.3.5. Već spomenuti latinski imenički odpridjevski sufiks *-tas-* *tatis* (usp. § 2.2.5.) u talijanskom se javlja u varijantama *-tà*, *-ità*, *-età*.⁴⁴ Prepoznajemo ga u brojnim imenicama koje smo preuzeli iz njemačkoga:

hrv. *fakultet* m.⁴⁵ (< njem. *Fakultät* f. < lat. *facultatem*) – tal. *facoltà* f.;
hrv. *koncinitet* m. (< njem. *Konzinnität* f. < lat. *concinntatem*) – tal. *concinntà* f.;
hrv. *kontigvitet* m. (< njem. *Kontiguität* f. < lat. *contiguitatem*) – tal. *contiguità* f.;
hrv. *legalitet* m. (< njem. *Legalität* f. < lat. *legalitatem*) – tal. *legalità* f.;
hrv. *pubertet* m. (< njem. *Pubertät* f. < lat. *pubertatem*) – tal. *pubertà* f.;
hrv. *senzibilitet* m. (< njem. *Sensibilität* f. < kasnolat. *sensibilitatem*) – tal. *sensibilità* f.;
hrv. *varijetet* m. (< njem. *Varietät* f. < lat. *varietatem*) – tal. *varietà* f.

Navedene hrvatske imenice muškoga su roda. Za razliku od njih, *kvaliteta* (tal. *qualità*) i *kvantiteta* (tal. *quantità*) ženskoga su roda, kao njihovi njemački predlošci (*Quantität* f., *Qualität* f.).

2.3.6. Našemu germanizmu *perzijaner* 'ženski zimski kaput načinjen od krzna posebne pasmine kovrčaste perzijske janjadi' (< njem. *Persianer*)⁴⁶ u talijanskom odgovara imenica *persiano* ('varietà di

⁴³ WAHRIG₂ (str. 984) objašnjava da je imenica *Professur* f. »Neubildung zu *Professor*«.

⁴⁴ Riječ je o komplementarnim varijantama. Usp. TEKAVČIĆ₁ §§ 1429–1439.

⁴⁵ U odgovarajućoj slovenskoj riječi *fakulteta* sačuvan je ženski rod (usp. DEBENJAK 390). I u češkom je ženskoga roda *fakulta*, *filozofická fakulta* 'Faculty of Arts' (FRONEK 711).

⁴⁶ Isti njemački sufiks (*-er*) prepoznajemo npr. u *lipicaner* (< austr. njem. *Lipicaner*), nazivu za konja autohtone pasmine stvorene u Lipici u Sloveniji, koji je osobito pogodan za jahanje i dresuru (sin. *lipicanac*, ANIĆ/GOLDSTEIN 784; tal. *lipizzano* m.) ili *pekinezer*, nazivu za patuljastoga dugodlakog psa podrijetlom iz Kine (sin. *pekinški psić*, ANIĆ₄ 1015; tal. *pechinese* m.).

pelliccia di astrakan', DISC 1888). Evo još nekoliko primjera hrvatskih riječi koje, premda sadrže latinsku osnovu, nisu romanske ni engleske posuđenice, nego su preuzete iz njemačkoga. To zaključujemo po njihovom izrazu, koji se razlikuje od talijanskoga: uočavamo manje razlike u leksičkim morfemima i/ili različiti su im tvorbeni morfemi, pri čemu se slažu s njemačkim predlošcima:

hrv. *arhiv* (< njem. *Archiv* < kasnolat. *archivum*) – tal. *archivio*;

hrv. *citra* (< njem. *Zither* < lat. *cithara*) – tal. *cetra*;

hrv. *inventar* (< njem. *Inventar* < lat. *inventarium*) – tal. *inventario*;

hrv. *rekonvalescent* (< njem. *Rekonvaleszent* < kasnolat. *reconvalescens*) – tal. *convalescente*;

hrv. *rekonvalescencija* (< njem. *Rekonvaleszenz*) – tal. *convalescenza*;

hrv. *represalije* f. pl. (< njem. *Repressalien* f. pl. < srlat. *repre(n)salia*, zbirna imenica)⁴⁷ – tal. *rappresaglia* f.,⁴⁸

hrv. *sugestija* f. (< njem. *Suggestion* f. < kasnolat. *suggestio*) – tal. *suggerimento*;

hrv. *terpentin* m. (< njem. *Terpentin* n. i m. < lat. *ter(e)bint(h)ina* (*resina*) – tal. *trementina* f.

2.3.7. Osim što mu je leksem ponešto različit od talijanskoga, naš germanizam *terpentin* (SKOK III, 496) razlikuje se i po gramatičkom rodu od tal. *trementina*.⁴⁹ Muškoga je roda i hrvatski germanizam *staniol* (< njem. *Stanniol* n. < srlat. *stanniolum*, SKOK III, 327), dok je talijanski naziv ženskoga roda, *stagnola* (usp. SPALATIN 718).

2.3.8. Imenica *poliklinika* f. ima grčku osnovu, a gramatički joj se rod slaže s njemačkim *Poliklinik* f., imenicom ženskoga roda. Za razliku od njemačkoga i hrvatskoga, u talijanskom je odgovarajuća imenica muškoga roda (tal. *policlinico* m.). Isto možemo kazati i za anatomski termin hrv. *pora* f. (< njem. *Pore* f.) – tal. *poro* (m.).

⁴⁷ Dudenov etimološki rječnik objašnjava da je *repre(n)salia* »in der Stammsilbe an '(er)pressen' angelehnt« (DUDEN₂ 589). SPALATIN (str. 680) navodi da ova riječ nastavlja latinski *repressum*.

⁴⁸ U talijanskoj imenici, koja potječe od iste latinske riječi kao njemačka, prefiks *re-* promijenjen je u *ra-*: oblik *rappresaglia* jest »rifacimento analogico sulle parole che presentano il prefisso *ra-*« (DISC 2145).

⁴⁹ SPALATIN (str. 565-566) primjećuje da hrvatskim imenicama na *-in*, muškoga roda, koje označuju alkaloidne, odgovaraju talijanske imenice ženskoga roda na *-ina*.

2.3.9. U hrvatskom pridjevu *anorganski* prepoznajemo grčki prefiks negativnoga značenja *an-*, kao u njemačkom *anorganisch*. Odgovarajući talijanski pridjev jest *inorganico*, tj. sadrži latinski negativni prefiks *in-* (usp. hrv. *anorganska kemija* – tal. *chimica inorganica*).

2.3.10. Hrvatska riječ *autogram* (njem. *Autogramm*) 'vlastoručni potpis koji obično daje neka poznata ličnost' sastavljena je od dvaju leksičkih elemenata grčkoga podrijetla: od prefiksoida *auto-* (< gr. *αὐτός* 'sam') i sufiksoida njem. *-gramm* / hrv. *-gram* (< gr. *γράμμα* 'slovo').⁵⁰ Na talijanski se prevodi riječju *autografo*, koja sadrži drugi sufiksoid (tal. *-grafo*, od grčkoga glagola *γράφειν* 'pisati'): npr. hrv. *pitati autogram* – tal. *chiedere un autografo*. U značenju 'rukom pisan izvorni primjerak' i u hrvatskom se rabi riječ *autograf* (kao i u njemačkom *Autograph*).

2.3.11. Karakteristično muslimansko i općenito istočnjačko muško pokrivalo za glavu na talijanskom se zove *turbante* (< tur. *tülbent* < perz. *dulband*, DISC 2844), a na hrvatskom *turban*.

Većina etimologa smatra da je talijanska riječ ušla u francuski.⁵¹ Današnji je francuski oblik *turban*, dok su stariji zabilježeni likovi *turbant*, *tulban*, *tolliban* (BLOCH/WARTBURG 656). Bloch i Wartburg izrijekom ne govore o talijanskom posredovanju: »Empr. du turc *tulbend*, du persan *dulbänd*; on a déjà *turbante* en it. en 1487« (*ib.*). Iz francuskoga je ova riječ ušla u engleski (engl. *turban* < srfr. *turbant* < tal. *turbante* < tur. *tülbent* < perz. *dulband*, MERRIAM-WEBSTER 1348). Njemačka je riječ istoga oblika kao francuska i engleska, te pomišljamo da je galicizam, ali WAHRIG₄ (str. 614) govori o talijanskom posredovanju turcizma, kao i Kluge (njem. *Turban* < tal. *turbante* < tur. *tülbent* < perz. *dulbänd*, KLUGE₂ 935), dok DUDEN₂ (str. 764) samo navodi da je iz turskoga preuzeta perzijska posuđenica. Katkad nije posve jasno koji je jezik posrednik, a uporabu neke riječi ili pojedinoga lika može podupirati drugi jezik. Tako je po Dudenovu

⁵⁰ Za prefiksoide i sufiksoide usp. TEKAVČIĆ, III, § 1960; PEŠA 148-149; SILIĆ/PRANJKOVIĆ §§ 545, 549-566. ORIOLES₁ (str. 18-19) navodi i druge nazive za ove tvorbene leksičke elemente: *affissoidi* (*prefissoidi* i *suffissoidi*), *semiparole*, *confissi*.

⁵¹ Usp. primjerice HOPE 226; PICOCHÉ 674; DUBOIS/MITTERAND/DAUZAT 788.

rječniku stranih riječi turska riječ ušla u njemački vjerojatno pod utjecajem talijanske: »vermutlich unter Einfluss von gleichbed. *it.* turbante (dies aus mittelgriech. Formen) aus *türk.* tülbend, dies aus *pers.* dolband« (DUDEN₃ 1384). Dakle, moguće je i grčko posredovanje ili »podupiranje« uporabe. Suvremena je grčka riječ *τουρμπάνι*. Po Škaljićevu tumačenju naš naziv *turban* jest germanizam (ŠKALJIĆ 624).

2.4. Supostojanje romanizma i germanizma u hrvatskom

2.4.1. Katkad u hrvatskom postoje kao sinonimi romanizam i germanizam istoga podrijetla. Primjerice, talijanskome *uragano* odgovaraju dva hrvatska alotropa: romanizam *uragan* i germanizam *orkan* (< njem. *Orkan* < nizoz. *orkaan*). Navedena talijanska riječ, kao i fr. *ouragan*, potječe s Antila, a proširila se preko španjolskoga (*huracán*) (ZINGARELLI₃ 1966). U njemački je ušla nizozemska riječ *orkaan*, koja je istoga podrijetla kao francuski *ouragan*, talijanski *uragano* ili engleski *hurricane* (DUDEN₂ 503; KLUGE₂ 671).

Postojanje alotropa istoga značenja, koji su nastali preuzimanjem riječi iz različitih jezika, omogućuje semantičku specijalizaciju.⁵² Sličnozvučnica istoga podrijetla često se iz drugoga jezika preuzima da bi se imenovala neka kulturno-povijesna ili geografska osobitost na koju se odnosi ta riječ u jeziku davatelju. Tako u njemačkom osim *Orkan* 'äußerst starker Sturm' (riječ posuđena iz nizozemskoga u 16. ili 17. st.), postoji i anglizam *Hurrikan* (< engl. *hurricane*) 'Wirbelsturm in Mittelamerika', koji je znatno novija posuđenica, iz 20. st. (DUDEN₂ 297; WAHRIG₃ 664).⁵³ I u hrvatskom je zabilježen anglizam *hariken* 'vrlo jak orkanski vjetar', s inačicama *hurikan*, *hurricane* (FILIPOVIĆ₃ 169; ANIĆ/GOLDSTEIN 515, 565).

2.4.2. U hrvatskom je *dina* (obično u množini: *dine*, SPALATIN 338) naziv za pješčane nanose koje stvara vjetar. Ta je riječ germanizam

⁵² Već smo spomenuli različito značenje germanizma *tuba* i talijanizma *tub* (usp. ovdje § 2.1.6.). Semantičkom specijalizacijom posuđenica uklanja se i sinonimija s riječima jezika primatelja (usp. pogl. *O semantičkoj specijalizaciji posuđenica* §§ 2.2.2. i 2.2.3.). Podsjećamo da je sinonimija »a luxury which language can ill afford« (usp. LYONS 447).

⁵³ Uragane, tipične za Meksički zaljev, urođenici su nazivali imenom boga oluja *Hurakan* 'jednonogi' (MIGLIORINI/BALDELLI 181). Riječ *uragano*, koja označava tu atmosfersku pojavu, u talijanski je ušla u 16. stoljeću (DE MAURO 2839).

nizozemskoga podrijetla (njem. *Düne* < nizoz. *düne*, *DUDEN*₂ 140). Primjećujemo da je prednji zaobljeni vokal njemačke riječi *Düne*, tj. /y/, u hrvatskoj riječi *dina* zamijenjen prednjim nezaobljenim vokalom, tj. /i/.⁵⁴ Pojedini hrvatski leksikografii bilježe i inačicu *duna*, koja se slaže s talijanskim *duna*,⁵⁵ ali šalju na natuknicu *dina* (KLAJČ 330; BUJAS 272).

Katkad postoji nekoliko inačica, od kojih se s vremenom jedna ustali. Osim lika *kapric* m. 'čudljiv postupak' (tal. *capriccio*) nekoć je postojao i ženski lik *kaprica* f., kao i inačica *kapris* m. (JERNEJ₁ 78; KLAJČ 661).⁵⁶ FRANOLIĆ₁ (str. 85) navodi i *kaprisa* f., uz objašnjenje da likovi na *-is(a)* potječu iz francuskoga (< fr. *caprice* m.). JERNEJ₁ (str. 78) također tumači da srpski oblik *kapris* možda dolazi iz francuskoga. No, valja reći da su oblici s konsonantom *s* mogli ući posredstvom njemačkoga. Naime, za razliku od austrijskoga *Kaprize* f., njemačka zastarjelica *Kaprice* f. čuva dentalni frikativ iz svoga francuskog predloška: njem. *Kaprice* f. < fr. *caprice* m. < tal. *capriccio* m. (*DUDEN*₂ 328). Time se može objasniti i ženski rod imenice *kaprisa*. Imenica muškoga roda *kapris* može biti galicizam, ili, primijenimo li rješenje semantičkom analogijom koje FRANOLIĆ₁ (str. 85) predlaže za *kapric* (po kojemu je »-ic masculin par analogie avec *inat*, *prkos* m.«), možemo pretpostaviti da je oblik *kapris* stvoren analogijom sa svojim idioglotskim istoznačnicama koje su muškoga roda.⁵⁷ Već smo rekli da je u hrvatskom prevladao oblik *kapric*.

⁵⁴ Za transfonemizaciju /y/ > /i/, koja je česta u hrvatskom, usp. KATUŠIĆ₁ 167. Kad je riječ o germanizmima, valja znati da je ta zamjena odlika austrijskoga izgovora (GOJMERAC 184). Usp. i već spomenute riječi *parfimirati* (§ 2.2.1.), *bista*, *tirkiz* (§ 2.2.3.), *kiler* (§ 4.2.).

⁵⁵ Talijanski *duna* prilagođenica je srednjonizozemske riječi *düne* (DE MAURO 786). Grafem *u* nalazimo i u francuskoj i engleskoj riječi (*dune*). Za razliku od standardnoga hrvatskog *dina*, srpska je riječ *duna* (usp. SPALATIN 338).

⁵⁶ Za germanizam *kapric(a)* usp. § 2.2.6.

⁵⁷ MULJAČIĆ₂ (str. 44) objašnjava kako »in molti casi il serbo letterario usa forestierismi di indubbia provenienza francese laddove il croato preferisce forme il cui aspetto fonetico tradisce la loro provenienza da un modello tedesco (si confrontino: *finansije* e *financije*, *ofanziva* e *ofenziva*, *bilans* e *bilanca*)«, ali ipak smatra da je i u srpskom njemačka leksička komponenta zastupljenija nego što se općenito drži. Čini se da je *bilans* pseudofrancuzizam (tal. *pseudofrancesimo*). SKOK (I, 186) govori o prilagođenicama njemačke riječi *Bilanz*: »*c* se izgovara i kao *s* (*bilans*) kao da je došla preko francuskoga, a nije (fr. *bilan*)« pa dodaje: »Prema *finansija* govori se i *bilansija*«. FRANOLIĆ₁ (str. 23) tumači: »La forme *bilans* est due au croisement de *balans* 'balance' avec *bilan*, par attraction paronymique«. Za lik *bilanca* usp. ovdje § 2.2.3.

2.4.3. U hrvatskom postoje dva lika naziva za talijanski *carciofo*, od kojih je jedan muškoga, a drugi ženskoga roda: *artičok* m. i *artičoka* f. (ANIĆ₂ 18).

Premda je *carciofo* današnja standardnotalijanska riječ, valja reći da je u europske jezike (fr. *artichaut*, engl. *artichoke*, njem. *Artischocke*) ušao oblik iz sjevernih talijanskih govora (sjevernotal. *articiocco*, MIGLIORINI/BALDELLI 184; HOPE 156-157; SPALATIN 277-278). U tršćanskom glasi *articioco* (DORIA 1987: 38), a BASSO/DURANTE (str. 25) navodi mletačke likove *articioco* i *arcicioco*. Sjevernotalijanski je oblik »an alteration under the influence of Sp. *alcarchofa* of It. *carciofo*« (HOPE 157).⁵⁸ Hrvatski je lik *artičok* talijanizam, točnije mletacizam, a inačica *artičoka* ženskoga je roda jer je preuzeta iz njemačkoga (njem. *Artischocke* f., usp. SKOK I, 64).

2.4.4. Za hrvatsku socio-kulturnu situaciju znakoviti su nazivi koji postoje za napitke od kave: iz talijanskoga preuzeti *cappuccino*, na jelovnicima često pisan izvornom grafijom, ili *kapučino*, s prilagođenom grafijom, koji se priprema po talijanskoj recepturi (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN 650), a osim te talijanske posuđenice postoji i germanizam *kapuciner* (< austr. njem. *Kapuziner*, usp. öw 382), koji se priprema po bečkoj recepturi (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN l. c.).

2.4.5. U hrvatskom su *pergament* m. i *pergamena* f. istoznačni deonimski oblici (po maloazijskom gradu Pergamu, u starom vijeku poznatom po proizvodnji pergamenta). Prvi je germanizam (< njem. *Pergament* m.), a drugi se slaže s homofonom talijanskom riječi, koja nastavlja poimeničeni latinski oblik ženskoga roda pridjeva iz sintagme *membrana* (ili *charta*) *Pergamena* (usp. SPALATIN 614; DELI₂ 1169).

2.4.6. Glazbeni nazivi *violončelo* i *violončelist* u hrvatski su ušli iz talijanskoga, a skraćeni oblici *čelo* e *čelist* preuzeti su iz njemačkoga (njem. *Cello*, *Cellist*). Stoga Jernej u studiji tiskanoj 1956. godine ove druge naziva pseudotalijanizmima (JERNEJ, 73).

⁵⁸ U španjolskim arabizmima česta je aglutinacija člana *al-* (usp. MIGLIORINI/BALDELLI 80).

Ipak, danas i u talijanskom postoji i skraćeni oblik *cello* (DISC 434). U rječniku PALAZZI iz 1940. godine još nije registriran. ZINGARELLI₅ (str. 338) bilježi za tal. *cello* dataciju 1956., kao i DE MAURO (str. 427), koji objašnjava da je taj oblik anglizam.⁵⁹ Ovaj nam primjer pokazuje kako jezično posuđivanje dovodi do konvergencije likova u različitim jezicima.

2.4.7. Hrvatski germanizam *arhivar* ekvivalent je talijanskoga *archivista*, kao i njemački predložak *Archivar* (usp. GIACOMA/KOLB 98). No, valja reći da hrvatski rječnici bilježe i *arhivist* (usp. KLAJČ 99; ANIĆ/GOLDSTEIN 114), koji se oblikom slaže s francuskim *archiviste*, talijanskim *archivista* i engleskim *archivist*.

2.4.8. Na kraju ćemo navesti dvije hrvatske riječi koje otvaraju pitanje semantičkih lažnih parova i značenjskih promjena usmjerenih prema leksičkoj konvergenciji.

Riječ *dramaturg* naš je germanizam koji se i semantički slaže sa svojim njemačkim predloškom (njem. *Dramaturg*) i ima dva značenja. Ako označuje osobu koja odabire dramski repertoar (u kazalištu, na televiziji, u filmskoj producerskoj kući), na talijanski se može prevesti kao *direttore artistico*. U drugome značenju odnosi se na stručnu osobu, vrlo često pisca, koja prerađuje neko književno djelo za prikazivanje u kazalištu ili na radiju, dok taj posao za film i televiziju obavlja *scenarist*. U talijanskom je *sceneggiatore* ekvivalent hrvatske riječi *scenarist*, kao i *dramaturg* u drugom navedenom značenju. Usp. GIACOMA/KOLB 272.

Njemačkom *Dramatiker* odgovara hrvatski *dramatičar* 'pisac kazališnih komada' (usp. ANIĆ₂ 158; sin. *dramski pisac*), što je na talijanskom *scrittore drammatico*, *drammaturgo*, *autore teatrale*. No, *dramaturg* se katkad rabi i u značenju koje ima homofona talijanska riječ, to jest kao istoznačnica hrvatskoga *dramatičar* (usp. RJEČNIK MH/MS I, 579; KLAJČ 324).

⁵⁹ MERRIAM-WEBSTER (str. 199) za engl. *cello* navodi dataciju 1855.

2.4.9. U vezi sa supostojanjem istoznačnih hrvatskih romanizama i germanizama koji se ponešto razlikuju izrazom, ne smijemo zaboraviti da ima i onih koji su potpuno različiti. Primjerice, talijanskom *acrobata* (fr. *acrobate*) u hrvatskom odgovara *akrobat* ('onaj koji izvodi vježbe za koje je potrebna vještina i smjelost'), ali se rabi i bliskoznačnica *artist* ('onaj koji nastupa u varijetetima, noćnim lokalima, cirkusima kao akrobat, mađioničar, žongler i sl.').⁶⁰

Riječ *artist* u ovome smo značenju preuzeli iz njemačkoga (< njem. *Artist* < fr. *artiste*). Njemački galicizam *Artist* ('Künstler in Zirkus u. Varietee') suzio je značenje u odnosu na francuski predložak (usp. *DUDEN*₁ 144; *KLUGE*₂ 63). Francuski *artiste* pravi je par talijanske riječi *artista* ('umjetnik').

U hrvatskom *artist* najčešće nema osnovno značenje talijanske riječi *artista* 'umjetnik'. No, naša je riječ doživjela semantičku amelioraciju te znači i 'reproduktivni umjetnik koji savršeno vlada tehnikom svoga zvanja; besprijekoran umjetnik' (ANIĆ/GOLDSTEIN 118). U ovome se značenju hrv. *artist* može prevesti na talijanski kao *ottimo artista*, *ottimo interprete*.

2.5. Talijanski germanizmi slavenskoga podrijetla

2.5.1. Jedna od malobrojnih slavenskih riječi koje su ušle u talijanski preko njemačkoga jest fitonim koji odgovara hrvatskome *hren*. Naime, osim *barbaforte*, u talijanskom za tu biljku postoji naziv preuzet iz njemačkoga: tal. *kren*, te s prilagođenom grafijom *cren* ili rjeđe *crenno* (usp. *DISC* 1351, 627). Austrijska i bavorska riječ *Kren* geosinonim je njemačke *Meerrettich* (usp. *SCHIPPAN* 15). Slavenskoga je podrijetla (usp. *KLUGE*₁ 403). Dudenov etimološki rječnik bilježi da je posuđena iz češkoga (češki *křen*) (*DUDEN*₂ 385). Njemački rječnik stranih riječi uz taj slavizam navodi za usporedbu poljski *chrzan*, češki *křen* i slovenski *hren* (*DUDEN*₃ 774), a *KLUGE*₂ (str. 537) ruski *chren*⁶¹ i češki *křen*.

⁶⁰ *OER* (str. 20) kao sinonime hrvatskoga *akrobat* navodi *artist*, *pelivan*.

⁶¹ Ruski *чрен* 'Meerrettich' (*RUSSISCH-DEUTSCH* 453).

2.5.2. Talijanski ekvivalent hrvatskoga *pištolj* ženskoga je roda, *pistola*. MIGLIORINI/BALDELLI (str. 183) navodi da je ova riječ češkoga podrijetla u talijanski ušla iz njemačkoga. No, najvjerojatnije je riječ u talijanski ušla preko francuskoga: tal. *pistola* f. < fr. *pistole* f. < njem. *Pistole* f. < češki *pišt'ala* f. (DELI₂ 1204; DISC 1937). I engleski *pistol* posuđenica je iz francuskoga (MERRIAM-WEBSTER 944).

Ovaj naziv za oružje ušao je u uporabu za vrijeme husitskih ratova (SKOK II, 664). Njemački rječnici bilježe bohemizam (njem. *Pistole* < češki *pišt'ala* 'Pistole, Rohr', WAHRIG₄ 480),⁶² ali zanimljivo je da je suvremena češka riječ *pistole* f. 'pištolj' (FRONEK 954) preuzeta iz njemačkoga.

PARČIĆ₁ (str. 642) navodi hrvatske likove muškoga i ženskoga roda: *pištola* i *pištolj*. Imenica ženskoga roda, koja danas ne spada u standardni jezik, talijanizam je i podudara se s predložkom tal. *pistola*. Postoji u našim primorskim govorima: npr. u labinskom, u govoru Omišlja i Rukavca *pišt'ola* (MILEVOJ 203; MAHULJA 223; MOHOROVIČIĆ-MARIČIN 208), u grobničkom *pišt'ola*, uz *pišt'oj* i *pišt'ol* (LUKEŽIĆ/ZUBČIĆ 472); u rivanjskom *pištu'ola* (RADULIĆ 221); u bračkom *pišt'ola* (HRASTE/ŠIMUNOVIĆ 660); u imotsko-bekijskom *pišt'ola* (ŠAMIJA 259); u dubrovačkom *pistola* (BOJANIĆ/TRIVUNAC 284). SKOK (II, 665) bilježi da »maskulinum može biti preko tur. *pišto*, *pištov* ili preko njem. *Pistole*«. No, njemačka je riječ ženskoga roda. Mislimo da je hrvatski lik *pištolj* nastao pod utjecajem mađarske riječi *pisztoly* (DEUTSCH-UNGARISCH 922).

2.5.3. Talijanski naziv za šljivovicu imenica je muškoga roda *slivoviz* m. (sin. *acquavite di prugne*), kao u njemačkom *Slivowitz* m. (inačica *Slibowitz* m.). Fonomorfološki oblik talijanske riječi određen je njemačkim posredovanjem.⁶³ ROSAMANI (str. 1039, 1040) bilježi za

⁶² Češki *pišt'ala* 'svirala, frula' (njem. ekvivalent *Pfeife*, WIDIMSKÝ 348), u etimološkoj je vezi s onomatopejskim glagolom *piškat* (REJZEK 468-469). Belostenec u latinsko-hrvatskom rječniku prevodi lat. *tibia* – hrv. *pišchal*, *szvirala* (BELOSTENEC₁ 1211), a u hrvatsko-latinskom dijelu ima *pišchal paštirszka* (BELOSTENEC₂ 354). Jambrešić također ima *pišč'al*, a Stulić *pišt'ala* f. 'svirala' (SKOK II, 664). Usp. hrv. *pišt'aljka*.

⁶³ Usp. LJUBIČIĆ₂ § 6.4. U njemačkom rječniku stranih riječi zabilježena je etimologija riječi *Slibowitz* m./*Slivowitz* m.: »aus gleichbed. serb. u. kroat. šljivovica zu šljiva „Pflaume“« (DUDEN₃ 1254). Govoreći o germanizmima u talijanskom jeziku u 19. i 20. stoljeću ZOLLI (str. 148) navodi i likove *slivowitza*, *slivovitz* i *slivoviz*.

Trst likove *šligoviz* m. i *šlivoviz* m., a u tršćanskom rječniku nalazimo *šlivoliz* m., *šligovis* m. i *šligoviz* m. (DORIA 637, 638).

2.6. Različita fonomorfološka prilagodba njemačkih riječi

2.6.1. Iste njemačke riječi različito se prilagođuju talijanskom i hrvatskom jeziku primatelju. Imenice preuzete iz njemačkoga u talijanskom najčešće samo dobivaju početno malo slovo (tal. *kitsch*, *putsch*, *blitz*, *leitmotiv*, *biedermeier*), dok se iste riječi u nas prilagođuju hrvatskoj grafiji (hrv. *kič*, *puč*, *blic*, *lajtmotiv*, *bidermajer*).

2.6.2. Za razliku od navedenih njemačkih riječi, koje su u novije vrijeme ušle u talijanski i hrvatski, možemo navesti jedan germanizam koji je u talijanskom zabilježen još u 17. stoljeću. Riječ je o nazivu za sredstvo kemijskog ispitivanja koji odgovara hrvatskomu *lakmus* (< njem. *Lackmus* < nizoz. *lakmoes*), tal. *laccamuffa* (sin. *tornasole*). Njemačka je riječ u talijanskom doživjela paretimološku preobliku, kao da je složena od dviju talijanskih riječi: *lacca* 'lak' i *muffa* 'plijesan' (*DISC* 1355).

2.6.3. Njemačka riječ *Föhn* m. 'suh i topao proljetni vjetar u Alpama, fen', zabilježena je u talijanskom jeziku 1885. godine kao *foehn* (*DELI*, II, 445). Danas se piše ili u izvornoj grafiji, ali s početnim malim slovom (*föhn*), ili kao *phon*, *phone*, no najčešća je prilagođenica *fon*, koja odražava stvarni talijanski izgovor (*DISC* 982, 984). Talijanska fonološka prilagodba različita je od hrvatske, gdje riječ glasi *fen*. Prednji zaobljeni vokal srednjeg stupnja otvora, koji je u njemačkoj riječi *Föhn*, u talijanskom se zamjenjuje stražnjim vokalom /o/, koji je zaobljen, dok se u hrvatskom zamjenjuje prednjim vokalom /e/, koji nije zaobljen.⁶⁴

2.6.4. Naziv za tip njemačkoga bombardera obrušivača u drugom svjetskom ratu, *Stuka* m. (skraćena od *Sturzkampfflugzeug* 'aereo da combattimento in picchiata', *DISC* 2662), u talijanskom je

⁶⁴ Usp. KATUŠIĆ, 166-167. Ovaj tip transfonemizacije nalazimo u posuđenicama *manevar* (§ 2.2.3.1.) i *knedl(a)* (§ 2.6.5.). Realizacija /e/ umjesto standardnonjemačkoga /ö/ značajka je austrijskoga izgovora (usp. GOJMERAC 184).

muškoga roda, kao i njemačka riječ (tal. *stuka* m.). U hrvatskom se ova usvojenica pridružuje velikoj skupini imenica ženskoga roda na *-a* (hrv. *štuka* f.). Homonim je naziva za slatkovodnu ribu grabljivicu (*štuka*₁ – tal. *luccio*). Na temelju istozvučnosti katkad se naziv za ribu i za jurišni borbeni zrakoplov dovode u vezu, kao da je riječ o polisemiji. Do takvih povezivanja dolazi djelovanjem pučke etimologije (usp. ULLMANN₂ 262).⁶⁵

2.6.5. U talijanskom je *knödel* m. tuđica, dok u hrvatskom postoje prilagođenice *knedla* f. i *knedl* m. (< njem. *Knödel* m.). Za razliku od navedenoga neprilagođenog germanizma, riječ *canederlo* fonološki je i morfološki potpuno prilagođena talijanskom jezičnom sustavu. Dodajmo da joj je značenje specijalizirano: 'nella cucina trentina e alto-atesina, grosso gnocco cotto nel brodo fatto di pane imbevuto nel latte, con aggiunta di uova, speck, fegato' (*DISC* 377). ZINGARELLI₄ (str. 283) bilježi i inačicu *canedolo*.

3. Opasnost od izmišljanja parnjaka

3.1. Dosad smo navodili hrvatske riječi koje se ponešto razlikuju od talijanskih oblikom, a katkad i gramatičkim rodnom, zbog toga što smo ih preuzeli iz njemačkoga. No, ne smijemo zaboraviti da se opasnost krije i u našoj sklonosti izmišljanju parnjaka. Naime, ima hrvatskih riječi, najčešće latinskoga podrijetla, za koje mislimo da postoje i u talijanskom, a zapravo su njihovi talijanski ekvivalenti posve različite riječi ili izrazi.

3.2. U talijanskom jeziku nema glagola **torpedare* ili **torpedire*, koji bi bio ekvivalent hrvatskome *torpedirati* 'potopiti brod torpedom'. Njemački glagol *torpedieren* (> hrv. *torpedirati*) izvedenica je od metaforički uporabljenoga latinskog naziva za ribu koja umrtvljuje

⁶⁵ U ljudi je snažan »l'instinct étymologique«; naime, »il est parfois impossible de dire si, pour la majorité des sujets parlants, telle paire de mots est homonymique ou polysémique« (ULLMANN₁ 202).

električnim udarcem (lat. znanst. naziv *Torpedo*, hrv. *drhtulja*), za podvodno oružje napunjeno eksplozivom, s vlastitim pogonom, koje služi za razaranje brodova. Latinski *torpedo* sinonim je imenice *torpor* 'obamrlost, ukočenost', a drugo mu je značenje 'riba drhtulja' (glagol *torpēre* 'biti ukočen', pridj. *torpidus* 'zapanjen, ukočen, omamljen') (DIVKOVIĆ 1075).

U talijanskom postoji imenica *torpedo* f. (značenja različita od njemačke/hrvatske istozvučnice),⁶⁶ a *torpedine* ili istoznačnica *siluro* ekvivalenti su hrvatske riječi *torpedo*. Glagol *torpedirati* prevodi se na talijanski denominalom *silurare*, izvedenim od talijanskoga naziva za spomenuto oružje, koji je također ihtionim uporabljen u katahrezi (tal. *siluro* 'som; torpedo') (usp. SPALATIN 763).

3.3. Glagol *paginirati* 'obilježiti brojkama stranice knjige (rukopisa i sl)', prilagođenica je njemačkoga *paginieren*, a na talijanski se prevodi izrazom *numerare le pagine* (SPALATIN 594; DEANOVIĆ/JERNEJ 560).

Glagol *paginieren* u njemačkom je zabilježen u 18. stoljeću, a Kluge tumači da je posuđen iz latinskoga. Navodi da je u latinskom *paginare* značilo 'abfassen, schreiben', te govori o promjeni značenja do koje je došlo u njemačkom oslanjanjem na značenje imenice 'stranica' (KLUGE₂ 675).⁶⁷ No, u klasičnom latinskom nije bilo glagola *paginare*. Imenica *pagina* značila je 'bukova ploča; strana' (DIVKOVIĆ 747), a u srednjovjekovnom latinitetu 'isprava, pismo', kad je postojao i pridjev *paginalis* 'napisan, zapisan' (KOSTRENCIĆ ET AL. 796). U 4. stoljeću zabilježen je glagol *paginare* 'skupljati, sastavljati' i 'pisati' (MAREVIĆ 2195; DU CANGE s. v.), dok je 'označavati stranice' novolatinsko značenje (MAREVIĆ 2195). S obzirom na značenje njemačkoga glagola,

⁶⁶ Talijanski *torpedo* f., arh. naziv za vrstu otvorenog automobila, po obliku nalik na torpedo, posuđenica je iz američkog engleskog (DE MAURO/MANCINI₁ 2177). DELI₂ (str. 1710) tumači da je engl. preuzeo iz španjolskoga naziv *torpedo* za vozilo španjolske proizvodnje. Španj. *torpedo* m. 'riba drhtulja' i 'torpedo' (izv. glagol *torpedear* 'torpedirati', CARBONELL 1416). Talijanski *torpedo* f. inv. (ženskoga roda kao i druga imena automobila, ali ZINGARELLI₅ (str. 1900) navodi da može biti i muškoga roda), lažni je par hrvatske riječi *torpedo* m. (< njem. *Torpedo* < engl. *torpedo*). Talijanski *torpedine*₁ naziv je za ribu drhtulju, a *torpedine*₂ (sin. *siluro*) odgovara hrvatskom *torpedo*.

⁶⁷ KLUGE₂ (str. 675) »Das Verb nimmt im Deutschen die engere Bedeutung 'Seiten(zahl)en geben' an, die sich an die Bedeutung anlehnt, die sich beim Substantiv durchsetzt« (KLUGE₂ 675).

koje se oslanja na značenje imenice 'stranica', moglo bi se reći i da je njemački glagol izveden od lat. imenice *pagina* uz dodatak sufiksa *-ieren*.

3.3.1. Njemačko-talijanski Sansonijev rječnik prevodi njem. *paginieren* na talijanski kao *paginare, numerare le pagine* (SANSONI, I, 541), ali glagol *paginare* nije uvršten u talijansko-njemački dio istoga rječnika (tj. iza natuknice *pagina*, usp. *id.* II, 459). I u rječniku GIACOMA/KOLBE (str. 718, 1187) njemački je glagol jednako preveden, a talijanska natuknica *paginare* ne postoji. U našem talijansko-hrvatskom rječniku postoji tal. *paginare* – hrv. *paginirati, obrojčati (strane u knjizi)* (DEANOVIĆ/JERNEJ, 634). Izgleda da je glagol *paginare* tzv. izmišljeni parnjak njemačkoga *paginieren*/hrvatskoga *paginirati*. Naime, premda u talijanskom postoji imenica *pagina* 'stranica', talijanski jednojezični rječnici ne bilježe njezinu izvedenicu koja bi etimološki i semantički odgovarala njemačkom *paginieren*/hrvatskom *paginirati*. Taj glagol ne nalazimo u rječniku Tommasea i Bellinija iz 19. stoljeća, u Palazzijevu rječniku iz 1940., a nemaju ga ni znatno noviji rječnici *DISC*, *DE MAURO* i *ZINGARELLI*,

3.3.2. Zanimljivo je da u španjolskom postoji *paginar*, istoznačan našem *paginirati* ('poner la numeración a las páginas de un libro impreso, etc.', sin. *numerar, foliar*, SÁNCHEZ 1535). U španjolsko-talijanskom rječniku prevodi se izrazom *numerare le pagine* (CARBONELL 1050). Istoga je značenja i francuski glagol *paginer* ('numéroter les pages de', sin. *folioter*, ROBERT, 1340), zabilježen početkom 19. stoljeća (BLOCH/WARTBURG 455), dakle nakon njemačkoga *paginieren*. U portugalskom rječniku također nalazimo glagol *paginar*, kojemu je drugo značenje 'numerar ordenadamente as páginas (de)' (*DICIONÁRIO* 1225). Prvo značenje portugalskoga glagola, 'dispor a composição ou as provas de um original para formar as páginas (de)', podsjeća nas kako izvođenje od derivacijske osnove određenoga semantizma (*página* 'stranica') može dovesti do različitih značenja. Talijanski pridjev *paginato* 'ordinato, disposto in pagine e numerato' (koji ne bilježe svi rječnici jer je rijedak) izveden je od imenice *pagina* (*DISC* 1771), a značenjem je vrlo blizu našem *paginiran*.

U talijanskom se glagol *paginare* pojavio u najnovije vrijeme, ali u drugome značenju: kao informatički naziv stvoren prema engleskom *to page, paging*, a i u hrvatskom postoji ekvivalentna prevedenica *straničenje*.⁶⁸

3.4. Naš germanizam *obducirati* (< njem. *obduzieren*, ANIĆ/GOLDSTEIN 911), latinskoga je podrijetla (lat. *obducere*, usp. *DUDEN*₂ 494). U hrvatskom su mu istoznačni glagolski izrazi *izvršiti obdukciju*, *izvršiti autopsiju*. Talijanski jezik nema glagola koji bi nastavljao latinski *obducere*, a nema ni imenice izvedene od toga glagola (lat. *obductio*).

Premda je *autopsija* opći europeizam (fr. *autopsie*, engl. *autopsy*, njem. *Autopsie*, tal. *autopsia*), u hrvatskom i njemačkom vrlo je živa riječ *obdukcija* (njem. *Obduktion*), gdje prepoznajemo semantički pomak jer je latinska imenica *obductio* 'zamatanje, zavijanje, pokrivanje', koja se odnosila na zamatanje leša nakon obavljene pretrage, dobila značenje same pretrage (SPALATIN 579; WAHRIG₄ 432). Imenica *obdukcija* na talijanski se prevodi kao *autopsia, necroscopia, sezione (cadaverica)* (DEANOVIĆ/JERNEJ₁ 491), a ekvivalenti glagola *obducirati* (kao i njemačkoga *obduzieren*) talijanski su izrazi *fare l'autopsia* ili *fare la necroscopia*, te glagol (*dis*)sezionare.

3.5. U talijanskom nema ni glagola koji bi odgovarao hrvatskom germanizmu *akontirati* 'dati akontaciju' (< austr. njem. *akontieren* 'anzahlen das Akonto', ÖW 175), premda je glagol *akontieren* izveden od talijanske posuđenice *Akonto* (< tal. *acconto*, JERNEJ₁ 70). Zato navedeni glagol treba prevesti izrazom *dare/versare un acconto* (i u standardnom njem. *ein Akonto leisten* – tal. *versare/dare un acconto*, GIACOMA/KOLB 53).

3.6. Premda našem glagolu *ventilirati* (< njem. *ventilieren*) odgovara talijanski *ventilare*, imenicu *ventil* (< njem. *Ventil*) ne možemo

⁶⁸ Tal. *paginare* (CODOGNO s. v.): »Detto di un calcolatore multitask che comincia a swappare i dati che ha in memoria per caricare altri programmi. Usato generalmente quando la procedura impiega parecchio tempo, e magari fa frullare il disco. "La Microsoft afferma che puoi usare Windows95 anche con solo 4 mega di RAM, ma in pratica *pagineresti* solo"« (kurziv M. Lj.). U hrvatskom je informatički termin *paging* preveden kao *straničenje memorije* <<http://www.moj-rjecnik.net>>. Usp. MUDNIĆ: »Virtualna memorija obično se realizira kao *straničenje na zahtjev (demand paging)*«.

na talijanski prevesti riječju istoga etimona (lat. *ventus*). Talijanski ekvivalent jest *valvola*, riječ drugačijega podrijetla (usp. SPALATIN 784; DEANOVIĆ/JERNEJ₁ 1039).

3.7. Glazbeni nazivi *dur*m., *mol*m., koje smo preuzeli iz njemačkoga (njem. *Dur* n., *Mol* n.) potječu od latinskih pridjeva *durus* 'tvrd', *mollis* 'mekan' (tal. *duro*, *molle*). No, njihovi su talijanski ekvivalenti drugačiji: *tono maggiore* i *tono minore*.

3.8. Riječ *klavijatura* jest germanizam (< njem. *Klavatur*), izvedenica od latinske imenice *clavis* 'ključ' (tal. *chiave*). Našemu germanizmu u talijanskom je značenjski ekvivalent *tastiera*, odimenska izvedenica od *tasto* 'tipka' (usp. § 8).

3.9. I naziv za graduiranu cilindričnu posudu za mjerenje volumena tekućine preuzeli smo iz njemačkoga: njem. *Mensur* > hrv. *menzura*. Ova riječ nastavlja latinski oblik *mensura*, od kojega je nastala i talijanska *misura*, drugačijega značenja ('mjera, mjerilo, mjerenje'). Talijanski naziv za tu posudu za mjerenje jest *cilindro graduato* (ODN slika 350, br. 26).

3.10. U hrvatskom germanizmu *eksponat* m. 'izloženi predmet, izložak' (< njem. *Exponat* n.) također prepoznajemo latinski etimon (lat. *exponere* 'izložiti'). Na talijanski se ne može prevesti jednom riječju, već izrazom *pezzo d'esposizione* ili *pezzo (oggetto) esposto in una mostra* (MULJAČIĆ₃ 299; GIACOMA/KOLB 335).

3.11. Europeizmu *adresat* (< njem. *Adressat*, odimenska izvedenica od galicizma *Adresse*), u talijanskom ne odgovara **adressato* ili neka druga izrazno predvidljiva imenica, poput **indirizzato*.⁶⁹ Ispravna talijanska riječ jest *destinatario* (usp. MULJAČIĆ₄ 282; SPALATIN 247).

3.12. Riječ *kustos* 'čuvar zbirke (npr. u muzeju)' jest germanizam (< njem. *Kustos* < lat. *custos* 'čuvar, stražar'). Prevodimo je na talijanski kao *conservatore (in un museo)*.⁷⁰

⁶⁹ Francuskome *adresse* (od lat. *ad* + srlat. *directiare*, Wahrig₃ 146) odgovara talijanski *indirizzo*, deverbale od *indirizzare* (< vulg. lat. *indirectiare*).

⁷⁰ Usp. SPALATIN 514. U talijanskom postoji riječ *custode*, općenitoga značenja 'čuvar, stražar'.

Hrvatski *konzervator* (*spomenika*) slaže se s njemačkom riječju (usp. *Landeskonservator*, sin. *Landesdenkmalpfleger*, GIACOMA/KOLB 2212). U talijanskom je uobičajeni naziv *soprintendente* (*alle belle arti*) (ib.).

3.13. Imenica *ekscerpt* (< njem. *Exzerpt*), koja znači 'sažetak u obliku bilješke; izvadak' (ANIĆ/GOLDSTEIN 358), potječe od latinskoga *excerptum*, participia perfekta glagola *excerpere* ('izvaditi, izabrati; ispisivati bilješke iz knjige', DIVKOVIĆ 371). U talijanskom joj ne odgovara riječ iste etimologije, nego se može prevesti kao *estratto* (usp. MULJAČIĆ₃ 299). Rječnik GIACOMA/KOLB (str. 336) za njemački *Exzerpt* predlaže talijanske ekvivalente *stralcio*, *passo*, *brano*.

3.14. Matematički termin *kombinatorika* (< njem. *Kombinatorik*) naziv je za granu matematike, a u razgovornom se jeziku koristi u značenju 'vještina stvaranja kojekakvih kombinacija'. Ova riječ sadrži latinsku osnovu koja postoji i u talijanskom, ali na talijanski se ne može prevesti s **combinatorica*. Ispravan talijanski termin glasi *calcolo combinatorio* (usp. SANSONI₁ I, 389), a u prenesenom značenju *capacità combinatoria*, *combinazione*. Rečenicu *šah zahtijeva veliku kombinatoriku* na talijanski ćemo prevesti kao *il gioco degli scacchi richiede una grande capacità combinatoria* (OER 719).

3.15. U talijanskom nema ni riječi **ornamentica*, pa se naš germanizam *ornamentika* (< njem. *Ornamentik*) na talijanski prevodi kao *arte dell'ornamento* (SANSONI₁ II, 537), *ornamentazione*, *insieme di elementi ornamentali* (SPALATIN 590).

3.16. Iako u talijanskom postoji pridjev *fecale* (izveden od imenice *feci* f. pl. < lat. *faeces*, pl. imenice *faex*, -*cis* f. 'talog'), nema imenice koja bi se izrazom podudarala s hrvatskim germanizmom *fekalije* f. pl. (< njem. *Fäkalien* f. pl.). Naša se riječ na talijanski može prevesti kao *feci* f. pl., *sostanze fecali* f. pl. ili *escrementi* m. pl. (usp. SANSONI₁ I, 204; GIACOMA/KOLB 339; SPALATIN 372-373).

3.17. Konvencionalni crveno-bijeli znak koji služi za označavanje planinarskih putova, na hrvatskom se zove *markacija* (njem.

Markierung, franc. *marque*, SPALATIN 543), a na talijanskom *segnavia* (m.). Riječ **marcazione* u talijanskom ne postoji.⁷¹ Dodajmo da, premda u talijanskom postoji glagol *marcare* ('označiti, obilježiti'), izraz *markirati stazu* (< njem. *den Weg markieren*) prevodimo kao *segnare il sentiero*.

3.18. Talijanske riječi i izrazi o kojima smo govorili u ovome poglavlju, u odnosu na hrvatske potpuno su nepredvidljivi. Činjenica je da se pojedine riječi, i kad nastavljaju istu latinsku riječ, izrazom znatno razlikuju (npr. hrv. *terpentin* i tal. *trementina*).⁷² Par riječi hrv. *grupa* – tal. *gruppo* izrazom se neznatno razlikuje, ali nisu istoga roda.

U svim navedenim slučajevima, bilo da postoje samo male razlike u izrazu riječi ili u rodu imenica, bilo da treba naći sasvim drugu riječ (premda nam se čini da možemo samo izvršiti predvidljivu fonomorfološku prilagodbu, tj. talijanizirati hrvatsku riječ) – moguće je govoriti o *izmišljenim parovima*.⁷³ Ako su izmišljeni, znači da su i oni lažni, jer doista zbog neočekivanih razlika u izrazu ili zbog gramatičkih nepodudarnosti predstavljaju zamke u stranome jeziku, ne s obzirom na značenje, nego zbog nepredvidljiva izraza ili zbog gramatičkih razlika.

Čini nam se da je potrebno usmjeriti pozornost i na parove riječi kojima su izrazi slični, ali nisu potpuno predvidljivi. Vidjeli smo da obuhvaćaju nekoliko podvrsta.⁷⁴ Valja dodati da se fonomorfološka nepodudarnost često kombinira sa značenjskom. Primjerice, *stipendija* f. (semantički se slaže s njem. *Stipendium* n.) na talijanski se prevodi kao *borsa di studio*, a talijanska imenica muškoga roda *stipendio* m. ekvivalent je hrvatskoga *plaća*.

⁷¹ Rječnik *SANSONI*₁ (II, 462) kao ekvivalente njemačkoga *Markierung* navodi talijanske riječi istoga etimona *marcaggio*, *marcatura* i *marchio*.

⁷² Usp. također hrv. *tuš* – tal. *doccia*; hrv. *lafet* – tal. *affusto* (§ 2.2.11.).

⁷³ Ivirovi su nazivi engl. *learner invented pairs* (IVIR₂ 123) i hrv. *izmišljeni parovi* (IVIR₃ 117).

⁷⁴ Ovu proširenu koncepciju lažnih parova, koja se iz praktičnih razloga nameće kad proučavamo leksičke interferencije, nalazimo u IVIR₁ 156; MULJAČIĆ₂; MULJAČIĆ₃; MULJAČIĆ₆ (usp. ovdje bilj. 7); JERNEJ₂; JERNEJ₃.

4. Različito značenje – etimološke i slučajne istozvučnice

4.1. Utvrdili smo da se izraz hrvatske riječi može ponešto razlikovati od talijanske zbog toga što smo je mi preuzeli iz njemačkoga. Vrlo često zbog njemačkoga se posredovanja riječi razlikuju i značenjem. Govoreći o sličnom glasovnom i morfološkom obliku talijanskih i hrvatskih riječi, uz nekoliko smo se primjera osvrnuli na značenjsku stranu. Francuski naziv *faux amis* stvoren je upravo za sličnozvučnice različitoga značenja. U prvim studijama posvećenim toj vrsti leksičkih interferencija, počevši od Kœsslera i Derocquignya, »on pense surtout aux faux amis qui n'ont aucun des sens de leurs vis-à-vis étymologiques« (VINAY/DARBELNET 71). No, valja reći da su znatno češći slučajevi kad se riječi podudaraju u barem jednom značenju, što znači da nisu potpuni, nego djelomični lažni parovi.

4.2. Osim riječi zajedničkoga podrijetla, koje postoje u različitim jezicima, a semantički se jedne od drugih udaljuju zato što doživljuju unutarjezične semantičke promjene, te onih kojima se značenje mijenja prigodom ili nakon prijelaza iz jednoga jezika u drugi, postoje i one koje možemo nazvati slučajnim istozvučnicama (tal. *omofoni casuali*, BONINO 175-176).⁷⁵ Valja istaknuti da je za funkcioniranje jezika nevažno imaju li istozvučnice i bliskozvučnice isto ili različito podrijetlo (usp. pogl. *Lažni parovi i etimologija*, § 2.).

Primjerice, talijanski angлизam *killer* 'plaćeni ubojica' i hrvatski germanizam *kiler* 'hladnjak automobila' (< njem. *Kühler*) (tal. ekvivalent *radiatore della macchina*) homofone su riječi potpuno različitoga podrijetla. I riječ *fuga* 'spoj između elemenata konstrukcije, kamenova ili pločica' (tal. *commettitura, fessura, giunto*) naš je germanizam (od njem. *Fuge* < srvnj. *vuoge*). Homofona je talijanskoj riječi *fuga*, glazbenom terminu koji se koristi i u hrvatskom (od lat. *fuga* 'bijeg'). Izraz hrvatske riječi *bista* f. (< njem. *Büste* f.) sličniji je talijanskom *busta* f., riječi različitoga etimona koja znači 'omotnica', nego svom

⁷⁵ WANDRUSZKA (str. 53) primjećuje: »Bekanntlich gibt es viele zufällige Gleichklänge zwischen den Sprachen«.

talijanskom ekvivalentu *busto* m. 'poprsje, bista', s kojim je etimološki povezana (tal. *busto* m. > fr. *buste* m. > njem. *Büste* f. > hrv. *bista* f.).⁷⁶ Talijanska riječ *regalo* 'dar' hispanizam je koji potječe od latinskoga *regalis* 'kraljevski' i nije ni u kakvoj etimološkoj vezi s njemačkim *Regal*, riječju koju smo preuzeli u hrvatski, te je danas najčešće rabimo u značenju 'komad pokućstva ili kombinacija više dijelova (ormara, polica itd.)' (ANIĆ₄ 1322). Talijanski nazivi za taj komad namještaja jesu *scaffale*, *mobile(da/per) soggiorno*, (*composto da*) *parete attrezzata*, *mobile da parete*, *composizione (da) soggiorno*.

4.2.1. Riječi koje su lažni parovi različite etimologije predstavljat će opasnost posebice ako spadaju u isto semantičko područje. Naime, u tome slučaju mogu se pojaviti u istome kontekstu pa ih je lako pobrkati. Takve su riječi talijanski pridjev *caldo* 'vruć' i njemački *kalt* 'hladan', te talijanska imenica *aceto* 'ocat' i španjolska *aceite* 'ulje'.⁷⁷

4.3. Za stalne umjerene vjetrove koji pušu od tropa prema ekvatoru u hrvatskom imamo naziv *pasati* m. pl., koji smo preuzeli iz njemačkoga. Riječ *Passat* m. u njemački je ušla iz nizozemskoga (*passaat*), a dalje podrijetlo nije sigurno (KLUGE₂ 684). WAHRIG₄ (str. 460) bilježi i stariji oblik: »aus ndrl. *passaat(wind)*, älter *passade(wind)* 'Passagewind, guter Wind für die Überfahrt«*.* DUDEN₂ (str. 514) također tumači da nizozemska riječ možda potječe od *passade wind* 'Wind, der für die Überfahrt' (zur See) günstig ist', a kao mogući predložak navodi španjolski **viento de pasada* istoga značenja (tj. 'vjetar za prolaz').

Premda *pasat* zvuči kao da bi to mogla biti i talijanska riječ, ispravan talijanski termin nije **passato* (sg.) ili **passati* (pl.), nego *aliseo* (< fr. *alisez*), u množini *alisei*. Možemo zaključiti da je talijanska imenica *passato* (part. prošli od *passare*), kojoj je osnovno značenje 'prošlost', lažni par hrvatskoga germanizma *pasat*, nejasne dalje etimologije.

⁷⁶ Obje talijanske riječi (*busta* i *busto*) zabilježene su u rječniku njemačko-talijanskih lažnih parova MILAN/SÜNKEL (str. 33-34).

⁷⁷ WANDRUSZKA (str. 54) u vezi s navedenim primjerima upozorava: »Gefährlich werden solche Homonymien erst, wenn diese oft rein zufällig gleichklingenden Wörter in demselben Bedeutungsfeld aufeinandertreffen«. Za etimologiju tal. *caldo*, njem. *kalt*, tal. *aceto* i šp. *aceite* usp. poglavlje *Lažni parovi i etimologija*, §§2.5., 2.7. i bilj. 16.

4.4. Germanizam *sako* (< njem. *Sakko*) naziv je za kratak muški kaput ili gornji dio muškog odijela ili ženskog kostima. Ova posuđenica može biti naglašena na predzadnjem slogu (*sākō*), ali vrlo često joj je naglasak na kraju (*sakō*), kao u austrijskom njemačkom (SPALATIN 685; ÖW 529).⁷⁸

Prilično je uvriježeno mišljenje da je njemačka riječ *Sakko* prilagodba talijanske *sacco* 'vreća' (KLAJČ 1186; KLUGE₂ 780; WAHRIG₄ 537), no priklanjamo se tumačenju da je posrijedi talijanizacija njemačke riječi *Sack*.⁷⁹ DUDEN₂ (str. 609) potkrjepljuje taj stav podatkom: »Schon vorher nannte man einen modischen, nicht auf Taille gearbeiteten, sondern gleichsam sackförmig geschnittenen Männerrock "Sack" nach dem Vorbild von gleichbed. engl. *sack*«. Sudeći po izgovoru, izvor riječi mogao bi biti engleski *sack-coat* (GLUHAK 538).

Dodajmo na kraju da njemački *Sakko* i hrvatski *sako* potječu od istoga etimona kao njihov talijanski lažni par *sacco*.⁸⁰

4.5. Već smo spomenuli da naš glagol *karikirati* ('crtati karikaturu', tal. *caricaturare*) nije semantički ekvivalent talijanskoga *caricare* ('natovariti'), premda od njega potječe (tal. *caricare* > njem. *karikieren* > hrv. *karikirati*). Hrvatska riječ *karika* ('sastavni dio lanca, prsten, obruč', tal. *anello di catena, cerchio metallico, ghiera*) jest hungarizam (SKOK II, 51), koji je pukim slučajem istozvučnica talijanskoga *carica* ('služba, položaj; čast; punjenje, naboj; juriš'), izvedenice od glagola *caricare*.

⁷⁸ EBNER (str. 270) ističe razliku u naglasku između austrijskog (i bavarskog) na zadnjem slogu i izgovora u Njemačkoj (D) i Švicarskoj (CH): »wird österr. (und bayr.) auf der letzten Silbe betont und ist Neutrum, in D CH meist Maskulinum mit Betonung auf der ersten Silbe«. Akcentuacija u hrvatskim rječnicima: KLAJČ (str. 1186) i Anić u izdanju iz 1994. (str. 916) imaju samo *sākō*, ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 1125) i Anić u izdanju iz 2004. (str. 1364) u zagradi bilježe i akcentuaciju *sakō*. I GLUHAK (str. 538) bilježi da je vrlo čest izgovor *sakō*.

⁷⁹ Riječ *Sakko* jest »italienisierende Bildung des ausgehenden 19. Jh. zu *Sack* in der Bedeutung 'kurzer, modischer Männerrock ohne Taille, gleichsam sackförmig', nach dem Vorbild von amerik.-engl. *sack* 'lose sitzender Rock'« (WAHRIG₃ 1075). U njemačkim se trgovinama može ponegdje naići čak na grafiju *Sacco*.

⁸⁰ Njemačka riječ *Sack* »beruht auf einer sehr frühen Entlehnung im Rahmen des römisch-germanischen Kaufhandels aus lat. *saccus* 'Sack'« (DUDEN₂ 607), a latinska je riječ grecizam semitskoga podrijetla.

4.6. Neosporno je da govornici nekoga jezika posjeduju »(par) etimološki instinkt«, te na temelju istozvučnosti ili sličnozvučnosti povezuju riječi različitoga podrijetla. Paretimološki povezujemo riječi vlastitoga, ali i drugih jezika.⁸¹ No, primjećujemo da su znatno češće zamke etimoloških lažnih parova. Usprkos semantičkoj divergenciji koju etimološki parovi doživljavaju u različitim jezicima, najčešće osjećamo da su semantički povezani. U hrvatskom su takve riječi često germanizmi i značenje im se slaže s njemačkim predlošcima.

Riječi istoga podrijetla katkad mogu potpuno semantički divergirati.⁸² No, valja imati na umu da je znatno teže otkriti razlike u značenju riječi koje se djelomično značenjski podudaraju, pa upravo zato i predstavljaju veću opasnost (usp. MARELLO 193). Pri tome ne smijemo zaboraviti da se stupanj semantičke bliskosti ne da precizno izmjeriti.⁸³

4.6.1. Vrlo se često kao primjer talijanizma navodi riječ *balerina* 'plesaćica baleta, članica plesnog ansambla' te se upućuje na parnjak *baletan* m. (ANIĆ/GOLDSTEIN 146). Općenito se smatra da su talijanski *ballerina* i hrvatski *balerina* semantički ekvivalenti.⁸⁴

No, značenje talijanske i hrvatske riječi nije isto. U talijanskom *ballerina* znači 'donna che balla, soprattutto per professione' (sin. *danzatrice*) (DISC 247). Izraz *ballerina di flamenco* ne može se na hrvatski prevesti kao **balerina flamenka*, nego kao *plesaćica flamenka*. I drugi nam primjeri pokazuju da talijanska i hrvatska riječ nisu pravi leksički par: tal. *ballerina di night*, *ballerina di avanspettacolo*, *ballerina di tango* (DE MAURO 247; ZINGARELLI₅ 199). Ekvivalent našoj riječi *balerina* u talijanskom može biti *ballerina classica* ili skraćeno *ballerina* kad se govori o baletu. Drugo značenje talijanske riječi jest 'donna che balla per diletto, spec. con abilità', te se na hrvatski prevodi također

⁸¹ Riječ je o paretimološkoj reinterpetaciji homonima kojom može nastati polisemna riječ (usp. § 2.6.4. i bilj. 65).

⁸² BOCH (str. III) primjećuje da ima talijanskih i francuskih riječi koje, »avendo imbroccato strade diverse, hanno assunto significati diversissimi se non addirittura contrapposti«.

⁸³ Bloomfieldova je misao koju prenosi ULLMANN₂ (str. 262): »il grado di prossimità dei significati non è soggetto a una misurazione precisa«.

⁸⁴ Usp. primjerice SAMARDŽIJA 56.

kao *plesačica*, odnosno *vješta* ili *dobra plesačica*. U tome značenju *Lei è una pessima ballerina* neće se prevesti na hrvatski kao **Ona je vrlo loša balerina*, nego *Ona je vrlo loša plesačica* ili *Ona vrlo loše pleše*.

Hrvatska riječ slaže se s francuskim talijanizmom *ballerine* 'danseuse de ballet' (*LAROUSSE*₃ 114) i s engleskim *ballerina* 'woman who is a ballet dancer' (*MERRIAM-WEBSTER* 94). Talijanska riječ *ballerina* i na engleski se prevodi kao *dancer* ili *good dancer*, a kad je riječ o baletu kao *ballerina*, *ballet dancer* (*SANSONI*₂ 1373). U njemačkom *Ballerina* najčešće znači 'Solotänzerin (beim Ballett)' (*KLUGE*₂ 88). Njemački leksikografi u pravilu ne primjećuju razliku u značenju u odnosu na talijansku riječ, te primjerice u Dudenovu rječniku stranih riječi čitamo da je njem. *Ballerina* ili rijetko *Ballerine* prilagođenica istoznačne talijanske riječi *ballerina*, izvedenice od *ballo* 'ples' (*DUDEN*₃ 178). Drugi navedeni njemački lik govori nam da je posrijedi posuđenica iz francuskoga.

Njemačkom *Balletttänzerin* ili *Ballerina* odgovara talijanski *ballerina classica* (*GIACOMA/KOLB* 1363). Hrvatska riječ *balerina* jest germanizam, a u našim primorskim govorima postoji talijanizam/mletacizam koji se semantički slaže sa svojim jezikom davateljem. Primjerice, u govoru Omišlja *balarina* 'plesaćica', uz maskulinum *balarin* 'plesać' (*MAHULJA* 18), u dubrovačkom *balàrina* i *balàrin* (*BOJANIĆ/TRIVUNAC* 36). Navedeni likovi slijede mletački *balarin* m./*balarina* f., a bokeljski *balerin* 'plesać' (*LIPOVAC-RADULOVIĆ* 24) slaže se sa standardnim talijanskim likom *ballerino*.

5. Potpuni lažni parovi

Najprije ćemo navesti nekoliko primjera lažnih parova riječi kojima se značenje u hrvatskom i talijanskom u potpunosti razlikuje.

5.1. Hrvatski germanizam *papir* (usp. *SKOK* II, 602) ekvivalent je talijanskoga *carta*. Talijanski *papiro* ima potpuno različito značenje: to je naziv za biljku od koje je potekao metonimijski naziv za papir što

ga susrećemo u mnogim jezicima (fr. *papier*, njem. *Papier*, hrv. *papir*, engl. *paper*). Ekvivalent spomenute talijanske imenice jest hrv. *papirus* (usp. SPALATIN 597).

Dodajmo i jedan djelomični lažni par koji je povezan s navedenim primjerom. U talijanskom riječ *papirologia* označava samo disciplinu koja se bavi proučavanjem tekstova napisanih na papirusu (jednako i njem. *Papyrologie* 'Wissenschaft von den Papyri'). No, u hrvatskom osim toga značenja riječ *papirologija* često se javlja u razgovornom jeziku, gdje označuje sporo i nepotrebno administriranje (razg. pejor. 'nepotrebno stvaranje briga oko sređivanje papira i dokumenata koje traže administrativne formalnosti; birokracija, birokratiziranje', ANIĆ₄ 993).⁸⁵ U navedenom pejorativnom značenju ova je riječ zapravo tvorenica od *papir* (tal. *carta*) i sufiksoida *-logija*. Usp. također npr. (razgovorno) *mito* + *-logija* > *mitologija* 'davanje i primanje mita'.

5.2. Naša imenica *tinta* f. 'tekućina za pisanje perom; crnilo' posuđenica je iz njemačkoga (njem. *Tinte* f.), a talijanski joj je semantički ekvivalent *inchiostro* (usp. SPALATIN 761; MILAN/SÜNDEL 389). Njemačka riječ potječe od srednjovjekovnoga latinskog (*aqua*) *tincta* 'obojena voda'. Leksem *tincta* postankom je particip perfekta glagola *ting(u)ere* 'bojiti', ženskoga roda jer se slagao s imenicom *aqua* f. (usp. KLUGE₂ 917).

I u talijanskom postoji riječ *tinta*, koja nastavlja istu latinsku riječ i također je nastala poimeničenjem pridjeva, izvorno participa perfekta ženskoga roda, uz ispuštanje imenice *aqua* (usp. DISC 2765). No, ova talijanska riječ ima drugačije značenje. Na hrvatski se prevodi kao *boja*, a može imati i metaforičko značenje ('tratto, tono di un racconto').

5.3. U hrvatskom postoje alotropi *tapeta* i *tapet*, prvi ženskoga, a drugi muškoga roda. Germanizam *tapeta* 'presvlaka za zidove od papira, platna i sl.' (< njem. *Tapete* f. < lat. *tapetum*) potpuni je lažni par talijanskoga *tappeto*, a na talijanski se može prevesti kao *carta/drappo da parati* ili *tappezzeria*. Talijanski *tappeto* ekvivalent je hrvatskih riječi

⁸⁵ Usp. Bujasov prijevod hrv. riječi *papirologija* – engl. (*excessive*) *paperwork*, *red tape* (BUJAS 1932). U tome hrvatsko-engleskom rječniku zabilježeno je samo ovo značenje hrvatske riječi.

sag, prostirač, prostirka, ćilim, tapet, tepih. Talijanizam *tapet* 'prostirka za pod, tepih, sag' redovito se rabi u našim primorskim govorima (usp. npr. PETRIĆ 355).

U talijanskom, njemačkom i hrvatskom postoji isti metaforičan izraz: tal. *mettere sul tappeto* – njem. *aufs Tapet bringen* – hrv. *staviti na tapet*. Taj frazem potječe od francuskoga *mettre (une affaire, une question) sur le tapis* ('la faire venir en discussion', ROBERT₁ 1922).⁸⁶ QUARTU (str. 517) tumači da talijanski *mettere sul tappeto* »deriva dal linguaggio dei giocatori, che sul *tappeto* del tavolo da gioco depongono le carte«. Njemačka riječ *Tapet* (< fr. *tapis*), koja se danas javlja samo u izrazima *aufs Tapet bringen* (hrv. *staviti na tapet*), *aufs Tapet kommen* (hrv. *doći na tapet*) (HNJ 1674), objašnjava se kao 'Bespannung von Konferenztischen' (WAHRIG₃ 1236). KLUGE₂ (str. 906) objašnjava nastanak frazema: »etwas aufs Tapet bringen 'zur Sprache bringen' (eigentlich: 'auf den Konferenztisch bringen')«.

Kako se *tapet* (u značenju 'prostirka za stol u sobi za sjednice') rabi samo u frazemima, hrvatski rječnici najčešće ne bilježe to značenje (usp. ANIĆ₂ 1054; ANIĆ₄ 1572; HER 1307; ANIĆ/GOLDSTEIN 1261; BUJAS 1460). Osim navedenoga frazema (*staviti na tapet* 'postaviti kao problem, uzeti u razmatranje'), posebno je čest *biti na tapetu* 'biti na udaru, biti meta napada (ob. verbalnih)' (ANIĆ₄ 1572). Za razliku od većine drugih leksikografa, Klaić u svoj rječnik uvrštava značenje koje objašnjava spomenute metaforične frazeme (*tapet* 'stolni prostirač u sobi za sjednice', KLAJČ 1327), također GLUHAK (str. 622) 'stolni pokrivač u sobi za sjednice', a DEANOVIĆ/JERNEJ₁ (str. 946) navodi ekvivalent hrv. *tapet* – tal. *tappeto (da tavola)*.

5.3.1. Naša riječ *tapiserija* jest germanizam i semantički odgovara njemačkom galicizmu *Tapiserie* (< fr. *tapisserie*) u značenju 'Wandteppich' (hrv. *zidni sag*) (usp. WAHRIG₄ 589; HNJ 1674). *Tapiserija* je lažni par već navedene talijanske riječi *tappezzeria* 'tapeta od

⁸⁶ U vezi s talijanskim *mettere sul tappeto* MIGLIORINI/BALDELLI (str. 212) objašnjava da je riječ o kalku francuskoga izraza koji je u talijanskom zabilježen u 17. stoljeću. Isto vrijedi i za njemački (usp. DUDEN₂ 736). Za inačice hrvatskoga frazema usp. HNJF 589.

tkanine; tkanina za presvlačenje namještaja'. Na talijanski se prevodi kao *arazzo*.

U hrvatskom postoji i glagol *tapecirati*. Prema Klaićevu rječniku *tapecirati* je isto što i *tapetirati* 'obložiti zidove tkaninom ili papirom' (KLAJĆ 1327). Po našem saznanju, to danas nije uobičajeno značenje navedenoga glagola. I drugi rječnici bilježe drugačije značenje, ali se u potpunosti međusobno ne slažu. Glagol *tapecirati* preuzeli smo iz austrijskog njemačkog, gdje *tapezieren* znači 'presvući namještaj tkaninom' (*mit einem neuen Stoff beziehen (Sofa u. a.)*, DUDEN₃ 1328; ÖW 597).⁸⁷ SPALATIN (str. 755) navodi da, prema austrijskom značenju, i hrvatski glagol znači 'novim štofom obložiti polsternirano pokućstvo'. Ovo značenje, kao i značenje koje smo prenijeli iz Klaićeva rječnika, može se izraziti talijanskim glagolom *tapezzare* ('rivestire pareti o mobili con tappezzeria di stoffa o carta': *tapezzare il salotto, un divano*, ZINGARELLI₅ 1845).

No, Anić navodi drugačije značenje: 'zamijeniti/zamjenjivati opruge, presvući/presvlačiti pokućstvo tkaninom, kožom i sl.; tapetirati', a s natuknice *tapetirati* šalje na *tapecirati* (ANIĆ₄ 1572), što znači da su sinonimi, ali ne sa značenjem koje je naveo Klaić. Dodali bismo da, premda se najčešće *tapecira* stari namještaj (tj. stavlja se novi *tapecirung*), ne mora uvijek biti tako, a kad je riječ o promjeni, vrlo se često rabi glagol *pretapecirati*. Osim toga, nisu uvijek u pitanju opruge, jer regionalizam *tapecirung* označava oblogu na pokućstvu, zidovima, unutrašnjosti vozila i sl. od raznih materijala (kožna, platnena presvlaka, plastika, opruge i sl.) u svrhu komfora i ukrašavanja (ANIĆ/GOLDSTEIN 1261). U ovome značenju *tapecirati*⁸⁸ možemo prevesti na talijanski glagolom *imbottire* ('riempire di lana, crine, gommapiuma, ovatta o altro materiale adatto, vari oggetti o indumenti, per renderli

⁸⁷ EBNER (str. 321) upozorava da u austrijskom glagol *tapezieren* znači '(Möbel) mit Stoff überziehen', dok u njemačkom znači 'Wände mit Tapeten bekleben'.

⁸⁸ SPALATIN (str. 628) u ovome značenju navodi glagol *polsternirati* (< njem. *polstern*), za koji kaže da ga ne navode hrv. rječnici »iako se ona u životu javlja i nema joj još dobre domaće zamjene«, te dodaje da ne postoji nj. **polsternieren*. Prenosimo primjere: hrv. *polsternirati vrata* – tal. *imbottire la porta*; hrv. *polsternirana stolica* – tal. *sedia imbottita*. No, umjesto toga glagola danas se u navedenom značenju rabi upravo *tapecirati*.

più soffici o più caldi', ZINGARELLI₅ 848): npr. hrv. *tapecirati naslonjač* – tal. *imbottire una poltrona*.⁸⁹

5.4. Talijanska riječ *firma* u 18. je stoljeću kao ekonomski naziv ušla u njemački (njem. *Firma* 'Betrieb, Unternehmen', DUDEN₂ 189). Stoljeće kasnije nalazimo je i u Hrvatskoj (JERNEJ₁ 62).⁹⁰ Isti je talijanizam ušao i u engleski (engl. *firm* < tal. *firma* 'signature, hence title of a business', WEBSTER'S NEW 526), gdje je *firm* sinonim riječi *business, company*. Zatim je engleska riječ ušla u francuski (fr. *firme* 'entreprise industrielle ou commerciale telle qu'elle est désignée sous un nom patronymique, une raison sociale', par ext. *établissement, maison*, ROBERT₁ 787). Usprkos tome što se uporaba talijanskoga ekonomskog naziva proširila u druge jezike, riječ *firma* u tome se značenju u talijanskom više ne koristi. Mogući talijanski ekvivalenti naše imenice *firma* jesu *ditta, casa (di commercio), azienda, impresa*.⁹¹

Hrvatski homonim *firma*₂ regionalni je naziv za sakrament potvrde ili krizme. Ekvivalent je njemačkoga *Firmung*. Za bavarski je zabilježeno *Firm* f. 'id.' (SCHMALLER 756; PIŠKOREC 160). Taj se oblik pojavljuje u tvorenicama: npr. u složenici *Firmpate* (austr. *Firmgöd*, EBNER 109) 'krizmani kum' i u izvedenici *Firmling* 'krizmanik'. Hrvatska riječ *firma* na talijanski se prevodi kao *cresima, confermazione* (DEANOVIĆ/JERNEJ₁ 187; usp. SKOK I, 512). Glagol *firmati* 'podijeliti sakrament potvrde, krizmati' odgovara njemačkom *firmen*, a na talijanski se prevodi kao *cresimare* (SANSONI₁ I, 218). Povratni glagol *firmati se* 'primiti sakrament potvrde, krizmati se' prevodi se kao *cresimarsi, ricevere la cresima*.⁹²

⁸⁹ Bujas precizno navodi engleske ekvivalente: *upholster*; (vrata) *pad*, (nanovo) *re-cover*. Prema rječniku *KDICTIONARIES* (s. v.) *tapecirati* može značiti isto što i engl. *stuff* 'to fill the skin of (a dead animal or bird) to preserve the appearance it had when alive', npr. *They stuffed the golden eagle* (tj. tada je *tapecirati* sinonim glagola *nadijevati, napuniti*); drugi engleski ekvivalent jest *upholster* 'to fit (seats) with springs, stuffing, covers etc.', npr. *He upholstered the chair*.

⁹⁰ Zatim je ista riječ ušla i u srpski (JERNEJ₁ 62).

⁹¹ Usp. SANSONI₁ I, 218; SPALATIN 377-378. BROWNE/MENDES/NATALI (str. 107) prevode engl. *firm* na talijanski kao *ditta, associazione, società*. I španjolski *firma* značenjem se razlikuje od homofone talijanske riječi, te se na talijanski prevodi kao *ditta* (SAŃE/SCHEPISI 42).

⁹² Tal. *cresimarsi* prevodi se na njemački kao *gefirmt werden* (GIACOMA/KOLB 1511).

5.5. Naša riječ *statist* (u kazalištu) jest germanizam i semantički se slaže sa svojim njemačkim predloškom (MULJAČIĆ, 45; za njemački usp. WAHRIG₃, 1194). Talijanski je ekvivalent *comparsa*, a tal. *statista* ima sasvim različito značenje ('uomo di stato', hrv. *državnik*). Glagol *statirati* na talijanski se prevodi izrazom *fare la comparsa*. Hrvatski *statist* i talijanski *comparsa* mogu se koristiti u prenesenom značenju ('onaj koji je pasivno prisutan u čemu, onaj koji služi samo da se zadovolji forma', tal. *persona di scarso rilievo*), što vrijedi i za glagol *statirati* i njegov talijanski ekvivalent *fare la comparsa*.

5.6. Hrvatska riječ *šal* semantički se slaže sa svojim njemačkim predloškom *Schal* (< engl. *shawl*), jer označava dug i uzak odjevni predmet od vune, svile i sl. koji se nosi oko vrata. U talijanskom mu odgovara riječ *sciarpa* (usp. MILAN/SÜNKEL 332) jer je talijanski *scialle* (< fr. *châle*, HOPE 521) drugačijega značenja ('indumento femminile di tessuto o di maglia di forma rettangolare, triangolare o circolare, che si indossa ripiegato sulle spalle e incrociato sul petto', DISC 2385).⁹³ Talijanska riječ *scialle* na hrvatski se može prevesti kao (*velika*) *marama* (usp. DEANOVIĆ/JERNEJ₂, 826). Na njemačkom je to *Schultertuch* ili *Umschlag(e)tuch* (GIACOMA/KOLB 2142), što HNŹ (str. 1768) prevodi kao *veliki rubac, marama koja se nosi preko ramena*.

5.7. Hrvatski germanizam *pepita* označava tkaninu karakterističnog uzorka koji se sastoji od izmjeničnih tamnijih i svjetlijih nepravilnih kvadratića (< njem. *Pepita* 'kleines Hahmentrittmuster; Stoff in diesem Muster', WAHRIG₃, 965). Riječ je o deonimskom nazivu jer je uzorak dobio ime po jednoj španjolskoj plesačici (»nach einer span. Tänzerin aus der Zeit des Biedermeiers«, *ib.*). SPALATIN (str. 613) objašnjava da ime plesačice odgovara hrvatskom *Josipa*. Kako *pepita* uzorak podsjeća na trag kokošnjih nogu, odgovarajući francuski naziv jest *pied-de-poule* m., a koristi se i u talijanskom (DISC 1916).⁹⁴

⁹³ Suvremeno značenje engleskoga *shawl* slaže se s talijanskim *scialle* (usp. WEBSTER'S NEW 1310). Njemačka riječ *Schal*/hrv. *šal* na engleski se prevodi kao *scarf* (usp. MUHVIĆ-DIMANOVSKI 461).

⁹⁴ Usp. njem. *Hahmentrittmuster*, sinonim riječi *Pepita*. Fr. *pied-de-poule* m., također kao pridjev: npr. *un petit manteau ... en lainage pied-de-poule moutarde* (ROBERT₁, 1433). U hrvatskom je *pepita* nesklonjiv pridjev (hrv. *pepita tkanina* – it. *tessuto pied-de-poule*, DEANOVIĆ/JERNEJ₁, 583).

Za razliku od navedenoga deonimika, koji se temelji na metonimiji, u talijanskom postoji homofona riječ, hispanizam koji označava malu količinu dragocjenoga metala u obliku zrna ili grumena, npr. *pepita d'oro*, *pepita di platino*. Osnovno značenje španjolske riječi *pepita* jest 'sjemenka' (MIGLIORINI/DURO 407).⁹⁵ Značenje 'krupnije zrno ili grumen čistog zlata' navodi se kao prvo pod natuknicom *pepita* u Klaićevu rječniku (KLAJČ 1029) i u ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 978), dok se drugo značenje odnosi na uzorak tkanine. No, u rječniku ANIĆ/GOLDSTEIN na početku navedena gramatička odrednica *ž indekl.* – ispravna je samo kad je riječ o deonimiku ('pied-de-poule'). Dakle, *pepita*₁ ('zrno zlata') i *pepita*₂ ('uzorak ili tkanina') homonimne su riječi različite etimologije. Uzmemo li u obzir značenja *pepita*₁ i *pepita*₂ u odnosu na talijansku homofonu riječ, prepoznamo hrvatsko-talijanski djelomični lažni par koji je podudaran samo u značenju 'zrno zlata'.

5.8. Riječ *kantina* naš je germanizam (< njem. *Kantine* 'Küche u. Speiseraum in Betrieben, Kasernen u. Ä., in dem oft auch Lebensmittel verkauft werden', WAHRIG₃ 712). Nije istoznačna talijanskome *cantina* 'podrum', premda je izvorno talijanska riječ (njem. *Kantine* < fr. *cantine* < tal. *cantina*, DUDEN₂ 326). U značenju 'prostor u kojemu se poslužuju jednostavna jela i pića (u tvornicama, javnim ustanovama)' na talijanski se može prevesti s *mensa*.

Za razliku od talijanskoga *cantina*, francuski talijanizam pravi je par hrvatske riječi *kantina*. Naime, talijanska je riječ u francuskom dobila drugo značenje (fr. *cantine* 'établissement où l'on sert à manger, à boire aux personnes d'une collectivité' < tal. *cantina* 'cave', ROBERT₁ 247). Španjolska riječ *cantina* pokriva značenje talijanske riječi (»quel locale, interrato o seminterrato, fresco, adibito alla conservazione familiare del vino, e, per estensione, ogni rispostiglio o stanza interrata o seminterrata di un edificio«, SAÑE/SCHEPISI 20), ali osim toga ima i značenje talijanskoga *mensa* o kojemu smo govorili (dakle, hrvatskoga *kantina*/njemačkoga *Kantine*).

⁹⁵ SÁNCHEZ (str. 1583): šp. *pepita* 1. 'semilla de las frutas carnosas, como la pera, manzana, naranja, etc., o de hortalizas como el tomate, pimiento, etc.'; 2. 'pequeña cantidad de metal noble, como el oro, o de otro mineral, que se encuentra por lo general en las tierras de aluvión'.

5.9. Naziv za dio građevine koji je izdvojen kao zasebno krilo zgrade u hrvatskom je germanizam *trakt* (*zgrade*). Na talijanski se može prevesti kao *ala* (*di un edificio*). Ista riječ u izrazu *probavni trakt* (< njem. *Verdauungstrakt*) odgovara talijanskom *tubo digerente* (usp. MILAN/SÜNKEL 392).

Talijanska imenica *tratto* ima više značenja pa se na hrvatski prevodi na različite načine: npr. *trzaj*, *potez*, *cрта*, *domet*, *dionica* (*puta*), *odlomak*, *ponašanje*. Javlja se u izrazima: npr. *un tratto di tempo* (hrv. *vremenski razmak*), *un tratto di carattere* (hrv. *karakterna crta*), *d'un tratto* (hrv. *najedanput*), *di tratto in tratto* (hrv. *s vremena na vrijeme*), a *tratto d'unione* naziv je za pravopisni znak, hrv. *spojnica*.

5.10. Naš je glagol *muzicirati* neprijelazan kao i njemački predložak *musizieren* ('gemeinsam Musik machen', WAHRIG₃ 897). Na talijanski se može prevesti izrazom *far* (*della musica*) ili glagolom *suonare* (usp. MILAN/SÜNKEL 179; GIACOMA/KOLB 673). Nasuprot tomu, talijanski *musicare* prijelazni je glagol (tal. sin. *mettere in musica*), npr. *musicare una poesia*. Na hrvatski se može prevesti glagolom *uglazbiti* (DEANOVIĆ/JERNEJ₁ 590).

5.11. Glazbeni termin *sekundirati* 'pratiti u sviranju i pjevanju, pjevati drugi glas' naš je germanizam (< njem. *sekundieren*), a na talijanskom se može kazati *accompagnare* (npr. *nel canto a due voci*). U značenju 'biti posrednik i svjedok (tj. sekundant) jednoga od boraca u dvoboju', *sekundirati* se na talijanski prevodi izrazom *fare da padrino/secondo* (*in un duello*) (usp. DEANOVIĆ/JERNEJ₁ 837). Glagol *sekundirati* u hrvatskom rjeđe može značiti i 'povlađivati', pa u tom slučaju odgovara talijanskom *secondare*. No, u talijanskom je rječniku glagol *secondare* označen kao knjiški (*letterario*, usp. DE MAURO 2385), a njegovi češći sinonimi jesu *agevolare*, *favorire*, *compiacere*, *assecondare*, kao što su znatno češći i hrvatski ekvivalenti *povlađivati* (*nekome u nečemu*), *pomagati*, *podupirati*, *ići nekome na ruku* (KLAJČIĆ 1207).

Dodajmo da se i rekcija našega glagola, *sekundirati nekome* (dativ), slaže s njemačkim predloškom (*sekundieren jmdm*), dok iza talijanskoga glagola dolazi izravni objekt, *secondare qualcuno* (usp. MILAN/SÜNKEL 335).

5.12. Naš glagol *agitirati* ne spada u prijelazne glagole, kao ni njegov njemački predložak *agitieren*. Značenje mu je 'raditi na pridobivanju ljudi za kakvu aktivnost (obično za uključivanje u organiziran politički rad, akciju i sl.)' i na talijanski se ne može prevesti s *agitare*. Naime, ovaj je talijanski glagol prijelazan i znači 'tresti; uzbuditi' (tal. sin. *scuotere; eccitare*). Mogući ekvivalenti našega *agitirati* jesu tal. *fare propaganda, fare opera di agitazione politica, essere militante attivo di un gruppo politico* (usp. MULJAČIĆ₄ 282; MILAN/SÜNKELE 4).

5.13. Talijanski glagol *denunciare* i hrvatski germanizam *denuncirati* nemaju isto značenje. Na talijanskom se može kazati *denunciare un furto, una persona per un reato* (sin. *sporgere denuncia*), isto tako i *denunciare la perdita dei documenti alla polizia*, a poreznoj upravi prijavljuju se prihodi (tal. *denunciare i propri redditi* 'notificare, dichiarare'). Na hrvatskom se ne može kazati **denuncirati smrt* ili **denuncirati rođenje djeteta*, kako bi glasio prijevod hrvatskim homofonim glagolom talijanskih izraza *denunciare la morte, denunciare la nascita di un bambino*. U svim navedenim izrazima ekvivalent talijanskoga *denunciare* naš je glagol *prijaviti*. Talijanski *la denuncia dei redditi* jest *prijava poreza* (njem. *Steuererklärung*, CALAZZA 47).

Hrvatski glagol *denuncirati* 'baviti se doušništvom, potkazati' (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN 278), kao i njegov njemački predložak *denunzieren*, nije ekvivalent talijanskoga *denunciare* (= hrv. *prijaviti*), nego *denunciare* ili *accusare segretamente*. Imenicu *denuncijant* (sin. *potkazivač, doušnik*) (< njem. *Denunziant*) na talijanski treba prevesti kao *delatore*, a ne kao *denunciante* ili *denunciatore*, jer je značenje ovih talijanskih imenica 'osoba koja prijavljuje' ('chi fa una denuncia', DISC 689; usp. također MILAN/SÜNKELE 39), u skladu s neutralnim značenjem glagola *denunciare*, od kojega su izvedene.

Dodajmo da je talijanski *denunciare* 'prijaviti' (sin. *fare una dichiarazione*) lažni par i francuskoga *dénoncer*. Na francuski se prevodi glagolom *déclarer*. Analogno tome, talijanski *denuncia* 'prijava' (sin. *dichiarazione*) nije *dénonciation*, nego *déclaration*: tal. *denuncia di decesso, denuncia dei redditi* – fr. *déclaration de décès, déclaration des revenus* (BOCH 56).

Španjolski se slaže s talijanskim, pa tako španjolskom *denunciar* odgovara njemački *anzeigen, melden, publik machen* (odnosno hrvatski *prijaviti, objaviti*), a njemačkom glagolu *denunzieren* (odnosno hrvatskom *denuncirati*) odgovara španjolski glagol *delatar* (STUCKENBERGER 36-37).

5.14. Talijanski glagol *ospitare* i njemački *hospitieren* (> hrv. *hospitirati*) potječu od latinskoga *ospitare, hospitari* (denom. od *hospes* 'gost'). Polazeći od istoga etimona jezici su došli do značenja koji je u neku ruku suprotan. U talijanskom glagol *ospitare* znači 'primiti koga u goste ili na stan' (tal. *accogliere qualcuno come ospite*), dok je značenje njemačkoga *hospitieren* 'als Gast am Unterricht teilnehmen (bes. als Studienreferendar): als Gast Vorlesungen hören' (WAHRIG₃ 660). Hrvatski *hospitirati* također znači 'prisustvovati, obično kao student, nastavi koju održava iskusniji nastavnik (mentor), radi stjecanja pedagoških iskustava i znanja'. U njemačko-talijanskom Sansonijevu rječniku njem. *hospitieren* preveden je kao *assistere in qualità di uditore* (SANSONI₁ II, 332). Moglo bi se kazati i *assistere a lezioni pratiche*. Izraz *far tirocinio didattico* ima šire značenje, koje obuhvaća i tu fazu stjecanja pedagoških iskustava jer *tirocinio didattico* sastoji se u pohađanju praktične nastave i pripremana za održavanje nastave (usp. DISC 2770). GIACOMA/KOLB (str. 501) prevodi njemački *hospitieren* kao *fare uno stage*, a za izraz *bei einem Chemielehrer im Unterricht hospitieren* predlaže talijanski prijevod *assistere come praticante alle lezioni di un insegnante di chimica*.

5.15. Tuđica *blitz* ušla je u talijanski jezik iz engleskoga kao skraćunica od *Blitzkrieg* (MILAN/SÜNKEL 28).⁹⁶ U značenju njemačke složenice danas se u talijanskom rabi samo prevedenica *guerra-lampo* (MARELLO 33), također hrv. *munjeviti rat*. Riječ *blitz* u talijanskom označuje samo brzu i neočekivanu vojnu ili policijsku akciju: npr. *i blitz contro la mafia; i blitz della polizia* (hrv. *blic-akcija, brza akcija*).

⁹⁶ U talijanskom često prepoznajemo elipsu u posuđenicama: tal. *blitz*, od njem. *Blitzkrieg* (usp. MARELLO II6). No, u ovom je slučaju do elipse došlo u engleskom. Zanimljivo je da se u engleskom jeziku *blitz* ('attacco spietato', BROWNE/MENDES/NATALI 25; 'an intensive campaign or attack', MERRIAM-WEBSTER 133) može odnositi na bilo što, »dal rispondere a della corrispondenza arretrata al ripulire una soffitta da cima a fondo« (BROWNE/MENDES/NATALI l. c.).

U hrvatskom je *blic* usvojenica iz njemačkoga, regionalizam koji ima značenje 'munja, grom; bljesak, sijevanje, sjaj' (tal. *fulmine; lampo*). Osim toga, germanizam *blic* tehnički je naziv za dodatak fotoaparatu koji proizvodi svjetlost za snimanje pri slabijoj svjetlosti (ANIĆ₄ 92). Sinonimi su joj *bljeskalica* ili *fleš*, anglizam koji postoji i u talijanskom (tal. *flash* 'dispositivo per fotografare al buio o in condizioni di illuminazione precaria', DISC 974).

5.16. Njemačka riječ *Caravan* m. ušla je u hrvatski (*karavan*), gdje označuje automobil posebne konstrukcije, koji ima proširenje na prostoru zadnjih mjesta za sjedenje ili iza njih (ANIĆ₂ 342; ANIĆ/GOLDSTEIN 652).⁹⁷ Premda njemačka riječ potječe od talijanske (njem. *Caravan* < engl. *caravan* < tal. *caravana*, DUDEN₃ 239), na talijanski se njome ne može prevesti, nego kao *auto in versione familiare*, odnosno, kraće, poimeničenim pridjevom *la familiare*, ili engleskom sintagmom *la station wagon*.

Dodajmo da u suvremenim njemačkim rječnicima nalazimo drugačije značenje anglicizma *Caravan*. WAHRIG₃ (str. 312) navodi 'Kombiwagen', 'Wohnwagen als Autoanhänger'. U hrvatskom se za prvo značenje rabi skraćenica njemačke riječi, *kombi*, a za drugo značenje HNY (str. 301) predlaže *karavan, kamp-kućica*. Kao što vidimo, i u hrvatskom *karavan* ne označuje samo tip automobila koji smo na početku naveli, nego može značiti isto što i engleska riječ. Ovo drugo značenje dodano je u novijem izdanju Anićeva rječnika: 'prikolica za stanovanje koju vuče automobil' (ANIĆ₄ 553).

Njemački *Caravan* u značenju 'kamp-prikolica' odgovara engleskom *caravan* i talijanskom galicizmu *roulotte*. I u talijanskom postoji anglizam *caravan*, kojemu je, za razliku od njemačkoga, jedino značenje 'kamp-prikolica' (usp. SANSONI, I, 121; GIACOMA/KOLB 245). Naime, u talijanskom je *caravan* m. noviji naziv za prikolicu za stanovanje (tal. *rimorchio attrezzato ad abitazione*), sinonim galicizma *roulotte* f. (DISC 396). Čak ga pomalo istiskuje, premda je

⁹⁷ MUHVIĆ-DIMANOVSKI (str. 461) objašnjava kako je njem. *Caravan* pseudoanglizam, vjerojatno potječe od naziva za Opel-Caravan, a gotov pseudoanglizam preuzet je u hrvatski jer su automobili marke Opel u Hrvatskoj bili vrlo česti.

roulotte integriran toliko da se od njega izvode i nove riječi, primjerice *roulottista* (usp. MORGANA 717).

U talijanskom svojevremeno nije uspio pokušaj zamjene navedenoga galicizma riječju *carovana* ('karavana') kao kalkom engleskoga naziva (RANDO 26). Datacija je francuske posuđenice 1911., a anglizam *caravan* u talijanskom je zabilježen 1965. (DE MAURO 2252, 389). Dakle, nije uspio semantički kalk, ali je uspjela posudba. U hrvatskom je uobičajeni naziv *kamp-kućica* ili *kamp-prikolica*, ali je također prihvaćen i anglizam, što znači da se hrvatski *karavan* u tome značenju slaže s talijanskim *caravan*. To je ujedno značenje u kojemu konvergiraju engleska, njemačka, hrvatska i talijanska riječ.

6. Djelomični lažni parovi

Spomenut ćemo samo nekoliko primjera djelomičnih hrvatsko-talijanskih lažnih parova. Njemački kao jezik davatelj odredio je značenje hrvatske riječi, te se ona djelomično semantički razlikuje od talijanske.

6.1. Hrvatska riječ *vaza*, kao i njezin njemački predložak *Vase* (usp. § 2.2.3.), samo je naziv za posudu koja ima ukrasnu namjenu. Služi za držanje ubranoga cvijeća, a često je i sama umjetnički oblikovana (ANIĆ₄ 1719; MILAN/SÜNDEL 402-403). Talijanska riječ *vaso* osim toga značenja ima i brojna druga, te se prevodi na hrvatski kao *posuda*, *sud*, *lonac*, *staklenka*, *vaza*.⁹⁸ Stručni izraz koji se koristi u fizici, tal. *vasi comunicanti*, na hrvatskom glasi *spojene posude*, a talijanskom *vaso sanguigno* odgovara hrvatski *krvna žila*. Talijanski *vaso di Pandora*

⁹⁸ Za splitski čakavski govor zabilježen je talijanizam *vaz* u značenju 'sud, posuda' (GAČIĆ₂ 153). No, Gačić navodi da njezini ispitanici, rođeni početkom 20. stoljeća, govore starijim tipom velovaroškoga govora (GAČIĆ₁ 112; GAČIĆ₃ 6-7). Danas u splitskome govoru (usp. MAGNER/JUTRONIĆ 190), kao i u govoru Ōmiša, *vaz* ima značenje 'limena posuda, limenka' (tal. *recipiente* o *scatola di latta*). Rječnik ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 1355) bilježi ovaj talijanizam (*reg. razg.*): 1. 'limena posudica, ob. ambalaža konzerve', 2. 'posuda s poklopcem u kojoj se drže šećer i slične namirnice; piksa'.

prevodimo kao *Pandorina kutija*, što odgovara njemačkom *die Büchse der Pandora* (GIACOMA/KOLB 2334; HNJ 291).

6.2. Germanizam *salutirati* (< njem. *salutieren*) označuje samo pozdravljanje na vojnički način. Zbog toga, za razliku od talijanskoga *salutare*, koji znači općenito 'pozdravljati', značenje našega glagola je uže. Na talijanski se može prevesti kao *salutare (militarmente)*, *fare il saluto (militare)*, a to su ujedno ekvivalenti i njemačkoga glagola *salutieren* (usp. MILAN/SÜNDEL 329-330).

6.3. Njemačka riječ *Muster* n., koja je u hrvatskom prilagođena kao *muštra* f. (kolokv., sin. *uzorak*), stara je posuđenica iz talijanskoga (početak 15. stoljeća, tal. *mostra*, DUDEN₂ 477). No, talijanski *mostra* znači prije svega 'izložba'. Hrvatski se germanizam može na talijanski prevesti kao *campione, disegno, motivo*. Jedino značenje u kojemu se njem. *Muster* i hrv. *muštra* slažu s talijanskim *mostra* jest 'campione, saggio di mercanzia' (npr. *Mi portò varie mostre di panni*, PALAZZI 705),⁹⁹ ali ono danas više nije uobičajeno (odrednica *non com.* u DISC 1604).

6.4. Hrvatska je riječ *partija* germanizam (< njem. *Partei* i *Partie*, usp. SKOK II, 607; FRANOLIĆ₁ 142),¹⁰⁰ a njezinim različitim značenjima odgovaraju talijanske riječi *partito, partita, parte*. Najčešća bliskoznačnica u hrvatskom jest *stranka*. Dodajmo kako se u komunističkom poretku termin *partija* u apsolutnoj uporabi odnosio na komunističku partiju (tal. *partito comunista*). Njemačka riječ *Partei* ima isto značenje (MILAN/SÜNDEL 206): »*pol (nei regimi dittatoriali) partito (unico)*«. U tome značenju riječ *Partija* (s velikim početnim slovom) ima odrednicu *pov.*, što znači da je povijesni termin (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN 963).¹⁰¹

⁹⁹ I u talijansko-njemačkom rječniku, kao ekvivalent talijanskoga *mostra*, u značenju 'uzorak' (tal. *campione*) navode se njemačke riječi *Muster, Probe*, npr. tal. *mostra di tessuto* – njem. *Stoffmuster* (SANSONI₁ II, 422).

¹⁰⁰ Za značenje ovih njemačkih galicizama usp. MILAN/SÜNDEL 206-207.

¹⁰¹ U povijesne termine spada i izvedenica *partijac*. U rječniku stranih riječi iz 1988. godine navedeno je značenje: »član komunističke partije, radi u jednoj od njenih organizacija, podčinjava se odlukama partije i plaća članarinu (danas zastaruje, jer je ime Komunističkoj partiji promijenjeno u *Savez komunista*)« (KLAČIĆ 1013).

Ista riječ (hrv. *partija*, tal. *partito*) rabi se i u hrvatskom i talijanskom u značenju 'osoba imovnog stanja i osobina poželjnih za stupanje u brak': hrv. *dobra partija* – tal. *un buon partito*.

Kao trgovački termin, germanizam *partija*, rjeđa istoznačnica uobičajene hrvatske riječi *pošiljka*, na talijanski se prevodi kao *partita* (tal. *partita di merce* – hrv. *partija robe*). Našem glazbenom nazivu *partija* (razg.) 'dio glazbenog djela koji izvodi jedan pjevač ili jedan instrument' odgovara talijanski *parte* f. (tal. *parte musicale* – hrv. *muzička partija*). U talijanskom je *partita* i športski termin, koji se ne može uvijek prevesti na hrvatski kao *partija*. To je moguće kad je riječ o šahu ili kartama: tal. *una partita di scacchi* – hrv. *partija šaha*; tal. *una partita di carte* – hrv. *partija karata*. Inače valja kazati *utakmica*: tal. *una partita di calcio* – hrv. *nogometna utakmica*; tal. *una partita di basket* – hrv. *košarkaška utakmica* (usp. njemački *eine Partie Schach*, *eine Partie Karten*, ali *ein Fußballspiel*, *ein Basketballspiel*).

6.5. Naša riječ *takt* (< njem. *Takt* m. < lat. *tactus*) samo se u prenesenom značenju ('osjećaj mjere, obazrivost') može prevesti talijanskim *tatto* (sin. *delicatezza*, *garbo*): hrv. *nemati takta* – tal. *non avere tatto*; hrv. *nedostatak takta*, *netaktičnost* – tal. *mancanza di tatto*. Hrvatski naziv za osjetilo dodira (tal. *tatto*) jest *opip*.

U drugim značenjima, u kojima se hrvatski podudara s njemačkim, u talijanskom se rabe različite riječi: *tempo*, *battuta*, *misura*. Primjerice: hrv. *udarati takt* – tal. *battere il tempo*; hrv. *otpjevati nekoliko taktova* – tal. *cantare alcune battute*. Izrazu *četverotaktni motor* (prevedenica njemačkoga *Viertaktmotor*) u talijanskom odgovara *motore a quattro tempi* (usp. MILAN/SÜNKEL 381).

6.6. Kao kazališni naziv, naš germanizam *kostim* odgovara talijanskomu *costume* (*teatrale*). Ali kad *kostim* označava žensko odijelo koje se sastoji od sakoa i suknje ili hlača, kao njemački *Kostüm*, talijanski ekvivalent mu je *tailleur*, *abito a giacca*, *completo femminile* (usp. MILAN/SÜNKEL 143; GIACOMA/KOLB 573). Nasuprot tomu, talijanski *costume* u izrazu *costume nazionale* na hrvatski treba prevesti kao *nošnja* (izraz *narodna nošnja*).

Glagol *kostimirati* 'obući u kostim' ima potpuno različito značenje od talijanskoga *costumare* 'običavati'. Povratni glagol *kostimirati se* (< njem. *sich kostümierten*) na talijanski se može prevesti kao *mettersi in costume, travestirsi, mascherarsi*.

6.7. Već navedena imenica *markizet* m. (usp. § 2.2.3) naziv je za rijetko tkanu prozirnu tkaninu od kamgarna, pamuka ili svile (ANIĆ/GOLDSTEIN 849). U talijanskom se ne prilagođeni galicizam *marquissette* f. odnosi na uporabu te tkanine za izradu zavjesa pa znači 'tipo di tessuto per tende' (MINI 176). Ova riječ ima u talijanskom još jedno značenje: 'tipo di tendina avvolgibile' (*ib.*). Dapače, *DISC* (str. 1494) kao prvo značenje navodi 'tenda per finestra', a kao drugo 'particolare tessuto trasparente per tende'.

6.8. Naš medicinski termin *opstipacija* ('zatvor, začepljenost, izostanak stolice') semantički se slaže s njemačkim *Obstipation* ('Stuhlverstopfung', WAHRIG₃ 935). U njemačkom i hrvatskom postoji i istoznačni latinizam, njem. *Konstipation*, hrv. *konstipacija*. U talijanskom pak postoji samo *costipazione* ili *costipamento* (sin. *stipsi, stitichezza*).

Osim spomenutoga značenja medicinskog naziva (tj. *costipazione intestinale*), tal. *costipazione* u svakodnevnom govoru znači 'jaka prehlada' (tal. sin. *forte raffreddore*). Česti su talijanski izrazi: *costipazione di testa, costipazione bronchiale* (usp. ZINGARELLI₅ 468; *DISC* 617). Ovaj talijanizam postoji i u našim primorskim govorima: primjerice, na Braču *koštipàt se* 'prehladiti se, nazepsti' (ŠIMUNOVIĆ 403).

6.9. Kao kinematografski termin, talijanski glagol *sincronizzare* znači 'savršeno vremenski uskladiti zvuk i sliku na filmu', a postoji i imenica *sincronizzazione*: npr. *sincronizzazione dei suoni e delle immagini* (usp. PALAZZI 1109; *DISC* 2499). U ovome značenju i u hrvatskom se koriste riječi *sinkronizirati* i *sinkronizacija*.

No, navedene hrvatske riječi semantički odgovaraju i talijanskim *doppiare* i *doppiaggio*. Naime, *sinkronizacija* znači 'u zvučnom filmu nasnimavanje prevedenih dijaloga na mjesto originalnoga' (ANIĆ₄ 1402). PALAZZI (str. 386) navodi da glagol *doppiare* znači 'modificare

la parte parlata di un film sonoro traducendola in altra lingua', a *DISC* (str. 795) podrobno objašnjava značenje imenice *doppiaggio* 'tecnica consistente nel registrare il parlato in un tempo successivo a quello della ripresa, usata sia per ottenere una migliore qualità del suono che per consentire la traduzione del film in lingue diverse dall'originale'. Dakle, u ovome značenju hrvatskom *sinkronizirati* odgovara talijanski *doppiare*: npr. hrv. *sinkronizirati američki film* – tal. *doppiare un film americano*. Hrvatski se i ovaj put slaže s njemačkim *synchronisieren*, *Synchronisation* (usp. WAHRIG₃ 1229; ANIĆ/GOLDSTEIN 1162). Dodajmo da se glagol *dublirati* 'dati svoj glas glumcu u filmu' (< njem. *dublieren*) na talijanski može prevesti izrazom *fare la controfigura di qcn.*, *fare da controfigura a qcn.* (*SANSONI*₁ I, 149).

6.10. Talijanska riječ *congiuntura* semantičkim je kalkom preuzela značenje njemačkoga ekonomskog termina *Konjunktur*, koji imamo i u hrvatskom (hrv. *konjunktura*). Česte su sintagme *alta* i *bassa congiuntura* – hrv. *visoka* i *niska konjunktura*. No, u talijanskom u apsolutnoj uporabi *congiuntura* znači 'periodo di recessione, di crisi': *affrontare, superare la congiuntura* (*DISC* 559).¹⁰² Za razliku od talijanske riječi, u hrvatskom se *konjunktura* odnosi na vrijeme dobrih prilika i lake probitačnosti (sin. *visoka konjunktura*, tal. *alta congiuntura*).¹⁰³

U tome pogledu hrvatska se riječ slaže s njemačkom jer *Konjunktur* može značiti isto što i *Hochkonjunktur*, te se *die Konjunktur ausnutzen* prevodi na talijanski kao *sfruttare la congiuntura alta* (*GIACOMA/KOLB* 561). Govoreći o lažnom paru njem. *Konjunktur* – tal. *congiuntura*, Milan i Sünkel navode ono što smo primijetili i u hrvatskom: »E qui è interessante notare come in tedesco la parola *Konjunktur* abbia una tendenza positiva significando non solo 'congiuntura', ma anche 'alta congiuntura', mentre in italiano, da qualche tempo a questa parte, si riscontra la tendenza opposta, cioè la voce *congiuntura* viene a significare di per sè anche 'bassa congiuntura', quindi un periodo

¹⁰² *Zingarelli Gigante* objašnjava ovo značenje: »Correntemente, bassa congiuntura e (*fig.*) periodo critico, difficile« (*ZINGARELLI*₄ 427). Primjer uporabe u ovome značenju: *a causa della c. i consumi si sono ridotti* (*ib.*).

¹⁰³ *Konjunktura* 'stjecaj povoljnih prilika' (*RJEČNIK MH/MS* II, 655), 'vrijeme dobrih prilika i lake probitačnosti' (*ANIĆ/GOLDSTEIN* 709). Usp. hrv. *iskoristiti konjunkturu* – njem. *die Konjunktur nutzen* – fr. *profiter de la conjoncture* – tal. *cogliere l'occasione* – engl. *utilize the favourable market* (*OER* 793).

economico sfavorevole, anche in senso figurato» (MILAN/SÜNDEL 132). Dakle, talijanska riječ *congiuntura* u rečenici *a causa della c. i consumi si sono ridotti*, koju navodi ZINGARELLI₄ (str. 427), neće se na hrvatski prevesti kao *konjunktura*, nego kao *niska konjunktura* ili kao *kriza*.

6.11. Za razliku od dosad navedenih hrvatskih riječi i pojedinih njihovih značenja koje smo preuzeli iz njemačkoga te se semantički slažu s njemačkim predlošcima, spomenut ćemo jedan talijanski germanizam kojega nema u hrvatskom. To je njemački pridjev *kolossal*, koji u talijanskom može imati funkciju pridjeva i imenice (MINI 157). Osim *kolossal*, postoji i grafija *colossal* (DISC 517). Imenica znači 'spettacolo o genere di film realizzato con grande impiego di mezzi e persone, monumentali messe in scena, effetti speciali ed un cast di attori di rilievo' (DISC 1351).¹⁰⁴ Njemačka riječ toga značenja jest složenica *Kolossalfilm* (DUDE₁ 862), a *kolossal* je rezultat elipse. Na hrvatski se prevodi kao *spektakl*: npr. tal. "Dieci comandamenti" è un *kolossal* (ili un *filmone storico*) – hrv. »Deset zapovijedi« *povijesni je spektakl*. Našemu pridjevu *kolosalan* odgovaraju talijanski *colossale*, *gigantesco*, *grandioso*. No, u talijanskom je pridjev *colossale* dobio značenje koje nema hrvatski pridjev *kolosalan*: npr. u izrazu *un film colossale* 'fatto con impiego di enormi risorse' (DISC 517). Ovaj je izraz istoznačan već spomenutome talijanskom *kolossal* ili *filmone storico*.

7. Različita razina uporabe

Već smo dotakli pitanje različitih jezičnih registara i dijatopijskih varijeteta u kojima se pojavljuju istozvučne ili sličnozvučne riječi dvaju jezika. FÁBIÁN (str. 84) ubraja u djelomične lažne parove riječi

¹⁰⁴ Dok rječnik DISC (str. 1351) bilježi samo imenicu *kolossal*, ZINGARELLI₄ (str. 965) najprije navodi *kolossal* u funkciji pridjeva: 'detto di film, o spettacolo in genere, realizzato con grande impiego di mezzi e grande partecipazione di attori'. Prema Zingarellijevim rječnicima *colossal* m. jest novija posuđenica istoga značenja iz engleskoga (ZINGARELLI₄ 399; ZINGARELLI₅ 397). Sinonim joj je talijanski latinizam *colosso* m., dok je *kolossal* (pridjev i imenica) germanizam (ZINGARELLI₄ 965).

»in cui le differenze si manifestano nelle connotazioni diverse, nei valori stilistici differenti o in altre sfere d'uso«. Navest ćemo nekoliko primjera nepodudarnosti u razinama jezične uporabe u talijanskom i hrvatskom jeziku.

7.1. Njemački pridjev *kaput(t)* ili prilagođenica *caput* postoje u standardnom talijanskom jeziku (značenje 'finito, distrutto, rovinato, morto'), npr. *il governo è kaputt* (DISC 1348). Nasuprot tomu, u hrvatskom germanizam *kaput*, istoga značenja, spada u žargon (ANIĆ/GOLDSTEIN 650).

7.2. Za razliku od hrvatskoga regionalizma *štanga* 'metalna poluga, motka' (tal. *pertica, stanga*, DEANOVIĆ/JERNEJ₁ 936), prilagođenice njemačkoga *Stange*, u talijanskom jeziku germanizam *stanga* (usp. ZINGARELLI₅ 1784) spada u standardni jezik (usp. i složenicu *reggistanga*, DISC 2168).

7.3. U hrvatskom je *špek* regionalizam (< njem. *Speck*), sinonim riječi *slanina*, a u talijanskom mu odgovara riječ *lardo* (DEANOVIĆ/JERNEJ₁ 935). Germanizam *speck* ili *Speck* riječ je standardnoga talijanskog jezika, a osim toga valja znati da se semantički specijalizirala te znači 'tipico prosciutto crudo tedesco e tirolese, disossato, salato e affumicato' (DISC 2580). *Speck* je karakterističan proizvod područja Alto Adige.

7.4. U tršćanskim, furlanskim i mletačkim rječnicima nalazimo brojne germanizme koji postoje s istim značenjem i u hrvatskom, na razini standardnoga jezika, kao kolokvijalizmi ili kao dijalektizmi. Primjerice, u standardni jezik spadaju posuđenice *vic* (< njem. *Witz* m.); *matura* (< njem. *Matura* f.); *plakat* (< njem. *Plakat* n.), *griz* (< njem. *Grieß* m.) i *tuš* m. (< njem. *Tusche* f.; usp. GLUHAK 646). U talijanskim dijalektima zabilježene su posuđenice iz njemačkoga: *viz* (tal. ekivalenti *arguzia, barzeletta*; usp. PINGUENTINI₁ 252; DORIA 789; ZOLLI 153; MIOTTO₁ 220; URSINI 163), *matura* (tal. *esame di maturità, maturità*; DORIA 368), *placato* (tal. *affisso, manifesto* - DORIA 477; MIOTTO₁ 156; URSINI 162; furl. *placat* NAZZI 1441), *gris* (tal. *semolino*; MIOTTO₁ 92; URSINI 163), *tus* (tal. *inchiostro di china* - DORIA 764; MIOTTO₁ 214;

NAZZI 1746; URSINI 162). U tršćanskom i mletačkom dijalektu (DORIA 764; MIOTTO₁ 214) postoji i homonim *tus*₂ (tal. *doccia*) (< njem. *Dusche*). Nasuprot tomu, u hrvatskom *tuš*₂ 'id.' spada u standardni jezik.¹⁰⁵

7.4.1. Posuđenica *šina* 'tračnica' (tal. *rotaia*) (< njem. *Schiene* f.) u hrvatskom spada u razgovorni jezik. Isti germanizam nalazimo i u talijanskim dijalektima: *sina* 'id.' u furlanskom, tršćanskom i mletačkom (ZOLLI 151; PINGUENTINI₁ 211; DORIA 631; PRATI 167; MIOTTO₁ 191; URSINI 166). Hrvatski razgovorni regionalizmi *šluk* 'gutljaj' (< njem. *Schluck* m.), *štruca* 'kruh izdužena oblika, hljeb' (< njem. dij. *Strutzen*, SCHNEEWEIS 32)¹⁰⁶ i *šajba* 'podložna pločica koja se stavlja ispod matice ili vijka' (< njem. *Scheibe* f.) odgovaraju talijanskim dijalektizmima *sluc* (tal. *sorso*, *sorsata* - PINGUENTINI₁ 214; DORIA 639; ZOLLI 153; MIOTTO₁ 192; URSINI 163; NAZZI 1623), *struza* (tal. *filone di pane* - PINGUENTINI₁ 228; DORIA 701; MIOTTO₁ 203; URSINI 163; furl. *struze* f. 'sfilatino' NAZZI 1680) i *saiba* (tal. *guarnizione di gomma*, *anello metallico* - MIOTTO₁ 174; URSINI 166). *Šmir* 'mast, mazivo, kolomaz' (< njem. *Schmiere* f.) naš je regionalizam, a *smir* postoji u furlanskom, tršćanskom i mletačkom (tal. *grasso*, *lubrificante* - ZOLLI 153; PINGUENTINI₁ 215; DORIA 644; MIOTTO₁ 193; URSINI 166; furl. *smîr* Nazzi 1627).

7.4.2. Hrvatskomu kolokvijalnom kulinarskom nazivu *kuglof* 'kolač od dizanoga tijesta okruglasta oblika sa šupljinom u sredini' (< austr. i južnonjem. *Gugelhupf*, EBNER 135) odgovara talijanski dijalektizam *cuguluf* (PINGUENTINI₁ 72; URSINI 163; DORIA 191) ili *cugluf* (DORIA 191; MIOTTO₁ 61).¹⁰⁷ Austrijska i južnonjemačka riječ jest *Gugelhupf* (HNJ 710). Nalazimo je u rječniku austrijskoga njemačkog

¹⁰⁵ Za etimologiju hrv. *tuš* / tal. dij. *tus* i tal. *doccia* usp. § 2.2.11.

¹⁰⁶ U bavarskom njemačkom *Strutzen* m. 'zylinderförmige, wulstige Masse (besonders bei Teig oder Brot)' (SAILER 140). Usp. austrijsku riječ *Strutz* 'länglicher Brotlaib' (WAHRIG₃ 1215, s. v. *Striezel*). U austrijskom je *Striezel* 'längliches Hefegebäck in Zopfform' (SCHIERER/ZAUNER 78). HNJ (str. 1649) bilježi kulinarski termin *Striezel* 'pletencia' (njem. reg.).

¹⁰⁷ DORIA (str. 191) objašnjava da je tršćanski germanizam prilagodba austrijskoga njemačkog *Kugelhupf* ili *Gugelhupf*, te da je iz tršćanskoga riječ ušla i u književni jezik (*cuguluf*, navedeno u C. Battisti / G. Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, Firenze 1950-1957). SCHNEEWEIS (str. 32) kao predložak hrvatskoga germanizma *kuglof* navodi njem. *Kugelhupf*. U našim primorskim govorima nalazimo talijanizam *kugluf* (npr. u govoru Omiša), koji se slaže s dalmatinskim mletačkim likom *cugluf*.

(ÖW 337). Podsjećamo da se u austrijskom izgovoru početni *g* obezvučuje, te se izgovara kao *k* (usp. § 2.2.11. i bilj. 38).

8. Različita frekvencija uporabe

Osim različite razine uporabe, važno je znati da neka riječ u jednom jeziku može biti uobičajenija nego u drugom. U hrvatskom su sinonimi često rezultat tronarječnoga prožimanja i kulturnih doticaja s drugim jezicima (TAFRA₂ 214).¹⁰⁸ Ako u hrvatskom postoji domaća riječ koja je istoznačna posuđenici, logično je da će se ta posuđenica manje rabiti nego kad domaće riječi ne bi bilo. Primjerice, *interesirati* i *zanimati*; *blic* i *bljeskalica* (tal. ekvivalent *flash*); *kostim* i *odijelo*, *odijelce* (tal. *tailleur*). Osim germanizma *tastatura*, u hrvatskom postoji u novije vrijeme znatno češći sinonim *tipkovnica*, a *klavijatura* označava samo tipke na glazbalima (ANIĆ/GOLDSTEIN 680, 1264). Talijanski medicinski termin *costipazione*, o kojemu smo govorili (§ 6.8.), u značenju 'zatvor, začepljenost, izostanak stolice' ima manju frekvenciju uporabe nego u hrvatskom *opstipacija*.

Rječnik *DISC* (str. 411) navodi *cartoteca* samo u značenju 'raccolta di carte geografiche'. Prema Spalatinovu tumačenju, u talijanskom je *cartoteca* rjeđa istoznačnica riječi *schedario* i *catalogo*, dok je hrvatski *kartoteka* u tome značenju uobičajen termin ('sistematizirana zbirka kartica koje sadrže stanovite podatke informativnog ili popisnog karaktera', SPALATIN 459).¹⁰⁹ Značenje hrvatske riječi *kartoteka* slaže se sa značenjem njemačkoga *Katalog* (MULJAČIĆ₃ 300). Ekvivalenti njemačkoga *Kartothek* ('Karten- oder Zettelkatalog, Kartei', ÖW 383) upravo su talijanske riječi *schedario*, *catalogo* (SANSONI₁ I, 365), a i hrvatski *kartoteka* prevedeno je kao *schedario* u rječniku DEANOVIĆ/JERNEJ₁ (str. 304).

¹⁰⁸ O čestom obliku sinonimije koju u hrvatskom čine aloglotemi i idioglotemi, u povijesnoj perspektivi usp. TAFRA₁ 335.

¹⁰⁹ Ovo značenje riječi *cartoteca* zabilježeno je kao drugo u ZINGARELLI₄ 309.

Talijanski germanizam *lager* m. nije zabilježen u značenju 'skladište' u rječniku *DISC* (str. 1358) ni u *ZINGARELLI*₅ (str. 970).¹¹⁰ Mini u rječniku stranih riječi navodi značenje 'magazzino, deposito', a u zagradi dodaje: »per queste accezioni la voce tedesca è ancora poco diffusa in Italia« (*MINI* 159). Za razliku od talijanskoga, u hrvatskom je germanizam *lager* (sin. *skladište*) čest u svakodnevnoj uporabi.

U talijanskom je anglizam *killer* 'plaćeni ubojica' znatno češći nego *kiler* u hrvatskom, gdje se više rabi sinonimni izraz *plaćeni ubojica*.

9. Različite kolokacije

S različitom frekvencijom uporabe riječi povezane su restriktivne kolokacije. Spadaju u onu vrstu frazeologije koje najčešće nismo svjesni, a otkrivamo je kad kolocirane riječi počnemo doslovno prevoditi na drugi jezik (usp. *MARELLO* 203).

I u hrvatskim kolokacijama katkad se krije utjecaj njemačkoga jezika. Navest ćemo nekoliko kolokacija koje je utvrdila talijanska jezična norma, a sastoje se od imenice i pridjeva. Primjerice, premda talijanski pridjev *lirico* na hrvatski prevodimo kao *lirski*, hrvatski ekvivalent izraza *teatro lirico* nije **lirsko kazalište*, nego *opera*, kao u njemačkom *Oper*. Zanimljiv je još jedan slučaj kad se talijanski pridjev ne prevodi. Riječ je o izrazu *potenza sessuale*. Prenosimo što su zabilježili o njemačkoj riječi *Potenz* autori njemačko-talijanskoga rječnika lažnih parova jer vrijedi i za hrvatsku riječ *potencija* u značenju 'spolna sposobnost muškarca koja uključuje prirodan spolni nagon, sposobnost snošaja i oplodnje' (usp. *ANIĆ/GOLDSTEIN* 1021).

¹¹⁰ U navedene rječnike ovaj talijanski germanizam uvršten je samo u značenju 'campo di concentramento o sterminio' te 'istituzione o comunità gestita con metodi prevaricatori e disumani', za koje se u hrvatskom rabi alotrop *logor*. U rječniku *DISC* (*l. c.*) nalazimo homonimnu natuknicu *lager* f. 'birra chiara', koja je nastala skraćivanjem njemačke složenice *Lagerbier* 'birra di conserva'. *MINI* (str. 159) u zagradi objašnjava odakle potječe naziv *Lager Bier* 'birra stagionata': »scritta su lattine o bottiglie di birra tedesca e non«. *DUDEN*₁ (str. 920) navodi značenje 'untergäriges Bier, das erst bei der Lagerung seinen vollen Geschmack entwickelt'.

Milan i Sünkel objašnjavaju kako njemački *Potenz* »va tradotto in italiano non con *potenza* tout court, bensì con *potenza sessuale*« (MILAN/SÜNKELE 244). Upozoravaju i na različite jezične registre jer u njemačkom se ta riječ čuje u svakodnevnom govoru, a u talijanskom je stručan medicinski termin (*ib.*).¹¹¹

Poznato nam je da talijanski pridjev *chimico* općenito odgovara hrvatskom *kemijski*, no izraz *kemijsko čišćenje* (< njem. *chemische Reinigung*, usp. SANSONI, I, 121; *id.* II, 367; *WÖRTERBUCH* 385) na talijanski se prevodi kao *lavaggio a secco*. Drugi njemački ekvivalent koji predlaže talijansko-njemački rječnik jest sama imenica *Reinigung* (*WÖRTERBUCH* 164). I u hrvatskom je u ovom slučaju moguća elipsa te kažemo npr. *dati kaput na čišćenje* (tj. *kemijsko čišćenje*).

10. Zaključne napomene

10.1. Nastojali smo na primjerima pokazati kako nam njemački kao jezik davatelj često objašnjava nastanak hrvatsko-talijanskih lažnih parova, morfoloških ili značenjskih.

Valja imati na umu da se jezici stalno mijenjaju. Sjetimo se primjerice kako je njemačka riječ *Firma* 'poduzeće, tvrtka' (> hrv. *firma* 'id.') u tome značenju preuzeta iz talijanskoga. No, u talijanskom danas više nema to značenje pa je tal. *firma* 'potpis' lažni par njemačke i naše riječi (usp. § 5.4.). Isto možemo kazati i za njemački ekonomski termin *brutto*, koji je iz talijanskoga preuzet u 16. stoljeću (*DUDEN*₂ 102), a zatim se proširio i u hrvatski jezik. Još u 18. stoljeću u talijanskom ga je u navedenom značenju zamijenio pridjev *lordo* (JERNEJ, 62). Zbog toga izraz *bruto težina* (< njem. *Bruttogewicht*) valja prevesti na talijanski kao *peso lordo*.

10.2. Kako se europski jezici međusobno sve više približuju, svjedoci smo sve izraženije leksičke konvergencije, po kojoj lažni

¹¹¹ Tal. također *potenza virile* 'capacità di compiere l'atto sessuale' (*DISC* 1999).

par može postati djelomičan ili čak pravi par. Katkad se promjena ili dodavanje novoga značenja odvija neprimjetno, pogotovo kad do nje dolazi pod utjecajem drugoga jezika u uvjetima snažnih jezičnih dodira.

Talijanski glagol *ignorare* i francuski *ignorer* čuvaju etimološko značenje latinskoga glagola *ignorare* 'ne poznavati, ne znati' (tal. sin. *non conoscere, essere disinformato*), a naknadno su dobili i značenje 'glumiti da se nešto ne zna; ne mariti za koga; zanemarivati, prezirati' (tal. sin. *fingere di non sapere, fingere di non conoscere* ili *fingere di non vedere, trascurare, sottovalutare, evitare*), koje imaju njemački *ignorieren* i engleski *to ignore* (usp. WAHRIG₃ 671; ANIĆ₂ 261; WEBSTER'S NEW 698). Glagol *ignorieren* u njemačkom je počeo rabiti dramatičar Gotthold Ephraim Lessing 1770. godine (usp. DELI₂ 718-719; MILAN/SÜNKELE 88). Isto značenje ima i naš germanizam *ignorirati*. Smatra se da su talijanski i francuski glagol novo značenje dobili pod utjecajem njemačkoga i engleskoga (usp. SPALATIN 421).¹¹² Prihvatimo li to mišljenje, talijanski i francuski glagol u ovome su značenju semantičke posuđenice. Budući da su njemačka i engleska riječ latinskoga odnosno romanskoga podrijetla, možemo govoriti i o povratnoj posuđenici.¹¹³

10.3. Semantičkom kalku pogoduje postojanje bliskozvučnica u jeziku primatelju, koje se uz to djelomično i semantički podudaraju sa stranim predloškom. Talijanska imenica *ricezione* 'prostorija za primanje, za prijavljivanje i odjavljivanje gostiju u hotelu, bolnici i

¹¹² *DISC* (str. 1151) objašnjava da je talijanski preuzeo ovo značenje iz engleskoga, za razliku od rječnika DE MAURO (str. 1124) i ZINGARELLI₃ (str. 842), koji samo navode latinsko podrijetlo ove učene talijanske riječi. U Palazzijevu rječniku iz 1940. ne nalazimo ovo značenje talijanskoga glagola (PALAZZI 538). O semantičkoj posudbi iz engleskoga, fr. *ignorer* u značenju 'négliger', piše DERROY (str. 300), ali engleski utjecaj ne spominju francuski rječnici (BLOCH/WARTBURG 330; DUBOIS/MITTERAND/DAUZAT 382-383; LAROUSSE₃ 527).

¹¹³ Kao ekvivalent njemačkoga *Rückwanderer*, TAGLIAVINI (str. 270, bilj. 8) za povratnu posuđenicu koristi šaljivi naziv *cavallo di ritorno*. KLAJN (str. 143) smatra da je značenje 'far finta di non conoscere, trascurare' talijanski preuzeo od engleskoga, ali RANDO (str. 88) navodi da se u značenju 'fingere di non conoscere' talijanska riječ pojavljuje prije nego engleska. Ne isključujemo mogućnost da su njemački i engleski samo potakli uporabu talijanskoga i francuskoga glagola u ovome značenju. U Divkovićeveu latinsko-hrvatskom rječniku za lat. *ignorare* zabilježeno je između ostalih i značenje 'ne poznati ili ne htjeti poznati' (DIVKOVIĆ 486); također u drugome rječniku 'ne znati, ne poznavati, biti nevjest čemu', ali i 'ne htjeti upoznati' (MAREVIĆ 1380).

sl.' preuzela je značenje engleske *reception* ('ufficio dove in alberghi, campeggi e sim. si ricevono i clienti', *DISC* 2209). Riječ je o novom značenju koje donedavno nismo mogli naći u rječnicima. Primjerice, DEANOVIĆ/JERNEJ₁ (str. 799) kao ekvivalente hrvatskoga *receptcija* (u hotelima) navodi izraze *banco di ricevimento* i *ufficio accettazioni*, SPALATIN (str. 664-665) bilježi prijevod *portineria*. Veliki rječnik ZINGARELLI₄ (str. 1942) još ne spominje ovo značenje riječi *ricezione*, nego uvrštava engleski *reception* i francuski *réception*.¹¹⁴ Osim *DISC*-a, bilježe ga DE MAURO (str. 2147) i ZINGARELLI₅ (str. 1516). Jednako je značenje i hrvatske riječi *receptcija*, koja slijedi predložak njemačkoga galicizma *Rezeption*.¹¹⁵

10.4. Semantička posuđenica može biti ograničena samo na kontekst koji ukazuje na njezino podrijetlo. U tome pogledu zanimljiv je primjer engleskoga *denounce*, koji može značiti 'potkazati' (tal. *fornire informazioni contro qualcuno/qualcosa*), npr. u rečenici *many dissidents were denounced by their children in Nazi Germany* (BROWNE/MENDES/NATALI 59). Autori rječnika talijansko-engleskih lažnih parova ovako objašnjavaju uporabu glagola *denounce* u upravo navedenoj rečenici: »Si tratta però di un uso limitato ai casi in cui si parla di stranieri, forse perché in questa accezione il termine è tradotto direttamente da altre lingue europee; in una situazione analoga ma ambientata in Inghilterra si userebbe invece l'espressione *reported to the police*« (*ib.*). Dakle, engleski se glagol pojavljuje u kontekstu nacizma u Njemačkoj u značenju svojstvenom njemačkome glagolu *denunzieren*. Takve uporabe riječi do kojih dolazi izravnim prevođenjem s drugih jezika mogu se izgubiti, ali nije isključena niti mogućnost da se ustale u jeziku primatelju. Naime, za razliku od preuzimanja stranih riječi, semantičke posudbe vrlo se često odvijaju neprimijećeno.

¹¹⁴ Riječ *ricezione* rabi se u ovom značenju u talijanskom usporedno s anglicizmom *reception* f. (datacija 1929., usp. *DISC* 2159; ekvivalent njemačkoga *Rezeption* 'Empfangsbüro' u *SANSONI*, I, 613) i galicizmom *réception* (ekvivalent njemačkoga *Hotelrezeption* u *WÖRTERBUCH* 590). SPALATIN (str. 664) precizira da britanskom engleskom *reception* (*hall/desk*) odgovara američki *front office*.

¹¹⁵ *DUDEN*₂ (str. 593) objašnjava ovo novo značenje njemačke riječi *Rezeption*: »Wohl nach dem Vorbild von entsprechend frz. *réception* wird es im 20. Jh. auch in der Bed. von 'Empfangsbüro, Empfangshalle' verwendet«.

10.5. Zahvaljujući semantičkoj neodređenosti koja je svojstvena leksiku,¹¹⁶ značenje riječi može se prilagođavati različitim izražajnim potrebama.¹¹⁷ Pojedino značenje može se promijeniti, izgubiti, ili riječ može dobiti nova značenja, čak iz različitih jezika (usp. hrv. *karavan*, § 5.16.). Međujezični utjecaji dovode do značenjskih promjena usmjerenih prema semantičkoj konvergenciji donedavnih lažnih parova (usp. hrv. *dramaturg*, § 2.4.8.), kao i do konvergencije likova (usp. tal. noviji oblik *cello*, § 2.4.6.). Valja reći da je moguće da iz govora (*parole*) prodre u jezik (*langue*) ne samo pojedino novo značenje, nego čak i poneki izmišljeni parnjak, ako je prihvaćen u općoj uporabi.

¹¹⁶ Fr. *imprécision de sens*, ULLMANN₁ 132; tal. *indeterminatezza semantica* ili *vaghezza semantica*, CASADEI 37.

¹¹⁷ O razlici između semantičke neodređenosti i polisemije v. JEŽEK 64. O teško mjerljivoj značenjskoj bliskosti usp. ovdje bilj. 83.

Supostavni pristup prilagodbi roda francuskih imenica u talijanskom i hrvatskom jeziku

Prilagodbom roda francuskih imenica u talijanskom i hrvatskom jeziku nedvojbeno dolazi do udaljavanja galicizma od francuskoga predloška, ali i do razlika između dvaju jezika primatelja. Razlog tomu valja tražiti u različitoj fonomorfološkoj strukturi dvaju jezika primatelja, te u etimološkoj srodnosti romanskih jezika, uslijed koje se uspostavljaju automatske francusko-talijanske korespondencije. No, ne smije se zanemariti ni uloga jezika posrednika (tj. neposredna etimologija), kao ni formalna i semantička bliskost s otprije postojećim leksemima u jeziku primatelju. Nepodudarnost rodova pridonosi divergenciji, odnosno uspostavljanju gramatičkih lažnih parova između europskih jezika u kojima nalazimo iste lekseme.

1. Uvod

U procesu jezičnog posuđivanja imenice su najbrojnija kategorija riječi (usp. DERROY 67). Ako jezik primatelj posjeduje gramatičke rodove, posuđenim imenicama valja odrediti rod bez obzira na to postoji li ili ne postoji ta kategorija u jeziku davatelju. Stoga je prilagodba roda prvo i nezaobilazno pitanje prolagodbe posuđenica. Katkad dolazi do

udaljavanja ne samo između jezika davatelja i jezika primatelja, nego i između različitih jezika u koje je ušla ista strana riječ. Posuđenim imenicama određuje se rod, pa zato pridavanje roda možemo shvatiti kao aktivni odgovor jezika primatelja na strani leksički utjecaj.¹ Ovdje ćemo analizirati prilagodbu roda francuskih imenica koje su ušle u talijanski i hrvatski da bismo ustanovili divergencije koje dovode do nastanka gramatičkih lažnih parova između ta dva jezika primatelja.

2. Opće tendencije prilagodbe u talijanskom i hrvatskom

2.1. Galicizmi su u talijanskom najbrojnije posuđenice, a njihova se prisutnost može pratiti od začetaka talijanskoga jezika (TAGLIAVINI § 62). Zahvaljujući zajedničkom latinskom podrijetlu, riječi preuzete iz francuskoga lako se prilagođuju talijanskom jezičnom sustavu.² Osim toga, galicizmi su nekoć često ulazili u talijanski »per via scritta, attraverso il rivestimento del latino medievale« (ZOLLI 11). Starije posuđenice jezik primatelj potpuno je asimilirao te se ne razlikuju od izvornih talijanskih riječi. Za razliku od njih, novije posuđenice najčešće čuvaju francusku grafiju.³

Francuski i talijanski imaju istovjetan sustav gramatičkih rodova (muški i ženski rod), pa očekujemo da će posuđene francuske imenice u talijanskom zadržati isti rod. To je uistinu najčešće rješenje,

¹ Slažemo se s mišljenjem Roberta Gusmanija, koji kaže da posuđenica »rappresenta una 'risposta' attiva della lingua (a rigore: dell'individuo che compie l'innovazione) alle sollecitazioni e agli influssi provenienti da un'altra lingua« (GUSMANI 21).

² Hope primjećuje da francuski i talijanski fonološki sustav »do not differ greatly and were even less divergent in earlier times« (HOPE 615).

³ Govoreći o francuskim posuđenicama u talijanskom, Carla Marellu zaključuje kako »l'adattamento recente è raro, e si verifica solo quando la grafia francese sembra proprio troppo diversa dalla pronuncia, come in *fusò*, italianizzazione del francese *fuseaux*« (MARELLO 66). Osim toga, ima talijanskih prilagodenica koje su danas zastarjele. Primjerice, tal. *gabardina* jest, prema rječniku *DISC* (str. 1033), »antiq., adatt. it. del fr. *gabardine*«. Usp. ovdje u § 6.1.3. talijanske prilagodenice francuskoga *peluche*.

a savjetuju ga i gramatičari.⁴ Evo nekoliko primjera prilagođenih talijanskih galicizama: tal. *risorsa* f. (< fr. *ressource* f.), tal. *manovra* f. (< fr. *manœuvre* f.), tal. *controllo* m. (< fr. *contrôle* m.), tal. *oboe* m. (< fr. *hautbois* m.). Neprilagođene su imenice: fr./tal. *tentiethème* m., fr./tal. *broche* f., fr./tal. *sauce* f.

2.1.1. Budući da francuski i talijanski nastavljaju iste latinske sufikse, gramatički im je rod u pravilu isti. Zato francuske izvedenice u talijanskom redovito zadržavaju isti gramatički rod, bez obzira na to je li im prilagođen izraz ili nije. Primjerice, francuski sufiks *-ence* f., koji nastavlja latinski *-entia* f., normalno se zamjenjuje odgovarajućim talijanskim *-enza* f. (npr. *diligenza* f. 'poštanska kola, diližansa', prilagođenica francuske imenice *diligence* f.). Istim sufiksom izvedena je od glagola *rinascere* imenica *rinascenza*, prema francuskom predlošku *renaissance*. Neprilagođeni talijanski galicizam *mésalliance* f. zadržava ženski rod jer se francuski sufiks *-ance* f. (< lat. *-antia*) vrlo lako (etimološki ispravno) poistovjećuje s talijanskim *-anza*.⁵

Francuska imenica ženskoga roda *baguette* u talijanskom ostaje nepromijenjena. Francuski sufiks *-ette* f. odgovara talijanskom *-etta* f. (usp. TEKAČIĆ_I § 1854). U talijanskom postoji i imenica *bacchetta* f., koja je alotrop navedenoga galicizma.⁶ Nije isključeno da je i sličnost izraza dviju riječi pridonijela zadržavanju roda francuske riječi. Leksičku i tvorbenu korespondenciju prepoznajemo i u galicizmu *plaque* f., izvedenici od iste imenice (fr. *plaque*) kao talijanski *placchetta* (izv. od tal. *placca* < fr. *plaque*, usp. DISC 1943). U talijanskom je velik broj takvih neprilagođenih galicizama na *-ette* (*manchette* f., *maquette* f., *marquissette* f., *georgette* f.). Katkad se rabi francuska riječ i prilagođenica (npr. tal. *omelette* f. i *omeletta* f.). Sufiks *-etta* čest je u francuskim prilagođenicama: tal. *etichetta* f. (< fr. *étiquette* f.), tal.

⁴ Usp. LEPSCHY (str. 101): »Con i nomi francesi e tedeschi si consiglia di conservare il genere originario«.

⁵ Slijedeći istu logiku, i engleska posuđenica *clearance* dobila je u talijanskom ženski rod. Ženskoga je roda i tal. anglizam *trance*, gdje je završno *-ance* dio osnove (< engl. *trance* < stfr. *transe* < *transir* < lat. *transire*). U hrvatskom je imenica *trans* muškoga roda. Usp. pogl. *Supostavni pristup prilagodbi roda engleskih imenica...*, § 6.4.

⁶ Francuska imenica *baguette* zapravo je prilagođenica talijanske riječi *bacchetta* (usp. HOPE 159; LAROUSSE₁ 96). Zbog toga je ova francuska riječ u talijanskom povratna posuđenica. Isto možemo kazati i za *maquette*, koja je u francuskom talijanizam (< tal. *macchietta* 'petite tache', LAROUSSE₃ 625). Usp. LJUBIČIĆ_{II} §§ 2.2., 2.4.

cotoletta f. (< fr. *côtelette* f.), tal. *marionetta* f. (< fr. *marionette* f.), *camionette* f. (> tal. *camionetta* f.).

Francuski imenički sufiks *-ine* f. odgovara talijanskome *-ina* f. (npr. fr. *margarine* f. > tal. *margarina* f.; fr. *brillantine* f. > tal. *brillantina* f.; fr./tal. *gabardine* f., tal. adapt. *gabardina* f.).⁷ I neprilagođeni talijanski galicizam *routine* ženskoga je roda. Latinski pridjevski sufiks nastavlja se u talijanskom pridjevskom i odimeničkom *-ese*, te francuskom *-ais* i *-ois* (npr. tal. *cortese* – fr. *courtois*, usp. TEKAVČIĆ₁ § 1576). Uslijed toga se francuski kulinarski termin *mayonnaise* f. vrlo lako transmorfemizirao u talijanski *maionese*, koji je također ženskoga roda. Sufiks *-ite* f., čest u nazivima minerala i stijena, u francuskom i talijanskom jednako se piše (fr./tal. *bauxite* f., tal. rjeđe *baussite* f.).

2.2. Za razliku od talijanskoga, u hrvatskome jeziku osim muškoga i ženskoga postoji i srednji rod, ali se vrlo rijetko pridaje stranim imenicama.⁸ Kad analiziramo prilagodbu roda stranih imenica, primjećujemo da one koje završavaju na konsonant u pravilu u hrvatskom dobivaju muški rod (tzv. tendencija muškoga roda, engl. *masculine tendency*, usp. FILIPOVIĆ₁ 200; FILIPOVIĆ₂ § 6.3.4.7.). Osim toga, u hrvatskom sve posuđenice, osim onih koje završavaju na *-a*, redovito dobivaju muški rod (PAVEŠIĆ₂ § 343).

Francuske se posuđenice prilagođuju grafiji i fonomorfološkom sustavu hrvatskoga jezika. Gramatički rod galicizama usko je povezan s njihovom transfonemizacijom (DABO-DENEGRI₄ 21). Tendencija muškoga roda u hrvatskom prevladava ne samo kad imenice završavaju na suglasnik (npr. fr. *gaffe* f. – hrv. *gaf* m.; fr. *roulotte* f. – hrv. *rulot* m.; fr. *baguette* f. – hrv. *baget* m.), nego i kad završavaju na samoglasnike *-e*, *-i*, *-o*, *-u*, za koje se smatra da su dio osnove (PAVEŠIĆ₂ § 272): npr. *žele* m., *kroki* m., *nivo* m., *ragu* m. (fr. *gelée* f., *croquis* m.,

⁷ Za adaptaciju francuskoga sufiksa *-ine* u talijanski *-ina* usp. TEKAVČIĆ₂ §§ 1011-1013.

⁸ Posuđenice koje završavaju na vokal *-o* koji nije dio osnove, osciliraju između muškoga i srednjega roda: npr. *kino*, *čelo* (ANIĆ₄ 570, 161). U množini su mogući samo oblici srednjega roda: *kina*, *čela*. U standardnom jeziku samo je muškoga roda *auto* m. sg. – *auti* m. pl. (u dijalektu i srednjega roda: *auto* neutr. sg. – *auta* neutr. pl.). Za kolebanje u množini između muškoga i srednjega roda imenica za neživo koje završavaju na *-o* i *-e*, usp. PAVEŠIĆ₂ 278. Usp. pogl. *Supostavni pristup prilagodbi roda engleskih imenica...*, § 3.2.

niveau m., *ragoût* m.).⁹ U hrvatskom morfološkom sustavu to je inovacija (DABO-DENEGRI₄ 22; DABO-DENEGRI₇ 135). Kako su ti vokali dio leksičkih morfema, posuđenice se sklanjaju kao imenice muškoga roda bez nastavka (usp. PAVEŠIĆ₂ l. c.).

3. Različita prilagodba u talijanskom i hrvatskom

Navedena talijanska tendencija prilagodbe – očuvanje roda francuskih posuđenica – najčešći je slučaj prilagodbe galicizama. Kad su francuske imenice ženskoga roda, toj se tendenciji u hrvatskom suprotstavlja tendencija muškoga roda, te će u najvećem broju slučajeva talijanske i hrvatske prilagođenice imati različit rod:

fr. <i>couchette</i> f.	tal. <i>cuccetta</i> f. ¹⁰	hrv. <i>kušet</i> m. ¹¹
fr. <i>gaffe</i> f.	tal. <i>gaffe</i> f., <i>gaffa</i> f.	hrv. <i>gaf</i> m.
fr. <i>boutique</i> f.	tal. <i>boutique</i> f.	hrv. <i>butik</i> m. ¹²
fr. <i>broche</i> f.	tal. <i>broche</i> f.	hrv. <i>broš</i> m.
fr. <i>brioche</i> f.	tal. <i>brioche</i> f., <i>brioscia</i> f.	hrv. <i>brioš</i> m.
fr. <i>camionette</i> f.	tal. <i>camionetta</i> f.	hrv. <i>kamionet</i> m.
fr. <i>baguette</i> f.	tal. <i>baguette</i> f.	hrv. <i>baget</i> m.
fr. <i>roulotte</i> f.	tal. <i>roulotte</i> f.	hrv. <i>rulot</i> m. ¹³

⁹ Francuske imenice u hrvatskom često mogu biti naglašene i na zadnjem slogu (npr. *žèlè* i *želè*, *ràgū* i *ragū*). U standardnom jeziku prihvatljive su obje inačice. Novije su posuđenice katkad uvrštene u rječnik samo s akcentom na zadnjem slogu: npr. kulinarski termin hrv. *frikasé* m. < fr. *fricassée* f. (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN 454). Talijanski ima neprilagođeni galicizam *fricassée* f.

¹⁰ Prema Hopeovu tumačenju gotovo je sigurno da je *cuccetta* galicizam (< fr. *couchette*, HOPE 96, bilj. 4). MIGLIORINI/DURO (str. 152) i DISC (str. 642) tumače je kao izvedenicu od tal. *cuccia* (< fr. *couche*).

¹¹ U hrvatskim primorskim govorima postoji mletacizam *kočeta*, *kučeta* (usp. SKOK II, 118). MIOTTO₂ (str. 54) bilježi u mletačkom dijalektu Dalmacije *coceta* (> hrv. dij. *kočeta*).

¹² Za hrv. *butika* f. usp. ovdje § 5.2. U hrvatskom postoji i mletacizam *butiga*. Usp. pogl. *O semantičkoj specijalizaciji posuđenica*, §§ 2.3.3-2.3.5.

¹³ Usp. FRANOLIĆ₁ 178. Posuđenica je uvrštena u Klaićev rječnik iz 1988. godine kao »naziv koji se u najnovije vrijeme daje automobilima-kempovima, tj. takvim automobilima koji imaju kućicu u kojoj vozači (turisti) stanuju na ljetovanju« (KLAJIĆ 1179), ali je nema u novijim hrvatskim rječnicima (ANIĆ/GOLDSTEIN, BUJAS, HER).

fr. <i>bauxite</i> f.	tal. <i>bauxite</i> f., <i>baussite</i> f.	hrv. <i>boksit</i> m.
fr. <i>gelée</i> f.	tal. <i>gelée</i> f.	hrv. <i>žele</i> m.
fr. <i>fricassée</i> f.	tal. <i>fricassée</i> f., <i>fricassea</i> f.	hrv. <i>frikase</i> m.

Talijanski ekvivalent naše riječi *bešamel* m.¹⁴ jest neprilagođena francuska riječ (fr./tal. *béchamel* f.),¹⁵ ili prilagođenica *besciamella* f. (usp. *DISC* 272).¹⁶ U narodu postoji i oblik *balsamella* f., nastao djelovanjem pučke etimologije. Neprozirna strana riječ oslonila se na talijansku imenicu *balsamo* 'balzam', čime je postala motivirana (usp. *DELI*, I, 134).

Vrsta biljnoga likera koja nosi ime po samostanu Grande Chartreuse u Francuskoj, gdje su ga prvotno proizvodili (fr./tal. *chartreuse* f.), na hrvatskom se zove *šartrez* m. (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN 1215; *HER* 1271). I kulinarski naziv, koji je u francuskom i talijanskom također ženskoga roda (fr./tal. *mousse* f.), u hrvatskom dobiva muški rod (hrv. *mus* m., *HER* 772). Naziv za vrstu svilene tkanine, fr./tal. *charmeuse* f., u hrvatskom je također potpuno prilagođen kao *šarmez*, imenica muškoga roda (*HER* 1271).

U svim iznesenim primjerima talijanski galicizmi ženskoga su roda, kao i francuski predlošci, a odgovarajuće hrvatske imenice muškoga su roda. Divergentna gramatička rješenja rezultat su navedenih općih tendencija prilagodbe u talijanskom i hrvatskom jeziku. Dodajmo da u hrvatskom postaju muškoga roda i francuske riječi kojima nije prilagođena grafija. Primjerice, francuski *bouillabaisse* f. u talijanskom ostaje ženskoga roda, a u hrvatskom mijenja rod bez obzira na to piše li se u neprilagođenom ili prilagođenom obliku (hrv. *bouillabaisse* m. ili *bujabes* m., usp. *HER* 140, 157).

¹⁴ BUJAS 81; *HER* 108.

¹⁵ Deonimik *béchamel* f. nastao je elipsom: fr. *sauce (à la) Béchamel, béchamel* (MIGLIORINI, 179).

¹⁶ U ovom prilagođenom liku prepoznajemo talijanski sufiks *-ella*. LA STELLA (str. 39) bilježi za talijanski jezik i (lažni francuski) oblik *bechamelle* f., koji je nastao analogijom. Uspostavljen je odnos korelacije: fr. *flanelle* : tal. *flanella* = fr. **béchamelle* : tal. *besciamella*.

4. Imenice koje znače osobe

4.1. Rod imenica koje označuju živa bića u pravilu se slaže s njihovim spolom.¹⁷ Kad se odnose na ženske osobe, u talijanskom i hrvatskom ženskoga su roda bez obzira na dočetak. Primjerice, u hrvatskom je posuđenica *madam* ženskoga roda usprkos tome što završava na suglasnik. U talijanskom je rani galicizam *dama* f. potpuno fonomorfološki prilagođen, kao i posuđenica iz 14. st. *madama* f. (u talijanskom je *madame* f. noviji galicizam, usp. *DISC* 1450). Posuđenica iz 13. st. tal. *marchese* m. i njezin mocijski parnjak *marchesa* f. odgovaraju hrvatskom *markiz* m./*markiza* f. (< njem. galicizmi *Marquis* m./*Marquise* f.).

U francuskom je imenica *mannequin* muškoga roda, u skladu s etimološkim značenjem 'čovječuljak' flamanske riječi *mannekijn* (*DELI*₂ 924).¹⁸ U talijanskom prilagođenica *manichino* označava krojačku lutku ili lutku u izlogu. U drugom značenju ('manekenka') znatno je češća talijanska *indossatrice*, ali postoji i istoznačna tuđica *mannequin* f., kojoj se rod slaže sa spolom, što je promjena u odnosu na francuski predložak. U francuskom ima i drugih imenica muškoga roda koje se odnose na osobe obaju spolova (npr. *régisseur*, *chef*).

4.2. Francuske imenice ženskoga roda u hrvatskom trans-morfemizacijom redovito dobivaju gramatički morfem *-a* (*metresa* f., *kokota* f., *koketa* f., *vedeta* f., *subreta* f.).¹⁹ U talijanskom se novije posuđenice ne prilagođuju (fr./tal. *maitresse* f., fr./tal. *cocotte* f., fr./tal. *coquette* f., fr./tal. *vedette* f., fr./tal. *soubrette* f.). Prilagođeni lik tal. *subretta* f. javlja se rjeđe.²⁰ Talijanske prilagođenice *portiere* m. (< fr.

¹⁷ Po tome se kriteriju pridaje gramatički rod posuđenim engleskim imenicama koje označuju živa bića. Usp. WEINREICH₁ 45.

¹⁸ Za usporedbu navodimo njem. dem. *Männchen* 'čovječuljak', kojemu odgovara srniz. *mannekijn*, WAHRIG_p 389).

¹⁹ Prema Franoliću imenice *koketa*, *kokota* i *subreta* ušle su u hrvatski iz njemačkoga (FRANOLIĆ₁ 92, 186). U hrvatskom jeziku sufixs *-eta*, koji je latinskoga podrijetla (usp. SKOK I, 496), pojavljuje se u imenici *striptizeta* (sin. *striptizerka*). Usp. pogl. *Supostavni pristup prilagodbi roda engleskih imenica...*, § 2.1.1.

²⁰ Možemo kazati da je talijanski lik *subretta* nastao supstitucijom gramatičkog morfema (fr. *-e* > tal. *-a*) ili supstitucijom sufixsa (fr. *-ette* f. > tal. *-etta* f.).

portier m.), *pioniere* m. (< fr. *pionnier* m.) imaju mocijske parnjake *portiera* f., *pioniera* f., koji odgovaraju francuskim *portière* f., *pionnière* f. U hrvatskim riječima prepoznajemo njemačko posredovanje: hrv. *portir* m. (< njem. *Portier* < fr. *portier*), hrv. *pionir* m. (< njem. *Pionier* < fr. *pionnier*). Oblici ženskoga roda jesu *portirka*, *pionirka*.

4.3. Mocija se u hrvatskom izražava odgovarajućim sufiksima. Radi usporedbe u zagradama navodimo odgovarajuće francuske oblike (iz rječnika *LAROUSSE*₃), pri čemu nas ne zanima iz kojega su jezika preuzete: *žongler* m./*žonglerka* f. (fr. *jongleur,-euse*); *režiser* m./*režiserka* f. (fr. *régisseur* m.); *šarmer* m./*šarmerka* f. (fr. *charmeur,-euse*); *maser* m./*maserka* f. (fr. *masseur,-euse*); *šansonijer* m./*šansonijerka* f. (fr. *chansonnier,-ère*); *maneken* m./*manekenka* f. (fr. *mannequin* m.); *debitant* m./*debitantica* f. (fr. *débutant,-e*); *dentist* m./*dentistica* f. (fr. *dentiste*); *šef* m./*šefica* f. (fr. *chef* m.); *akrobat* m./*akrobatkinja* f. (fr. *acrobate*).²¹

4.4. Talijanski jezik označuje prirodni rod na isti način kao i francuski. Ako je u francuskom predlošku rod imenice koja znači osobu izražen samo članom, i u talijanskom se jednako postupa. Kao primjer navodimo talijanski galicizam *un/una dentista* (< fr. *un/une dentiste*) i latinizam *un/un'acrobata*, koji odgovara francuskom *un/une acrobate*. Ako u francuskom postoje oblici za muški i ženski rod, talijanski kao jezik primatelj u pravilu će ih zadržati. Primjeri neprilagođenih galicizama: *masseur* m./*masseuse* f.; *charmeur* m./*charmeuse* f.²² Primjer prilagođenice: *pioniere* m./*pioniera* f. (< fr. *pionnier,-ère*).

U francuskom jeziku uz imenicu *parvenu* m. 'skorojević' postoji i *parvenue* f. 'skorojevička'. To su poimeničeni oblici participa perfekta glagola *parvenir*. U talijanskome postoji neprilagođeni galicizam *parvenu* m., kojemu se ženski rod može izraziti promjenom člana, ali moguć je i francuski oblik *parvenue*. DE MAURO (str. 1871) ne navodi

²¹ Za uporabu mocijskih sufiksa *-ka*, *-ica*, *-kinja*, usp. BABIĆ §§ 840-856, 507-531, 894-900; BARIĆ₂ §§ 918-923.

²² Katkad talijanski rječnici bilježe samo oblik za muški rod (npr. *jongleur* – DISC 1346; DE MAURO/MANCINI₂ 266; *masseur* – DE MAURO/MANCINI₂ 321), ali očito je da se, kad zatreba, rabi izvorni francuski oblik za ženski rod. Osim *charmeur* m. 'persona di notevole fascino', DE MAURO/MANCINI₂ navodi i *charmeuse* f., ali ne kao mocijski parnjak, nego u značenju 'seta morbida e lucente', var. *ciarmosa*. U hrvatskom je to *šarmêz* (ili *šarmêz*) m. 'vrsta satena od tzv. umjetne svile' (ANIĆ/GOLDSTEIN 1215).

taj oblik, za razliku od rječnika *DISC* (str. 1823) i *ZINGARELLI*₅ (str. 1724). U hrvatskom se prilagođenica *parveni* m. može odnositi na osobe muškoga ili ženskoga roda.

Talijanski *abbonato* m./*abbonata* f. kalk je prema francuskom *abonné* m./*abonnée* f. (*DISC* 7). DE MAURO (str. 7) i *ZINGARELLI*₅ (str. 18) ne govore o kalku, nego samo navode da je *abbonato* particip prošli glagola *abbonare*, koji je prilagođenica francuskoga *abbonner*. Hrvatski je ekvivalent germanizam *abonent* m. (< njem. *Abonment*),²³ s mocijskim parnjakom *abonentica*. Talijanski *illa debuttante* također se može dvojako tumačiti: kao prilagodba francuskoga *débutant,-e*, participa prezenta glagola *débuter* (*DISC* 663), ili kao poimeničeni talijanski particip prezenta glagola *debuttare*, koji je preuzet iz francuskoga (fr. *débuter*) (DE MAURO 655; *ZINGARELLI*₅ 499).

4.5. U talijanskom postoji galicizam *illa pedicure* (< fr. *pedicure*). Hrvatski ekvivalent jest *pediker* m./*pedikerka* f., zabilježen u svim suvremenim rječnicima (usp. FRANOLIĆ₁ 145; KLAJČ 1032; SPALATIN 540; ANIĆ₂ 653; ANIĆ/GOLDSTEIN 973; BUJAS 1043; HER 931). U hrvatskom se sufiks *-er* pojavljuje u imenicama preuzetim iz stranih jezika (usp. BABIĆ 1157).²⁴ Doista, čini nam se da je *pediker/pedikerka* prilagođenica austrijskoga galicizma *Pedikeur/Pedikeurin* (njem. sin. *Fußpfleger/Fußpflegerin*).²⁵

U hrvatskim oblicima *maniker* m./*manikerka* f. prepoznajemo analošku tvorbu (zabilježeno u FRANOLIĆ₁ 116; KLAJČ 843; SPALATIN 540-541; BUJAS 652). Zadnji slog u hrvatskom obliku *manikir* (<

²³ Njemačka riječ *Abonment* nastala je prilagodbom francuskoga *abonné*, prema imenicama na *-ent* koje označuju vršitelje radnje, npr. *Rezensent*, *Subskribent* (usp. GUSMANI 67; SPALATIN 244).

²⁴ Odgovarajući hrvatski sufiks jednake etimologije jest *-ar* (< lat. *-arius*, usp. Skok I, 49). U hrvatskom je sufiks *-er* nastao prilagodbom njemačkoga i engleskoga sufiksa *-er*, francuskoga i njemačkoga *-eur*, francuskoga *-aire*, njemačkoga *-är*.

²⁵ Usp. austrijski rječnik *ÖW* 482; FRANOLIĆ₁ 145. U njemačkim rječnicima ne nalazimo *Pedikeur/Pedikeurin*, nego samo *Pedicure* f. ili *Pediküre* f. 'Fußpflege; Fußpflegerin' (WAHRIG₃ 963; DUDEN₃ 519; *FW* 427; DUDEN₃ 1017). U prvom značenju njemačke riječi *Pediküre* ('Fußpflege') u hrvatskom se rabi *pedikiranje*. SPALATIN (str. 540) ima *pedikir(anje)*, FRANOLIĆ₁ (str. 145) i KLAJČ (str. 1023) navode samo *pedikura*. Skok bilježi *pedikira* (SKOK II, 671, s. v. *pješak*) i tumači da je to internacionalna riječ, nastala prema francuskom izgovoru (*id.* 615, s. v. *pasti*), ali danas je to zastarjela.

njem. *Maniküre* f. < fr. *manucure* f.)²⁶ može se shvatiti kao sufiks *-ir*, koji susrećemo primjerice u imenicama *portir*, *pionir*, *kurir* (usp. BABIĆ 316). Rezultat takvoga tumačenje jest mocijska tvorba: *manikir* m./*manikirka* f. (zabilježeno u ANIĆ/GOLDSTEIN 813; kao prvo rješenje u HER 708). HER najprije bilježi navedene likove na *-ir/-irka*, a *maniker/manikerka* stavlja u zagradu. Odgovarajući talijanski galicizam jest *illla manicure* (< fr. *manucure*).

5. Jezik posrednik

5.1. Talijanska imenica ženskoga roda *turchese* f. (< starofr. *turquoise [pierre]* f.) odgovara hrvatskoj imenici *tirkiz*, koja je muškoga roda. Razlog tomu mogla bi biti tendencija muškoga roda, no činjenica je da se naša riječ oblikom i rodnom podudara s njemačkim galicizmom (njem. *Türkis* m. < fr. *turquoise* f., usp. FRANOLIĆ₁ 198). Imenica *pliš* također se slaže s njemačkom (njem. *Plüsch* m. < fr. *peluche* f.)²⁷ Te su njemačke riječi predlošci navedenih hrvatskih riječi. Vidjeli smo da nekoliko naših imenica koje označuju osobe slijede rješenja prilagodbe njemačkih galicizama. Takvi primjeri otvaraju važno pitanje jezičnog posredovanja, a valja znati da je jezik koji nazivamo posrednikom u jezičnim doticajima izravni jezik davatelj.

Francuske riječi većinom nisu ušle u hrvatski izravno, nego preko njemačkoga. Zbog toga, prema načelu neposredne etimologije (*etymologia proxima*), riječi za koje se misli da su galicizmi zapravo

²⁶ Značenje hrvatske riječi *manikir(anje)* 'kozmetička i higijenska njega ruku i noktiju' slaže se s prvim značenjem njemačkoga predloška *Maniküre* f. (sin. *Handpflege*). FRANOLIĆ₁ (str. 116) i KLAIĆ (str. 843) imaju *manikura* f. i *manikir* m. 'id.'. MULJAČIĆ₃ (str. 300) navodi *manikir* kao jedan od *pseudoromanizama*: »Il significato della voce croata esiste anche in romanzo ma vi è secondario« ... »appena la seconda accezione tedesca 'Handpflegerin' s'accorda con l'accezione primaria italiana (*manicure*, s. m. e f., indecl. 'persona addetta alla cosmesi delle mani e spec. delle unghie') e francese (*manucure* 'personne dont le métier est de soigner les ongles des mains, dans un salon de coiffure, dans un institut de beauté')«.

²⁷ Za odgovarajuće talijanske riječi usp. § 6.1.3.

su germanizmi.²⁸ Fonomorfološki se slažu s njemačkim galicizmima, te gramatički rod u pravilu slijedi njemačke predloške (točnije, vrlo često austrijske predloške).²⁹ Primjeri su vrlo brojni, premda ih nije uvijek lako prepoznati. Primjerice, hrv. *tiftin* m. (< njem. *Duveline* m. < fr. *duveline* f.) odražava austrijski izgovor.³⁰ MULJAČIĆ₃ rabi termin *pseudoromanizam* da bi istakao da riječ nije preuzeta izravno iz romanskoga jezika.³¹ U ovom je slučaju jezik davatelj njemački, koji je posredovao u preuzimanju francuske riječi, pa je posuđena riječ germanizam. Njemačko posredovanje i s njim povezane promjene takvih pseudoromanizama često uzrokuju razlike u rodu ne samo između francuskih i hrvatskih imenica, nego i između talijanskih i hrvatskih.

5.1.1. Velik broj talijanskih i hrvatskih naziva za tkanine nije istoga roda. Evo primjera talijanskih galicizama ženskoga roda kojima odgovaraju hrvatski germanizmi muškoga roda:

tal. <i>batista</i> f.	< fr. <i>batiste</i> f. >	njem. <i>Batist</i> m. >	hrv. <i>batist</i> m.
tal. <i>marquise</i> f.	< fr. <i>marquise</i> f. >	njem. <i>Marquise</i> m. ³² >	hrv. <i>markizet</i> m.
tal. <i>mousseline</i> f.,	< fr. <i>mousseline</i> f. >	njem. <i>Musselin</i> m. >	hrv. <i>muslin</i> m.
<i>mussolina</i> f.,			
<i>mussola</i> f.			
tal. <i>duveline</i> f.,	< fr. <i>duveline</i> f. >	njem. <i>Duveline</i> m. >	hrv. <i>tiftin</i> m.
<i>duvelina</i> f.			

²⁸ Usp. MULJAČIĆ₂; MULJAČIĆ₃; MULJAČIĆ₈. U recenziji Franolićeve knjige *Les mots d'emprunt Français en Croatie*, MULJAČIĆ₂ (str. 221) ističe da gledamo li izravno podrijetlo (*etymologia proxima*), »im besten Fall etwa 500 (von den 1850 lexikalischen Einheiten) als Gallizismen angesehen werden können«.

²⁹ Govoreći o talijanskim riječima koje su ušle u hrvatski zahvaljujući njemačkom ili, točnije, austrijskom posredovanju, JERNEJ₁ (str. 61) objašnjava: »La capitale absburgica fu specialmente nel secolo XIX° un grande centro d'irradiazione, una grande 'stazione di smistamento' di italianismi, specialmente tra le popolazioni di lingua slava che allora facevano parte dell'Impero«.

³⁰ Usp. ÖW 264; FRANOLIĆ₁ 197. Za austrijski njemački karakterističan je izgovor /i/ umjesto /y/ (odatile hrv. *tirkiz*, *pliš*). Osim toga, u austrijskom se izgovoru neutralizira razlika između početnoga /d/ i /t/: oba se realiziraju kao /t/ (usp. GOJMERAC 184; PIŠKOREC 120).

³¹ Termin *pseudoromanizam* može se odnositi i na riječi kojih nema u romanskim jezicima, npr. njem. *Friseur* (fr. ekvivalent *coiffeur*). HOPE (str. 619) rabi naziv *false loans*. Ovi *pseudo ...izmi* katkad se nazivaju *sekundarni ...izmi* (FILIPOVIĆ₃ 19-21). Usp. i pogl. *O ulozi njemačkoga...*, § 1.2.

³² U njemačkom imenica *Marquise*, *Markisette* može biti i ženskoga roda (usp. WAHRIG₃ 852).

tal. *georgette* f. < fr. *georgette* f. > njem. *Georgette* m. > hrv. *žoržet* m.
tal. *cretonne* f. < fr. *cretonne* f. > austr. njem. *Kreton* m. > hrv. *kreton* m.

Navedeni francuski deonimik *cretonne* f. (po mjestu Creton u Normandiji) u njemačkom postoji u nekoliko inačica. *FW* (str. 106) bilježi neprilagođeni lik ženskoga ili muškoga roda (*Cretonne* f./m.). *WAHRIG*₃ (str. 326, 779) uvrštava isti lik, ali samo u muškome rodu (*Cretonne* m.), te grafijsku prilagođenicu *Kretonne* m., uz napomenu: »eindeutschende Schreibung für *Cretonne*«, a navodi i austrijski lik muškoga roda *Kreton*. *DUDEN*₃ (str. 286, 774) osim *Cretonne* f./m., također navodi *Kreton* m. uz napomenu da je to austrijska varijanta. Ta inačica, koju doista nalazimo u austrijskom rječniku (*ÖW* 406) predložak je hrvatske prilagođenice.

5.1.2. Talijanski vojni termin *marcia* f. može biti izvorna talijanska riječ (od glagola *marciare* < fr. *marcher*), ali vjerojatnije je da je preuzeta iz francuskoga (*HOPE* 259, 401). Odgovarajuća hrvatska riječ jest germanizam *marš*, muškoga roda kao i njemački predložak (< njem. *Marsch* m. < fr. *marche* f., usp. *FRANOLIĆ*₁ 119).

5.1.3. Hrvatska imenica muškoga roda *briljantin* prilagođenica je austrijskoga galicizma *Brillantín* n. (< fr. *brillantine* f.).³³ Doista, njemačke imenice srednjega roda u hrvatskom standardnom jeziku redovito prelaze u muški rod (usp. pogl. *O ulozi njemačkoga...*, § 2.2.3.1.). Navedeni hrvatski germanizam razlikuje se po rodu od talijanskoga *brillantina*, imenice ženskoga roda. U hrvatskom enciklopedijskom rječniku *ZOCH/MENCIN* iz 19. stoljeća zabilježen je naš talijanizam *brillantina*.³⁴ Nalazimo ga i u našim primorskim govorima: npr. u splitskom *brilantína* f. (*MATOKOVIĆ* 139).

Možemo navesti još nekoliko primjera talijanskih imenica ženskoga roda kojima odgovaraju hrvatski germanizmi muškoga roda:

tal. *manovra* f. < fr. *manceuvre* f. > njem. *Manöver* n. > hrv. *manevar* m.³⁵

³³ Usp. *FRANOLIĆ*₁ str. 30. *HNJF* (str. 284) bilježi austrijski *Brillantín* n., uz njemački *Brillantine* f.; *FW* (str. 83) i *DUDEN*₃ (str. 222) također navode nepromijenjeni francuski naziv ženskoga roda, *Brillantine* f.

³⁴ Navedeno u *FRANOLIĆ*₁ 30.

³⁵ U hrvatskim primorskim govorima *manovra* f. jest talijanizam/mletacizam (*Skok* II, 370).

tal. <i>picca</i> f.	< fr. <i>pique</i> f. >	njem. <i>Pik</i> n. >	hrv. <i>pik</i> m.
tal. <i>giacchetta</i> f.	< fr. <i>jacquette</i> f. >	njem. <i>Jackett</i> n. >	hrv. <i>žaket</i> m. ³⁶
tal. <i>cotoletta</i> f.	< fr. <i>côtelette</i> f. >	njem. <i>Kotelett</i> n. >	hrv. <i>kotlet</i> m.
tal. <i>omelette</i> f., <i>omeletta</i> f.	< fr. <i>omelette</i> f. >	njem. <i>Omelette</i> n. >	hrv. <i>omlet</i> m.
tal. <i>roulette</i> f.	< fr. <i>roulette</i> f. >	njem. <i>Roulette</i> n., <i>Roulett</i> n. >	hrv. <i>rulet</i> m. ³⁷
tal. <i>débâcle</i> f.	< fr. <i>débâcle</i> f. >	njem. <i>Debakel</i> n. >	hrv. <i>debakl</i> m.

5.2. No, vrlo se često hrvatske riječi francuskoga podrijetla podudaraju u rodu s odgovarajućim talijanskim galicizmima. Evo nekoliko takvih primjera francuskih imenica ženskoga roda koje su zadržale isti rod u njemačkom, odakle su ušle u hrvatski:³⁸

tal. <i>maionese</i> f.	< fr. <i>mayonnaise</i> f. >	njem. <i>Mayonnaise</i> f., <i>Majonnaise</i> f., <i>Majonäse</i> f. >	hrv. <i>majoneza</i> f. ³⁹
tal. <i>polonaise</i> f., <i>polonese</i> f. ⁴⁰	< fr. <i>polonaise</i> f. >	njem. <i>Polonaise</i> f., <i>Polonäse</i> f. >	hrv. <i>poloneza</i> f. ⁴¹
tal. <i>etichetta</i> f.	< fr. <i>étiquette</i> f. >	njem. <i>Etikette</i> f. >	hrv. <i>etiketa</i> f.
tal. <i>façon</i> f.	< fr. <i>façon</i> f. >	njem. <i>Façon</i> f., <i>Fasson</i> f. >	hrv. <i>fazona</i> f. ⁴²

³⁶ U hrvatskom postoji i mletacizam *jaketa* f. (usp. SKOK I, 750).

³⁷ Rječnici bilježe i ženski rod, *ruleta*, kao u francuskom. Povijesni je termin *ruski rulet* m. 'smrtonosna igra u kojoj se puca u sebe revolverom ne znajući u kojem se ležištu nalazi metak' (HER 1149; ANIĆ₁ 1357); ali BUJAS (str. 1319) ima femininum *ruska ruleta*. U razgovornom stilu *rulet(a)* može imati preneseno značenje 'sreća, hazard': *u takvoj ludoj vožnji autom, rulet je hoćeš li preživjeti* (HER 1147).

³⁸ Njemačko je posredovanje ovih riječi zabilježeno u FRANOLIĆ₁ SS. VV.

³⁹ Srpska je prilagođenica *majonez*, muškoga roda. To je jedna od brojnih imenica koje se u standardnom hrvatskom i standardnom srpskom jeziku razlikuju po rodu (usp. SILIĆ, 51). Transfonemizacijom prema izgovoru francuske riječi u srpskom se jeziku oblikovala prilagođenica koja završava na suglasnik, te je dobila muški rod.

⁴⁰ U talijanskom u istom značenju postoji kalk *polacca*, poimeničeni pridjev koji se koristi češće nego *polonaise* ili *polonese* (DE MAURO 1894, 1904).

⁴¹ Prilagođenica *polonez* u hrvatskom je zastarjelica (usp. FRANOLIĆ₁ 153), a u srpskom jeziku to je uobičajen naziv (usp. BRODNJAK 393).

⁴² Značenje hrvatske riječi slaže se sa značenjem njemačkoga predložka ('kroj', tal. *taglio, foggia*; usp. SPALATIN 372). FRANOLIĆ₁ (str. 59) bilježi njemački oblik *das Fasson*. Navodi značenje 'revers, partie repliée d'un habit', koje imaju njemački *Fasson* i hrvatski *fazon* m. (za njem. usp. WAHRIG₃ 459). Oblik muškoga roda *fazon* u hrvatskom je kolokvijalni regionalizam, a u srpskom je standardni oblik (ANIĆ/GOLDSTEIN 414). Usp. i BRODNJAK 130.

tal. <i>grippe</i> f. ⁴³	< fr. <i>grippe</i> f. >	njem. <i>Grippe</i> f. >	hrv. <i>gripa</i> f. ⁴⁴
tal. <i>équipe</i> f.	< fr. <i>équipe</i> f. >	njem. <i>Equipe</i> f. >	hrv. <i>ekipa</i> f.
tal. <i>chance</i> f.	< fr. <i>chance</i> f. >	njem. <i>Chance</i> f. >	hrv. <i>šansa</i> f.

Hrvatska riječ *butika*, danas zastarjelica, dobila je ženski rod zbog njemačkog posredovanja: fr. *boutique* f. > njem. *Boutique* f., *Butike* f. > hrv. *butika* f. (za hrv. alotrope usp. ovdje § 3 i bilj. 12).

5.3. U hrvatskom tendencija muškoga roda prevladava unatoč tome što su njemački galicizmi zadržali ženski rod svojih francuskih predložaka. Uslijed toga talijanskim imenicama ženskoga roda odgovaraju hrvatski ekvivalenti muškoga roda:

tal. <i>risorsa</i> f.	< fr. <i>ressource</i> f. >	njem. <i>Ressource</i> f. >	hrv. <i>resurs</i> m. ⁴⁵
tal. <i>revanche</i> f.	< fr. <i>revanche</i> f. >	njem. <i>Revanche</i> f. >	hrv. <i>revanš</i> m.
tal. <i>démarche</i> f.	< fr. <i>démarche</i> f. >	njem. <i>Demarche</i> f. >	hrv. <i>demarš</i> m.
tal. <i>étagère</i> f.	< fr. <i>étagère</i> f. >	njem. <i>Étagère</i> f. >	hrv. <i>etažer</i> m.
tal. <i>croquette</i> f., <i>crocchetta</i> f.	< fr. <i>croquette</i> f. >	njem. <i>Croquette</i> f. >	hrv. <i>kroket</i> m.
tal. <i>sauce</i> f.	< fr. <i>sauce</i> f. >	njem. <i>Sauce</i> f., <i>Soße</i> f. ⁴⁶ >	hrv. <i>sos</i> m.
tal. <i>mitragliatrice</i> f. ⁴⁷	< fr. <i>mitrailleuse</i> f. >	njem. <i>Mitrailleuse</i> f. >	hrv. <i>mitraljez</i> m.
tal. <i>manicure</i> f.	< fr. <i>manucure</i> f. >	njem. <i>Maniküre</i> f. >	hrv. <i>manikir</i> m. ⁴⁸
tal. <i>chaise longue</i> f.	< fr. <i>chaise longue</i> f. >	njem. <i>Chaiselongue</i> f. >	hrv. <i>šezlong</i> m.

5.4. Talijanskim galicizmima muškoga roda mogu odgovarati naše imenice ženskoga roda, koje su također francuskoga podrijetla,

⁴³ *Grippe* danas u talijanskom nije česta riječ; uobičajena je *influenza*.

⁴⁴ Odgovarajuća srpska riječ muškoga je roda (*grip* m.), a FRANOLIĆ₁ (str. 73) objašnjava da je to »un emprunt oral chez les Serbes (et Russes)«. Usp. također SPALATIN 405. Iz istoga je razloga ovaj galicizam i u talijanskom u 19. stoljeću bio muškoga roda (usp. DELI₁ II, 522).

⁴⁵ FRANOLIĆ₁ (str. 170) navodi hrv. *resursa* f. i *resursi* m. pl.; KLAJČIĆ (str. 1159) također *resursa* f. 'društvo sa zabavnom svrhom' i *resursi* m. pl. 'sredstva, zalihe; izvori prihoda, izvori privrede (odakle se dobivaju sirovine)' i prenes. 'duševne snage'. U svim suvremenim rječnicima zabilježeno je *resurs* m. i/ili *resursi* m. pl. (usp. DEANOVIĆ/JERNEJ₂ 804; ANIĆ/GOLDSTEIN 1099; BUJAS 1303; HER 1128; ANIĆ₄ 1332).

⁴⁶ FRANOLIĆ₁ (str. 185) navodi *der Sauce*.

⁴⁷ Prema Hopeu, *mitragliatrice* je prilagođenica francuskoga *mitrailleuse* (HOPE 506). *DISC* (str. 1572) tu riječ tumači kao izvedenicu od glagola *mitragliare* (< fr. *mitrailler*).

⁴⁸ Usp. ovdje bilj. 26.

ali su u hrvatski ušle preko njemačkoga. Do promjene roda francuskih riječi došlo je u njemačkom:

tal. *milliardo* m. < fr. *milliard* m. > njem. *Milliarde* f. > hrv. *milijarda* f.
 tal. *petardo* m. < fr. *pétard* m. > njem. *Petarde* f. > hrv. *petarda* f.
 tal. *controllo* m. < fr. *contrôle* m. > njem. *Kontrolle* f. > hrv. *kontrola* f.
 tal. *oboe* m. < fr. *hautbois* m. > njem. *Oboe* f.⁴⁹ > hrv. *oboa* f.
 tal. *tantième* m. < fr. *tantième* m. > njem. *Tantieme* f. > hrv. *tantijema* f.

Riječ *tantijema* ima nekoliko značenja, ali značenje 'postotak što ga dobivaju autori od bruto-prihoda ostvarenih izvođenjem svojih djela' pokazuje da smo je preuzeli iz njemačkoga. Talijanski je ekvivalent *diritti d'autore* (fr. *droits d'auteur*). Francuski *tantième* označava postotak prihoda u nekom poduzeću; to značenje, osim već navedenoga, može imati i njemački *Tantieme* (usp. SPALATIN 754; DUDEN₃ 1327),⁵⁰ a isto tako i hrvatska riječ (usp. HER 1306; ŠONJE 1241). Dodajmo da u hrvatskom postoji i lik muškoga roda (obično u množini: *tantijemi*).⁵¹

5.4.1. Talijanska imenica *affusto* m. nastala je prilagodbom starofrancuskoga *affust* (mod. fr. *affût* m.). Francuska je riječ u njemačkom prilagođena u *Lafette* f, oblik koji je nastao aglutinacijom određenoga člana (*l'affût*), a dodan je sufiks *-ette*. Njemačka riječ ženskoga roda ušla je u hrvatski: hrv. *lafeta* f.

5.5. Još jedan slučaj aglutinacije određenoga člana s imenicom prepoznavamo u nazivu igre loptom srodne hokeju koji je došao iz

⁴⁹ Stariji njemački oblik jest *Hoboe* f., a noviji *Oboe* f., posuđenica iz talijanskoga *oboe* m. i francuskoga *hautbois* m. (KLUGE₂, 416, 661). DUDEN₂ (str. 495) objašnjava da je glazbeni naziv preuzet iz francuskoga (17./18. st.: njem. *Hautbois* i *Hoboe*), ali: »Die heute im Deutschen allein gültige form *Oboe* ist von it. *oboe* 'Oboe' beeinflusst, das selbst aus dem frz. stammt.«

⁵⁰ U talijanskom se galicizam *tantième* rijetko rabi, a znači 'un tanto di più che si paga ad un impiegato, operaio, rappresentante, ecc. in proporzione al lavoro compiuto; percenale', 'compenso ad un amministratore di società' (MINI 290). Ovaj galicizam ne bilježe opći talijanski rječnici, a vrlo česta istoznačnica jest *percentuale* f.

⁵¹ Ovaj lik ne bilježe konzultirani rječnici. Prenosimo primjer uporabe u dokumentu o propisima porezne uprave: »Prihodi su priljevi koji proizlaze iz redovnih aktivnosti subjekta te imaju različite nazive, kao što su prihodi od prodaje, provizije, kamate, dividende i *tantijemi*« (kurziv M. Lj.). < <http://propisi.porezna-uprava.hr/view.asp?location=POGLAVLJE&jid=2043&file=standardi.XML&idAktualni=2359>> [12.06.2010.]

američkog engleskoga (engl. *lacrosse*). Ovaj engleski sportski naziv označuje izvorno kanadsku igru loptom, a nastao je aglutinacijom francuskoga člana ženskoga roda *la* i imenice *crosse* f. 'štap, palica'. Premda je spomenuta francuska imenica ženskoga roda, ime sporta u francuskom je muškoga roda (*lacrosse* m., usp. PETIOT s. v.), a isto tako i u talijanskom *lacrosse* m. (< engl. *lacrosse*). Budući da završava na suglasnik, i u hrvatskom je anglizam *lacrosse* (ANIĆ/GOLDSTEIN 760), ili s prilagođenom grafijom *lakros* (HER 656), muškoga roda.

5.6. U prošlosti su engleske riječi vrlo često ulazile u talijanski uz francusko posredovanje.⁵² Primjerice, takav je talijanski galicizam *flanella* f. (< fr. *flanelle* f. < engl. *flannel*, DISC 974). U hrvatskom mu odgovara *flanel*, imenica muškoga roda. Naši je rječnici bilježe kao anglizam (KLAJČ 435; FILIPOVIĆ₃ 150; ANIĆ/GOLDSTEIN 435; ANIĆ₄ 321). Kao što navodi Skok (I, 521), vjerojatno je njemački bio jezik posrednik u preuzimanju ovoga naziva za tkaninu. No, u njemačkom je to galicizam.⁵³ Nije isključeno da pojedinu posuđenicu »osnažuju« utjecaji više stranih jezika. Smatramo da se ovaj naziv za tkaninu može pridružiti velikom broju germanizama muškoga roda kojima se rod razlikuje od odgovarajućih talijanskih galicizama (usp. § 5.1.1., hrv. *gabarden* u § 5.9.).

5.7. U talijanski je iz francuskoga ušla i francuska riječ *redingote* f., prilagođenica engleskoga *riding coat*.⁵⁴ HOPE (str. 408) navodi različite talijanske likove, ženskoga i muškoga roda.⁵⁵ Danas se u talijanskom rabi francuska tuđica, koja je ženskoga roda, a u hrvatskom je odgovarajuća riječ muškoga roda (*redengot*, var. *redingot*). Hrvatski ju je mogao preuzeti od francuskoga (FILIPOVIĆ₃ 228; ANIĆ/GOLDSTEIN 1076), ili, vjerojatnije, iz njemačkoga (FRANOLIĆ₁ 164). Njemačka riječ

⁵² Usp. MIGLIORINI/BALDELLI 242, 278, 312. Do promjene je došlo u 20. stoljeću: »Nell'ultimo dopoguerra il francese ha visto ridursi il suo ruolo di tramite di anglicismi, sempre più introdotti direttamente dall'Inghilterra e dagli Stati Uniti« (DARDANO 351).

⁵³ DUDEN₃ 464: njem. *Flanell* m. < fr. *flanelle* < engl. *flannel*. SKOK (I, 521): hrv. *flanel* < njem. *Flanell* < engl. *flannel*.

⁵⁴ Engl. *redingote* u engleskom je povratna posuđenica (< fr., od engl. *riding coat*, usp. WEBSTER'S NEW 1190).

⁵⁵ Usp. DE MAURO/MANCINI₂ (str. 441), gdje su navedene i inačice: *radingot*, *radingotte*, *redingotte*, *redingotto*.

Redingote može biti muškoga ili ženskoga roda (njem. *Redingote* m./f. < fr. *redingote* f., *DUDEN*₂ 1151).

5.8. Talijanski je od francuskoga preuzeo i lažni anglizam *boxe* f. (< fr. *boxe* f., *HOPE* 476). Ovom talijanskom neprilagođenom galicizmu ženskoga roda u hrvatskom odgovara homofona imenica muškoga roda (hrv. *boks* m.). *FILIPOVIĆ*₃ (str. 108) objašnjava da je pseudoanglizam *boks* nastao elipsom, dok je ispravna engleska riječ *boxing*.⁵⁶

5.9. Francuski je često posredovao i ulasku španjolskih riječi u talijanski: npr. tal. *gabardine* f. ili *gabardina* f.⁵⁷ naziv za tkaninu i ogrtač od te tkanine (< fr. *gabardine* f. < španj. *gabardina* f., usp. *DELI*₁ II, 469).⁵⁸ Odgovarajuća hrvatska riječ koja označuje samo tkaninu muškoga je roda: *gabarden* (var. *gabardin*). *ANIĆ/GOLDSTEIN* (str. 462) i *HER* (str. 366) kao predložak navode englesku riječ *gabardine*, *gaberdine*, a *FILIPOVIĆ*₃ (str. 157) smatra da nam je jezik posrednik bio francuski. No, mislimo da smo i ovaj put riječ preuzeli iz njemačkoga, gdje je galicizam *Gabardine* muškoga roda, a značenje mu je 'fein gerippter Mantel- od. Kleiderstoff' (*WAHRIG*₃ 512), kao u hrvatskom.⁵⁹

5.10. Za razliku od talijanske imenice *racchetta* f., prilagođenice francuske riječi arapskoga podrijetla (fr. *raquette* f.), odgovarajuća hrvatska riječ jest anglizam muškoga roda (hrv. *reket* m., *FILIPOVIĆ*₃ 225).⁶⁰ Kao i većina drugih posuđenica koje završavaju na konsonant, uvrštena je među imenice muškoga roda.

⁵⁶ Usp. i *SPALATIN* (str. 306), gdje se upozorava da je odgovarajuća njemačka riječ *Boxen* n. (a ne **Box*).

⁵⁷ Prema rječniku *DISC* (str. 1033), prilagođenica *gabardina* u talijanskom je zastarjelica.

⁵⁸ Francuska riječ *gabardine* povratna je posuđenica iz španjolskoga. Stariji fr. oblik *gaverdine* jest »mot passé en esp. (*gabardina*), où le fr. l'a repris de nos jours« (*DAUZAT* 349). Isto u *ROBERT*, 841. Općenito je prihvaćeno da je ova riječ ušla u francuski iz španjolskoga, a odatle je mogla prijeći i u engleski (usp. *BLOCH/WARTBOURG* 283). *WEBSTER'S NEW* (str. 569) tumači da je engleska riječ galicizam: engl. *gabardine* (var. *gaberdine*), stariji oblik *gawbardyne* < stfr. *gaverdine* 'kind of cloak'.

⁵⁹ U trččanskom rječniku nalazimo *gabardin* m., ali znači samo 'ogrtač' (usp. *DORIA* 922).

⁶⁰ Etimologija engleske riječi *racket* jest: < srfr. *raquette*, stariji oblik *rachette* 'palm of the hand' < srlat. *rasceta* (*manus*) 'palm (of the hand)', što je arabizam (*WEBSTER'S NEW* 1170).

5.11. Talijanska riječ *sofà* m. jest galicizam, a zadržala je i akcent na zadnjem slogu, kao francuski predložak (fr. *sofa* m.). Francuska imenica *sofa* m. potječe od arapskoga *suffa* 'jastuk', a u francuski je vjerojatno ušla preko turskoga (BLOCH/WARTBURG 595). U hrvatskom postoji turcizam *sofa* (usp. ŠKALJIĆ 568; NOSIĆ 576; SKOK III, 300). Dok je talijanska riječ muškoga roda, kao i njezin francuski predložak, naš turcizam *sofa* ženskoga je roda, kao najveći broj imenica na *-a*.

6. Druga talijanska rješenja

6.1. Premda talijanski najčešće zadržava rod francuskih predložaka, ima i izuzetaka. Imenice ženskoga roda katkad u prilagodbi dobivaju muški rod zbog toga što je lingvistički neoznačen (»meno marcato del femminile«, MARELLO 33). Primjerice, francuska riječ *panique* f. u talijanskom postaje muškoga roda (tal. *panico* m.). Odgovarajuća hrvatska riječ ženskoga je roda (*panika* f.). Tumači se kao izravna posuđenica iz francuskoga (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN 950), ili, što je vjerojatnije, preko njemačkoga (njem. *Panik* f.; usp. FRANOLIĆ₁ 139; HER 912).

6.1.1. Zanimljivu promjenu uočavamo u talijanskoj prilagodbi francuske riječi *purée*. Naime, dok je u francuskom *purée* ženskoga roda, u talijanskom grafijski neprilagođen oblik *purée* dobiva muški rod, kao i inačica *purè*, koja se najčešće rabi (DE MAURO/MANCINI₂ 424). Osim uobičajenog oblika *purè* m., *DISC* (str. 2087) bilježi i prilagođenicu *purea* f., uz napomenu »non com.« (tj. *non comune* – nije uobičajeno).

Hrvatski oblik *pire* m. prilagodba je njemačkoga galicizma *Püree* (n.). U tršćanskom dijalektu također nalazimo *pirè* m., o kojemu DORIA (str. 471) kaže: »con un adattamento un po' diverso rispetto a ital. *purè* (m).«. Vokal /i/ u tršćanskoj prilagođenici može se objasniti austrijskim izgovorom galicizma, koji prepoznajemo i u hrvatskoj riječi.

6.1.2. Francuska riječ *popeline* f. u talijanskom se može pisati u neprilagođenom obliku (moguć je i izgovor /*pope'line*/), a može biti ženskoga ili muškoga roda (usp. *DISC* 1979). Postoji i prilagođenica ženskoga roda *popelina* i djelomično prilagođena imenica muškoga roda *popelin* (ib.) i *poplin* (*DELI*₁ IV, 956). U prošlosti su talijanski leksikografi preporučivali uporabu lika *papalina* f., smatrajući ga pravim talijanskim ekvivalentom. Upostavili su (par)etimološku vezu s leksemom *papa*. Zbog toga JACONO (str. 303) tumači da je francuska riječ »cavallo di ritorno« (tj. povratna posuđenica).⁶¹ Oba talijanska lika (*popelina* i *papalina*) sadržavaju sufiks *-ina* f., ekvivalentan francuskome *-ine* f.

Prema Filipoviću, hrvatski likovi *poplin*, *popelin* m. prilagođenice su engleskoga *pop(e)lin(e)* (FILIPOVIĆ₃ 218). No, vjerojatnije je da nam je francuska riječ došla preko njemačkoga (fr. *popeline* f. > njem. *Popelin* m. > hrv. *popelin* m., usp. FRANOLIĆ₁ 154).

6.1.3. HOPE (str. 513) navodi talijanizirane nazive za tkanine iz 19. st. *pelusce*, *peluscio* (< fr. *peluche* f.). Poslije je u uporabi prevladao neprilagođeni galicizam. Prije sedamdeset godina PALAZZI (str. 1340) je zabilježio *peluche* kao imenicu muškoga roda. Noviji rječnik *DELI*₁ (IV, 900) navodi ženski rod, a MINI (str. 213) samo muški. *DISC* (str. 1855) i DE MAURO/MANCINI₂ (str. 393) bilježe oba roda. Osim neprilagođenoga lika *peluche*, De Mauro i Mancini bilježe inačice *pelusce* i *peluscia* (ib.).

U sjevernim talijanskim dijalektima postoje inačice u kojima prepoznajemo njemačko posredovanje (npr. u tršćanskom *plis* m.,

⁶¹ U istoj purističkoj struji i Palazzi se protivi uporabi francuske riječi zbog toga što »la voce è derivata dall'ital. *papalina*, *stoffa papalina*, e alla voce italiana antica noi potremmo e dovremmo tornare« (PALAZZI 1342). DAUZAT (str. 574) i ROBERT (str. 1483) također spominju mogući talijanski etimon (pridjev *papalino*) francuskog anglizma *popeline* (< engl. *poplin*). WEBSTER'S NEW (str. 1108) tumači da je engleska riječ *poplin* galicizam te daje drugačiju etimologiju: engl. *poplin* < fr. (*draps de*) *Poperinghes* '(clothes from) Poperinge', što znači da je riječ o deonimiku, koji nosi ime po nizozemskom gradu koji je u srednjem vijeku bio čuven po proizvodnji tekstila. Isto tumači i KLUGE₂ (str. 713); također DUDEN₂ (str. 542), ali nešto opreznije (»Die Herkunft des frz. Wortes ist nicht sicher geklärt«), kao i moderni talijanski rječnici (*DELI*₂ 1229; *DISC* 1979; DE MAURO/MANCINI₂ 413). HOPE (str. 516) objašnjava put koji je prošla posuđenica: fr. *popeline* < engl. *poplin* < fr. *papeline*, »ultimately from the place name *Poperinghes*«. MINI (str. 224) bilježi obje etimologije. Usp. LJUBIČIĆ₁₁ § 7.1.

pelus m.; usp. DORIA 477-478, 447). Nema sumnje da je hrvatski preuzeo iz njemačkoga oblik *pliš* m. (< njem. *Plüsch* m.; usp. § 5.1.).⁶²

6.2. Katkad o rodu posuđenice odlučuje leksičko privlačenje. Premda u talijanskom postoji imenica *crema* f., francuski izraz *crème caramel* f. (< *crème au caramel*, tal. 'crema al caramello'), u talijanskom je, po tumačenju Carle Marellu, postao muškoga roda jer je tal. imenica *caramello* muškoga roda (usp. MARELLO 33-34). No, valja reći da danas u talijanskom ovaj galicizam koleba između muškoga i ženskoga roda.⁶³ U hrvatskom je *crème caramel* muškoga roda, u skladu s tendencijom muškoga roda.

6.2.1. Talijanski neprilagođeni galicizam *affaire* muškoga je roda, za razliku od francuskoga predloška (fr. *affaire* f.). Ova se razlika može objasniti time što u talijanskom postoji imenica muškoga roda *affare* m., koja je formalnom i semantičkom bliskošću mogla utjecati na promjenu roda francuske posuđenice.⁶⁴ U hrvatskom je *afera* ženskoga roda, a njemačko posredovanje ove riječi odražava se u njezinu značenju (njem. *Affäre* f. < fr. *affaire* f., usp. SPALATIN 250; MILAN/SÜNKEL 2).

6.2.2. U talijanskom nazivu za tip automobila koji je preuzet iz francuskoga (fr. *coupé* m.), prepoznajemo djelovanje semantičke analogije. Naime, ova riječ može biti muškoga roda, kao u francuskom, ali može biti i ženskoga roda (usp. DISC 621), zbog toga što su u talijanskom nazivi automobila ženskoga roda (rod dobivaju po hiperonimu *macchina* f., *automobile* f. ili kraće *auto* f.). Možemo ih tumačiti elipsom: kad se u izrazu *la macchina/la automobile coupé* ispusti imenica, dobivamo *la coupé*.

⁶² No, u hrv. primorskim govorima *pliš* može biti posuđenica iz tršćanskog dijalekta (za splitski čakavski govor usp. GAČIĆ, 140).

⁶³ DISC (str. 626) i ZINGARELLI₅ (str. 475) bilježe *crème caramel* kao f. ili m., DE MAURO/MANCINI₂ (str. 126) kao m. i f.

⁶⁴ DELI₁ (I, 24) smatra da je tal. *affare* m. »prob. aiutato nella sua diff. dalla presenza del fr. *affaire*«. Ova imenica (tal. *affare*, fr. *affaire*) potječe od glagolskog izraza (*avere*) *a fare* (ZINGARELLI₅, 49). Talijanski neprilagođeni galicizam muškoga je roda u DELI₁ (I, 24), DISC (str. 54), MINI (str. 4), DE MAURO/MANCINI₂ (str. 4), ZINGARELLI₅ (str. 49), a samo MILAN/SÜNKEL (str. 2) navodi da može biti ženskoga ili muškoga roda.

7. Iste latinske riječi; francuski talijanizmi

7.1. Rod imenica koje nastavljaju istu latinsku riječ u francuskom i talijanskom najčešće je isti. U hrvatskom je rod katkad drugačiji zbog njemačkoga posredovanja:

tal. *dominio* m. < lat. *dominium* n. > fr. *domaine* m. > njem. *Domäne* f. > hrv. *domena* f.
tal. *piombo* m. < lat. *plumbum* n. > fr. *plombe* m. > njem. *Plombe* f. > hrv. *plomba* f.

Rod francuske imenice *vase* m., koja nastavlja latinsku *vas*, *vasis* n., također odgovara talijanskom *vaso* m. (talijanski nastavlja vulgarnolatinski oblik *vasum* n.). Francuska posuđenica u njemačkom dobiva ženski rod: njem. *Vase* f. < fr. *vase* m., (usp. KLUGE₂ 948). Ovaj njemački galicizam prepoznamo u našoj riječi *vaza* f., germanizmu koji se i semantički slaže s njemačkim predloškom (usp. MILAN/SÜNKELE 402-403; usp. pogl. *O ulozi njemačkoga...*, § 6.1.).⁶⁵

7.1.1. Francuska riječ *patience* f. (< lat. *patientia*), koja odgovara talijanskoj *pazienza* f. ('strpljivost'), ušla je u njemački (*Patience* f. 'Geduldsspiel mit Karten').⁶⁶ Premda se u njemačkom nije promijenio rod francuske imenice, hrvatski germanizam *pasijans* muškoga je roda (usp. istu tendenciju muškoga roda u § 5.3.).⁶⁷

7.2. Ima slučajeva kad iz istoga latinskog etimona u francuskom i talijanskom nastanu imenice različitoga roda. Primjerice, vulgarnolatinski oblik **terraceu* (izvedenica od kl. lat. *terra*) u talijanskom je dao imenicu muškoga roda *terrazzo*. Kao naziv za vrstu poda ušla je u njemački (*Terrazzo* m. 'mosaikartiger Fußboden aus kleinen, farbigen Marmor- oder Zementsteinen') i u hrvatski (*teraco*

⁶⁵ U hrvatskim primorskim govorima postoji alotrop, talijanizam *važ* m. (za splitski čakavski govor u GAČIĆ₃ 153 zabilježeno je značenje 'posuda'; u govoru Omiša 'limenka', usp. pogl. *Hrvatsko-talijanski lažni parovi...*, § 2.4.).

⁶⁶ U brit. engl. također *patience*, dok je amer. engl. ekvivalent *solitaire* (SPALATIN 606).

⁶⁷ Usp. u hrvatskim primorskim govorima talijanizam *pacijenca*, *pacjenca* (hrv. sin. *strpljenje*).

m.).⁶⁸ Riječ je o elipsi talijanskoga *pavimento a terrazzo* (sin. *pavimento alla veneziana*).

Iz istoga latinskog etimona u francuskom je nastala imenica ženskoga roda *terrasse* f., koja je također ušla u njemački, a odatle u hrvatski (njem. *Terrasse* f. > hrv. *terasa* f.). U 16. st. francuska je riječ ušla u talijanski, te u talijanskom osim *terrazzo* postoji i lik ženskoga roda, *terrazza* f., koji se smatra prilagođenim galicizmom (usp. *DISC* 2748). No, taj se lik može tumačiti i preoblikom talijanske riječi pod utjecajem francuskoga.⁶⁹

7.3. Kako se leksičko posuđivanje između talijanskoga i francuskoga tijekom nekoliko stoljeća odvijalo u oba smjera, velik je i broj francuskih talijanizama. Ovi vrlo često ulaze u njemački. Pri tome im se može promijeniti rod, što se odražava i na našim germanizmima:

tal. <i>gruppo</i> m.	> fr. <i>groupe</i> m.	> njem. <i>Gruppe</i> f.	> hrv. <i>grupa</i> f.
tal. <i>bronzo</i> m.	> fr. <i>bronze</i> m.	> njem. <i>Bronze</i> f.	> hrv. <i>bronca</i> f.
tal. <i>busto</i> m.	> fr. <i>buste</i> m.	> njem. <i>Büste</i> f.	> hrv. <i>bista</i> f.

7.3.1. I francuska riječ *alarme* f. također je talijanizam. Potječe od uzvika *all'arme!* ('na oružje!'). U njemačkom je dobila muški rod, te je i naš germanizam *alarm* muškoga roda (< njem. *Alarm* m. < fr. *alarme* f. < tal. *all'arme!*). No, u ovom se slučaju rod njemačke i naše imenice podudara s talijanskim. U talijanskom je *allarme* muškoga roda zbog semantičke analogije s imenicom *grido* 'uzvik'.⁷⁰

U njemačkom postoji i riječ *Lärm* m. 'buka, vika', u kojoj vidimo »la déglutination partielle, qui n'est que la contrepartie de l'agglutination« (usp. FRANOLIĆ₃ 105).⁷¹ Mađarska riječ istoga značenja jest *larma* (*UNGARISCH-DEUTSCH* 723). Ženski rod našega regionalizma *larma* slaže se s istoznačnicama *buka*, *galama*. Ako je hungarizam,

⁶⁸ Također u engl. *terrazzo* 'a mosaic flooring consisting of small pieces of marble or granite set in mortar and given a high polish' (*MERRIAM-WEBSTER* 1290).

⁶⁹ U našim primorskim govorima postoje likovi talijanizma *teraca* i *taraca* (< ven. *taraza*, ROSAMANI 1138).

⁷⁰ *DISC* 85; »dal grido guerresco *all'arme!* 'alle armi!«.

⁷¹ KLUGE₂ (str. 558) objašnjava da u galicizmu *Lärm* (< fr. *alarme*, reg. var. *alerme*) »das anlautende *a-* ist vor dem starken Hauptton ausgefallen«.

mađarska je riječ, poput drugih koje završavaju na *-a*, uvrštena u paradigmu imenica ženskoga roda (usp. ŽAGAR-SZENTESI 72).

7.4. Talijanskoj imenici *bancarotta* f. u hrvatskom odgovara imenica muškoga roda *bankrot*. Ova međunarodna riječ nastala je u talijanskom. Složenica je od *banca* 'klupa; tezga' i participa prošloga glagola *rompere* 'razbiti, slomiti'.⁷² Francuski *banqueroute* talijanska je posuđenica (usp. DAUZAT 72; HOPE 28-29), a iz francuskoga je ušla u njemački, kao i brojne druge riječi. Naime, premda njemački etimološki rječnici navode da je *Bankrott* talijanizam (DUDEN₂ 62; WAHRIG₃ 235; KLUGE₂ 89), po fonetskom izgledu riječi zaključujemo da je u njemački ušla preko francuskoga (njem. *Bankrott* m. < fr. *banqueroute* f.). Osim toga, premda je ova riječ nedvojbeno izvorno talijanska, frekvencija uporabe u francuskom potakla je njezino širenje te su joj se kao galicizmu protivili i talijanski puristi, dajući prednost sinonimu *fallimento*.⁷³ Stoga se slažemo s Franolićem da je hrvatska riječ prilagođenica njemačkoga galicizma.⁷⁴ Njemačko posredovanje odražava se i u rodu naše riječi.

7.4.1. Talijanski *porcellana* f./francuski *porcelaine* f. još je jedan primjer talijanske/francuske riječi koja se po rodu razlikuje od hrvatskoga germanizma, koji je muškoga roda (hrv. *porcelan* m. < njem. *Porzellan* n.). Riječ *porcelan* m. (var. *porculan*) naš je germanizam, ali ovaj put njemačka riječ nije galicizam. Naime, njemački je ovu riječ preuzeo izravno iz talijanskoga, kao i francuski (HOPE 48; KLUGE₂ 713). U hrvatskim primorskim govorima postoje likovi ženskoga roda: toskanizam *porčelana* f. i mletacizam *porcelana* f. (usp. SKOK III, 11).

⁷² Ova je složenica najprije imala doslovno značenje. Naime, u srednjemu vijeku onome tko bi doživio stečaj slomili bi klupu (tezgu). Usp. PAPINI 236; DISC 251.

⁷³ DELI₂ (str. 175) objašnjava zašto se talijanski puristi protive ovoj riječi: »Occorre aggiungere, a giustificazione di questo diffuso atteggiamento, che, se dal punto di vista strettamente etim. la vc. aveva avuto le sue radici in Italia, la frequenza del suo uso era stata incrementata dall'esempio d'Oltrealpe«. Zbog toga primjerice u rječniku venecijanskoga dijalekta iz 19. st. BOERIO (str. 60) bilježi da je *bancarota* galicizam.

⁷⁴ Usp. FRANOLIĆ₁ 19. HER (str. 89) i ANIĆ₄ (str. 57) navode da smo preuzeli njemački talijanizam. ANIĆ₂ (str. 31) bilježi da je *bankrot* talijanski europeizam, dok KLAIĆ (str. 145) i ANIĆ/GOLDSTEIN (STR. 15) navode da je hrvatska riječ talijanizam.

8. Francuski sufiks *-age*

8.1. Vidjeli smo da jezično posredovanje može objasniti promjenu roda francuske riječi. Do divergencije može doći zbog transmorfemizacije francuskoga sufiksa koja je tipična za jezik posrednik. Talijanski sufiks *-aggio* m. prilagodba je francuskoga *-age* m., preuzetoga u srednjem vijeku, kad mu je izgovor bio /aže/ (TEKAVČIĆ₁ § 1455).⁷⁵ Hrvatski ekvivalent jest sufiks *-aža*, ženskoga roda, u kojemu prepoznajemo njemačko posredovanje. Primjerice, talijanski *coraggio* prilagodba je starofrancuskoga *corage* (mod. fr. *courage* m.), a hrvatski oblik *kuraža* f. jest germanizam (< njem. *Courage* f.). Evo još nekoliko takvih primjera:

tal. *sabotaggio* m. < fr. *sabotage* m. > njem. *Sabotage* f. > hrv. *sabotaža* f.
tal. *montaggio* m. < fr. *montage* m. > njem. *Montage* f. > hrv. *montaža* f.
tal. *massaggio* m. < fr. *massage* m. > njem. *Massage* f. > hrv. *masaža* f.

8.1.1. Talijanski katkad ne prilagođuje francusku riječ: npr. fr./tal. *garage* m. (hrv. *garaža* f.), fr./tal. *reportage* m. (hrv. *reportaža* f.), fr./tal. *vernissage* m. (hrv. *vernisaža* f.). Stariji hrvatski oblik prilagođenice jest *vernisaž* m. (usp. KLAIĆ 1417).

8.2. Zanimljivo je da je njemačko rješenje prilagodbe francuskoga *-age* m. (> njem. *age* f.) hrvatskom dalo tvorbeni obrazac (hrv. *-aža* < njem. *-age* f. < fr. *-age* m.) po kojemu se izvode neologizmi i od vlastitih riječi (usp. FRANOLIĆ₂ 69). Primjerice, pojavljuje se u stilski označenoj imenici *gnjavaža*, izvedenoj od glagola *gnjaviti* (usp. BABIĆ § 1154), ili u tvorenici *muljaža* (sin. *muljanje* < *mulj*), koja znači 'sumnjiv posao, sumnjiva djelatnost, postupak muljatora'. Općenito govoreći, takve hibridne tvorbe u hrvatskom su vrlo ekspresivne (usp. BARIĆ₂ § 876).

8.3. Hrvatska riječ *pejzaž* posuđenica je koju nismo preuzeli preko njemačkoga, a muškoga je roda kao i francuski predložak (fr. *paysage* m.). I odgovarajuća talijanska prilagođenica *paesaggio* muškoga je

⁷⁵ U talijanskom ovaj sufiks spada u one koji »penetrano nel processo produttivo della lingua« (CORTELAZZO 404). Premda je izvorno služio za izvođenje od imenica, u talijanskom se sufiksom *-aggio* tvore odglagolske imenice (usp. TEKAVČIĆ₁ § 1455).

roda, dok je njemačka riječ ženskoga roda (*Paysage* f.), kao i sve druge koje završavaju na sufiks *-age*. Talijanski ima tuđicu *collage* m. (< fr. *collage* m.), a hrvatski mu je ekvivalent *kolaž* m. Njemački nije posredovao u preuzimanju ove francuske riječi (usp. njem. *Collage* f.), kao ni francuskoga *hommage* m. (> hrv. *omaž* m.), kojemu u njemačkom odgovara predvidljivi femininum *Hommage*. U talijanskom postoji stari galicizam *omaggio* m.

9. Zaključak

9.1. Vidjeli smo da se često rod francuskih imenica različito prilagođuje u talijanskom i hrvatskom, što je moguće objasniti divergentnim tendencijama prilagodbe, kao i činjenicom da u jezicima primateljima *etymologia proxima* nije uvijek francuska u oba jezika primatelja. Naime, u hrvatskom nam nerijetko njemačko posredovanje objašnjava promjenu roda. Rješenje prilagodbe francuskoga sufiksa *-age* m. > njem. *-age* f. > hrv. *-aža* f. u hrvatskom je postalo produktivno.

9.2. Francuski se sufiksi u većini slučajeva lako talijaniziraju jer postoje automatske francusko-talijanske korespondencije. Talijanski sufiksi koji odgovaraju francuskim u pravilu su istoga roda. I kad je riječ tuđica, tj. kad nije došlo do zamjene francuskoga sufiksa talijanskim, poznato je koji mu talijanski sufiks odgovara (npr. fr. *-ine* – tal. *-ina*; fr. *-ette* – tal. *-etta*). Nasuprot tomu, naše riječi *silueta*, *manžeta*, *etiketa*, *plaketa*, za razliku od *kotlet*, *omlet*, *kamionet*, *žaket*, *markizet*, *žoržet*, *kušet*, *baget*, pokazuju da francuske riječi s istim sufiksom (*-ette*) u hrvatskom ne odražavaju isti obrazac prilagodbe pa nisu istoga roda (*-et* m. i *-eta* f.). No, katkad ima i oscilacija. Spomenuli smo germanizam *rulet* m., ali postoji i lik *ruleta* f., koji se podudara u rodu s francuskom i talijanskom riječju *roulette*.

I kad imenice označuju osobe, te rod nije upitan, oblici prilagodbe mogu biti neočekivani: premda je *soubrette* u hrvatskom prilagođeno

kao *subreta*, nije analogno tome *souffragette* dalo oblik **sufražeta*, nego *sufražetkinja*.

9.3. Talijanski i francuski leksemi velikim su dijelom podudarni. Zbog toga između ovih dvaju romanskih jezika lako dolazi do semantičkog posuđivanja. Katkad u talijanskom postoji francuska semantička posuđenica, a u hrvatskom joj odgovara posuđena riječ: npr. tal. *marsigliese* – hrv. *marseljeza*; tal. *polacca* (sin. *polonaise*, *polonese*) – hrv. *poloneza*. Talijanska i hrvatska riječ katkad se razlikuju u rodu: npr. tal. *pensione* f. 'objekt koji nudi smještaj i prehranu, manji hotel' – hrv. *pansion* m. 'id.'⁷⁶

Zbog etimološke srodnosti talijanskoga i francuskoga jezika, katkad se leksikografska tumačenja razilaze, te se u talijanskim rječnicima pojedine riječi tumače kao vlastite tvorbe ili kao prilagođenice francuskih riječi (usp. tal. *marcia*, *cuccetta*, *mitragliatrice*). U svakom slučaju, rod im se redovito slaže s rodom odgovarajućih francuskih riječi.

9.4. Posebnu kreativnost jezika primatelja prepoznajemo u hrvatskom, gdje u imenici *manikir* zadnji slog shvaćamo kao sufiks *-ir* (odatle i mocijski parnjak *manikirka*). Vidjeli smo da je u talijanskoj prilagođenici francuskoga deonimika *béchamel* f. (< *sauce à la Béchamel*) dodan talijanski sufiks pa je tako nastao oblik *besciamella* f. U pogledu jezične kreativnosti još je zanimljivija pučka inačica, *balsamella*, nastala paretimološkom preoblikom. Doista, »essenziale è riconoscere il ruolo che la paretimologia ha nel processo d'integrazione dei prestiti, di cui rappresenta la forma più avanzata e radicale« (GUSMANI 80).

9.5. Katkad u dijalektima nalazimo riječ drugačijega roda: npr. u našim primorskim govorima talijanizam *manovra* f. (< tal./mlet. *manovra* f.), za razliku od standardne riječi *manevar* m. (< njem. *Manöver* n.). Osobama koje govore francuski i u hrvatskom će nerijetko *bouillabaisse* biti ženskoga roda, ili će umjesto prilagođenice

⁷⁶ U hrvatskom postoji i alotrop *penzija* f. (u primorskim govorima talijanizam/venecijanizam *pensija* f., *penšijon* m., *penšijun* m.; usp. SKOK II, 637), istoznačnica hrvatskoga *mirovina*. U dubrovačkom govoru *pensijōn* f. (BOJANIĆ/TRIVUNAC 278).

vernisaža f. govoriti *vernisaž* m. (ili će čak pisati bez prilagodbe *vernissage* m.). Postojanje oblika *pasadž* m. i *pasadža* f. otvara put specijalizaciji značenja. Naime, *pasadža* je u standardnom jeziku samo glazbeni i književni termin (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN 965; HER 923). Jezici se mijenjaju, a mijenjaju se i načini prilagodbe stranih riječi. Neke riječi više ne spadaju u standardni jezik, katkad postaju zastarjelice (usp. tal. *redingotto*, *peluscio*, *grippe*; hrv. *pedikira*, *butika*, *resursa*, *polonez*).

Različita prilagodba roda stranih riječi u različitim jezicima primateljima izvor je gramatičkih lažnih parova. Naime, fonomorfološku nepredvidljivost prilagodbe prati nepodudarnost rodova, te tako dolazi do formalne i gramatičke divergencije leksema koji postoje u velikom broju europskih jezika.

Supostavni pristup prilagodbi roda engleskih imenica u talijanskom i hrvatskom jeziku

Za razliku od talijanskog i hrvatskog jezika, u engleskom se gotovo u potpunosti izgubilo razlikovanje gramatičkih rodova. Engleske imenice, koje imaju prirodni rod, u navedenim jezicima primateljima dobivaju gramatički rod. Budući da su među posuđenicama najbrojnija vrsta riječi upravo imenice, određivanje njihova roda prvo je i možda najvažnije pitanje koje se tiče gramatičke prilagodbe leksičkih anglizama. Nepodudarnost rodova u jezicima primateljima dovodi do nastanka gramatičkih lažnih parova.

1. Uvod

Nije rijedak slučaj da iste engleske riječi ulaze u različite jezike primatelje. Stupanj i postupci prilagodbe na različitim razinama često se ne podudaraju. Kad je riječ o talijanskom i hrvatskom, primjećujemo da dolazi do fonoloških, ortografskih, morfoloških i semantičkih promjena uslijed kojih ne samo da se te posuđenice udaljuju od engleskih predložaka, nego su i u dvama jezicima primateljima zamjetne razlike u prilagodbi istih engleskih riječi.

Kao što znamo, među posuđenicama najzastupljenije su imenice. Premda su u talijanskom znatno manje morfološki prilagođene nego u hrvatskom, postoji prilagodba koju imenice ne mogu zaobići. Riječ je o prilagodbi roda, koja je obvezatna u jednom i drugom jeziku primatelju.

Za razliku od engleskoga, gdje imenice imaju prirodni rod, talijanski i hrvatski imenički sustav odlikuju se kategorijom gramatičkoga roda. Da bi mogle obnašati različite sintaktičke funkcije, imenicama preuzetim iz engleskoga potrebno je prilagoditi rod. U talijanskom postoji muški i ženski rod, a u hrvatskom još i srednji. Ovdje nam je cilj analizirati čimbenike o kojima u talijanskom i hrvatskom jeziku ovisi pridavanje rodova, usmjeravajući pozornost na podudaranja i razilaženja između dvaju jezika primatelja.¹

2. Gramatički rod određen spolom

Imenice koje znače osobe u talijanskom i hrvatskom dobivaju rod u ovisnosti od spola na koji se odnose:

tal. <i>gentleman</i> m.	hrv. <i>džentlmen</i> m.
tal. <i>lady</i> f.	hrv. <i>ledi, lejdi, lady</i> f.
tal. <i>boy</i> m.	hrv. <i>boj</i> m.
tal. <i>barman</i> m.	hrv. <i>barmen, barman</i> m.
tal. <i>steward</i> m.	hrv. <i>stjuard</i> m.
tal. <i>dandy</i> m.	hrv. <i>dendi</i> m.

Dok se u talijanskom ženski rod anglizma *star* objašnjava semantičkom analogijom prema talijanskom *stella* f. 'zvijezda' (v. § 4.1.8.), posuđenica *superstar* u talijanskom može imati oba roda, ovisno o spolu osobe na koju se odnosi: *illa superstar* (MINI 284; DISC 2680). FILIPOVIĆ₃ (str. 249) uz hrvatski anglizam *star* piše f. i m., za razliku

¹ Za talijanski konzultirani su rječnici PALAZZI (1940.), MINI (1998.), DISC (1997.), DE MAURO (2000.), DE MAURO/MANCINI₂ (2001.), ZINGARELLI₅ (2004.); za hrvatski FILIPOVIĆ₃ (1990.), ANIĆ/GOLDSTEIN (1999.), HER (2002.) i ANIĆ₄ (2004.).

od drugih hrvatskih rječnika, gdje je ta imenica zabilježena samo u muškome rodu.

Od početka 20. st. u talijanskom se rabi anglizam *nurse*, koji je ženskoga roda jer znači 'dadilja'.² Novijega su datuma anglizmi *la career woman* i *la career girl*, za koje su u rječniku Sabatinija i Colettija zapisane datacije 1983. i 1989. (DISC 400). I u hrvatskom se u novije vrijeme ponekad rabe isti neprilagođeni anglizmi.

2.1. Specifičnosti prilagodbe u hrvatskom

2.1.1. Nastavci imenica ženskoga roda

U talijanskom je znatno starija tuđica *la girl*, zabilježena 1918. godine (usp. DISC 1078). Ne ulazeći u značenjsku razliku između talijanskog i hrvatskog anglizma, primjećujemo da se u hrvatskom dodaje gramatički nastavak *-a*, po kojemu se naš anglizam pridružuje najvećoj skupini imenica ženskoga roda:

tal. <i>girl</i> f.	hrv. <i>gerla</i> f.
tal. <i>call girl</i> f.	hrv. <i>kolgerla</i> f.

Dodatkom nastavka *-a* morfološki se prilagođuju i engleske imenice koje završavaju na sufiks *-ess*, koji znači 'ženskoga spola'.³ engl. *hostess* – hrv. *hostesa* f. (tal. *hostess* f.); engl. *stewardess* – hrv. *stjuardesa* f. (tal. *stewardess*). Zanimljivo je primijetiti da se u hrvatskom *hostesa* i *stjuardesa* mogu rabiti kao istoznačnice, dok talijanski rječnici bilježe anglizam *stewardess*, ali ne i *hostess*. U već spomenutom rječniku

² Kao i brojne druge engleske riječi, i ova je mogla u talijanski ući preko francuskoga, gdje je prvi put zabilježena 1855. u značenju 'nourrice anglaise', a 1896. u značenju 'domestique (anglaise à l'origine) qui s'occupe exclusivement des soins à donner aux enfants' (ROBERT₁ 1290). Noviji Larousseov rječnik bilježi je kao zastarjelicu, u općenitijem značenju: »Vieilli. Bonne d'enfant, gouvernante« (LAROUSSE₃ 705). U talijanskom je riječ *nurse* zabilježena 1905. godine, a istoznačnice su joj *baby-sitter* i *bambinaia* (DISC 1692). I anglizam *nursery* stariji je u francuskom (1833. god.), nego u talijanskom (1930. god.). Vidi § 6.1.

³ Za etimologiju ovoga sufiksa usp. ODEE 327; WEBSTER'S NEW 478.

stranih riječi Guida Minija *steward* se objašnjava kao »equivalente maschile della *hostess*« (MINI 280).

I kad je riječ o anglizmu *starlet*,⁴ očigledno je da prirodni rod utječe na dodjelu gramatičkoga roda (tal. *starlet* f., sin. *divetta*, *attricetta*, *stellina*). Primjećujemo da je u hrvatskoj prilagođenici *starleta* f. dodan nastavak za ženski rod. Završni dio ove riječi homofon je sufiksu latinskoga podrijetla *-eta*, kojim je od usvojenice *striptiz* (< engl. *striptease*) izvedena imenica *striptizeta* (sin. *striptizerka*).⁵

2.1.2. Sufiksi imenica ženskoga roda

2.1.2.1. Engleska riječ *majorette* (tal. *majorette* f.) sadrži sufiks *-ette*, koji znači ženskoga spola!⁶ U hrvatskom je prilagođena kao *mažoretkinja* f., tj. dodan je sufiks koji znači žensku osobu.⁷ Našemu liku *sufražetkinja* (< engl. *suffragette*) odgovara talijanski neprilagođeni oblik *suffragette* f. i prilagođenica *suffragetta* f. (a postoji i *suffragista* m./f., prema engleskome *suffragist*).

Hrvatski ekvivalent talijanske riječi *miss* f. ('pobjednica na izboru za najljepšu djevojku') jest isti anglizam (*miss* f., indekl.), ali se u govoru rabi i *misica* f., izvedenica tvorena najproduktivnijim sufiksom za tvorbu imenica koje znače ženske osobe (BARIĆ₁ § 748). Poznata ženska lutka koja ima liniju tijela suvremene djevojke, a opremljena je modernom odjećom, obućom i nakitom (engl. *Barbie doll* ili *barbie*), na talijanskom se zove (*bambola*) *Barbie* (SANSONI₂ 77) ili *barbie* (DE MAURO 254), a u hrvatskom se, znatno više od oblika *Barbie* i *barbi*,

⁴ Engl. *starlet* 'a young actress being promoted as a possible future star' (WEBSTER'S NEW 1389).

⁵ Usp. BABIĆ § 1158; FILIPOVIĆ, 253. Francuska je riječ *strip-teaseuse* (sin. *effeuilleuse*, ROBERT₁ 1868), a u njemačkom ju stvorena hibridna složenica *Stripteasetänzer*, *Stripteasetänzerin* (WAHRIG₃ 1216). U rječniku WEBSTER'S NEW (str. 1412) čitamo *stripper*, *stripteaser*, a prvi od ovih oblika nalazimo i u talijanskom (*stripper* m./f., sin. *spogliarellista* m./f., DISC 2656).

⁶ Za etimologiju i značenje ovoga engleskog sufiksa usp. WEBSTER'S NEW 481.

⁷ Za hrv. sufiks *-kinja* usp. BABIĆ 894-900.

koriste izvedenice *barbika* (sjeverna inačica) i *barbica* (južna inačica).⁸ Oblici sa sufiksima sklanjaju se kao sve druge imenice na *-a*.

2.1.2.2. Sufiks *-ica* čest je i u mocijskim tvorbama: npr. hrv. *kolumnist* m. / *kolumnistica* f. (tal. *il/la columnist*). Istu funkciju ima i sufiks *-ka*: npr. hrv. *detektiv*, *detektivka* (tal. *il/la detective*). Katkad mocijski sufiksi alterniraju: npr. *-ica* / *-kinja*. Hrvatski ekvivalenti talijanskoga *lo/la stylist* jesu *stilst* i *stilistica* ili *stilstkinja* (ANIĆ/GOLDSTEIN 1195).

Engleske imenice koje znače vršitelje radnje često završavaju na sufiks *-er*. U hrvatskom se za označavanje ženskoga roda tih imenica rabe sufiksi *-erica*, *-erka* f.:

tal. <i>il/la partner</i>	hrv. <i>partner, partnerica</i>
tal. <i>il/la quaker</i>	hrv. <i>kveker, kvekerica</i>
tal. <i>il/la designer</i>	hrv. <i>dizajner, dizajnerica</i>
tal. <i>il/la speaker</i>	hrv. <i>spiker, spikerica</i>
tal. <i>il/la dealer</i>	hrv. <i>diler, dilerica</i>
tal. <i>il/la rocker</i>	hrv. <i>roker, rokerica</i>
tal. <i>il/la teenager</i>	hrv. <i>tinejdžer, tinejdžerica</i> ili <i>tinejdžerka</i>
tal. <i>il/la reporter</i>	hrv. <i>reporter, reporterka</i>
tal. <i>il/la fotoreporter</i>	hrv. <i>fotoreporter, fotoreporterka</i>
tal. <i>il/la kidnapper</i>	hrv. <i>kidnaper, kidnaperka</i>

Ekvivalenti talijanskoga *il/la babysitter* u hrvatskom su *be(j)bisiter*, *be(j)bisiterica* ili *siterica* (lik dobiven elipsom). Oblik *bebisiterka* uobičajen je u srpskom jeziku. Vrsta psa, engl./tal. *bulterrier*, na hrvatskom se naziva *bulterijer* m., a ženka je *bulterijerka* (sin. *ženka bulterijera*, ANIĆ/GOLDSTEIN 206).

Vidjeli smo da se rod posuđenica u talijanskom jeziku često izražava članom muškoga ili ženskoga roda, dok hrvatski pribjegava mocijskoj tvorbi. Upravo uporaba vlastitih sufikasa pokazuje da su se posuđenice u potpunosti uklopile u sustav jezika primatelja jer se ponašaju kao bilo koja domaća riječ.

⁸ Dodavanjem sufiksa u hrvatskom se rješava pitanje sklonidbe stranih riječi ženskoga roda koje bi inače bile nepromjenjive. Usp. vlastita imena: *Ines/Ineska/Inesica*, *Nives/Niveska/Nivesica*.

2.2. Nepredvidljive nepodudarnosti

2.2.1. U francuskom je od engleske imenice *record* stvoren pseudoanglizam *recordman*, koji je ubrzo prihvaćen i u talijanskom jeziku (tal. sin. *primatista*).⁹ Prava engleska riječ glasi *record-holder*. Hrvatski ekvivalent jest *rekorder*, s mocijskim parnjakom *rekorderka*.

Od engleskih riječi na *-man* možemo spomenuti *jazzman*. Ovaj engleski oblik ušao je u francuski i talijanski, ali u talijanskom ga je istisnula izvedenica *jazzista* (rjeđe *giazzista*). Ne nalazimo ga u novim talijanskim općim rječnicima (*DISC* 1345; *ZINGARELLI*₅ 961), dok je u francuskom taj anglizam prihvaćen (*jazzman* 'musicien de jazz', *LAROUSSE*₃ 567). Morfem *-man* u francuskom je vrlo produktivan. Postoji u tvorenicama s engleskom osnovom (*wattman*), francuskom (*perchman*) ili kojom drugom stranom osnovom (*karatéman*).¹⁰ I u talijanskom je zabilježeno više tvorenicama sa sufiksoidom *-man* (usp. *KLAJN* 103).

2.2.2. U talijanskim rječnicima stranih riječi nalazimo anglizam *farmer* m. ('coltivatore, agricoltore', *MINI* 101; *DE MAURO/MANCINI*₂ 179). Mini uz tu posuđenicu navodi pseudoenglesku istoznačnicu sa sufiksoidom *-man* (tal. *farman*). No, ni jedan ni drugi anglizam nije zabilježen u općim jednojezičnim rječnicima (*DISC*, *DE MAURO*, *ZINGARELLI*₅). Nasuprot tomu, u hrvatskom se jeziku *farmer* m. često rabi, kao i izvedenica ženskoga roda *farmerica* (*ANIĆ*₂ 308).

2.2.3. Pripadnici *punka*, pokreta mladih s kraja 70-ih godina na talijanskom se zovu *il/la punk*, na hrvatskom *panker*, *pankerica*.¹¹ Jednako tako u značenju 'onaj koji ima slobodno zanimanje (fotograf, književnik, novinar, dizajner) bez stalnoga radnog odnosa' u talijanskom se rabi anglizam *il/la freelance*, a odgovarajući hrvatski

⁹ Pseudoanglizam *recordman* u francuskom je prvi put zabilježen 1889., a u talijanskom 1905. (*DE MAURO/MANCINI*₂ 440). Rječnici *DISC* (str. 2162) i *ZINGARELLI*₅ (str. 1487) ne bilježe da je ovaj pseudoanglizam u talijanski ušao iz francuskoga. U francuskom rječniku *ROBERT*₁ (str. 1629) ova je riječ označena kao zastarjelica »Faux anglisme (*Vieilli*)«.

¹⁰ Usp. *DABO-DENEGRI*, 442-443 i bilj. 10.

¹¹ U ovome su značenju engl. *punk* i *punker* sinonimi ('one who affects punk styles', *MERRIAM-WEBSTER* 1009).

anglizam jest *freelancer*.¹² U engleskom su moguća oba oblika imenice: poimeničeni pridjev *freelance* i izvedenica *freelancer* 'id.' (MERRIAM-WEBSER 499). Hrvatski *darker* i *darkerica* odgovaraju talijanskom *ill/la dark* (engl. *dark*). Zanimljivo je dodati da u engleskom nema imenice *darker* (usp. NIKOLIĆ-HOYT 203). Poimeničenom pridjevu *ill/la beat* i istoznačnici *ill/la beatnik* u hrvatskom odgovara anglizam muškoga roda *bitnik*, koji se odnosi na muške i ženske osobe (ANIĆ/GOLDSTEIN 181).

2.3. Muški rod – lingvistički neoznačen

2.3.1. Kako je muški rod lingvistički neoznačen, katkad se rabi i za ženske osobe.¹³ Anglizam *darling*, koji se može odnositi i na muškarce i na žene, u oba jezika primatelja može biti muškoga ili ženskoga roda.¹⁴ Rječnik *DISC* (str. 659) uz ovu posuđenicu bilježi samo muški rod; no, kako navodi *darling* najprije kao pridjev, jasno je da se poput drugih pridjeva može rabiti i kao imenica, bilo za muški bilo za ženski rod. U rječniku ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 256) ovaj je anglizam muškoga roda, ali se u zagradi precizira da se može odnositi na oba spola: »(m i ž spol)«. I u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku *darling* je nepromjenjiva imenica muškoga roda, a po navedenim hrvatskim ekvivalentima vidimo da se može odnositi na mušku i žensku osobu: *dragi* (-a), *ljubimac* (-mica) (HER 215).

2.3.2. Prilagođenica *gej*, na koju se šalje od neprilagođenog engleskog lika *gay* ('muška osoba spolno naklonjena osobama istoga spola; homoseksualac'), u hrvatskom je muškoga roda (HER 375). Kako se u talijanskom vrlo jednostavno promjenom člana može izraziti rod, ne iznenađuje nas što u rječniku nalazimo *ill/la gay* (MINI 119).¹⁵ Jednako tako talijanski ima *ill/la disc jockey* ili *ill/la dee jay*, dok je u hrvatskom maskulinum *disk-džokej* ili *diskodžokej* (HER 250). U talijanskom postoji anglizam muškoga roda *hooligan* m. (MINI 135-

¹² Za mocijski parnjak v. § 2.4.1.

¹³ Za tal. usp. SERIANNI 120.

¹⁴ Za tal. usp. MINI 74; za hrv. FILIPOVIĆ, 132.

¹⁵ *DISC* (str. 1048) bilježi muški rod, ali u zagradi dodaje: »anche meno com. f.«, što se slaže sa značenjem pridjeva *gay* koje navodi: »di omossessuale spec. maschile« (*ib.*).

136; DISC 1136), za koji ZINGARELLI₅ (str. 832) bilježi »s. m. e f. inv.«, što znači da ta nepromjenjiva imenica može biti muškoga i ženskoga roda. Talijanskome *lo snob*, *la snob* odgovara hrvatski *snob*, imenica muškoga roda, koja se (kao i navedeni *darling*, *gej*, *diskdžokej*) može odnositi na osobe muškog i ženskog roda.

2.3.3. Budući da je muški rod neoznačen, ne treba nas čuditi da rječnici ponekad bilježe samo muški rod. Možemo navesti još nekoliko primjera. Talijanski rječnik DE MAURO navodi *ghost-writer* samo kao imenicu muškoga roda; također u Filipovićevu rječniku anglizama *ghostwriter* m. U rječniku Anića i Goldsteina nalazimo samo *babysitter* m. (ANIĆ/GOLDSTEIN 140; isto u HER 78). ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 833) bilježi da se imenica muškoga roda *menadžer* (*manadžer*)¹⁶ može odnositi na osobu muškog ili ženskog spola. Engleski predložak, *manager*, također znači 'a person whose work or profession is management' (kurziv M. Lj.) (MERRIAM WEBSTER 754). No, u Filipovićevu rječniku anglizama nalazimo izvedenice *menadžerka* i *menadžerica* (FILIPOVIĆ₃ 190).

Spomenuli smo talijanski anglizam *hooligan*. Ta posuđenica postoji i u hrvatskom, gdje je izveden i mocijski parnjak: *huligan* m. – *huliganka* f. (FILIPOVIĆ₃ 167; ANIĆ/GOLDSTEIN 563). Jednako tako talijanskom *speaker* m. (MINI 272; DISC 2578) u hrvatskom odgovara *spiker* m. / *spikerica* f. Talijanski anglizam *hacker* također je zabilježen u muškome rodu (MINI 128; DISC 1131), a u hrvatskom postoji *haker*, *hakerica*.

Važno je naglasiti da se u talijanskom po potrebi uporabom člana ženskoga roda može precizirati da je riječ o ženskoj osobi. Zbog toga ZINGARELLI₅ bilježi oba roda za navedene imenice: *ghost-writer* m./f. (str. 782), *manager* m./f. (str. 1045), *hooligan* m./f. (str. 832), *hacker* m./f. (str. 819), *speaker* m./f. (str. 1755).

2.4. Mocijske tvorbe *ad hoc*

2.4.1. Osim kolebanja u uporabi muškoga roda za oba spola ili oblika za muški i ženski rod, o kojemu svjedoče nepodudarna

¹⁶ ANIĆ₄ (str. 743) bilježi likove *menadžer*, *menadžer*.

leksikografska bilježenja, valja istaknuti da u hrvatskom jezična kompetencija omogućuje mocijsku tvorbu *ad hoc*. Primjerice, talijanskom anglizmu *outsider* (m. i f.) odgovara hrvatski *outsider* m. (FILIPOVIĆ₃ 207), ili, češće, s prilagođenom grafijom, *autsajder* m. ANIĆ/ GOLDSTEIN (str.135) naznačuje da se odnosi na osobe obaju spolova. No, ako je i ne bilježe rječnici, znamo da možemo izvesti imenicu ženskoga roda *autsajderica*. I od neprilagođenoga anglizma *freelancer* izvodi se parnjak *freelancerica*. Ženku psa retrievera (engl. *retriever* – hrv. *retriver*) zovemo *retriverica*, premda ni taj oblik ne nalazimo u rječnicima.

Osim već navedenoga talijanskog anglizma muškoga i ženskoga roda *manager* m./f., ZINGARELLI₅ (str. 1045) navodi i izraz *donna manager*, gdje engleska riječ dobiva funkciju pridjeva, te je označena kao *agg.*, tj. *aggettivo* 'pridjev'.

2.4.2. U talijanskom imenice muškoga roda koje završavaju na sufiksoid *-man* mogu dobiti ženski parnjak na *-woman*: npr. tal. *il businessman – la businesswoman*.¹⁷ Uz već spomenuti lažni anglizam *recordman* m., koji je preuzet iz francuskoga, u talijanskom je zabilježen i oblik *recordwoman* f. (KLAJN 103; RANDO 164).¹⁸ No, valja reći da talijanski i u ovom slučaju može pribjeći jednostavnom načinu izražavanja roda uporabom člana za muški ili ženski rod. Primjerice, *ill/la cameraman* (»s. m. e f. inv.«, DE MAURO 362),¹⁹ čemu u hrvatskom odgovara *kamerman* m. / *kamermanka* f. (HER 548).²⁰ Naime, i u hrvatskom se, bez obzira na etimološko značenje sufiksoida *-man* (u hrv. prilagodbi također *-men*), dodaje mocijski sufiks. Spomenuli smo i *biznismenka* (rjeđa južna inačica *biznismenica*), a postoji i *barmenica*.

¹⁷ Za hrvatski FILIPOVIĆ₃ (str. 112) bilježi izvedenicu *biznismenka* f.

¹⁸ I u francuskom rječniku nalazimo *recordwoman* f. (LAROUSSE₃ 865).

¹⁹ LAROUSSE₃ (str. 169) bilježi francuski anglizam *cameraman* 'cadreur', ali uz napomenu: »Anglic. déconseillé«.

²⁰ Hrvatska riječ *kamerman* može biti anglizam, ali i germanizam, što bilježi HER. Njemačka je složenica *Kameramann* m. 'Mitarbeiter bei Film u. Fernsehen, der die Kamera führt' (Wahrig 708). Za engl. *cameraman*, *camerawoman* i *cameraperson* v. § 7.2. i bilj. 49.

3. Tendencija muškoga roda

3.1. Kad imenice koje su preuzete iz engleskoga jezika ne označuju osobe, one koje završavaju na suglasnik u talijanskom obično dobivaju muški rod.²¹ Na ovakvu prilagodbu vjerojatno utječe činjenica da je muški rod lingvistički neoznačen. I u hrvatskom je izražena tendencija muškoga roda (*masculine tendency*).²² Strane se imenice razmjerno lako pohrvaćuju, a fonotaktičke inovacije posebice se tiču pojedinih suglasničkih skupina kojih nema u izvornim hrvatskim riječima (usp. FILIPOVIĆ₂ 108). Evo nekoliko primjera talijanskih i hrvatskih anglizama muškoga roda: tal./hrv. *bar*; tal./hrv. *film*; tal./hrv. *start*; tal. *make-up*, hrv. *make up*; tal./hrv. *rafting* m. U engleskom je najviše imenica s konsonantskim dočetakom, ali i one koje završavaju na vokal /i/ također dobivaju muški rod: tal. *penny* m., hrv. *peni* m.; tal. *rugby* m., hrv. *ragbi* m.; tal. *frisbee* m., hrv. *frisbee* m. ili *frizbi* m. No, talijanski i hrvatski anglizam *city* razlikuju se u rodu (v. § 4.2.1).

3.2. Engleske riječi koji završavaju na *-o* prilično su malobrojne. Kako je *-o* u talijanskom nastavak muškoga roda, u engleskoj riječi poput *banjo*, Talijani završni vokal mogu shvatiti kao nastavak. Zbog toga prilagođenica *bangio* m. ima plural *bangi*, poput svih talijanskih imenica na *-o*. No, neprilagođeni oblik *il banjo* u množini glasi *i banjo* ili *i banjos*, što znači da se završni vokal ne ponaša kao nastavak muškoga roda, nego kao dio leksema. Muškoga je roda i anglizam *cargo*.

Usprkos tome što su u hrvatskom imenice na *-o* najčešće srednjega roda (*stablo, šilo, crijevo, sito, okno*), anglizmi koji završavaju na *-o* (*kargo, bendžo*) muškoga su roda. FILIPOVIĆ₂ (str. 130-131) primjećuje da su apelativi muškoga roda na *-o* inovacija u morfološkom sustavu. Ipak, valja dodati da, kao i većina drugih posuđenica koje završavaju na *-o*, anglizam *bendžo* u množini prelazi iz muškoga u srednji rod: nom. sg. *bendžo* m. – nom. pl. *bendža* n.; kao nom. sg. *dinamo* m. –

²¹ Usp. SERIANNI 110; DARDANO/TRIFONE 183. SOČANAC₁ (str. 417) bilježi da je u promatranome korpusu posuđenih engleskih imenica oko 77% u talijanskom dobilo muški rod.

²² Usp. FILIPOVIĆ₂ 130.

nom. pl. *dinama* n. (usp. Pavešić₁ § 203). No, u talijanskom je anglizam *dinamo* ženskoga roda (v. § 4.1.2.). Naš zoonim *bufalo* m. (sin. *američki bizon*) prilagođenica je američkog engleskog *buffalo*. Ta je riječ u engleski ušla iz talijanskog ili španjolskoga (tal. *bufalo*, šp. *búfalo* – *MERRIAM-WEBSTER* 161). Zbog toga talijanski *bufalo* m. nije anglizam, a postoji i ženski rod *bufala* 'femmina del bufalo' (*ZINGARELLI*₅ 266).

4. Specifičnosti talijanske prilagodbe

Premda u talijanskom i hrvatskom postoji tendencija muškoga roda, talijanski i hrvatski anglizmi nerijetko se razlikuju u rodu. U talijanskom je anglizam *lobby* ženskoga roda,²³ dok je u hrvatskom *lobi* muškoga roda. Engleskim imenicama na *-a* u talijanskom i hrvatskom često se ne podudara rod. U oba jezika ženskoga su roda pojedini anglizmi (npr. tal./hrv. *coca-cola* i tal. *sequoia*/hrv. *sekvvoja*), ali, dok se u hrvatskom posuđenice na *-a* redovito pridružuju imenicama ženskoga roda, u talijanskom većinom dobivaju muški rod.²⁴ Kao i u slučaju anglizma *banjo*, završni vokal u ovim se posuđenicama ne osjeća kao nastavak pa u množini ostaju nepromijenjene. Primjerice, takvi su talijanski anglizmi: *bazooka* m. ili *bazuca* m. (< engl. *bazooka*), *mascara* m.²⁵ (< engl. *mascara*), *parka* m. (< engl. *parka*). U hrvatskom im odgovaraju prilagođenice ženskoga roda *bazuka*, *maskara*, *parka*. Talijanskim anglizmima na *-a* pridružuje se *pigiama* m., oblik koji je nastao metaplazmom broja (< engl. *pyjamas* pl.), a u francuskom i njemačkom odgovarajuća je riječ također u singularu: fr. *pyjama* m., njem. *Pyjama* m. ili n. (sin. *Schlafanzug*, WAHRIG 1012). U hrvatskom

²³ Engl. *lobby* potječe od srlat. riječi *laubia* f. 'loggia', iz koje je, uz posredovanje francuskoga, nastala i tal. imenica *loggia* f. (*ZINGARELLI*₅ 1398, 1401).

²⁴ U talijanskom su muškoga roda grecizmi na *-a* koji su u hrvatskom ženskoga roda: tal. *aroma* m., *sintagma* m., *tema* m., *panorama* m. (hrv. *aroma* f., *sintagma* f., *tema* f., *panorama* f.). Talijanskom *problema* m., *idioma* m., *teorema* m. u hrvatskom odgovaraju oblici muškoga roda bez završnoga *-a* (hrv. *problem* m., *idiom* m., *teorem* m.). Usp. i SOČANAC₂ 123.

²⁵ Talijanski anglizam *mascara* m. povratna je posuđenica: potječe od tal. *maschera* f., a u leksičkom »povratku« promijenio joj se rod. Usp. LJUBIČIĆ₁₃ § 4.5.

je *pidžama* ženskoga roda, kao i svi drugi navedeni talijanski anglicizmi na *-a*.

4.1. Semantička analogija i elipsa

4.1.1. Nepodudarnosti u rodu talijanskih i hrvatskih anglicizama često se mogu objasniti semantičkom analogijom prema istoznačnoj imenici ili ispuštanjem imenice (elipsa). U apendiksu rječnika iz 1940. godine Palazzi navodi »le principali voci straniere, abusivamente penetrate in Italia, dando per ognuna la corrispondente voce italiana con cui sostituirla«. Na tome popisu nalazimo riječ *linotype* f., koju objašnjava kao 'macchina tipografica per linotipia' (PALAZZI 1337).²⁶ Imenica *macchina* 'stroj, sprava' očigledno je odredila rod ovoga anglicizma u talijanskom. I u suvremenim talijanskim rječnicima nalazimo femininum *linotype* (DISC 1411; DE MAURO 1389; ZINGARELLI₅ 1006).²⁷ U hrvatskom je *linotip* muškoga roda.

4.1.2. Za razliku od imenica na *-o* koje redovito dobivaju muški rod, u talijanskom je riječ *dinamo* ženskoga roda jer se odnosi na *macchina* f. ('macchina che trasforma energia meccanica in energia elettrica e viceversa'). Prema tome, rod talijanske imenice posljedica je elipse.²⁸ Kao što smo već naveli, u hrvatskom je *dinamo* muškoga roda.

4.1.3. Imenica *macchina* u talijanskom određuje i rod naziva automobila. Naime, kako je u talijanskom *automobile* (ili skraćeno *auto*) ženskoga roda, kao i istoznačnica *macchina* (tj. *macchina automobile*), imena automobila ženskoga su roda. Zbog toga su ženskoga roda anglicizmi poput *landrover* ili *jeep*. U hrvatskom se pridružuju velikoj

²⁶ Riječ je o nazivu marke, engl. *Linotype* (v. MERRIAM-WEBSTER 725).

²⁷ No, talijanski prilagođeni lik na *-o* muškoga je roda (*linotipo*, DISC 1411), ali nije naveden u De Maurovu rječniku ni u ZINGARELLI₅.

²⁸ KLAJN (str. 115-116) i RANDO (str. 44) smatraju da je ova riječ u talijanski došla iz engleskoga. Engleski *dynamo* također je skraćenica od *dynamomachine*, a ova od *dynamoelectricmachine* (usp. ODEE 296; MERRIAM-WEBSTER 389). DISC (str. 730), DE MAURO/MANCINI₁ (str. 580) i ZINGARELLI₅ (str. 545) navode da je talijanska riječ germanizam. Njem. *Dynamo* skraćeno je od *dynamo-elektrische Maschine* ili *Dynamomaschine*. Usp. DUDEN₂ 143.

skupini imenica muškoga roda koje završavaju na suglasnik (hrv. *lendrover m.*, *džip m.*).

4.1.4. U talijanskom je ženskoga roda i anglizam *disco*, koji može biti skraćena od *disco dance* f. i od *disco music* f. (DE MAURO 729). Navedene engleske posuđenice u neskrćenom obliku ženskoga su roda zbog semantičke analogije s talijanskim riječima *danza* f. i *musica* f., a oblik *disco* zadržava ženski rod imenskih izraza od kojih je elipsom nastao. Dodajmo da je u talijanskom ženskoga roda i homonim *disco* 'diskoteka' jer je to skraćena od talijanske riječi ženskoga roda *discoteca*. Hrvatski ekvivalent *disko* 'id.' muškoga je roda.

4.1.5. Noviji pseudoanglizam *holding* u talijanskom je također ženskoga roda ('società capogruppo', DE MAURO 1108). Ovaj ekonomski termin nastao je skraćivanjem engleskoga izraza *holding company*, a talijanska riječ *compagnia* ženskoga je roda, kao i imenica *società*, koja je također mogla utjecati na dodjelu roda. U hrvatskom je *holding* muškoga roda.

4.1.6. Imenica *bistecca* f. (< engl. *beefsteak*) anglizam je koji je u talijanski ušao u 19. stoljeću, a ženskoga je roda kao tal. *fetta di carne* ili kao moguća istoznačnica *braciola* (DE MAURO 296). *DISC* kao sinonim navodi *cotoletta* f., riječ koja je ušla stoljeće ranije iz francuskoga.²⁹ U talijanskom je ženskoga roda i ortografski neprilagođen oblik, *beefsteak* f. (MINI 24; DE MAURO/MANCINI₂ 38). Odgovarajuća hrvatska riječ muškoga je roda (*biftek m.*).

4.1.7. Navest ćemo još nekoliko primjera semantičke analogije uslijed koje su engleske posuđenice u talijanskom jeziku dobile ženski rod. U zagradi iza talijanskoga anglizma napisana je sličnoznačnica koja je utjecala na pridavanje ženskoga roda:

tal. <i>gag</i> f. (battuta)	hrv. <i>geg</i> m.
tal. <i>gang</i> f. (banda)	hrv. <i>gang</i> m. (var. <i>geng</i>)
tal. <i>hall</i> f. (sala; anticamera)	hrv. <i>hal</i> m., <i>hol</i> m.
tal. <i>hit</i> f. (canzone)	hrv. <i>hit</i> m.

²⁹ Usp. *DISC* 301, 620. Tal. *cotoletta* f. < fr. *côtelette* f.

tal. <i>press</i> f. (stampa)	hrv. <i>press</i> m. (var. <i>pres</i>)
tal. <i>safe</i> f. (cassaforte)	hrv. <i>sef</i> m.
tal. <i>pop art</i> f. (arte)	hrv. <i>pop-art</i> m.
tal. <i>body art</i> f.	hrv. <i>body-art</i> m.
tal. <i>T-shirt</i> f. (maglietta)	hrv. <i>T-shirt</i> m.
tal. <i>mountain bike</i> f. (bicicletta)	hrv. <i>mountain bike</i> m.
tal. <i>new wave</i> f. (ondata)	hrv. <i>new wave</i> m.
tal. <i>star</i> f. (stella)	hrv. <i>star</i> m.
tal. <i>high life</i> f. (vita)	hrv. <i>high-life</i> m. (var. <i>haj lajif</i>)
tal. <i>password</i> f. (parola d'ordine)	hrv. <i>password</i> m.
tal. <i>break dance</i> f. (danza)	hrv. <i>breakdance</i> m. (var. <i>brejkdens</i> , <i>brejkdans</i> , <i>brekdens</i>)

Svim navedenim talijanskim anglicizmima ženskoga roda u hrvatskom odgovaraju riječi muškoga roda (zabilježene u FILIPOVIĆ₃ i ANIĆ/GOLDSTEIN). Osim spomenutoga *break dance*, u talijanskom je i sama riječ *dance* ženskoga roda, bilo da je riječ o galicizmu (< fr. *dance* f.) ili anglicizmu.³⁰ Anglizam *aerobica* f. nastao je elipsom od *danza aerobica*, te poimeničenjem pridjeva i leksikalizacijom.³¹ Hrvatski ekvivalent *aerobik* muškoga je roda,³² ali postoji i inačica ženskoga roda *aerobika* (FILIPOVIĆ₃ 92; ANIĆ/GOLDSTEIN 43; HER 10). ANIĆ₄ (str. 4) piše *aerobika* ž (*aerobik* m).

4.1.8. Anglizam *star* u hrvatskom je muškoga roda, što znači da na određivanje roda nije djelovala semantička analogija s imenicom *zvijezda*, premda se i ova rabi s istim značenjem ('osoba koja se u nekim oblicima javnosti iznimno ističe (film, kazalište, sport); star', ANIĆ₄ 1852), kao semantički kalk prema navedenoj engleskoj riječi. Nasuprot tome, vidjeli smo da je u talijanskom isti anglizam ženskoga roda (*star* f.), pod utjecajem istoznačne talijanske riječi *stella* f. 'zvijezda'.³³ No, u definiciji Palazzijeva rječnika iz 1940. godine podudaraju se rod

³⁰ Riječ je o homografima. MINI (str. 74) navodi galicizam *dance*₁ i anglizam *dance*₂. Ove su posuđenice sličnoznačnice talijanskoga *danza*.

³¹ Tal. (*danza*) *aerobica* < engl. *aerobic* (*dance*), zatim *aerobics* (DE MAURO 47). Usp. i MINI 4; DISC 51.

³² Hrv. *aerobik* < engl. *aerobic* (*exercises*), *aerobics* (HER 10).

³³ Usp. § 2. U talijanskom i hrvatskom uz primljenicu *star* rabe se i semantičke posuđenice (tal. *stella*, hrv. *zvijezda*). Naporedna uporaba primljenice i semantičke posuđenice važan je pokazatelj semantičkih posuđenica (TURK 521).

i spol jer se objašnjava da je *star* samo osoba ženskoga roda: »stella; e dicesi di attrice cinematografica in voga« (PALAZZI 1345). Noviji rječnici tumače da *star* može biti i muškarac. Primjerice, *DISC* (str. 2622) navodi značenje »Personaggio di grande fama e successo nel mondo dello spettacolo«. DE MAURO (str. 2591) piše: »attore, attrice o cantante molto famoso [...] estens., parsonaggio particolarmente noto e popolare«, kao i Zingarellijev rječnik, gdje je naveden sinonim *stella* (ZINGARELLI₅ 1785). Ženskoga su roda i složenica *rock star*, kao i tvorenica sastavljena od prefiksoida *porno-* i imenice *star* (*pornostar* f.), a također se mogu odnositi na muške ili ženske osobe.³⁴ MINI (str. 224) ograničava značenje riječi *porno-star* f. na ženske osobe: »attrice, 'stella' di spettacoli pornografici«. Navedenim tvorenicama u hrvatskom odgovaraju hibridne tvorbe *rok-zvijezda*, *porno-zvijezda*.

4.1.9. U talijanskom su semantičkom analogijom dobili rod i anglizmi koje ne nalazimo u hrvatskim rječnicima: tal. *proof* f. (*prova* f.), *paper hunt* f. (*caccia* f.), *night line* f. i *hot line* f. (*linea* f.), *middle class* f. (*classe* f.), *way* f. (*strada* f., *via* f.; također u izrazu *la way of life*, usp. MINI 321).

4.1.10. Za razliku od dosad navedenih anglizama, tal. *giungla* f. (*foresta* f.) i hrv. *džungla* f. (*prašuma/šuma* f., usp. FILIPOVIĆ₁ 200; FILIPOVIĆ₂ § 6.3.4.12.) slažu se u gramatičkom rodu. *Love story*, u talijanskom ženskoga roda (usp. tal. *storia* f.), zabilježeno je u ženskome rodu i u hrvatskim rječnicima FILIPOVIĆ₃ i ANIĆ/GOLDSTEIN (analogija prema *priča* f., *storija* f.). No, u enciklopedijskom rječniku *love story* muškoga je roda (HER 684).

4.1.11. Tijekom prilagodbe u talijanskom jeziku rod anglizma katkad oscilira između ženskoga roda (pod utjecajem semantičke analogije) i muškoga roda.³⁵ Primjerice, dok je prije dva desetljeća engleska posuđenica *song* bila zabilježena u ženskome rodu (sem.

³⁴ *DISC* (str. 1983) naziva riječ *porno-star* poluengleskom (»voce semiingl.«), a značenje joj je 'attrice o attore protagonista di film o spettacoli pornografici'. Prefiksoid *porno-* tvorbeni je element grčkoga podrijetla, od imenice *pornografia* ili pridjeva *pornografico* (usp. DE MAURO 1914).

³⁵ Carla Marelo opaža u talijanskim anglizmima česte »incertezze e oscillazioni« u pogledu roda (usp. MARELLO 34).

analogija s imenicom *canzone* f., usp. KATUŠIĆ₂ 69), kasnije je prevagnuo muški rod (MINI 271; DISC 2541), te se talijanska prilagođenica slaže s hrvatskom *song* m. (FILIPOVIĆ 244; ANIĆ/GOLDSTEIN 1179). U rječniku DISC iz 1997. godine nalazimo anglizam *E-mail* m. ('servizio di posta elettronica per utenti di elaboratori, che consente la formazione di una sorta di casella postale centrale elettronica', DISC 838). Zingarelli iz 2004. godine uvrštava natuknicu *e-mail* f. u značenju 'posta elettronica', dok je za značenje 'messaggio inviato con la posta elettronica' naveden muški rod (ZINGARELLI₅ 620). DE MAURO (str. 813), DE MAURO/MANCINI (str. 166) i DEVOTO/OLI (str. 718) bilježe anglizam ženskoga roda u oba značenja, što odgovara najčešćoj današnjoj uporabi. Zbog toga u englesko-talijanskom rječniku (SANSONI₂ 326) nalazimo kao ekvivalent engleskoga *e-mail/email* talijanski anglizam ženskoga roda *e-mail* f. (sinonim u prvom značenju *posta elettronica*, u drugom značenju *messaggio di posta elettronica*). U hrvatskom je *e-mail* muškoga roda (ANIĆ/GOLDSTEIN 373), a vrlo se često u istome značenju kaže i samo *mail*.

4.1.12. Riječ *Waterloo*, bilo kao toponim ili kao deonimik ('poraz', tal. *sconfitta* f.), u talijanskom je ženskoga roda, dok je u hrvatskom u oba slučaja muškoga roda. Za njujoršku burzu često se rabi metonimijski naziv, po ulici u kojoj se nalazi, *Wall Street*. U talijanskom je ime ove ulice ženskoga roda (tal. *Wall Street* f., semant. analogija prema *strada* f., *via* f.), a u hrvatskom je i ovaj put muškoga roda.

U talijanskom semantička analogija znatno češće nego u hrvatskom određuje rod anglizama. Spomenuli smo tal. *password* f., gdje se ženski rod pridani engleskoj posuđenici slaže s talijanskim *parola* f. (*parola d'ordine* 'lozinka'), dok je u hrvatskom ovaj anglizam muškoga roda (hrv. *password* m.), usprkos tome što su u hrvatskom riječ i *lozinka* ženskoga roda.

4.1.13. Dodajmo da smo ipak naišli na zanimljiv slučaj kad je semantička analogija u hrvatskom djelovala na pridavanje ženskoga roda engleskoj riječi. To je riječ *buce* f. pl. 'vrsta kratkih čizama za snijeg obično od sintetskih materijala i s debelim potplatom' (< engl. *boots* pl.) (ANIĆ/GOLDSTEIN 203). BUJAS (str. 131) u hrvatsko-engleskom rječniku navodi hrv. *buce* f. pl. – engl. *Moon boots*.

Naziv toj vrsti čizama dala je talijanska marka engleskoga imena *Moon Boot*. Ime marke, a zatim i čizama potječe odatle što su izgledom slične obući astronauta. Ovaj se deonimik javlja najčešće u pluralu: tal. *moon boots* m. pl. 'tipo di stivali di materiale sintetico, usati come doposci' (DE MAURO/MANCINI 340). Ušao je i u njemački: *Moonboot* m. (*DUDEN*₃ 902), a rabi se također mahom u množini (*Moonboots*, *WARIG*₄ 888). Oblik hrvatske riječi nastao je elipsom, a ženski je rod dobila semantičkom analogijom prema hiperonimu *čizme* f. pl. (rjeđe u sg. *buca*). Prihvaćanju ovog oblika u hrvatskom zasigurno je pogodio fonosimbolizam, odnosno sličnost s pridjevom *bucmast* i imenicama *buca*, *bucka*.

4.2. Povezivanje s alotropima

4.2.1. U mnogim slučajevima engleska je posuđenica latinskoga podrijetla, a ista latinska riječ nastavlja se i u talijanskom. Naveli smo primjere *pop art* i *body art*, kad je talijanski anglizam ženskoga roda, kao odgovarajuća talijanska imenica *arte* f., koja potječe od iste latinske riječi. Naime, djelovanju semantičke analogije u talijanskom pomažu brojne engleske riječi koje je lako povezati s talijanskima. Spomenuli smo i druge primjere talijanskih anglizama u kojima je to vidljivo: tal. *middle class* f. (*classe* f.), tal. *night line* f. (*linea* f.), tal. *break dance* f. (*danza* f.), tal. *love story* f. (*storia* f.). Naveli smo i pseudoanglizam tal. *holding* f., nastao elipsom od engleskoga *holding company* (tal. *compagnia* f.). Talijanski anglizam *city* f., koji potječe od latinskoga *civitas*, nedvojbeno je dobio rod po talijanskom alotropu *città*, koji je ženskoga roda. U hrvatskom je anglizam *city* muškoga roda (*HER* 181). U talijanskom je riječ *stazione* f. također odredila ženski rod anglizma *Playstation* f. (*ZINGARELLI*₅ 620) 1352), koji je u hrvatskome muškoga roda.

4.2.2. Engleski sportski termin *cup* u hrvatskom je prilagođen prema grafiji predložka, te imamo *kup*, imenicu muškoga roda. U talijanskom joj odgovara riječ istoga etimona, *coppa* (*sportiva*):³⁶ npr. tal. *coppa Davis* – hrv. *Davis kup*; tal. *coppa delle coppe* – hrv. *kup kupova*.

³⁶ U ovome je značenju tal. *coppa* galicizam (< fr. *coupe*, usp. *DISC* 594). Potječe od kasnolatinskoga *cuppa* (kl. lat. *cupa*), kao i engleski *cup*. Usp. *DELI*₂ 394; *ODEE* 235.

Ako se u talijanskom uporabi engleska riječ, i ona dobiva ženski rod (tal. *cup* f., MINI 72).

4.2.3. Hrvatski regionalizam *banda* 'manji (ob. vojni) orkestar limenih instrumenata' (HER 88) i novija posuđenica iz engleskoga *band/bend* m. (< engl. *band*) potječu od iste germanske riječi. Premda su to sličnoznačni alotropi, imenica *banda* nije utjecala na rod anglizma. Nasuprot tomu, u talijanskom je semantičkom analogijom prema (podrijetlom germanskoj) riječi *banda* ('complesso musicale di strumenti a fiato o a percussione, per esecuzioni gener. all'aperto'), engleska riječ dobila ženski rod (tal. *band* f. 'complesso musicale di varia composizione').

4.2.4. Naziv za vrstu droge, engl. *ecstasy*, također je u talijanskoj prilagodbi ženskoga roda (tal. *ecstasy* f., DE MAURO/MANCINI₂ 164), jer se dovodi u vezu s talijanskom riječju *estasi* f. U hrvatskom ni ovaj put postojeća riječ (*ekstaza* f.) nije odredila rod istoga anglizma te je imenica *ecstasy* muškoga roda. U isto semantičko polje spada i neprilagođeni hrvatski anglizam *overdose* (< engl. *overdose* 'a lethal or toxic amount (as of a drug)', MERRIAM-WEBSTER 884), koji je muškoga roda, premda postoji riječ *doza* f. Kao što i očekujemo, u talijanskom je ovaj anglizam ženskoga roda (tal. *overdose* f.), pod utjecajem talijanske riječi *dose* f.

4.2.5. Kao primjer različite prilagodbe roda u talijanskom i hrvatskom možemo navesti i engl. *sitcom* (skraćeno od *situation comedy*), naziv za humorističnu seriju koji u talijanskom dobiva ženski rod (*sit-com* f., DE MAURO 2473). Iako je u hrvatskom *komedija* ženskoga roda, kao i u talijanskom *commedia*, posuđenica *sitcom* u hrvatskom je muškoga roda.³⁷

4.2.6. U talijanskom su često ženskoga roda nazivi društava i organizacija zbog toga što su riječi *società*, *associazione* i *organizzazione* ženskoga roda. Sigla *NATO* (*North Atlantic Treaty Organization*) u

³⁷ Usp. <<http://www.mediaking.hr/vijesti/televizija/tv-program/2608-zakon-prvi-hrvatski-sitcom-sa-sluzbenom-web-stranicom>> [20.03.2010.]

talijanskom dobiva ženski rod (usp. RANDO 126), a u hrvatskom je muškoga roda, kao i druge posuđenice na *-o*.

4.2.7. Katkad nailazimo na oscilacije u rodu. Anglizam *high technology*, koji je u talijanskom, kao što i očekujemo, ženskoga roda (jer postoji tal. *tecnologia* f., kao i hrv. *tehnologija* f.), u hrvatskom može biti muškoga ili ženskoga roda (FILIPOVIĆ₃ 166). No, *high-tech* u talijanskom oscilira u rodu (DE MAURO 1108; ZINGARELLI₅ 831), za razliku od anglizma *hi-fi*, koji je u talijanskom ženskoga roda (DISC 1134; ZINGARELLI₅ 831),³⁸ jednako kao i oblik od kojega je skraćen: *high fidelity* f. (kao tal. *fedeltà* f.).³⁹ U hrvatskom je *hi fi* muškoga roda (HER 436).

5. Jezik posrednik

5.1. U hrvatskom jezik posrednik nerijetko određuje rod posuđenica. Njemački nam je posebice važan u preuzimanju francuskih riječi (usp. MULJAČIĆ₃; FRANOLIĆ₁; v. pogl. *O ulozu njemačkoga...*), ali i brojne riječi koje smatramo talijanizmima ili anglizmima također su zapravo u hrvatski ušle iz njemačkoga.⁴⁰

Ima slučajeva kad izvornoj talijanskoj riječi u hrvatskom odgovara njemački anglizam koji potječe od iste latinske riječi. Primjerice, talijanski *tubo* m. (< lat. *tubus*) ima istu daleku etimologiju kao njemačka riječ *Tube* f. (< engl. *tube* < fr. *tube* m. < lat. *tubus*), koja je ušla u hrvatski. Naša riječ *tuba* ženskoga je roda kao i njezin njemački predložak. Germanizam je i hrv. *runda* f. (< *Runde* f. < fr. *ronde* < lat. pridj. *rotundus*), a u talijanskom mu odgovara anglizam *round* m., kojemu je etimon isti latinski pridjev.

³⁸ U talijanskom *hi-fi* može biti i pridjev 'di apparecchio o di registrazione ad alta fedeltà', a kao imenica u značenju 'impianto stereo ad alta fedeltà' muškoga je roda. Usp. DISC 1134; DE MAURO 1107.

³⁹ U talijanskom postoji i prevedenica *alta fedeltà* f. (DISC 94). Usp. § 6.3.

⁴⁰ O njemačkom posredovanju u preuzimanju engleskih riječi usp. MULJAČIĆ₈ 269; FILIPOVIĆ₂ *passim*; MUHVIĆ-DIMANOVSKI; usp. pogl. *O ulozu njemačkoga...*, § 2.1.

5.2. Po Filipovićevu tumačenju, u hrvatskom je imenica *farma* ženskoga roda uslijed semantičke analogije s riječima *zemlja* i *kuća* (FILIPOVIĆ₁ 200; FILIPOVIĆ₂ § 6.3.4.12.). No, valja reći da je na rod naše riječi mogao utjecati njemački anglizam *die Farm*. MINI (str. 101) navodi ovaj anglizam: *farm* m. (premda je talijanska istoznačnica *fattoria* ženskoga roda). Ne nalazimo ga u talijanskim općim rječnicima jer je znatno rjeđi od hrvatskoga.

5.3. Navest ćemo još nekoliko primjera riječi kojima se pridani rod može objasniti jezikom koji je posredovao u prijenosu engleske riječi, te predstavlja tzv. *etymologia proxima*. Talijanska riječ *boxe* jest galicizam ženskoga roda, kao i njegov francuski predložak (< fr. *boxe* f., usp. HOPE 476), dok je hrv. *boks* muškoga roda. Valja reći da je riječ o francuskom pseudoanglizmu, a ispravan engleski oblik jest *boxing*.

5.4. Već navedeni anglizam hrv. *hal* m. (var. *hol* m.), kojemu odgovara tal. *hall* f., sličnoznačnica je alotropa hrv. *hala* f. (< njem. *Halle* f.).⁴¹ U talijanskom je *yacht* m. anglizam (DE MAURO 2935), a odgovarajuća hrvatska riječ jest *jahta* f., germanizam koji je ženskoga roda kao i njemački predložak *Yacht*. FILIPOVIĆ₃ (str. 281) smatra da je njemačka riječ prilagođenica engleske *yacht*. Prema njemačkim je etimološkim rječnicima *Yacht* f. nastalo skraćivanjem od *Yachtschiff* (*Jageschiff*), a grafija *Yacht* f. stvorena je oslanjanjem na englesku riječ *yacht*, koja je nizozemskoga podrijetla (DUDEN₂ 312; KLUGE 449).

6. Sufiksi latinskoga podrijetla

6.1. Među talijanskim anglizmima nerijetko prepoznajemo latinizme (tzv. *anglolinizme*) ili povratne posuđenice (njemački naziv *Rückwanderer*). Engleske posuđenice često su romanskoga podrijetla. Pojedine engleske sufikse lako je dovesti u vezu s talijanskim sufiksima

⁴¹ Hrv. *hala* u FILIPOVIĆ₃ (str. 163) objašnjena je kao izvedenica od *hal* (< engl. *hall*). Držimo da je riječ o germanizmu, a to bilježe i naši jednojezični rječnici ANIĆ/GOLDSTEIN 508; HER 417; ANIĆ₄ 394.

koji su također potekli iz latinskoga,⁴² a to odlučuje i o prilagodbi roda imenica koje sadrže takav sufiks.⁴³

Primjerice, talijanski sufiks *-eria* prilagodba je francuskoga *-erie*, koji je postao produktivan i u engleskom (engl. *-ery*, v. *MERRIAM-WEBSTER* 425). Kako je ovaj sufiks u francuskom i talijanskom ženskoga roda, ne iznenađuje nas da je posuđenica *nursery* u tim jezicima dobila ženski rod (*LAROUSSE*₃ 705; *ZINGARELLI*₅ 1193).⁴⁴

6.2. Engleski sufiks *-ion* odgovara talijanskome *-ione*.⁴⁵ Zbog toga engleske posuđenice koje završavaju na taj sufiks u talijanskom dobivaju ženski rod (npr., *la science fiction*). U hrvatskom isti anglizam, također neprilagođene grafije, ima muški rod. Glazbeni stil nastao krajem 60-ih godina križanjem jazza i rocka naziva se *fusion*. Taj je anglizam u talijanskom ženskoga roda (tal. *fusion* f., *DISC* 1030; *MINI* 116; *DE MAURO/MANCINI*₂ 201). Očigledno je da se engleska riječ *fusion* vrlo lako povezuje s talijanskom imenicom ženskoga roda *fusione*.⁴⁶ Za razliku od talijanskoga, u hrvatskom je ovaj glazbeni termin muškoga roda (hrv. *fusion* m., *ANIĆ/GOLDSTEIN* 461), premda postoji latinizam *fuzija* f. Našem anglizmu *jam session*, koji je muškoga roda (*FILIPOVIĆ*₃ 174), također odgovara talijanski femininum *la jam session*.

6.3. Engleski refleks latinskoga sufiksa *-itas* f. (iz kojega je u talijanskom nastao *-ità*, također ženskoga roda) jest *-ity*.⁴⁷ Engleske imenice koje sadrže ovaj sufiks u talijanskom dobivaju ženski rod, a kako su takvi anglizmi najčešće alotropi postojećih talijanskih riječi,

⁴² Uporaba tvorbenih elemenata latinskoga (a isto tako i grčkoga) podrijetla pridonosi leksičkoj konvergenciji europskih jezika. Govoreći o prefiksima i sufiksima latinskoga podrijetla u engleskom, *TORNAGHI* (str. 318) zapaža: »Molti di questi prefissi sono impiegati con analogo valore e in maniera simile nelle altre lingue europee, in particolare nel lessico della tecnica, della scienza, della musica, della politica e costituiscono, quindi, uno dei principali elementi di avvicinamento e integrazione tra le suddette lingue«.

⁴³ Usp. *SOČANAC*₁ 418. Isto vrijedi i za određivanje roda engleskih imeničkih posuđenica u francuskom (*DABO-DENEGRI*₂).

⁴⁴ Tal. *nursery* 'locale attrezzato per ospitare bambini molto piccoli, spec. in ospedali e cliniche' (*DE MAURO* 1657).

⁴⁵ Za etimologiju engleskoga sufiksa usp. *WEBSTER'S NEW* 743.

⁴⁶ Evo još nekoliko takvih primjera talijanskih anglizama: *la great attraction*, *la location*, *la option*, *la nomination*, *le public relations*, *la confection*, *la compilation* itd.

⁴⁷ Za etimologiju ovoga sufiksa usp. *WEBSTER'S NEW* 750.

važnu ulogu ima i semantička analogija. Primjerice, *high fidelity* f. sinonim je talijanskoga *alta fedeltà* (DE MAURO 1107). Izraz *high society* u talijanskom je također ženskoga roda (DE MAURO/MANCINI₂ 38) jer je tal. *società* femininum. U hrvatskom su anglizmi *high fidelity* i *high society* muškoga roda (FILIPOVIĆ₃ 165).

6.4. Engleski sufiksi *-ance* (francuskoga podrijetla, od fr. *-ance* < lat. *-antia*, *-entia*, ili izravno iz latinskoga, usp. WEBSTER'S NEW 50) i *-ency* (< lat. *-entia*) odgovaraju talijanskim sufiksima ženskoga roda *-anza* i *-enza*. Zbog toga je primjerice medicinski termin *clearance* u talijanskom dobio ženski rod. Talijanski anglizam *trance* (< engl. *trance*) također je ženskoga roda (DE MAURO/MANCINI₂ 559) – smatramo da je tome razlog što sadrži slijed fonema *-ance*, koji je homofon navedenom sufiksu. Hrvatski ekvivalent *trans* muškoga je roda. Na rod anglizma *la currency* mogla je utjecati i semantička analogija s talijanskim *valuta estera* ili *moneta*.

7. Zaključak

7.1. Pri određivanju roda imenica preuzetih iz engleskoga jezika, u talijanskom i hrvatskom naglašena je tzv. tendencija muškoga roda. Djelovanje značenjske analogije, koje uočavamo kad su prilagođenice ženskoga roda jer odstupaju od navedene tendencije, u talijanskom je daleko jače nego u hrvatskom. To je posebice vidljivo kad engleska posuđenica i otprije postojeća talijanska riječ potječu od iste latinske riječi (npr. engl. *art* – tal. *arte*; engl. *dance* – tal. *danza*). Takve su riječi vrlo brojne zbog toga što engleski jezik sadrži 60% riječi latinskoga ili romanskoga podrijetla, napose u stručnim jezicima, iz kojih se preuzimaju riječi koje možemo zbog nedostatka talijanskih naziva barem u prvoj fazi uporabe smatrati posuđenicama iz nužde (*emprunts de nécessité*).⁴⁸

⁴⁸ *Emprunts de nécessité*, za razliku od *emprunts de luxe* – termini švicarskoga lingvистa Ernsta Tappoletta (1870.-1939.).

7.2. Kad imenice znače osobe, muškoga su roda ne samo one koje se odnose na muškarce, nego i one koje se mogu odnositi na osobe obaju spolova. U novije se vrijeme smanjuje uporaba muškoga roda (koji je lingvistički neoznačen) za oba spola. U talijanskom se u takvim slučajevima rod najčešće izražava članom muškoga ili ženskoga roda (npr. *il/la cameraman*), u hrvatskom mocijskom tvorbom (*kamerman/kamerbanka*), a zanimljivo je da je i u engleskom stvorena složenica *cameraperson*, da bi se starija riječ *cameraman* mogla semantički oponirati po spolu složenici *camerawoman*.⁴⁹

7.3. U preuzimanju engleskih (i pseudoengleskih) riječi i određivanju njihova gramatičkoga roda u talijanskom jeziku katkad je prepoznatljiva uloga francuskoga kao jezika posrednika, a za hrvatski je važan posrednik (tj. neposredni davatelj) njemački jezik.

Nepodudarnost rodova anglizama u jezicima primateljima (posebice zbog djelovanja semantičke analogije, kao i jezičnog posredovanja) dovodi do nastanka gramatičkih lažnih parova.

⁴⁹ Datacija engleskih složenica potvrđuje nam logiku nastanka spomenutih novih oblika: *cameraman* 1908. godine, *camerawoman* 1971. godine, te *cameraperson* 1976. godine (*MERRIAM-WEBSTER* 171).

Nekoliko hrvatsko-talijanskih lažnih parova u restriktivnim kolokacijama

Priličan je broj talijanskih i hrvatskih homofonih riječi, najčešće internacionalizama, koje su istoga značenja, ali se kolokacijski razlikuju. Snažni međujezični kontakti djeluju u pravcu leksičke i frazeološke konvergencije. Djelomični lažni parovi mogu se približiti ili čak postati pravi parovi. Posebno je zanimljiv primjer talijanskoga *duomo* 'katedrala' i hrvatskoga *dom*, koji su semantički različiti, ali konvergiraju u istom tehničkom nazivu (tal. *duomo di vapore*, hrv. *parni dom*) uslijed toga što je došlo do paretimološke reinterpetacije francuskoga homofonog predloška *dôme* 'kupola'.

1. Uvod: o lažnim parovima i restriktivnim kolokacijama

1.1. Naziv *lažni parovi*, *lažni prijatelji*, *lažna braća*, *lažne* ili *nepravde srodnice* općenito se odnosi na riječi dvaju jezika koje su izrazom identične ili vrlo slične, ali im je značenje različito.¹ Najčešće

¹ Francuski naziv *faux amis* prvi su upotrijebili Koessler i Derocquigny 1928. godine (usp. VINAY/DARBELNET 70). Lažni parovi u širem smislu uključuju i riječi koje pokazuju nepredvidljive manje razlike na planu izraza ili su potpuno izmišljene – u slučaju kad nam se čini da u drugome jeziku mora postojati bliskozvučnica, a zapravo treba poznavati riječ različitoga izraza (usp. IVIR₁ 156-158; MULJAČIĆ₃ 299; JERNEJ₂ 11-13; GAUGER 82-83; SPALATIN 9; usp. pogl. *O ulozi njemačkoga...*, §§ 2. i 3.). Parove riječi u kojih postoje nepredvidljive izrazne ili gramatičke razlike (npr. različit rod) MULJAČIĆ₆ (str. 249) naziva *quasi-amici*.

su etimološki povezane, ali mogu biti i različitoga podrijetla. Primjerice, Wandruszka govori o slučajnim istozvučnicama (»rein zufällig gleichklingende Wörter«),² pokazujući kako u jezicima »Spiel des Zufalls und der Notwendigkeit« dovodi do njihova nastanka (WANDRUSZKA 54, 76).

Takve riječi predstavljaju teškoću posebice kad govorimo ili prevodimo na strani jezika, ali i kad prevodimo na materinski. Kad naiđemo na stranu riječ koja se izrazom podudara s riječju iz našeg materinskog jezika (naravno, uz predvidljive razlike), pomišljamo da su te riječi semantički ekvivalentne. Vrlo nas često može prevariti djelomično značenjsko podudaranje takvih parova riječi. Naime, kad usvojimo razlike koje postoje između homofonih riječi koje se značenjski posve razlikuju, znatno je teže savladati lažne parove koji se dijelom semantički podudaraju. Posebnu pozornost valja posvetiti restriktivnim kolokacijama jer se riječi različitih jezika za koje smatramo da su semantički ekvivalentne – mogu kolokacijski znatno razlikovati (usp. IVIR₁ 149-150).

1.2. Restriktivne kolokacije predstavljaju »una fraseologia meno appariscente« (MARELLO 203), tj. čine nam se kao normalni sljedovi riječi koje ovise o sintaktičkim pravilima ili o leksičkoj solidarnosti. Na talijanskom se često govori o *fraseološkim jedinicama sintagmatske strukture* (tal. *unità fraseologica a struttura sintagmatica*, SKYTTE 78). Kolokaciju možemo opisati kao dovođenje leksičkih jedinica u sintagmatske odnose u kojima jedna leksička jedinica utječe na značenje jedinice s kojom je kolocirana, odnosno kao »word combination which throws light on the meanings of the words involved« (Joos, cit. u IVIR/TANAY 22).

Kolokacija je »leksičko-frazeološki uvjetovana spojenost riječi u govoru kao realizacija njihove polisemije« (SIMEON I, 673). Prigodom prevođenja, kad tražimo pravu riječ da bismo izrazili neko značenje riječi polaznog jezika, postajemo svjesni njezine polisemije. Jezici se odlikuju različitim polisemijskim ustrojima, a to dolazi posebice do izražaja u restriktivnim kolokacijama. Polisemija općenito predstavlja opasnost kod prevođenja (FRANCESCATO, HAUSMANN), a navedenu

² BONINO (str. 175-176) naziva takve parove riječi dvaju jezika *omofoni casuali*.

kolokacijsku međujezičnu nepodudarnost korisno je osvijetliti supostavnom analizom.

2. Supostavna analiza restriktivnih kolokacija

2.1. Riječi različitih jezika mogu biti semantički podudarne, ali ne pojavljuju se u istim kolokacijama. Naime, kolokacije su odlika pojedinoga jezika i upravo zbog toga analiza kolokacija nužan je dio supostavne analize na leksičkoj razini (IVIR/TANAY 20).

Premda je talijanski pridjev *naturale* semantički ekvivalent hrvatskoga *prirodni*, izrazu *gas naturale* u našim školskim udžbenicima ne odgovara *prirodni plin*, nego *zemni plin*.³ Talijanski naziv podudara se s engleskom (engl. *natural gas*),⁴ dok hrvatski slijedi njemački predložak (njem. *Erdgas*). Poznato nam je da je plin prirodan, kao što je i Talijanima poznato da dolazi iz zemlje. No, talijanski naziv nije **gas della terra*, a ni u hrvatskom taj se plin tradicionalno nije nazivao *prirodni plin*.

Ipak, valja reći da se posljednjih godina u hrvatskom vrlo često govori o *zemnom* ili *prirodnom plinu*, ili se čak rabi izraz *prirodni plin*. Riječ je o kalku prema engleskom *natural gas* (tal. *naturale*). Primjerice, od 2009. godine postoji tvrtka *Prirodni plin d.o.o. za dobavu i opskrbu plinom*.⁵

2.2. Pridjevi koji označuju pripadnike neke etničke skupine (to jest ktetici) imaju, naravno, ekvivalente u različitim jezicima.

³ Usp. npr. poglavlje naslovljeno *Nafta i zemni plin* u MRVOŠ-SERMEK/RIBARIĆ 62; također u časopisu *Gradjevinar. Časopis hrvatskog saveza građevinskih inženjera*, 29.11.2007. <<http://www.gradimo.hr/Zemni-plin/hr-HR/10840.aspx>> [10.06.2010.]

⁴ Kad se želi podrobno označiti o kojemu je plinu riječ, u engleskom se zato kaže *natural gas under the Earth*. <<http://www.cpa.state.tx.us/specialrpt/energy/nonrenewable/gas.php#exhibit5-4>> [02.06.2010.]

⁵ Tvrtka u vlasništvu *INA - Industrije nafte d.d.*, osnovana 17.2009. godine. <<http://www.ina.hr/default.aspx?id=8>> [02.06.2010.]

Talijanskom pridjevu *inglese* u hrvatskom odgovara *engleski*, u njemačkom *englisch*, u francuskom *anglais* itd. No, dok se talijanski naziv za poznato laksativno sredstvo, *sale amaro*, na hrvatski može prevesti doslovno, kao *gorka sol*, to ne možemo reći za sinonimni izraz tal. *sale inglese*⁶ ili, rjeđi, *sale di Epsom* (u kojemu se pojavljuje engleski toponim *Epsom*).⁷ U hrvatskom ne bi bilo ispravno kazati **engleska sol*, **epsomska sol* ili **sol iz Epsoma*.

No, i u hrvatskom postoji izraz sa ktetikom: *karlsbadska sol*. Pridjev *karlsbadski* izveden je od toponima *Karlsbad*, njemačkog naziva za češke toplice *Karlovy Vary*. Navedeni mogući hrvatski ekvivalent *karlsbadska sol* izravan je prijevod njemačkog izraza *Karlsbader Salz*, a pridjev *karlsbadski* rabi se samo u toj kolokaciji, koja je danas rijetka. Valja dodati da je izraz *gorka sol* danas znatno uobičajeniji.

2.3. Imenicu *sol* nalazimo i u izrazu *morska sol*, talijanski *sale marino* (kao i u drugim jezicima: fr. *sel marin*, njem. *Seesalz* i *Meersalz*, engl. *sea salt*). Nasuprot tomu, talijanski ekvivalent izraza *kamena sol* nije **sale di pietra*, nego *salgemma*, složenica u kojoj je sastavnica *gemma* 'drugi kamen' motivirana kristalnom strukturom kamene soli (u francuskom također *sel gemme*). Izraz **sale di pietra* ne postoji. *Kamena sol* slaže se s njemačkim *Steinsalz* i engleskim *rock salt*.

2.4. Već smo vidjeli da katkad u istom jeziku možemo naći nekoliko ekvivalenata. Primjerice, *kuhinjska sol* na talijanski se može prevesti kao *sale da cucina*, ali i *sale da tavola* (kao u engleskom, *table salt*) i *sale comune*.⁸ U hrvatskom je moguće kazati i *obična sol*, što odgovara talijanskome *sale comune* (i engleskome *common salt*), za razliku od, primjerice, druge vrste soli, *sol za kupanje* ili *sol za kupku* (tal. *sali da bagno*). No, u hrvatskom nema kolokacije **stolna sol*, s odimenskim pridjevom izvedenim od *stol*, koja bi bila doslovni prijevodni ekvivalent talijanskoga *sale da tavola*. Premda je *obična sol* prihvatljiva kolokacija, pravi je izraz *kuhinjska sol*.

⁶ Također franc. *sel d'Angleterre*, *sels anglais* (ROBERT₁ 1791), njem. *englisches Salz* (SANSONI II, 591).

⁷ Usp. engl. *Epsom salts*, fr. *sel d'Epsom*.

⁸ I na engleskom *common/table salt* (BUJAS 1380) pa *kuhinjska sol* nije **kitchen salt* (usp. IVIR/TANAY 21).

2.5. Kolokacije su manifestacija jezične norme. Različiti jezici usmjeravaju pozornost na različite aspekte iste izvanjezične stvarnosti, što se očituje u nepodudarnom leksičko-frazeološkom ustroju. Kad su jezici u bliskom dodiru, u dvojezičnih govornika, prigodom prevođenja ili kad učimo strani jezik, uslijed toga nerijetko dolazi do interferencija. *Obična sol* umjesto *kuhinjska sol*, ili donedavno *prirodni plin* umjesto *zemni plin* pokazuju nam kako doslovnim prevođenjem nastaju izrazi koji nisu potpuno neprihvatljivi, ali nisu uobičajeni. Prirodni ih govornik spontano neće izreći. No, da se situacija mijenja pokazuje nam navedeni primjer danas sve češće uporabe izraza *prirodni plin*.

3. Lažni parovi u restriktivnim kolokacijama

3.1. Premda u talijanskom i hrvatskom, kao i drugim jezicima, nije teško naći istozvučne ili sličnozvučne riječi (najčešće etimološki identične) koje se semantički podudaraju, ne smije nas iznenaditi što se ne javljaju uvijek u istim kolokacijama. Već smo naveli primjer kolokacije s pridjevom *inglese* (tal. *sale inglese*), dok u našem ekvivalentu ne nalazimo pridjev *engleski* (hrv. **engleska sol*).

3.2. Hrvatski ekvivalent talijanske riječi *discutere* internacionalizam je koji potječe od iste latinske riječi. Glagol *diskutirati* preuzeli smo iz njemačkoga, što nam otkriva sufiks *-irati* (< njem. *-ieren*): hrv. *diskutirati* < njem. *diskutieren* < lat. *discutere*). Osim navedene posuđenice, imamo vlastitu istoznačnicu *raspravljati*. Kako se domaća riječ često rabi, *diskutirati* je u hrvatskom rjeđi glagol nego *discutere* u talijanskom. No, navest ćemo i jednu kolokaciju u kojoj se u talijanskom pojavljuje glagol *discutere*, a u hrvatskom ne nalazimo ni *diskutirati* ni *raspravljati*: tal. *discutere la tesi di laurea* (ili *discutere una tesi*) ili *discutere la tesi di dottorato di ricerca* na hrvatski se prevodi kao *braniti diplomsku radnju* ili *braniti doktorsku radnju/disertaciju*. Nije prihvatljivo kazati **diskutirati/raspravljati radnju*. U njemačkom

je također glagol *verteidigen* 'braniti' (*seine Dissertation verteidigen*), kao i u engleskom *defend* 'id.' (*to defend one's doctoral thesis*).

3.3. Katkad nije lako razlikovati kolokacije i idiomatske izraze. No, u kolokacijama riječi u pravilu zadržavaju vlastito značenje. Kako leksičke jedinice posjeduju središnja i rubna značenja, teorija semantičkih prototipova nudi nam prihvatljiva rješenja (usp. IVIR/TANAY 24; IVIR₅ 184-185). Značenje pojedine riječi razjašnjuje se i situacijskim kontekstom: primjerice, *sale inglese* na hrvatski se može prevesti kao *engleska sol* ako se odnosi na sol kupljenu ili proizvedenu u Engleskoj, za razliku od soli francuske, njemačke ili talijanske proizvodnje.

3.4. U hrvatskom su internacionalizmi vrlo često istoznačnice domaćih riječi.⁹ U pojedinim kolokacijama možemo proizvoljno rabiti jedne ili druge. Primjerice, tal. *energia solare* – hrv. *solarna energija* ili *sunčana/sunčeva energija*. No, tal. *olio solare* (sin. *olio abbronzante*), nije **solarno ulje* ili **sunčano/sunčevo ulje*, nego *ulje za sunčanje*. Primjećujemo da u navedenoj kolokaciji pridjev *solare* nema isto značenje kao u *energia solare*. Kolokacija *energia solare* može se parafrazirati kao *energia che proviene dal sole*, a *olio solare* je *olio che protegge dai raggi solari*.

Dodajmo da izraz *sunčane naočale* ne možemo prevesti na talijanski kao **gli occhiali solari* (kao što je u hrvatskom netočno **sunčeve naočale* ili **solarne naočale*), nego *gli occhiali da sole*, s imeničkim atributom, što i u hrvatskom predstavlja drugu mogućnost: *naočele za sunce*.

3.5. Talijanski pridjev *essenziale* ima dva značenja za koja u hrvatskom možemo rabiti dva različita pridjeva: *esencijski* i *esencijalan* (sin. *suštinski*, *bitan*). Kolokaciji *oli essenziali* u hrvatskom odgovara *esencijska ulja*, s pridjevom izvedenim domaćim sufiksom od imenice *esencija*. No, pod utjecajem ponajviše engleskoga (engl. *essential oil*, tal. *olio essenziale*), i u hrvatskom susrećemo izraz *esencijalna ulja*. Ipak,

⁹ O čestoj sinonimiji koju u hrvatskom čine aloglotemi i idioglotemi u povijesnoj perspektivi v. TAFRA₁ 335.

češći je naziv *eterična ulja* (njem. *ätherische Öle*), kao i u talijanskom *oli eterei*.

3.6. U hrvatskom su prihvatljivi izrazi *solarna energija* i *sunčana* ili *sunčeva energija*, *esencijska ulja* ili *eterična ulja*, kao i u talijanskom *oli essenziali* i *oli eterei*. To nam pokazuje da navedeni izrazi nisu posve 'zamrznuti'. Naime, kolokacije se nalaze »in the fuzzy area half-way between free combinations and idioms« (FONTENELLE 191).¹⁰

3.7. Premda su u hrvatskom *interessantan* i *zanimljiv* istoznačnice, talijanski *stato interessante*¹¹ ('trudnoća') ne može se prevesti kao **interessantno stanje* ili **zanimljivo stanje*. Kazat ćemo *trudnoća* ili *drugo stanje*. Glagolska sintagma *essere in stato interessante*, kojoj je istoznačna *essere incinta*,¹² na hrvatski se prevodi kao *biti trudna*, *biti u drugom stanju*, *biti noseća*. Hrvatski eufemističan izraz *biti u drugom stanju* podudara se s njemačkim *in anderen Umständen sein* (usp. WAHRIG₃ 1293).

3.8. Talijanski pridjev *lirico* odgovara hrvatskom *lirski*, ali talijanska kolokacija *teatro lirico* (za razliku od *teatro di prosa*) ne može se prevesti kao **lirsko kazalište*, nego kao *opera* (usp. njem. *Oper*, SANSONI, I, 534). Vrlo često hrvatski slijedi leksička, kolokacijska i frazeološka rješenja njemačkoga jezika. U matematičkoj terminologiji talijanskom *calcolo combinatorio* ne odgovara hrvatski **kombinatorički račun*, nego *kombinatorika*, posuđenica iz njemačkoga (*Kombinatorik*).

3.9. Hrvatski pridjev *kemijski* na talijanski se prevodi kao *chimico*, ali *kemijsko čišćenje* (< njem. *chemische Reinigung*) na talijanskom jest *lavaggio a secco* ili *lavasecco* (tj. podudara se s engleskim *dry cleaning*). U navedenom njemačkom, a isto tako i u hrvatskom izrazu, pridjev

¹⁰ COWIE₁ (str. 6) primjećuje: »The contentious issue – given that we are on the borders of phraseology – is the degree to which a collocation can be varied and still remain 'restricted'«.

¹¹ U 19. stoljeću u talijanskom su ovaj izraz smatrali nepodnošljivim eufemizmom (»insopportabile eufemismo«, DELI, III, 610).

¹² ULLMANN₁ (str. 259) navodi iste francuske izraze: *être dans une situation intéressante*, *être enceinte*. Španjolski također *en estado interesante* (tal. ekvivalent *essere in stato interessante*, *gravida*; CARBONELL 666).

se vrlo često ispušta, te se u istom značenju rabi imenica, hrv. *čišćenje*, npr. *dati kaput na (kemijsko) čišćenje* (kao u njemačkome *Reinigung*, usp. *WÖRTERBUCH* 164).

3.10. Navest ćemo još jedan primjer leksičke elipse u njemačkom i hrvatskom. Autori njemačko-talijanskog rječnika lažnih parova Milan i Sünkel zapažaju da se njemačka riječ *Potenz* u značenju 'capacità di uomo di compiere l'atto sessuale e di procreare' ne prevodi na talijanski naprosto kao *potenza*, nego kao *potenza sessuale* (MILAN/SÜNKELE 244).¹³ U njemačkom, a isto tako i u hrvatskom, to je uobičajena riječ, dok je u talijanskom navedeni izraz tehnički termin *par excellence*, dok je *impotenza* svakodnevna riječ (usp. *ib.*). Kao u njemačkom, i u hrvatskom kažemo samo *potencija* (usp. ANIĆ/GOLDSTEIN 1021), umjesto *seksualna potencija*.

3.11. Uobičajena talijanska sintagma *antenna parabolica* otkriva nam kako se ispravan tehnički termin (tal. *antenna paraboloidica*) katkad u tekućoj uporabi zamjenjuje kraćim, neispravnim nazivom.¹⁴ Naime, rječnik *DISC* (str. 1798) navodi da se pridjev *parabolico* u telekomunikacijskoj terminologiji rabi neispravno, ali sve češće, umjesto *paraboloidico*.

Hvatski je naziv *satelitska antena*, što znači da se s talijanskoga ne može prevesti kao **paraboloidna* ili **parabolična antena*.

3.12. Premda hrvatski pridjev *simpatičan* odgovara talijanskom *simpatico*, izraz *inchiostrò simpatico* nije **simpatično crnilo/tinta*, nego *nevidljivo crnilo/tinta* (DEANOVIĆ/JERNEJ₂ 864) ili, ako želimo rabiti stručan naziv, *simpatetično crnilo/tinta* (ANIĆ/GOLDSTEIN 1158, HER 1186).¹⁵ U Klaićevu *Rječniku stranih riječi* čitamo objašnjenje da je simpatetična tinta »kemijska tinta« koja postaje vidljiva tek poslije izvjesnoga djelovanja (grijanje, kemikalije i dr.) na pismo koje je njome napisano (usp. KLAJČIĆ 1227).

¹³ Talijanski je sinonim *potenza virile* (*DISC* 1999).

¹⁴ Tal. *antenna parabolica* 'antenna a forma di paraboloide usata per la trasmissione e ricezione a grande distanza e via satellite' (*ZINGARELLI*, 118).

¹⁵ Talijanski se slaže s francuskim (*encre sympathique*), a hrvatski s njemačkim (*sympathetische Tinte*). Usp. SPALATIN 710.

4. Homonimija, polisemija i kolokacija

4.1. Nije uvijek lako odrediti ima li jedna riječ više značenja ili su posrijedi homonimi. Ilustrirat ćemo to jednim dijakronijskim primjerom. Hrvatska imenica *dom* potpuni je lažni par talijanske *duomo* 'katedrala'.¹⁶ Ova talijanska riječ nastavlja latinsku *domus* 'kuća, dom', ali je došlo do promjene značenja. Potječe od istog indoeuropskog etimona **dom-* kao naša riječ koja je zadržala značenje 'kuća' (tal. *casa*).

4.2. Francuska riječ *dôme*₂, kojoj je značenje 'kupola' (tal. *cupola*), grčkoga je podrijetla. Na talijanski se prevodi kao *cupola*, kao i na hrvatski, *kupola*. U francuskom se ova riječ (*dôme*₂) katkad brka s istozvučnim talijanizmom (*dôme*₁ 'katedrala'). Doista ih nije teško shvatiti kao jednu riječ u kojoj su značenja povezana metonimijskim odnosom jer katedrale su vrlo često građene s kupolama.

Sinkronijski gledano, slučajeve homonimije i polisemije teško je razlikovati posebice kad značenjske razlike homonima nisu previše izražene, te ih možemo shvatiti kao istu riječ s više značenja. Takvo tumačenje predstavlja poseban slučaj paretimologije. ULLMANN₁ (str. 202) primjećuje: »Il est parfois impossible de dire si, pour la majorité des sujets parlants telle paire de mots est homonymique ou polysémique«. Dakle, izvor polisemije katkad možemo naći i u paretimološkoj reinterpetaciji homonima (ULLMANN₂ 262).

4.3. Francuska riječ *dôme*₂ 'kupola' javlja se u kolokaciji *dôme de prise de vapeur*, kojom se označuje kupolasti poklopac parnoga kotla. I na engleskom je *dome* 'kupola', a odgovarajući je izraz *steam dome*. Premda se u talijanskom u značenju 'kupola' u pravilu rabi samo *cupola*, francuska je kolokacija prevedena kao *duomo di vapore*. Ovaj primjer pokazuje kako izvorno »pogrešan« prijevod (u ovom slučaju stručnoga naziva) može ući u *langue*.¹⁷

¹⁶ Francuska riječ *dôme* i njemačka *Dom*, istoga značenja, preuzete su iz talijanskoga. Usp. LJUBIČIĆ, 159.

¹⁷ U talijanskom se u ovome značenju može eliptički rabiti i sama imenica *duomo*. DISC (str. 808) bilježi galicizam *duomo* samo kao termin iz područja mehanike, 'elemento cilindrico posto sopra la caldaia da cui inizia la tubazione di prelevamento del vapore' i 'parte superiore dell'alambicco'.

4.3.1. Francuski je izraz jednako tako preveden i na njemački, ali u obliku složenice (*Dampfdom*), što je svojstveno njemačkome jeziku. Govoreći o imeničkim izrazima (*locuzioni sostantivali*) u talijanskom,¹⁸ SKYTTE (str. 79) primjećuje: »L'enorme bisogno di nuove espressioni, creato soprattutto dal progresso tecnico e scientifico, in italiano e nelle lingue romanze, viene risolto con la locuzione sostantivale, mentre p.es. nelle lingue germaniche, la soluzione normale è la composizione«. Premda je *Kuppel* uobičajena riječ za kupolu, u složenici *Dampfdom* prepoznajemo imenicu *Dom*₂,¹⁹ galicizam (kao i u talijanskom *duomo di vapore*), za razliku od talijanizma *Dom*₁, 'katedrala'.

Mutatis mutandis, isto možemo kazati i o hrvatskoj riječi *dom*, koju nalazimo u kolokaciji *parni dom*. Značenju 'kuća' dodano je novo značenje. Hrvatska je riječ u navedenoj restriktivnoj kolokaciji poistovjećena s francuskom, talijanskom i njemačkom.²⁰

5. Zaključak

5.1. Snažni međujezični kontakti djeluju u pravcu leksičke i frazeološke konvergencije. Djelomični lažni parovi mogu se semantičkim posudbama približiti ili čak postati pravi parovi. Naravno, ne zaboravljamo da je kalkiranje općenito vrlo često u frazeologiji, tj. i kad nisu u igri homofone riječi. Spomenuli smo primjer kalkiranja engleskoga izraza *natural gas* (tal. *gas naturale*), zbog

¹⁸ Imenički izrazi (tal. *locuzioni sostantivali*) spadaju u frazeološke jedinice sintagmatske strukture (tal. *unità fraseologiche a struttura sintagmatica*), a katkad ih je teško razlikovati od imenica koje se često pojavljuju s nekim pridjevom (npr. *salsa piccante* nije frazeološka jedinica jer je moguće kazati *salsa molto piccante*, te nije isto što i *scala mobile* jer ne može biti **scala molto mobile*), kao i od složenica (npr. moguće je pisati *buon senso* i *buonsenso*) (usp. SKYTTE 79).

¹⁹ U njemačkom i sama imenica *Dom* može značiti 'kupolast poklopac parnoga kotla/destilatora' (HNJ 355), kao i u talijanskom *duomo* (v. bilj. 17)

²⁰ DEANOVIĆ/JERNEJ, (str. 302) bilježi hrv. *parni dom*, *skupljač pare* kao ekvivalente talijanskoga *duomo di vapore*, *duomo della caldaia*. ŠULEK (I, 203) prevodi njem. *Dampfdom* izvedenicom *parnik*, a u rječniku ODN (slika 210, br. 12) nalazimo termin *parna kupola*.

čega se u hrvatskom sve više rabi *prirodni plin*, premda je u školskim udžbenicima još uvijek *zemni plin*.

5.2. Među primjerima potpunih leksičkih lažnih parova uočili smo posebno zanimljiv primjer talijanske riječi *duomo* (hrv. ekvivalent *katedrala*) i hrvatske *dom* (tal. ekvivalent *casa*), koje imaju posve različito značenje, ali konvergiraju u istom stručnom izrazu: tal. *duomo di vapore*, hrv. *parni dom*. Uzrok je tomu bila paretimološka reinterpetacija francuskoga predloška *dôme*. Paralelni primjeri koje smo naveli (1. fr. *dôme de vapeur*, 2. tal. *duomo di vapore*, njem. *Dampfdom*; 3. hrv. *parni dom*) zorno ilustriraju leksičko-kolokacijsku konvergenciju europskih jezika.

U svjetlu navedenih primjera, zaključujemo da kad proučavamo leksičko-frazeološke međujezične sličnosti i razlike, valja posvetiti pozornost preuzimanju u različite jezike istih kolokacija koje sadrže sličnozvučne riječi, vrlo često internacionalizme.

Hrvatsko-talijanski lažni parovi: standardni jezik i dijalekt

U različitim jezičnim varijetetima etimološki iste riječi međusobno se formalno i/ili semantički manje ili više razlikuju, te predstavljaju specifičan slučaj lažnih parova – unutar istoga jezika. U hrvatskim dijatopijskim varijetetima tome su čest uzrok različiti jezici iz kojih su riječi preuzete. U sjevernim, kontinentalnim regionalnim dijalektima u pravilu nalazimo talijanske odnosno romanske riječi koje su prodrle posredstvom njemačkoga jezika, dok su u južnim, primorskim regionalnim dijalektima najčešće posuđenice iz talijanskoga odnosno mletačkoga. Budući da govornici standardnoga jezika nerijetko poznaju i dijalektizme, kad govore talijanski, dolazi do pozitivnih ili negativnih interferencija. Ove posljednje pogoduju nastanku lažnih parova. U članku se obrađuju primjeri hrvatskih regionalizama koji su lažni parovi riječi standardnoga talijanskog jezika.

1. Uvod

1.1. Pod lažnim parovima tradicionalno se podrazumijevaju homofone ili gotovo homofone riječi dvaju jezika koje se semantički ne podudaraju. Nepodudarnost može biti potpuna (potpuni lažni parovi) ili djelomična (djelomični lažni parovi). Premda se taj naziv najprije odnosio na semantički sasvim različite parove riječi, Vinay

i Darbelnet zamjećuju da su znatno brojniji djelomični lažni parovi (*faux amis partiels*) (VINAY/DARBELNET 71).

Termin *faux amis* prvi su upotrijebili Kœessler i Derocquigny 1928. godine za etimološki iste riječi kojima u različitim jezicima značenja divergiraju.¹ No, znamo da gledamo li sinkronijski, za funkcioniranje jezika porijeklo riječi nije važno, jer lažni par mogu činiti i riječi sasvim različite etimologije.² Osim riječi dvaju jezika koje su gotovo jednakog izraza, ali nam predstavljaju teškoću jer im je značenje različito, lažni parovi u širem smislu obuhvaćaju i riječi koje nas ne zbunjuju zbog nepodudarnoga značenja, nego zbog nepredvidljivih, premda malih, formalnih razlika. Katkad je posrijedi mala nepodudarnost leksema, ili se riječi s izvjesnom teškoćom prenose u strani jezik zato što su im tvorbeni morfemi različiti. Razlika se može ticati i sadržaja gramatičkoga morfema (primjerice, drugi gram. rod ili broj).³ Postoji opasnost ne samo da u stranom jeziku skujemo fonomorfoški ponešto iskrivljenu riječ, nego da polazeći od riječi materinskoga jezika u stranom jeziku stvorimo sasvim izmišljenu riječ.⁴ Najčešće je to slučaj s europeizmima,⁵ koje u našem slučaju naprosto talijaniziramo.

Budući da su interferencije moguće na razini izraza i sadržaja, lažni parovi su zamke kad se služimo stranim jezikom, bilo da im je varljiv oblik ili značenje.

1.2. I formalno gotovo identične riječi koje su *pravi parovi*, jer imaju u oba jezika isto značenje, počesto imaju različit kolokacijski

¹ Maxime Kœessler / Jules Derocquigny, *Les Faux Amis ou les trahisons du vocabulaire anglais. Conseils aux traducteurs*, Paris: Vuibert, 1928. Za etimološke lažne parove ŠPALATIN rabi prikladan naziv *neprave srodnice* (prema engleskom *deceptive cognates*).

² Negativne interferencije napose su moguće »wenn diese oft rein zufällig gleichklingenden Wörter in demselben Bedeutungsfeld aufeinandertreffen« (WANDRUSZKA 54).

³ Takve parove (slične riječi, kao i one koje predstavljaju morfološke poteškoće) MULJAČIĆ₆ (str. 249) naziva *quasi-amici*.

⁴ U tome razabiremo »an instance of the student's generative creativity« (IVIR₁ 156), a ta kreativnost dovodi do stvaranja *izmišljenih parova* (IVIR₃ 117; engl. *learner-invented pairs*, IVIR₂ 123). U svojoj klasifikaciji navodnih romanizama odnosno pseudoromanizama u hrvatskom, Muljačić najprije navodi slučaj kad »nulla di simile esiste nelle lingue romanze« (MULJAČIĆ₂ 45; MULJAČIĆ₃ 299).

⁵ IVIR₁ (str. 157) govori o riječima iz europskih jezika kojih nema u engleskom. Za definiciju europeizama usp. MULJAČIĆ₄ 281.

potencijal, ili pokazuju različitu čestoću ili razinu uporabe (IVIR₁ 152-154). Obradujući francusko-engleske lažne parove, Vinay i Darbelnet naglašavali su različitu stilsku vrijednost, koja obuhvaća afektivnu vrijednost i jezične razine (VINAY/DARBELNET § 55).⁶

Različite jezične uporabne razine dovode nas do raznih jezičnih varijeteta – dijatopijskih, dijastratijskih, dijafazijskih i dijamezijskih.⁷ Spomenutim varijetetima, koje suvremena lingvistika proučava u sinkronijskom presjeku, valja dodati i dijakronijske. Neka riječ iz varijeteta jednoga jezika može biti pravi ili lažni par riječi iz istog ili različitog varijeteta drugoga jezika. Dakako, ne smijemo zaboraviti da se varijeteti i preklapaju (usp. BERRETTA 96-97).

1.3. Ograničimo li pozornost na jedan jezik i njegovu geografsku diferenciranost – dijatopiju, uočiti ćemo kako su spomenuti leksički odnosi »lažnog« i »pravog prijateljstva« mogući između različitih jezičnih dijatopijskih varijeteta, odnosno između standardnog jezika i njegovih nestandardnih dijatopijskih varijeteta, koje nazivamo dijalektima, regionalnim ili lokalnim.

1.3.1. Primjerice, poznato je da veliko mnoštvo talasozoonima u različitim hrvatskim priobalnim govorima ne označava iste pripadnike jadranske faune.⁸ Kad je riječ o nazivu koji u nekom lokalitetu ima više značenja (polisemija), u drugom se lokalitetu često sva značenja neće potpuno podudarati.

Dijalektizmu *dinja* s hrvatskoga juga u standardnom jeziku odgovara *lubenica*, dok *dinja* ima drugo značenje.⁹ Regionalno *jagoda*

⁶ Podsjetimo da to vrijedi i za sinonimne alotrope u romanskim jezicima. ULLMANN₁ (str. 191) govori o nastanku »dvostruke klavijature« francuskih sinonima (autohtone franc. riječi i latinizmi). Usp. i ULLMANN₂ 235-236.

⁷ Za navedene termine s prefiksom *dia-*, koji se koriste za označavanje varijeteta, usp. BERRUTO₂ 8-12.

⁸ Usp. VINJA₁ (*passim*, posebice kazalo u knj. II, 411-470). Primjerice, hrvatski zoonim *pauk* javlja se kao ekvivalent pet različitih znanstvenih naziva (VINJA₁ II, 446).

⁹ Svi primjeri dalmatinskih regionalizama koje navodimo, ako nije drugačije naznačeno, potvrđeni su u Omišu. Umjesto opozicije *lubenica* vs *dinja* iz standardnoga jezika, tamo postoji *dinja* vs *mlun*. Drugdje *melun* (usp. SKOK II, 404; ven. *melon*, BOERIO 409), *pipun* (od gr. participa *πέπων*, dalmatoromanski leksički ostatak, SKOK II, 660; usp. tal. *popone*), *cata* (SKOK I, 253; ANIĆ₂ 78; ven. *zata*, ROSAMANI 1246).

'kupina' lažni je par iste riječi u standardnom jeziku,¹⁰ upravo kao i pridjev *grub*, koji znači 'ružan'.

U istom dijatopijskom varijetetu glagol *čuti* ne odnosi se samo na zvuk, nego i na miris, prilog *polako* ne znači samo 'sporo', nego i 'tiho'.¹¹ Možemo navesti još nekoliko primjera djelomičnih lažnih parova. *Smišan* nije samo *smiješan* ('koji izaziva smijeh'), nego ima i značenje koje u standardnom jeziku izražavamo pridjevima *zgodan*, *dražestan*. Glagol *razbit* znači i 'poderati (npr. čarapu)', a *ubit se* ima i značenje 'udariti se, ozlijediti se'.¹² Standardnojezično *luk* može se odnositi na crveni ili bijeli luk. Najčešće označava crveni luk, dok u dijalektu znači 'bijeli luk, češnjak', u opreci prema *kapula* (ANIĆ₂ 341).¹³

Možemo navesti i poneki primjer riječi koje nisu lažni parovi u pogledu značenja, nego pokazuju određene formalne nepodudarnosti. Malu razliku u leksemu uočavamo između dijalekatskog talijanizma *špinjača*¹⁴ i standardnojezičnoga germanizma *špinat*. U gramatičkom rodu razlikuju se regionalizmi *minut*, *sekund*, *salam*, *bicikla*, *benzina*, u odnosu na imenice iz standardnoga jezika *minuta*, *sekunda*, *salama*, *bicikl*, *benzin*. Po početnom suglasniku i po naglasku razlikuju se dijalektizmi *škândal* (štok. dij. uz more) i *škandâl* (kajk. dij., npr. u Zagrebu) od varijante *škândâl* iz standardnoga hrvatskog.

1.3.2. Kao primjer semantičkoga lažnoga para između talijanskih dijatopijskih varijeteta može nam poslužiti riječ *cocomero*. U centralnoj Italiji i u standardnom talijanskom jeziku značenje joj je 'lubenica'. Kao regionalizam, u sjevernoj Italiji ista riječ znači 'krastavac', a za lubenicu se koristi naziv *anguria* (usp. *DISC* 502). Na jugu je lubenica

¹⁰ Kroatizam *iàgoda* nalazimo u spomenutom značenju u Miottovu rječniku dalmatinskog mletačkog (MIOTTO₂ 94; usp. LJUBIČIĆ₂ § 1.1.5.).

¹¹ Riječ je o semantičkim kalkovima prema talijanskom *sentire* ('osjećati; čuti'), odnosno prema *piano* ('polako; tiho'). Usp. tal. *Parla piano!* ('Tiho govori!') = hrv. dij. *Polako govori!* ('id.').

¹² Npr. *Pala san. – Jesi li se puno ubila?* (Omiš). U splitskom govoru *ubit se* 'jako se udariti u nešto; izmoriti se, izmučiti se radeći kakav posao' (PETRIĆ 375).

¹³ *Kapula* je dalmatoromanski relikv (SKOK II, 44). Usp. tal. *cipolla* (< kasnolat. *cepullam*, *DISC* 481).

¹⁴ U kaštelanskom *špinjača* (BALDIĆ-ĐUGUM 371), kao i u omiškom. Za različite likove ovoga talijanizma (< tal. *spinaci* m. pl.; ven. *spinaze*, *spinase* f. pl., ROSAMANI 1073) usp. LJUBIČIĆ₁₃ § 4.1. Alotrop *spanać* jest turcizam (SKALJIĆ 570, NOSIĆ 580), balkanska riječ grčkoga (a ova perzijskoga) podrijetla (Skok III, 308).

melone ili *mellone* (DARDANO/TRIFONE 498), dok drugdje ista riječ označava dinju.

Također na jugu Italije *stagione* znači 'ljetno', a ne 'godišnje doba' kao u standardnom jeziku (*id.*, 500). U Rimu *auto* nije 'automobil', nego 'autobus', a u gradu Lecce u pokrajini Apuliji *porchetta* nije 'pečeni odojak' kao drugdje, nego se ta riječ rabi umjesto *mortadella* (SIMONE 185).

Kao regionalizam u Pijemontu *lea* (< fr. *allée*) znači 'aleja' (tal. *allea*), a u Venetu nalazimo njezin geohomonim *lea* 'blato', koji je različitoga podrijetla, u etimološkoj vezi s lat. *laeta(men)* (TELMON 137).¹⁵

Osim što ima značenje isto kao *balcone* u standardnom talijanskom jeziku ('balkon'), mletački *balcon* geosinonim je standardnotalijanskoga *finestra* 'prozor' (BOERIO 58, TELMON 133; v. u nastavku § 2.3.). Na jugu Italije *lavoro* označava bilo 'rad, posao' (stand. tal. *lavoro*), bilo 'napor, trud' (stand. tal. *fatica*). Toskanski *sciocco* djelomičan je lažni par iste riječi iz standardnoga jezika, jer znači 'glup' i 'neslan, bljutav, bez okusa'. Naime, u standardnome talijanskom samo se prvo značenje može izraziti pridjevom *sciocco*, dok se za drugo rabi *insipido* (usp. DARDANO/TRIFONE 500). Riječi iz standardnoga jezika koje su ušle u dijalekt, da bi im se potom promijenilo značenje, nazivaju se semantičkim regionalizmima: npr. na Siciliji *esperto* znači 'lukav', tal. *scaltro* (*ib.*).

Brojni su primjeri različitoga gramatičkog roda semantički i formalno inače identičnih ili gotovo identičnih imenica koje pripadaju različitim talijanskim dijatopijskim varijetetima: *ombrello* – *ombrella*; *scatolo* – *scatola*; *caldaio* – *caldaia* (TELMON 117). Standardnom talijanskom *latte* m. ('mlijeko') u venecijanskom odgovara *late* f. (BOERIO 362).

¹⁵ Polazeći od naziva *geosinonim* ('geografski sinonim'), Telmon naziva *geohomonimima* riječi koje, »simili dal punto di vista della forma, posseggono significati diversi in diverse aree geografiche« (TELMON 117). Mogu biti iste ili različite etimologije.

2. »Lažno prijateljstvo« hrvatskih dijalektizama s talijanskim riječima

2.1. Činjenica je da najčešće osim standardnoga jezika govorimo ili u stanovitoj mjeri poznajemo još neki dijatopijski varijetet (bilo da je riječ o lokalnom ili regionalnom dijalektu). Kad govorimo strani jezik, katkad nam to znanje može pomoći, a katkad i odmoći. Ograničavajući se na leksičku razinu, ovdje ćemo se usmjeriti na vrste interferencija (pozitivnih ili negativnih), uvjetovanih ispravnim ili neispravnim sparivanjem hrvatskih dijalektizama s homofonim ili gotovo homofonim talijanskim riječima. Hrvatski *kukumar* 'krastavac' (ANIĆ₂ 389; ANIĆ/GOLDSTEIN 746) lažni je par standardnotalijanskoga *cocomero* 'lubenica', jer se značenjski slaže s bliskoizvučnim talijanskim regionalizmom.¹⁶

2.2. Poznato je da standardni hrvatski sadrži velik broj riječi talijanskog odnosno romanskoga podrijetla i općenito europeizama koji su preuzeti posredstvom njemačkoga jezika, što često odlučuje o njihovu značenju i obliku (JERNEJ₁ 61; MULJAČIĆ₂ 42-43; FRANOLIĆ₁ *passim*).¹⁷ Na taj način nastaju brojni hrvatsko-talijanski lažni parovi (usp. pogl. *O ulozi njemačkoga...*). Takvim hrvatskim germanizmima u južnim dijalektima vrlo često odgovaraju riječi preuzete izravno iz talijanskoga, te su one najčešće pravi parovi talijanskih riječi.

Iz primjera kojima smo ilustrirali manje formalne razlike riječi koje pripadaju različitim hrvatskim dijatopijskim varijetetima, mogli smo zaključiti da su mahom uvjetovane jezikom davateljem. Spomenuti dijalektizmi *minut*, *sekund* i *salam* muškoga su roda kao i talijanski predlošci *minuto* m., *secondo* m., *salame* m., za razliku od riječi iz

¹⁶ U rječniku tršćanskoga dijalekta DORIA (str. 190) navodi više varijanata naziva: *cucùmero*, *cucùmaro*, *cugùmero*, *cogùmaro*, *cagùmero*, *cogùmero* itd. Etimologija ven. *cucùmaro*, *cocùmaro*, *cocòmaro*: »dal tar. lat. *cucumer*-, *-eris*, lat. class. *cucumis*-, *-eris*« (BASSO/DURANTE 67, 77). SKOK (II, 228): lat. *cucumis*, gen. *-eris* > tal. *cocòmero* > mlet. *cucumaro*, mediteranskoga podrijetla. Kako se u hrv. *kùkumar* javlja već u 15. st., GAČIĆ₃ (str. 129) pretpostavlja da je to starija mletačka posuđenica. Usp. i GAČIĆ₄ 219.

¹⁷ O zabludi pobornika tzv. *etymologia remota* u proučavanju posuđenica usp. posebice MULJAČIĆ₈ 269.

standardnoga jezika koje su po načelu bliske etimologije germanizmi (< njem. *Minute* f., *Sekunde* f., *die Salami* f.¹⁸). *Benzina*, *bicikleta* ili *bicikla* ženskoga su roda kao talijanski *benzina* i *bicicletta*.

2.3. Velik broj hrvatskih talijanizama zapravo potječe iz Venecije ili Trsta.¹⁹ Ako je riječ ista kao u standardnom talijanskom – što je srećom najčešće slučaj – to nam pomaže kad govorimo talijanski (npr. hrv. dij. *špija* 'uhoda, špijun' – tal. i ven. *spia*; hrv. dij. *papagalo* 'papiga, papagaj' – tal. *pappagallo*, ven. i tršč. *papagal*).²⁰

No, ako je riječ različita, interferencija je negativna. Hrvati koji u svom jezičnom sustavu imaju riječ *škafet* lako će je talijanizirati u **scafetto* i pogriješiti, jer to je mletacizam (< ven. *scafeto*), dok je pravi termin u standardnom talijanskom *cassetto*.²¹ Našemu venecijanizmu *intimela* 'jastučnica' (ANIC₂, 274) odgovara tal. *federa*.²²

Situacija je posebno opasna ako u standardnom talijanskom postoji homofona riječ drugačijega značenja. U tome će slučaju i hrvatski dijalektizam biti lažni par riječi iz standardnog talijanskoga. U mletačkom dijalektu *bevanda* je razvodnjeno vino, a u standardnom talijanskom piće (sinonim *bibita*).²³ Polazeći od hrvatskoga *salata*, skloni smo u talijanskom upotrijebiti homofonu riječ, koja ima

¹⁸ Bezvučni inicijalni konsonant germanizma *salama* pokazuje da je riječ preuzeta iz austrijskoga (MULJAČIĆ₁₀ 158-159, bilj. 11). Usp. i SCHNEEWEIS 183-184.

¹⁹ Sredinom 19. stoljeća Trst postaje centar iradijacije dijalekta *veneto coloniale* (ZAMBONI 517, 522; URSINI 544). Kad proučavamo hrvatske talijanizme, ne smijemo zanemariti niti ulogu južnih talijanskih dijalekata, te abruceških i moliških (MULJAČIĆ₁₁ 257-258, 281-283). Usp. i SCHNEEWEIS 183-184.

²⁰ Dijalektizam *papagalo* postoji u hrvatskom uz sinonimne alotrope *papagaj* (< njem. *Papagei*) i *papiga*. Ova je posljednja riječ najbliža arapskom obliku *babaghā* (SKOK II, 602).

²¹ Premda je primjerice *kašeta* 'sandučić, sanduk' (ANIC₄ 558; ven. *caseta*) na talijanskom doista *cassetta*.

²² Talijanski rječnik *DISC* (str. 1297) bilježi samo dijalektizam *intima* 'federa, protezione del guanciaie, del materasso'. BOERIO (str. 57) u talijansko-mletačkom kazalu (*Indice italiano-veneto*) navodi da talijanskom *guscio de'materassi* odgovara ven. *intima*; isto i ROSAMANI 508. U Dalmaciji posuđenica *intima*, istoga značenja ('navlaka'), lažni je par homografa *intima* iz standardnoga jezika (ANIC₂, 274).

²³ SKOK I, 142; BOERIO 77; ROSAMANI 88; DORIA 69; MIOTTO₂, 24. Na lažni par između talijanskoga i mletačkoga upozorava ROSAMANI (*l. c.*): »it. lett. bevanda è quel che è fatto per esser bevuto, sia per levarsi la sete, sia per medicina«. Usp. pogl. *O semantičkoj specijalizaciji posuđenica*, § 2.6.1.1.

drugačije značenje (*dare una salata* 'posoliti'). Naša je riječ *salata* venecijanizam (odatle i ženski rod, za razliku od njem. *Salat* m.), a u talijanskom joj odgovara *insalata* (SKOK III, 194; SPALATIN 700).

U venecijanskom rječniku zabilježeno je da *balcon* znači 'balcon' i 'finestra' (BOERIO 58; v. ovdje § 1.3.2.). Pinguentini navodi da tršč. *balcon* znači samo 'prozor': (»come nel veneziano, soltanto nell'accezione di finestra«, PINGUENTINI₂ 44). Zbog toga u pojedinim našim primorskim govorima ova mletačka posuđenica lažni je par standardnoga hrvatskog *balkon*: primjerice, u ninskom govoru *bălkûn* 'prozor' (MAŠTROVIĆ 425), kao i u Zatonu pokraj Zadra. U rivanjskom je govoru *balkûn* istoznačan imenici *funèstra* (RADULIĆ 46, 96).

Dok u talijanskom *taccuino* znači 'notes', u mletačkom *tacuino* znači 'novčanik' (MIOTTO₂ 206; KOSOVITZ 460; DORIA 715). ROSAMANI (str. 1132) bilježi *tacuin* 'borsellino, portamonete' i upozorava na talijansko-mletački lažni par: »L'it. taccuino è il dial. nòtes«. ²⁴ U hrvatskim primorskim govorima posuđenica *taku(j)in* uobičajena je riječ za novčanik te se, kao i njezin mletački predložak, značenjem razlikuje od standardnoga talijanskog *taccuino*. ²⁵

2.4. Posuđenica u pravilu ima manji broj značenja od izvorne riječi, dapače, najčešće se preuzima samo u jednom značenju. Odatle proizlazi da su posuđenice u jeziku primatelju zapravo najčešće djelomični lažni parovi predložaka u jeziku davatelju. Primjerice, imenica *vestito* na talijanskom znači 'odijelo, haljina, odjeća', dok se naš dijalekatski talijanizam *vèštīt* (Omiš) odnosi samo na muško odijelo (usp. GAČIĆ₃ 153). *Măkinja* je šivaći stroj, tal. *macchina da cucire* (*id.*, 132; usp. i pogl. *O semantičkoj specijalizaciji posuđenica*, § 2.4.1. i bilj 43).

²⁴ BASSO/DURANTE (str. 291) navodi mletačke likove *tacoin*, *tacuin* 'portamonete; taccuino'.

²⁵ Ovaj mletacizam nalazimo duž čitave obale: u labinskom cakavskom *takujin* (MILEVOJ 280); u omišaljskom, grobničkom, u govorima Brača, u korčulanskom, splitskom i viškom *takujin* (MAHULJA 333; LUKEŽIĆ/ZUBČIĆ 653; ŠIMUNOVIĆ 953; KALOGJERA ET AL. 363; MATOKOVIĆ 957; ROKI 529), u neretvanskom *takù(j)in* (MATAGA 167); u trogirskom, dubrovačkom i imotsko-bekijskom *takujin* (GEIĆ/SLADE ŠILOVIĆ 270; BOJANIĆ/TRIVUNAC 385; ŠAMIJA 369); u rivanjskom, zlarinskom i u jugoistočnoj Boki kotorskoj *takuin* (Radulić 305; BJAŽIĆ/DEAN 192; LIPOVAC-RADULOVIĆ 348), a za sjeverozapadnu Boku zabilježen je lik *takulîn*, s epentezom *l* (MUSIĆ 227). U talijanskom je arabizam *taccuino* (< ar. *taqwim* 'ispravan red') zabilježen u 14. st. u značenju 'kalendar', a u značenju 'notes' u 19. stoljeću (*DISC* 2698). Usp. LJUBIČIĆ₁₃ § 3.1.

Ako posuđenica promijeni značenje, semantički se udaljuje od svoga predloška, te može postati i njegov potpuni lažni par. Naravno, do semantičke divergencije dolazi i kad riječ u jeziku davatelju promijeni značenje (usp. tal. *firma*, § 2.6.2.). Talijanski *vaso* prevodi se na hrvatski riječima *posuda*, *sud*, *vaza*, *lonac* (za cvijeće), *staklenka*, a dijalektizam *važ* suzio je značenje na 'limenka'.²⁶ Za grašak u limenci, *biži u važu*, na talijanskom kažemo *piselli in scatola* (valja biti na oprezu jer *vaso di cetrioli* nije *važ*, tj. *limenka*, nego *staklenka krastavaca*).

Talijanski *facchino* (ven. *fachin*) znači 'nosač',²⁷ kao i naš regionalizam (usp. GAČIĆ, 117). No, u hrvatskom je ta posuđenica dobila značenje 'onaj koji radi sitne nepodopštine; deran, mangup', te je registrirana kao riječ standardnoga jezika (ANIĆ/GOLDSTEIN 405). Ovo naše novo značenje, ne »prezirno«, nego »od dragosti« (SPALATIN 367) na talijanskom se izražava riječima *monello*, *birichino*.

2.4.1. Za razliku od talijanskoga *baffi* 'brkovi', naš regionalizam *bafe* ženskoga je roda i znači 'zalisci' (usp. SPALATIN 504; VINJA₂ I, 32). To značenje riječi *bafi* (m. pl.) zabilježeno je kao treće u venecijanskom rječniku iz 19. st.²⁸ U tršćanski rječnik iz istoga razdoblja uvršteno je kao jedino,²⁹ a sto godina kasnije DORIA (str. 47) bilježi samo 'brkovi', kao i ROSAMANI (str. 54). U Rosamanija (*ib.*) nalazimo u značenju 'zalisci' (tal. *basette* f. pl.) umanjenicu u pluralu, *bafeti* m. pl.; također i

²⁶ U govoru Omiša. Ovo suženje značenja zabilježeno je i u brojnim drugim primorskim govorima: *vâž* 'limenka' u splitskom (MAGNER/JUTRONIĆ 190), u govoru mjesta Poveljane na Pagu (TIČIĆ 394), u saljskom (PIASEVOLI 401) i u Šepurini na otoku Prviću (VLAHOV 207), u neretvanskom 'priručna limena posuda' (MATAGA 177); u bračkim čakavskim govorima *vôž* (ŠIMUNOVIĆ 1030); u Kukljici na Ugljanu i u rivanjskom *vâž* (MARIČIĆ 330; RADULIĆ 327), u zlarinskom *vâž* (BJAŽIĆ/DEAN 200). Nasuprot tomu, u čakavskom govoru Rukavca *vâž* znači 'posuda', kao u talijanskom (MOHOROVIČIĆ-MARIČIN 311); također u korčulanskom 'limena, staklena ili zemljana posuda raznih veličina i oblika' (KALOGJERA ET AL. 387); u crikveničkom 'čup, staklenka, pokal' (IVANČIĆ-DUSPER 256); u grobničkom 'staklena ili keramička posuda, vaza' (LUKEŽIĆ/ZUBČIĆ 685); u govoru Novog Vinodolskog 'vaza; lonac za cvijeće' (SOKOLIĆ-KOZARIĆ 340); u senjskom *vâž* 'staklenka, vaza' (MOGUŠ 163). U standardnom jeziku *vaza* jest germanizam. Njemački *Vase* f. posuđenica je iz francuskoga i ima suženo značenje u odnosu na francuski predložak *vase* m. (usp. WAHRIG₄ 624).

²⁷ Drugo je značenje talijanske riječi 'prostak, seljačina', npr. *espressione, maniere da facchino* (DISC 913),

²⁸ »*Baffi; Mustacchi; Basetta*, Quella parte della barba ch'è sopra il labbro« (BOERIO 55).

²⁹ »*Favoriti, fedine, pizzi*« (KOSOVITZ 42).

izvedenicu *bafada* 'basettone, basette', ali uz dodatno tumačenje: »Più specialmente quando i baffi s'uniscono al di sotto della bocca coi peli delle gote, prolungandosi verso il mento«.

2.5. Premda je u višestoljetnim vezama s mletačkim hrvatski bio u pravilu jezik primatelj, možemo navesti i pokoji slučaj kroatizama u mletačkom koji su doživjeli semantičku promjenu, pa su postali lažni parovi izvornim hrvatskim riječima:³⁰ posuđenica *plucia* (f. sg.) označava pluća zaklanih životinja, životinjsku iznutricu općenito i obješene dojke (usp. LJUBIČIĆ, §§ 2.2., 7.0., 7.1.), *capiza* je 'berretto rosso scarlatto, orlato di nero, dei contadini' (MIOTTO₂ 44). Kako su Hrvatice često bile dadilje, glagol *zubar* odnosi se na čuvanje djece (ROSAMANI 1274). Kroatizam *sdila* (za razliku od *sdela* 'scodella', tj. zdjela) u lokalnom dijalektu ima vrlo suženo značenje: 'catino di legno (58 cm. di diam.) per versarvi il cibo (a Orbànici nell'Istria centrale)' (ROSAMANI 992).

No, budući da učimo ili prevodimo najčešće na standardni talijanski jezik, posebno su nam važni odnosi lažnih parova između hrvatskih dijalektizama i riječi standardnoga talijanskog jezika.³¹

2.6. Poznato je da posuđenice istog etimona mogu u hrvatske dijatopijske varijetete ući različitim putovima.³² Naveli smo nekoliko primjera gdje su jezici davatelji njemački i talijanski ili mletački, a hrvatski se talijanizam oblikom i značenjem savršeno slagao sa standardnom talijanskom riječi.³³

³⁰ Jedan od slavizama koji su ušli u standardni talijanski jezik jest *dolina*, u specijaliziranom značenju 'krška jama'. Slov. i hrv. riječ *dolina* mogla je u talijanski ući izravno ili preko njemačkoga (usp. njem. *Doline*, WAHRIG₃ 359; DUDEN₃ 354).

³¹ Ovdje ne spominjemo ni posuđenice iz drugih jezika (njemačkog, engleskog), što ih nalazimo u talijanskim dijalektima, a koje postoje i u hrvatskom, bilo u standardnom jeziku bilo kao dijalektizmi.

³² Za ilustraciju različitih kanala kojima u hrvatski prodiru posuđenice (potencijalni europeizmi), MULJAČIĆ₄ (str. 283) navodi dijalekatske sinonime glagola *štedjeti*: *šparenjati*, iz venecijanskoga, i *šparati*, najvjerojatnije iz njemačkoga. Dodajmo da je *šparati* (kao i njem. *sparen*) potpuni lažni par talijanskoga *sparare* 'pucati' (naravno, različite etimologije).

³³ Mnoge hrvatske riječi preuzete su i iz drugih jezika, primjerice mađarskoga ili turskoga. Nije rijedak slučaj da ima više (geo)sinonimnih alotropa (spomenuli smo *papiga* – *papagaj* – *papagalo*; *špinat* – *špinjača* – *spanać*). Kao što zapaža SPALATIN (str. 293), »hrvatski pokrajinski nazivi pomažu nam prijeći na strane jezike« (u vezi s nazivom *baršun*, sin. *samt*, *velur*, *velut*, *pliš*, *kadifa*).

2.6.1. U slučaju talijanske imenice *credenza* 'kuhinjski ormar za posuđe i kuhinjski pribor' i sjeverni i južni hrvatski dijalektizam semantički se poklapaju: germanizam *kredenc* m. (< njem. *Kredenz* f. < tal. *credenza* f.) i talijanizam *kredenca*. Ovaj je drugi i potpuni formalni parnjak talijanske riječi: kao i talijanski predložak, završava na *-a* i ženskoga je roda.

Građevinskom terminu *sokl* (ANIĆ/GOLDSTEIN 1176),³⁴ preuzetom iz njemačkoga (< njem. *Sockel* < fr. *socle* < tal. *zoccolo*, DUDEN₂ 680) u dijalektu odgovara talijanizam *cokul* (Omiš). Germanizmu *špahtl(a)* (< njem. *Spachtel* < tal. *spatola*, WAHRIG₃ 1172) također odgovara talijanizam ili mletacizam *špatula*.

Dok se u standardnom jeziku zarazna bolest skarlatina najčešće naziva *šarlah* (< njem. *Scharlach*), u Dalmaciji se rabi talijanizam (mletacizam) *škarlatina* (GAČIĆ₃ 147; tal. *scarlattina*, ven. *scarlatina*, BOERIO 619).³⁵

2.6.2. Sjećam se kako je neki naš kontinentalac u jadranskom priobalju čuo riječ *vešta* 'haljina', pa je pomislio da je to ista riječ kao *vesta* 'džemper'. Premda obje riječi potječu od latinskoga *vestire* 'odijevati', različitoga su značenja. *Vešta* je talijanizam odnosno mletacizam (ven. *vesta*, BOERIO 790; MIOTTO₂ 218) koji semantički odgovara talijanskom *veste*, a germanizam *vesta* u kontinentalnom dijelu Hrvatske i u standardnom jeziku njegov je lažni par.³⁶

Iako je hrvatski germanizam *firma* 'poduzeće, tvrtka' talijanskoga porijekla,³⁷ danas ima potpuno različito značenje od talijanske riječi

³⁴ KLAIĆ (str. 232) bilježi varijante *sokl*, *cokl* i *cokla*; SCHNEEWEIS (str. 4) *sokla* i *cokla*. U durdevečkoj Podravini *coklin* 'podnožje kuće, zida' (PIŠKOREC 204).

³⁵ ŠKALJIĆ (str. 568) bilježi turcizam *skerlet*, *skrlet*. Postoje i varijante *škrlet*, *skrletina* (KLAIĆ 1241, 1297).

³⁶ Njemački *Weste* prilagođeni je francuski talijanizam (< fr. *veste* < tal. *veste*, DUDEN₂ 811). U najčešćoj uporabi ima značenje 'prsluk', različito od hrvatskoga ('džemper'). WAHRIG₃ (str. 1393) čak uopće ne navodi ovo drugo značenje, a i u njemačko-francuskom rječniku njem. *Weste* prevedeno je na francuski samo kao *gilet* (GWF 553). Značenje 'džemper' zabilježeno je kao drugo u njemačko-talijanskom rječniku ('leichte Strickjacke', tal. *cardigan* - GIACOMA/KOLB 1175). I u našem HNJ (str. 1968) za drugo se značenje navodi ekvivalent hrv. *vesta*, a CAIAZZA (str. 236) ga prevodi talijanskim *giacca di lana*, *giacca di maglia*, *golf*.

³⁷ Usp. JERNEJ 62. Kao i njem. *Firma* (MILAN/SÜNKEL 66), hrv. *firma* prevodimo na tal. kao *ditta*, *azienda*, *ente*, *impresa*, *società*. Usp. i *O ulozu njemačkoga...*, § 5.4.

firma 'potpis'. Na sjeveru Hrvatske *firma* znači i 'krizma' (kao njem. *Firmung*; usp. DEANOVIĆ/JERNEJ₁ 187; SKOK I, 512), a talijanski joj je ekvivalent *cresima*.

2.7. Njemački i talijanski preuzeli su i prilagodili starofrancusku riječ *estoffe* (DUDEN₂ 715; DISC 2640). Doista, naš regionalni germanizam *štof* (< njem. *Stoff*) ispravno nas dovodi do talijanske riječi *stoffa*, koja ima isto osnovno značenje 'tkanina'.

2.8. Podsjetimo na kraju da talijanski sadržava više slojeva germanizama (starogermanski, gotski, langobardski, franački, njemački). U hrvatskom možemo naići na riječ istoga podrijetla. Nije čest slučaj riječi kao što je *stanga* (< germ. **stanga*), kojoj je pravi par naš regionalizam *štanga* (< njem. *Stange*). Hrvatski regionalni germanizam *falta*, *falda* 'nabor' (< njem. *Falte*; usp. SKOK I, 503) nema isto značenje kao talijanska homofona riječ. Talijanski *falda* (< got. **falda* 'nabor na odjeći') znači 'sloj, pruga, trak', a prijevodna se opasnost krije u kolokacijama poput *falda del vestito* (DISC 917; hrv. *skut*, DEANOVIĆ/JERNEJ₂ 335).

Regionalizam *taška* 'torba' (< njem. *Tasche*) lažni je par tal. riječi *tasca* 'džep', premda su vjerojatno iste etimologije (iz franačkoga, MIGLIORINI/DURO 569).³⁸

3. Zaključak

Germska i romanska leksička komponenta zastupljenije su u našim dijalektima nego u standardnom hrvatskom. Uzrokuju brojne lažne parove u odnosu na talijanski jezik. Budući da se status riječi može promijeniti, pojedini dijalektizmi uspijevaju ući u standardni jezik. Primjerice, mletacizam *bevanda*, lažni par homofone talijanske riječi koja znači 'piće', ušao je u standardni jezik. Danas se više na čuje

³⁸ DISC (str. 2714) bilježi da je etimologija neizvjesna, možda od franačkoga *taska*.

marak,³⁹ koji je formalno savršeno odgovarao talijanskom *marco*, jer se uklapao u seriju oblika predvidljivih na temelju odnosa korelacije (tal. *marco* : hrv. dij. *marak* = tal. *franco* : hrv. *franak*, tal. *banco* : hrv. dij. *banak*, a isto tako i pridjev tal. *sporco* : hrv. dij. *šporak*).

Dijalekt je jezik, odnosno standardni jezik zapravo je dijalekt koji je doživio povlaštenu sudbinu jer se izdigao iznad drugih.⁴⁰ Ne smijemo zaboraviti da granice i položaj jezikā nisu utvrđeni jednom zauvijek. Leksičke jedinice koje pripadaju različitim dijatopijskim varijetetima nisu kruto odvojene, broj im se može povećavati, pojedine nestaju iz uporabe ili im se mijenja oblik. A uslijed semantičkih promjena usmjerenih prema leksičkoj konvergenciji, nije isključeno da i poneki potpuni lažni par prijeđe u djelomične ili čak u prave parove.

³⁹ *Marak* m., naziv za novčanu jedinicu (npr. u govoru Omiša); u stand. hrv. *marka* f.

⁴⁰ Korisno je imati na umu relativističku teoriju Žarka Muljačića (usp. npr. relativistički protumačenu jezičnu povijest Veneta u srednjem vijeku, MULJAČIĆ, 189-193). BERRETTA (str. 104) naglašava da su talijanski dijalekti autonomni jezični sustavi, a ne varijeteti nacionalnoga jezika, te kako »la "lingua standard" è più una comoda ipotesi di lavoro che una granitica realtà oggettiva«. Ističući da se o dijalektima može govoriti samo u okviru jednoga (homogenog) sustava, SILIĆ, (str. 483) zaključuje da imamo pravo govoriti o štokavskom, kajkavskom i čakavskom kao o trima hrvatskim dijalektima, ali ne i kao o trima dijalektima hrvatskoga jezika.

Navedena djela

ALMEIDA/SAMPAIO = Almeida Costa, Joaquim / Sampaio e Melo, António, *Dicionário da língua portuguesa* [7a edição revista e ampliada], Porto: Porto Editora, 1997.

AMERICAN = *The American Heritage® Dictionary of the English Language* [Fourth Edition copyright ©2000 by Houghton Mifflin Company. Updated in 2009], Published by Houghton Mifflin Company, <<http://www.thefreedictionary.com>>

ANDRIJAŠEVIĆ/VRHOVAC = Andrijašević, Marin / Vrhovac, Yvonne (ur.), *Strani jezik u dodiru s materinskim jezikom. Zbornik radova*, Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 1992.

ANIĆ₁, ANIĆ₂, ANIĆ₃ = Anić, Vladimir, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi Liber, prvo izdanje 1991; drugo, dopunjeno izdanje 1994; treće, dopunjeno izdanje 1998.

ANIĆ₄ = Anić, Vladimir, *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* [priredila Ljiljana Jojić] Zagreb: Novi Liber, 2004.

ANIĆ/GOLDSTEIN = Anić, Vladimir / Goldstein, Ivo, *Rječnik stranih riječi*, Zagreb: Novi Liber, 1999.

BABIĆ = Babić, Stjepan, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*, Zagreb: JAZU / Globus, 1986.

BADURINA/IVANETIĆ/PRITCHARD/STOLAC = Badurina, Lada / Ivanetić, Nada / Pritchard, Boris / Stolac, Diana (ur.), *Teorija i mogućnosti*

primjene pragmalingvistike. Zbornik, Zagreb / Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 1999.

BADURINA/PRITCHARD/STOLAC = Badurina, Lada / Pritchard, Boris / Stolac, Diana (ur.), *Jezična norma i varijeteti. Zbornik savjetovanja HDPL, Opatija, 8-9. svibnja 1998.*, Zagreb / Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 1998.

BAKKER = Bakker, Brit et alii, *Norsk-serbokroatisk ordbok*, Oslo: Universitetforlaget, 1990.

BALDIĆ-ĐUGUM = Baldić-Đugum, Radojka, *Beside kaštelanske, Kaštela: »Bijaći« Društvo za očuvanje kulturne baštine Kaštela, 2006.*

BARIĆ₁ = Barić, Eugenija, »Tvorba imenica«, u: *PGHK, 1979*, str. 241-272.

BARIĆ₂ = Barić, Eugenija, »Tvorba imenica«, u: *HG, 1997*, str. 305-357.

BASSO/DURANTE = Basso, Walter / Durante, Dino, *Nuovo dizionario veneto-italiano etimologico – italiano-veneto con modi di dire e proverbi*, Rovigo: CISCRA, 2000.

BAUSCH/GAUGER = Bausch, Karl-Richard / Gauger, Hans-Martin (ur.), *Interlinguistica. Sprachvergleich und Übersetzung. Festschrift zum 60. Geburtstag von Mario Wandruszka*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1972.

BELOSTENEC₁ = Bellostenez, Joannes, *Gazophylacium seu Latino-Illyricorum Onomatum Aerarium* [1. dio, lat.-hrv.], Zagrabiae: Typis Joannis Baptistae Weitz, 1740. [Pretisak Zagreb: Liber / Mladost, 1972]

BELOSTENEC₂ = Bellostenez, Joannes, *Gazophylacium seu Latino-Illyricorum Onomatum Aerarium* [2. dio, hrv.-lat.], Zagrabiae: Typis Joannis Baptistae Weitz, 1740. [Pretisak Zagreb: Liber / Mladost, 1973]

BENEŠIĆ = Benešić, Julije, *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od Preporoda do I. G. Kovačića, I-XII (a-rzati)* [za tisak priredili Josip Hamm, Milan Moguš i Josip Vončina ; urednik Marijan

- Matković], Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti / Globus. [Nedovršen]
- BERRETTA = Berretta, Monica, *Linguistica ed educazione linguistica. Guida all'insegnamento dell'italiano*, Torino: Einaudi, 1977.
- BERRUTO₁ = Berruto, Gaetano, *La semantica*, Bologna: Zanichelli, s. a. [1976]
- BERRUTO₂ = Berruto, Gaetano, »Le varietà del repertorio«, u: SOBRERO₂, 2000, str. 3-36.
- BJAŽIĆ/DEAN = Bjažić, Slavko / Dean, Ante, *Zlarin. Kratka povijest i rječnik*, Zagreb: Prometej, 2002.
- BLOCH/WARTBURG = Bloch, Oscar / Wartburg, Walter von, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Paris: Presses Universitaires de France, 1991. [1^a ed. 1932]
- BOCH = Boch, Raoul, *Dizionario di false analogie e ambigue affinità tra francese e italiano* [con la collaborazione di Carla Salvioni], Bologna: Zanichelli, 1988.
- BOERIO = Boerio, Giuseppe, *Dizionario del dialetto Veneziano*, Venezia: Giovanni Cecchini, 1856. [Ristampa anastatica Firenze: Giunti, 1998]
- BOJANIĆ/TRIVUNAC = Bojanić, Mihailo / Trivunac, Rastislava, »Rečnik dubrovačkog govora«, u: *Srpski dijalektološki zbornik*, XLIX, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti / Institut za srpski jezik SANU, 2002.
- BOMBI/FUSCO = Bombi, Raffaella / Fusco, Fabiana (ur.), *Città plurilingui. Lingue e culture a confronto in situazioni urbane / Multilingual Cities. Perspectives and Insights on Languages and Cultures in Urban Areas*, Udine: Forum Editrice Universitaria Udinese, 2004.
- BONINO = Bonino, Antonio, *Il traduttore. Fondamenti per una scienza della traduzione. Volume primo*, Torino: New Technical Press, 1980.
- BRDAR = Brdar, Mario, »Lažni prijatelji i teorija jezičnih dodira«, u: ANDRIJAŠEVIĆ/VRHOVAC, 1992, str. 219-223.

BRDAR/BRDAR SZABO = Brdar, Mario / Brdar Szabó, Rita, »Leksička semantika i teorija prevođenja: slučaj lažnih i pravih parova«, u: MIHALJEVIĆ DJIGUNOVIĆ/PINTARIĆ, 1995, str. 337-342.

BRÉAL = Bréal, Michel, *Essai de sémantique. Science de significations*, Paris: Librairie Hachette, ⁷1924.

BROCKHAUS = *Brockhaus Wahrig Deutsches Wörterbuch in sechs Bänden*, Zweiter Band, Dritter Band [herausgegeben von Gerhard Wahrig, Harald Zimmermann, Hildegard Kramer], Wiesbaden: Brockhaus / Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1981.

BRODNJAK = Brodnjak, Vladimir, *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*, Zagreb: Školske novine / Hrvatska sveučilišna naklada, 1993.

BROWNE = Browne, Wayles, »Turkisms in the Balkans: True and False Friends«, u: FILIPOVIĆ/BRATANIĆ, 1990, str. 314-322.

BROWNE/MENDES/NATALI = Browne, Virginia / Mendes, Elena / Natali, Gabriele, *Dizionario di ambigue affinità e tranelli nella traduzione fra inglese e italiano con Word Games*, Bologna: Zanichelli, ²1995.

BUJAS = Bujas, Željko, *Veliki hrvatsko–engleski rječnik. Croatian–English Dictionary*, Zagreb: Nakladni zavod Globus, 1999.

CAIAZZA = Caiazza, Gabriella, *Sprachfallen. Italienisch*, München: Max Hueber Verlag, 1999.

CARBONELL = Carbonell, Sebastiano, *Dizionario fraseologico completo italiano-spagnolo e spagnolo-italiano. Parte spagnola-italiana*, Milano: Editore Ulrico Hoepli, 1983.

CASADEI = Casadei, Federica, *Lessico e semantica*, Roma: Carocci editore, 2003.

CHIȚORAN = Chițoran, Dumitru (ur.), *2nd International Conference of English Contrastive Projects (Bucharest, 20–23 November, 1975)*, Bucharest: University of Bucharest – Department of English / Arlington: The Centre for Applied Linguistics, 1976.

CODOGNO = Codogno, Maurizio, *Il Gergo Telematico* [Compilazione © 1993, 1998], <<http://culturitalia.uibk.ac.at/italia/gruppo/mau/gergo/p.html>>

- COROMINAS = Corominas, Juan, *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, vol. I, Madrid: Gredos, 1984.
- CORTELAZZO = Cortelazzo, Manlio, »Italienisch: Etymologie und Geschichte des Wortschatzes / Etimologia e storia del lessico«, u: *LRL*, 1988, str. 401-419.
- COWIE₁ = Cowie, Anthony Paul, »Introduction«, u: COWIE₂, 2001, str. 1-20.
- COWIE₂ = Cowie, Anthony Paul (ur.), *Phraseology. Theory. Analysis, and Applications*. Oxford, 2001.
- DABO-DENEGRI₁ = Dabo-Denegri, Ljuba, »O prevođenju anglicizama lažnih prijatelja u francuskom jeziku«, u: MIHALJEVIĆ DJIGUNOVIĆ/PINTARIĆ, 1995, str. 329-335.
- DABO-DENEGRI₂ = Dabo-Denegri, Ljuba, »Morfološka adaptacija engleskih imeničkih posuđenica u francuskom jeziku«, u: *Suvremena lingvistika*, 41-42, 1996, str. 115-125.
- DABO-DENEGRI₃ = Dabo-Denegri, Ljuba, »Jezično posuđivanje: tipologija leksičkih posuđenica (anglicizmi u francuskom jeziku)«, u: *Filologija*, 30-31, 1998, str. 439-450.
- DABO-DENEGRI₄ = Dabo-Denegri, Ljuba, »Transmorfemizacija galicizama«, u: FILIPOVIĆ ET AL., 1999, str. 18-25.
- DABO-DENEGRI₅ = Dabo-Denegri, Ljuba, »Jezični dodiri: francuske posuđenice u hrvatskom jeziku – pravi i lažni prijatelji«, u: IVANETIĆ/PRITCHARD/STOLAC, 2002, str. 77- 84.
- DABO-DENEGRI₆ = Dabo-Denegri, Ljuba, »O semantičkoj adaptaciji francuskih posuđenica u hrvatskom jeziku«, u: *Filologija*, 36-37, 2002, str. 115-123.
- DABO-DENEGRI₇ = Dabo-Denegri, Ljuba, »Hrvatski u dodiru s francuskim jezikom «, u: SOČANAC ET AL., 2005, str. 115-147.
- DAMIANI-EINWALTER = Damiani-Einwalter, Ingrid, »Prisutnost internacionalnih izraza u standardnom talijanskom jeziku«, u: STOLAC/IVANETIĆ/PRITCHARD, 2002, str. 85-96.

DARDANO = Dardano, Maurizio, »Lessico e semantica«, u: SOBRERO,¹ 1993, str. 291-370.

DARDANO/TRIFONE = Dardano, Maurizio / Trifone, Pietro, *Grammatica italiana con nozioni di linguistica*, Bologna: Zanichelli, 1989.

DAUZAT = Dauzat, Albert, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Paris: Librairie Larousse,¹⁰1954.

DEANOVIĆ = Deanović, Mirko, *Dubrovačke preradbe Molièreovih komedija*, I-II, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1972-1973.

DEANOVIĆ/JERNEJ₁ = Deanović, Mirko / Jernej, Josip, *Hrvatsko-talijanski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga,⁹1994.

DEANOVIĆ/JERNEJ₂ = Deanović, Mirko / Jernej, Josip, *Talijansko-hrvatski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga,¹²1997.

DEBENJAK = Debenjak, Doris, *Wörterbuch Deutsch-Slowenisch. Slowenisch-Deutsch*, Klagenfurt: Drava Verlag, 1996.

DE FELICE/DURO = De Felice, Emilio / Duro, Aldo, *Dizionario della lingua e della civiltà italiana contemporanea*, Palermo: Palumbo, 1974.

DELI₁ = Cortelazzo, Manlio / Zolli, Paolo, *Dizionario Etimologico della Lingua Italiana*, I-IV, Bologna: Zanichelli, 1979-1988.

DELI₂ = Cortelazzo, Manlio / Zolli, Paolo, *Dizionario Etimologico della Lingua Italiana* [seconda edizione in volume unico a cura di Manlio Cortelazzo e Michele A. Cortelazzo 1999], Bologna: Zanichelli,²1999.

DE MAURO = De Mauro, Tullio, *Il dizionario della lingua italiana*, Milano: Paravia, 2000.

DE MAURO/MANCINI₁ = De Mauro, Tullio / Mancini, Marco, *Dizionario etimologico*, Milano: Garzanti Linguistica, 2000.

DE MAURO/MANCINI₂ = De Mauro, Tullio / Mancini, Marco, *Dizionario delle parole straniere nella lingua italiana*, Milano: Garzanti Linguistica, 2001.

- DEROY = Deroy, Louis, *L'emprunt linguistique*, Paris: Société d'Édition Les Belles Lettres, 1956.
- DEUTSCH-UNGARISCH = PONS *Wörterbuch für Schule und Studium. Teil 2. Deutsch-Ungarisch*, Barcelona / Budapest / London / Posen / Sofia / Stuttgart: Ernst Klett Sprachen, 2002.
- DEVOTO/OLI = Devoto, Giacomo / Oli, Gian Carlo, *Il dizionario della lingua italiana*, Firenze: Le Monnier, 2002.
- DICIONÁRIO = *Dicionário da lingua portuguesa*, Porto: Porto Editora, 2004.
- DISC = DISC. *Dizionario Italiano Sabatini – Coletti*, Firenze: Giunti Gruppo Editoriale, 1997.
- DIVKOVIĆ = Divković, Mirko, *Latinsko-hrvatski rječnik za škole*, Zagreb: Naprijed, ²1980. [Reprint; orig. Zagreb: Naklada kr. Hrvatsko-slavonsko-zemaljske vlade, 1900]
- DORIA = Doria, Mario, *Grande dizionario del dialetto triestino storico etimologico fraseologico* [con la collaborazione di Claudio Noliani], Trieste: Edizioni »Il Meridiano«, 1987.
- DRAGIČEVIĆ = Dragičević, Dragica, »Hrvatski u dodiru s njemačkim jezikom«, u: SOČANAC ET AL., 2005, str. 85-113.
- DUBOIS/MITTERAND/DAUZAT = Dubois, Jean / Mitterand, Henri / Dauzat, Albert, *Dictionnaire étymologique et historique du français*, Paris: Larousse Bordas, 1997.
- DU CANGE = Du Cange, Charles du Fresne, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, Niort: L. Favre, 1883-1887, <<http://ducange.enc.sorbonne.fr>>
- DUDEN₁ = Duden. *Deutsches Universalwörterbuch*, Mannheim / Leipzig / Wien / Zürich: Dudenverlag, ³1996.
- DUDEN₂ = Duden. *Etymologie. Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache*, Mannheim / Leipzig / Wien / Zürich: Dudenverlag, ²1997.
- DUDEN₃ = Duden. *Das große Fremdwörterbuch. Herkunft und Bedeutung der Fremdwörter*, Mannheim / Leipzig / Wien / Zürich:

Dudenverlag, ⁴2007.

EBNER = Ebner, Jakob, *Wie sagt man in Österreich?* [3., vollständig überarb. Aufl.], Mannheim / Leipzig / Wien / Zürich: Dudenverlag, ³1998.

EL VOX MAYOR = *El Vox Mayor. Diccionario general ilustrado de la Lengua Española* [nueva redacción dirigida por Manuel Alvar Ezquerro], Bologna: Zanichelli / Barcelona: Bibliograf, ⁵1997.

ELZ = *Enciklopedija Leksikografskog zavoda*, sv.1-2 [redaktori Miroslav Krleža, Marko Kostrenčić], Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ; 1955-1956.

FÁBIÁN = Fábíán, Zsuzsanna, »Falsi amici tra italiano e ungherese«, u: TIMA, 2002, str. 81-89.

FANDRICH/CHRYSSIKOS-TOURNAY = Fandrich, Brigitte / Chryssikos-Tournay, Marie-Noëlle, *Sprachfallen. Französisch*, München: Max Hueber Verlag, 1999.

FILIPOVIĆ₁ = Filipović, Rudolf, »Morphological Categories in Linguistic Borrowing«, u: *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*, XXVI, 1981, str. 197-207.

FILIPOVIĆ₂ = Filipović, Rudolf, *Teorija jezika u kontaktu. Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*, Zagreb: JAZU / Školska knjiga, 1986.

FILIPOVIĆ₃ = Filipović, Rudolf, *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo – razvoj – značenje*, Zagreb: JAZU / Školska knjiga, 1990.

FILIPOVIĆ/BRATANIĆ = Filipović, Rudolf / Bratanić, Maja (ur.), *Languages in Contact. Proceedings of the Symposium 16.1. of the 12th International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences. Zagreb, July 25-27, 1988*, Zagreb: Institute of Linguistics / Faculty of Philosophy, University of Zagreb, 1990.

FILIPOVIĆ ET AL. = Filipović, Rudolf / Dabo-Denegri, Ljuba / Dragičević, Dragica / Menac, Antica / Nikolić-Hoyt, Anja / Sočanac, Lelija / Žagar-Szentesi, Orsolya, »Transmorfemizacija modela šest europskih jezika u hrvatskom«, u: *Filologija*, 33, 1999, str.15-54.

- FÖLDES/WIRRRER = Földes, Csaba / Wirrer, Jan (ur.), *Phraseologismen als Gegenstand sprach- und kulturwissenschaftlicher Forschung. Akten der europäischen Gesellschaft für Phraseologie (EUROPHRAS) und des Westfälischen Arbeitskreises »Phraseologie/Parömiologie«* (Loccum 2002), Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren, 2004.
- FONTENELLE = Fontenelle, Thierry, »Discovering Significant Lexical Functions in Dictionary Entries«, u: COWIE, 2001, str. 189-207.
- FRANCESCATO = Francescato, Giuseppe, »Polisemia differenziale e traduzione«, u: PETRONIO, 1973, str. 223-33.
- FRANOLIĆ₁ = Franolić, Branko, *Les mots d'emprunt Français en Croatie*, Paris: Nouvelles Éditions Latines, 1976.
- FRANOLIĆ₂ = Franolić, Branko, *A Short History of Literary Croatian*, Paris: Nouvelles Éditions Latines, 1980.
- FRANOLIĆ₃ = Franolić, Branko, »Les limites du mot d'emprunt français en croate«, u: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XXIII-XXIV, 1997–1998, str. 103-107.
- FRONEK = Fronek, Josef, *Anglicko-český. Česko-anglický slovník*, Voznice: Leda, 1999.
- FW = *Neues grosses Wörterbuch Fremdwörter* [Chefredaktion: Ilse Hell], Köln: Buch und Zeit Verlagsgesellschaft, 2002.
- GABRIELLI = Gabrielli, Aldo, *Dizionario linguistico moderno. Guida pratica per scrivere e parlare bene* [nuova edizione riveduta e ampliata], Milano: Mondadori, 1956.
- GAČIĆ₁ = Gačić, Jasna, »Gramatičke interferencije i morfosintaksička adaptacija kod romanskih posuđenica u splitskom čakavskom govoru«, u: *Radovi Pedagoške akademije*, Split, br. 2., 1977, str. 111-122.
- GAČIĆ₂ = Gačić, Jasna, »Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru«, u: *Čakavska rič*, IX, 1/1979, str. 3-54.
- GAČIĆ₃ = Gačić, Jasna, »Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru. Popis romanizama«, u: *Čakavska rič*, IX, 2/1979, str. 107-155.

GAČIĆ₄ = Gačić, Jasna, *Etimološka i leksikološka obradba kuhinjskih i kuharskih naziva romanskog (dalmatskog, mletačkog, talijanskog i drugih) podrijetla u Dalmaciji*, doktorska disertacija [mentor August Kovačec], Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilšta u Zagrebu, 2004.

GARZANTI = *Dizionario Garzanti della lingua italiana*, Milano: Garzanti, 1965.

GAUGER = Gauger, Hans-Martin, »Falsche Freunde«, u: WUNDERLI/MÜLLER, 1982, str. 77-92.

GEIĆ/SLADE ŠILOVIĆ = Geić, Duško / Slade Šilović, Mirko, *Rječnik trogirskog čakavskog govora*, Trogir. Muzej grada Trogira, 1994.

GIACOMA/KOLB = Giacomina, Luisa / Kolb, Susanne (ur.), *Wörterbuch Deutsch-Italienisch. Italienisch-Deutsch*, Bologna: Zanichelli / Stuttgart: PONS Klett, 2001.

GLUHAK = Gluhak, Alemko, *Hrvatski etimološki rječnik*, Zagreb: August Cesarec, 1993.

GODDARD = Goddard, K. A., »Loan Words and Lexical Borrowing in Romance«, u: *Revue de linguistique romane*, Tome 33, 1969, str. 337-348.

GOJMERAC = Gojmerac, Mirko, »Hrvatski i njemački«, u: *Zbornik zagrebačke slavističke škole. Trideset godina rada (1972-2001)*, Zagreb: Filozofski fakultet – Zagrebačka slavistička škola, 2001, str. 181-191.

GUSMANI = Gusmani, Roberto, *Saggi sull'interferenza linguistica* [seconda edizione accresciuta], Firenze: Casa Editrice Le Lettere, 1986.

GWF = *Großes Wörterbuch Französisch. Französisch-Deutsch. Deutsch-Französisch*, München: Axel Juncker Verlag, 2001.

HAUSMANN = Hausmann, Franz Josef, »Collocations in monolingual and bilingual English dictionaries«, u: IVIR/KALOGJERA, 1991, str. 225-236.

HER = *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Zagreb: Novi Liber, 2002.

- HG = Barić, Eugenija / Lončarić, Mijo / Malić, Dragica / Pavešić, Slavko / Peti, Mirko / Zečević, Vesna / Znika, Marija, *Hrvatska gramatika* [II. promijenjeno izdanje], Zagreb: Školska knjiga, ²1997.
- HNŷ = Hansen-Kokoruš, Renate / Matešić, Josip / Pečur-Medinger, Zrinka / Znika, Marija, *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik* [U redakciji Josipa Matešića. Urednica Dunja Brozović Rončević], Zagreb: Nakladni zavod Globus / Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2005.
- HNŷF = Hansen, Renate / Matešić, Josip / Petermann, Jürgen / Rittgasser, Stefan / Steiger, Martina / Zimanji-Hofer, Irena, *Hrvatsko–njemački frazeološki rječnik. Kroatisch–Deutsches phraseologisches Wörterbuch* [U redakciji / Redaktion Josip Matešić. Urednik / Herausgeber Branimir Donat], Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske / München: Verlag Otto Sagner, 1988.
- HOFMANN CORTESI = Hofmann Cortesi, Livio, *Gli sgambetti dell'inglese*, Milano: Hoepli, 2004.
- HOPE = Hope, Thomas E., *Lexical Borrowing in the Romance Languages. A Critical Study of Italianisms in French and Gallicisms in Italian from 1100 to 1900*, I–II, New York: New York University Press, 1971.
- HORGA = Horga, Damir (ur.), *Fonetski i fonološki aspekti govorenog jezika. Zbornik radova sa savjetovanja održanog na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 17. i 18. ožujka 1988.*, Zagreb: Društvo za primijenjenu lingvistiku Hrvatske, 1989.
- HORVATIĆ = Horvatić, Ivica, »Zašto *sport* i *šport* u sredstvima javnog priopćavanja?«, u: ANDRIJAŠEVIĆ/VRHOVAC, 1993, str. 111-115.
- HRASTE/ŠIMUNOVIĆ = Hraste, Mate / Šimunović, Petar, *Čakavisch-deutsches Lexikon* [unter Mitarbeit und Redaktion von R. Olesch], Teil I, Köln / Wien: Böhlau Verlag, 1979.
- HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA = *Hrvatska Enciklopedija*, svezak II. [glavni urednik Mate Ujević], Zagreb: Naklada Hrvatskog izdavačkog bibliografskog zavoda, 1941.

IVANČIĆ-DUSPER = Ivančić-Dusper, Đurđica, *Crikveniški besedar*, Rijeka: Adamić, 2003.

IVANETIĆ/Pritchard/STOLAC = Ivanetić, Nada / Pritchard, Boris / Stolac, Diana (ur.), *Primijenjena lingvistika u Hrvatskoj – izazovi na početku XXI. stoljeća. Zbornik*, Zagreb / Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 2002.

IVIR₁ = Ivir, Vladimir, »Serbo-Croat – English False Pair Types«, u: *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*, 25-26, 1968, str. 149-159, 1968.

IVIR₂ = Ivir, Vladimir, »The Semantics of False Pair Analysis«, in: *2nd International Conference of English Contrastive Projects (Bucharest, 20–23 November, 1975)*, u: CHITORAN, 1976, str. 117-123.

IVIR₃ = Ivir, Vladimir, *Teorija i tehnika prevodenja. Udžbenik za III i IV razred srednjeg obrazovanja prevodilačke struke*, Novi Sad: Centar »Karlovačka gimnazija« Sremski Karlovci / Zavod za izdavanje udžbenika u Novom Sadu, 1984.

IVIR₄ = Ivir, Vladimir / Kalogjera, Damir (ur.), *Languages in Contact and Contrast. Essays in Contact Linguistics*, Berlin / New York: Mouton de Gruyter, 1991.

IVIR₅ = Ivir, Vladimir, »Kolokacije i leksičko značenje«, u: *Filologija*, 20-21, 1992-1993, str. 181-89.

IVIR/ TANAY = Ivir, Vladimir / Tanay, Vlasta, »The Contrastive Analysis of Collocations: Collocational Ranges of *Make* and *Take* with Nouns and Their Serbo-Croatian Correspondents«, u: *Reports, 10. The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project*, Zagreb: Institute of Linguistics, 1976, str. 20-49.

JÀCONO = Jàcono, Antonio, *Dizionario di esotismi*. Firenze: Casa Editrice Marzocco, 1939.

JAKIĆ/HURM = Jakić, Blanka / Hurm, Antun, *Hrvatsko ili srpsko. njemački rječnik s gramatičkim podacima i frazeologijom*, Zagreb: Školska knjiga, 1989.

JAKOVLJEVIĆ = Jakovljević, Ivo, *Šibenski teštamenat (i tuto rešto, šta*

užnjega ide, adado poslagano u devet škatula od postola), Šibenik: vlastita naklada, 2009.

JERNEJ₁ = Jernej, Josip, »Sugli italianismi penetrati nel serbo-croato negli ultimi cento anni«, u: *Studia Romanica*, I, 1, 1956, str. 54-82.

JERNEJ₂ = Jernej, Josip, »O lažnim parovima«, u: *Bilten Zavoda za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 2, 1977, str. 6-15.

JERNEJ₃ = Jernej, Josip, »O lažnim parovima (II)«, u: *Bilten Zavoda za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 3, 1979, str. 20-23.

JEŽEK = Ježek, Elisabetta, *Lessico. Classi di parole, strutture, combinazioni*, Bologna: Il Mulino, 2005.

KAČIĆ = Kačić, Miro, *Croatian and Serbian: Delusions and Distortions* [in collaboration with Ljiljana Šarić; translated by Lelija Sočanac], Zagreb: Novi most, 1997. [Orig. *Hrvatski i srpski, zablude i krivotvorine*, Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, 1995]

KALOGJERA ET AL. = Kalogjera, Damir / Fattorini Svoboda, Mirjana / Josipović Smojver, Višnja, *Rječnik govora grada Korčule*, Zagreb: Novi Liber, 2008.

KATUŠIĆ₁ = Katušić, Maslina »O izgovoru stranih riječi u talijanskom«, u: HORGÁ, 1989, str. 163-171.

KATUŠIĆ₂ = Katušić, Maslina, »Osservazioni sull'adattamento morfologico delle parole inglesi in italiano e in croato-serbo«, u: *Lingue e culture in contatto. Atti del I° Convegno Internazionale* (Pola, 14-15 aprile 1988), Pula: Sveučilište »V. Bakarić« u Rijeci / Pula: Pedagoški fakultet, 1989, str. 69-72.

KDICTIONARIES = <<http://kdictionaries.com>> [07.06.2010.]

KLAIĆ = Klaić, Bratoljub, *Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice* [priredio Željko Klaić], Zagreb: Nakladni zavod MH, 1988.

KLAJN = Klajn, Ivan, *Influssi inglesi nella lingua italiana*, Firenze: Leo S. Olschki Editore, 1972.

KLUGE₁ = Kluge, Friedrich, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* [21. unveränderte Aufl.], Berlin / New York: Walter de Gruyter, ²¹1975.

KLUGE₂ = Kluge, Friedrich, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* [24., durchgesehene und erweiterte Auflage; bearbeitet von Elmar Seebold], Berlin / New York: Walter de Gruyter, ²⁴2002.

KORDIĆ = KORDIĆ, LJUBICA, »Adaptacije njemačkih imenskih složenica u govoru vukovarskoga kraja«, u: BADURINA/IVANETIĆ/PRITCHARD/STOLAC, 1999, str. 389-404.

KOSOVITZ = Kosovitz, Ernesto, *Dizionario – vocabolario del dialetto triestino*, Trieste: Tipografia Figli di C. Amati, 1889.

KOSTRENCIĆ ET AL. = Kostrenčić, Marko et al. (ur.), *Lexicon Latinitatis Medii Aevi Iugoslaviae*, I-II, Zagrabiae: Editio Instituti historici Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1973-1974.

KOESSLER/DEROCQUIGNY = Koessler, Maxime / Derocquigny, Jules, *Les Faux Amis ou les trahisons du vocabulaire anglais. Conseils aux traducteurs*, Paris: Vuibert, 1928.

LAITENBERGER = Laitenberger, Hugo (ur.), *Festgabe für Julius Wilhelm zum 80. Geburtstag. Zeitschrift für Französische Sprache und Literatur*, Beiheft, Neue Folge, Heft 5, Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1976.

LAROUSSE₁ = *Petit Larousse illustré*, Paris: Librairie Larousse, 1974.

LAROUSSE₂ = *Le Petit Larousse. Dictionnaire encyclopedique en couleurs*, Paris: Larousse, 1993.

LAROUSSE₃ = *Le petit Larousse 2003*, Paris: Larousse, 2002.

LA STELLA = La Stella T., Enzo, *Dalie, dedali e damigiane. Dal nome proprio al nome comune. Dizionario storico di deonomastica. Vocaboli derivati da nomi propri con le corrispondenti forme francesi, inglesi, spagnole e tedesche*, Bologna: Zanichelli, 1990. [Prvo izdanje pod naslovom *Dizionario Storico di deonomastica*, u: *Biblioteca dell'«Archivum Romanicum»*, Firenze: Leo S. Olschki, 1984]

- LEGROS = Legros, Waltraud, *Was die Wörter erzählen. Eine kleine etymologische Fundgrube* [6., durchgesehene Auflage], München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 62003.
- LEKSIKON MINERVA = *Leksikon Minerva. Praktični priručnik za modernog čovjeka*, Zagreb: Minerva nakladna knjižara, 1936.
- LEPSCHY = Lepschy, Laura / Lepschy, Giulio, *La lingua italiana. Storia, varietà dell'uso, grammatica*, Milano: Tascabili Bompiani, 62002 [Orig. *The Italian Language Today*, 1977; prvo tal. izd. 1981]
- LEXIS = *Lexis. Dictionnaire de la langue française* [direction de Jean Dubois], Paris: Librairie Larousse, 1975.
- LIPOVAC-RADULOVIĆ = Lipovac-Radulović, Vesna, *Romanizmi u Crnoj Gori. Južnoistočni dio Boke Kotorske*, Cetinje: Obod / Titograd: Pobjeda, 1981.
- LRL = Holtus, Günter / Metzeltin, Michael / Schmitt, Christian (ur.), *Lexikon der Romanistischen Linguistik (LRL), Band IV. Italianisch, Korsisch, Sardisch*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1988.
- LUKEŽIĆ/ZUBČIĆ = Lukežić, Iva / Zubčić, Sanja, *Grobnički govor XX. stoljeća (gramatika i rječnik)*, Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, 2007.
- LYONS = Lyons, John, *Introduction to Theoretical Linguistics*, Cambridge / London / New York / Melbourne, 1979. [First published 1968]
- LJUBIČIĆ₁ = Ljubičić, Maslina, »O semantičkim promjenama hrvatskih posuđenica u mletačkom dijalektu«, u: *Suvremena lingvistika*, 35-36, 1993, str. 143-153.
- LJUBIČIĆ₂ = Ljubičić, Maslina, »O hrvatskoj leksičkoj komponenti u Miottovu *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*«, u: *Folia onomastica Croatica*, 3, 1994, str. 93-106.
- LJUBIČIĆ₃ = Ljubičić, Maslina, »Bilješke o etimonu -dom«, u: *Folia onomastica Croatica*, 7, 1998, str. 153-90.
- LJUBIČIĆ₄ = Ljubičić, Maslina, »Bilješke o semantičkoj specijalizaciji posuđenica«, u: *Suvremena lingvistika*, 45-46, 1998, str. 17-37.

LJUBIČIĆ₅ = Ljubičić, Maslina, »Sul ruolo del tedesco nella formazione dei falsi amici croato-italiani«, u: *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*, XLV-XLVI, 2000-2001, str. 137-176.

LJUBIČIĆ₆ = Ljubičić, Maslina, »Hrvatsko-talijanski lažni parovi: standardni jezik i dijalekt«, u: *Filologija*, 38-39, 2002, str. 19-31.

LJUBIČIĆ₇ = Ljubičić, Maslina, »Contrastive Approach to the Adaptation of Gender of French Nouns in Italian and in Croatian«, u: *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*, XLVII-XLVIII, 2002-2003, str. 249-270.

LJUBIČIĆ₈ = Ljubičić, Maslina, »Lažni parovi i etimologija«, u: *Filologija*, 40, 2003, str. 79-88.

LJUBIČIĆ₉ = Ljubičić, Maslina, »Some Italian-Croatian False Friends in Restricted Collocations«, u: FÖLDES/WIRRER, 2004, str. 147-156.

LJUBIČIĆ₁₀ = Ljubičić, Maslina, »Approccio contrastivo all'adattamento del genere dei nomi inglesi in italiano e in croato«, u: VAN DEN BOSSCHE/BASTIAENSEN/SALVADORI LONERGAN, 2004, str. 131-141.

LJUBIČIĆ₁₁ = Ljubičić, Maslina, »Italianismi del francese – francesismi dell'italiano«, u: *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*, LIII, 2008, str. 301-326.

LJUBIČIĆ₁₂ = Ljubičić, Maslina, »Sui metaplasmi delle parole croate nel dialetto veneto«, u: *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*, LIV, 2009, str. 83-110.

LJUBIČIĆ₁₃ = Ljubičić, Maslina, »Talijanski turcizmi – posuđenice u hrvatskom«, u: *Riječ: časopis za slavensku filologiju*, 16/3, 2010, str. 26-50.

LJUBIČIĆ/PEŠA = Ljubičić, Maslina / Peša Matracki, Ivica, »Approccio contrastivo all'adattamento fonologico delle parole inglesi in italiano e in croato«, u: *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*, LIII, 2008, str. 229-261.

MACMILLAN = <<http://www.macmillandictionary.com/dictionary>>

MAGNER/JUTRONIĆ = Magner, Thomas F / Jutronic, Dunja, *Rječnik*

- splitskog govora*, Dubrovnik: Dubrovnik University Press / Zagreb: Durieux, 2006.
- MAHULJA = Mahulja, Ivan, *Rječnik omišaljškoga govora*, Rijeka: Riječki nakladni zavod / Omišalj: Općina Omišalj, 2006.
- MAIR/SALLAGER = Mair, Walter / Sallager, Edgar (ur.): *Sprachtheorie und Sprachenpraxis, Festschrift für Henry Vernay zu seinem 60. Geburtstag, Tübinger Beiträge zur Linguistik*, 112, Tübingen: Narr, 1979.
- MARAZZINI = Marazzini, Claudio, *La lingua italiana. Profilo storico*, Bologna: Il Mulino, ³2002.
- MARELLO = Marello, Carla, *Le parole dell'italiano. Lessico e dizionari*, Bologna: Zanichelli, 1996.
- MARETA = Mareta, Hugo, *Proben eines Wörterbuches der österreichischen Volkssprache mit Berücksichtigung der älteren deutschen Mundarten*, Wien: C. Gerold's Sohn, 1865.
- MAREVIĆ = Marević, Jozo / Filković, Katarina / Gašparović, Margareta, *Latinsko-hrvatski enciklopedijski rječnik*, Velika Gorica / Zagreb: Marka / Matica hrvatska, 2000.
- MARIČIĆ = Maričić Kukljičanin, Tomislav, *Rječnik govora mjesta Kukljica na otoku Ugljanu*, Zadar: Matica hrvatska Zadar, 2000.
- MAŠTROVIĆ = Maštrović, Ljubomir, »Rječničko blago ninskog govora«, u: *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, III, 1957, str. 423-466.
- MATAGA = Mataga, Vojislav, *Romanizmi u neretvanskome govoru*, Zagreb: Altagama, 2003.
- MATOKOVIĆ = Matoković, Berezina, *Ričnik velovareškega Splita*, Split: vlast. nakl., 2004.
- MCGRAW-HILL = McGraw-Hill Concise Dictionary of Modern Medicine [© 2002 by The McGraw-Hill Companies, Inc.], <<http://medical-dictionary.thefreedictionary.com>>
- MEILLET = Meillet, Antoine, *Linguistique historique et linguistique*

générale, tome II, Paris: Libraire C. Klincksieck, 1938.

MERRIAM-WEBSTER = Merriam-Webster, *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary*, Springfield / Massachusetts: Merriam-Webster, 2003.

METZELTIN = Metzeltin, Michele, »Italienisch: Areallinguistik IV / Aree linguistiche IV. c) Venezianisch und Italienisch in Dalmatien / Veneziano e italiano in Dalmazia«, u: *LRL*, 1988, str. 551-569.

MIGLIORINI₁ = Migliorini, Bruno, *Dal nome proprio al nome comune* [ristampa fotostatica dell'edizione del 1927 con un supplemento], Firenze: Leo S. Olschi Editore, 1968.

MIGLIORINI₂ = Migliorini, Bruno, »Polysémie des latinismes dans le vocabulaire européen«, u: BAUSCH/GAUGER, 1972, str. 75-86.

MIGLIORINI/BALDELLI = Migliorini, Bruno / Baldelli, Ignazio, *Breve storia della lingua italiana*, Firenze: Sansoni, ⁵1971.

MIGLIORINI/DURO = Migliorini, Bruno / Duro, Aldo, *Prontuario etimologico della lingua italiana*, Torino: Paravia, 1950.

MIHALJEVIĆ/DJIGUNOVIĆ/PINTARIĆ = Mihaljević Djigunović / Pintarić, Neda (ur.), *Prevodenje: suvremena strujanja i tendencije. Zbornik radova*, Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 1995.

MILAN/SÜNKEL = Milan, Carlo / Sünkel, Rudolf, *Falsche Freunde auf der Lauer. Dizionario di false analogie e ambigue affinità tra tedesco e italiano* [con la collaborazione di Helmut Nespital], Bologna: Zanichelli, 1990.

MILEVOJ = Milevoj, Marijan, *Gonan po naše. Rječnik labinske čakavice*, Labin: Mathias Flacius, 2006.

MINI = Mini, Guido, *Parole senza frontiere. Dizionario delle parole straniere in uso nella lingua italiana* [rilettura e uniformazione redazionale a cura di Fabio Rizzi], Bologna: Zanichelli / Battaglia Terme: La Galiverna, ⁵1998 [1^a ed. con il titolo *L'italiano integrato*, Battaglia Terme: La Galiverna, 1990]

MIOTTO₁, MIOTTO₂ = Miotto, Luigi, *Vocabolario del dialetto veneto-*

- dalmata*, Trieste: Edizioni LINT, 1^a ed. 1984; 1^a ed., riveduta e ampliata 1991.
- MOGUŠ = Moguš, Milan, *Senjski rječnik*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti / Senj: Matica hrvatska Senj, 2002.
- MOHOROVIČIĆ-MARIČIN = Mohorovičić-Maričin, Franjo, *Rječnik čakavskog govora Rukavca i bliže okolice*, Rijeka: »Adamić« / Opatija: Katedra Čakavskog sabora, 2001.
- MORGANA = Morgana, Silvia, »L'influsso francese«, u: SERIANNI/TRIFONE, 1994, str. 671-719.
- MRVOŠ-SERMĚK/RIBARIĆ = Mrvoš-Sermek, Draginja / Ribarić, Nikolina, *Kemija 8. Udžbenik za VIII. razred osnovne škole*, Zagreb: Alfa, 2009.
- MUDNIĆ = Mudnić, Eugen, *Grid računalni sustavi*, Split: Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, 2009, <<http://www.fesb.hr/~emudnic/Download/GridRaculalniSustavi-Skriptal.00.pdf>>
- MUHVIĆ-DIMANOVSKI = Muhvić-Dimanovski, Vesna, »Njemački kao jezik posrednik pri posuđivanju iz engleskoga u hrvatski«, u: *Suvremena lingvistika*, 41-42, 1996, str. 457-464.
- MULJAČIĆ₁ = Muljačić, Žarko, *Introduzione allo studio della lingua italiana*, Torino: Einaudi, 1971.
- MULJAČIĆ₂ = Muljačić, Žarko, »Sui veri e sui presunti romanismi del serbo-croato«, u: *Die Welt der Slaven*, XVI, I, 1971, str. 42-46.
- MULJAČIĆ₃ = Muljačić, Žarko, »Gli pseudoromanismi del croato come pietra d'inciampo nell'insegnamento dell'italiano«, u: PETRONIO, 1973, str. 297-302.
- MULJAČIĆ₄ = Muljačić, Žarko, »Per un "Dizionario storico degli europeismi" (DSE)«, u: MAIR/SALLAGER, 1979, str. 279-286.
- MULJAČIĆ₅ = Muljačić, Žarko, »Branko Franolić, *Les mots d'emprunt français en Croatie*, Nouvelles Editions Latines, Paris 1976, S. XLII-216«, u: *Zeitschrift für Balkanologie*, Band XVI, 1980, str. 218-222.

MULJAČIĆ₆ = Muljačić, Žarko, *Scaffale italiano. Avviamento bibliografico allo studio della lingua italiana*, Firenze: La Nuova Italia, 1991.

MULJAČIĆ₇ = Muljačić, Žarko, »Dal veneziano al veneto«, in: STACCIOLI/OSOLS-WEHDEN, 1994, str. 178-199.

MULJAČIĆ₈ = Muljačić, Žarko, »Tri težišta u proučavanju jezičnih elemenata 'stranog' porijekla«, u: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 23-24, 1997-1998, str. 265-280.

MULJAČIĆ₉ = Muljačić, Žarko, *Das Dalmatische: Studien zu einer untergegangenen Sprache* [»Quellen und Beiträge zur kroatischen Kulturgeschichte«, 10], Köln / Weimar / Wien: Böhlau Verlag, 2000.

MULJAČIĆ₁₀ = Muljačić, Žarko, »Die slavisch-romanische Symbiose in Dalmatien in struktureller Sicht«, u: MULJAČIĆ₉, 2000, str.155-172.

MULJAČIĆ₁₁ = Muljačić, Žarko, »Noterelle lessicali italo-croate«, u: MULJAČIĆ₉, 2000, str. 257-270.

MULJAČIĆ₁₂ = Muljačić, Žarko, »Noterelle linguistiche slavo-romanze (In margine al DAM)«, u: MULJAČIĆ₉, str. 281-289.

MULJAČIĆ₁₃ = Muljačić, Žarko, »Sui venezianismi nello slavo balcanico occidentale«, u: MULJAČIĆ₉, 2000, str. 297-308.

MULJAČIĆ₁₄ = Muljačić, Žarko, »O dvjema vrstama hrvatskih "pseudoromanizama"«, u: *Filologija*, 40, 2003, str. 95-112.

MULJAČIĆ₁₅ = Muljačić, Žarko, »Su alcuni pseudoromanismi notati in tre città croate«, u: BOMBI/FUSCO, 2004, str. 387-402.

MUSIĆ = Musić, Srđan, *Romanizmi u severo-zapadnoj Boki Kotorskoj*, Beograd: Filološki fakultet Beogradskog univerziteta, 1972.

NAZZI = Nazzi, Gianni, *Vocabolario italiano-friulano. Friulano-italiano*, Udine: Clape culturâl Acuilee / Designgraf, 2005.

NIKOLIĆ-HOYT = Nikolić-Hoyt, Anja, »Hrvatski u dodiru s engleskim jezikom«, u: SOČANAC ET AL., 2005, str. 179-205.

NOSIĆ = Nosić, Milan, *Rječnik posuđenica iz turskoga jezika*, Rijeka: Maveda, 2005.

- ODEE = *The Oxford Dictionary of English Etymology* [edited by C. T. Onions, with the assistance of G. W. S. Friedrichsen and R. W. Burchfield], Oxford: Oxford University Press, 1966.
- ODN = Oxford – Duden – Naklada C. *Hrvatski i talijanski slikovni rječnik*, Mannheim: Bibliographisches Institut / Zagreb: Naklada C, 1998.
- OER = *Osmojezični enciklopedijski rječnik: hrvatski / ruski / engleski / njemački / francuski / talijanski / španjolski / latinski*, I (A-E) 1987; II (F-K) 1995, Zagreb: Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- OLUJIĆ/BOŠNJAK BOTICA = Olujić, Ivana / Bošnjak Botica, Tomislava, »Rumunjsko-hrvatski lažni parovi«, u: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, 2007, str. 305-324.
- ORIOLES₁ = Orioles, Vincenzo, *Percorsi di parole*, Roma: Il Calamo, 2006.
- ORIOLES₂ = Orioles, Vincenzo, »Premessa«, u: WEINREICH₂, 2008, str. IX-LXXIV.
- OŠTARIĆ = Oštarić, Ivo, *Rječnik kolanjskoga govora ili ričnik mista Kolana na otoku Pagu*, Zadar: Matica hrvatska Zadar, 2005.
- ÖW = *Österreichisches Wörterbuch*, Wien: öbv et hpt / Verlag Jugend & Volk, ³⁸2000.
- PALAZZI = Palazzi, Fernando, *Novissimo dizionario della lingua italiana etimologico, fraseologico, grammaticale, ideologico, nomenclatore e dei sinonimi*, Milano: Casa Editrice Ceschina, 1940.
- PALICH = Palich, Emil, *Magyar-szerbhorvát kézisztár*, Budapest: Terra, 1982.
- PAPINI = Papini, Gianni A., *Parole e cose. Lessicologia italiana*, Milano: C.U.S.I., 2000. [Ristampa anastatica; prima edizione Firenze: Sansoni, 1977]
- PARČIĆ₁ = Parčić, Dragutin Antun, *Rječnik hrvatsko-talijanski*, Zadar: Narodni List, 1901. [Faksimilni pretisak Zagreb: Artresor studio, 1995]

PARČIĆ₂ = Parčić, Dragutin Antun, *Rječnik talijansko-slovenski* [drugo popravljeno i pomnoženo izdanje], Senj: Tisak i naklada Hreljanović, 1908.

PASCOE = Pascoe, Graham / Pascoe, Henriette, *Sprachfallen. Englisch*, München: Max Hueber Verlag, 1998.

PASSERINI = Passerini Tosi, Carlo, *Dizionario della lingua italiana*, Torino: Principato, 1969.

PAVEŠIĆ₁ = Pavešić, Slavko, »Imenice«, u: *PGHK*, 1979, str. 66-100.

PAVEŠIĆ₂ = Pavešić, Slavko, »Imenice«, u: *HG*, 1997, str. 100-173.

PEŠA = Peša, Ivica, *Tvorba riječi u talijanskom baroku*, doktorska disertacija [mentor Smiljka Malinar], Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilšta u Zagrebu, 2005.

PETIOT = Petiot, Georges, *Le Robert des sports. Dictionnaire de la langue des sports*, Paris: Le Robert, 1982.

PETRIĆ = Petrić, Željko, *Rječnik starih splitskih riječi i izraza*, Split: Naklada Bošković, 2008.

PETRONIO = Petronio, Giuseppe (ur.), *La traduzione. Saggi e studi*, Trieste: C.S.I.E.I., 1973.

PGHK = Barić, Eugenija / Lončarić, Mijo / Malić, Dragica / Pavešić, Slavko / Peti, Mirko / Zečević, Vesna / Znika, Marija, *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb: Školska knjiga, 1979.

PIASEVOLI = Piasevoli, Ankica, *Rječnik govora mjesta Sali na Dugom otoku*, Zadar: Ogranak Matice hrvatske Zadar, 1993.

PICOCHÉ = Picoche, Jacqueline, *Dictionnaire étymologique du français*, Paris: Robert, 1986.

PIERINI = Pierini, Patrizia, *Comparing Italian and English. An Introduction*, Roma: ARACNE editrice, 2004.

PINGUENTINI₁ = Pinguentini, Gianni, *Dizionario storico etimologico fraseologico del dialetto triestino*, Trieste: Eugenio Borsatti, 1954.

- PINGUENTINI₂ = Pinguentini, Gianni, *Nuovo dizionario del dialetto triestino. Storico. Etimologico. Fraseologico*, Trieste: Cappelli, 1969.
- PIŠKOREC = Piškorec, Velimir, *Germanizmi u govorima durđevečke podravine*, Zagreb: FF-press, 2005.
- PITTÀNO = Pittàno, Giuseppe, *Sinonimi e contrari. Dizionario fraseologico delle parole equivalenti, analoghe e contrarie*, Bologna: Zanichelli, ²1998. [Prima edizione 1995; seconda edizione 1997, ristampa 1998]
- PORCELLI/MAGGIONI/TORNAGHI = Porcelli, Gianfranco / Maggioni, Maria Luisa / Tornaghi, Paola (ur.), *Due codici a confronto. Atti del Congresso »Comparing codes: Italian vs English«. Per un'analisi contrastiva dei sistemi linguistici inglese e italiano* (Brescia, 28-30 marzo 1996), Brescia: Editrice La Scuola, 2002.
- PRATI = Prati, Angelico, *Etimologie venete* [a cura di Gianfranco Folena e Giambattista Pellegrini], Venezia / Roma: Istituto per la Collaborazione Culturale, 1968.
- QUARTU = Quartu, Bruna Monica, *Dizionario dei modi di dire della lingua italiana*, Milano: Biblioteca Universale Rizzoli, ²1993.
- RADOŠ = Radoš, Milan, *Dicionário de sérvio e croata-português e português-sérvio e croata*, Porto: Porto editora, s. a. [1997]
- RADULIĆ = Radulić, Ladislav, *Rječnik rivanjskog govora*, Zadar: Matica hrvatska Zadar, 2002.
- RANDO = Rando, Gaetano, *Dizionario degli anglicismi nell'italiano postunitario*, Firenze: Leo S. Olschki Editore, 1987.
- REČNIK MS/MH = *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, I (A-E) 1967; II (Ž-K) 1967; III (K-O) 1969 [urednik Miroslav Rankov], Novi Sad: Matica srpska / Zagreb: Matica hrvatska.
- REGULA/JERNEJ = Regula, Moritz / Jernej, Josip, *Grammatica italiana descrittiva su basi storiche e psicologiche*, Bern / Muenchen: Francke, 1965.
- REJZEK = Rejzek, Jiří, *Český etymologický slovník*, Voznice: Leda, 2001.

RJEČNIK ŽAZU = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-XXIII, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1880-1976.

RJEČNIK MH/MS = *Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika*, I-II [urednik Ljudevit Jonke], Zagreb: Matica hrvatska / Novi Sad: Matica srpska, 1967.

ROBERT₁ = Robert, Paul, *Le petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* [rédaction dirigée par A. Rey et J. Rey-Debove], Paris: Société du Nouveau Littré, 1977.

ROBERT₂ = Robert, Paul, *Le Nouveau Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* [texte remanié et amplifié sous la direction de Josette Rey-Debove et Alain Rey], Paris: Le Robert, 1996.

ROBERT₃ = Robert, Paul, *Le Nouveau Petit Robert* [texte remanié et amplifié sous la direction de Josette Rey-Debove et Alain Rey], Paris: Dictionnaires Le Robert, 2000.

RÒKI = Ròki-Fortunãto, Ândro, *Lìbar Viškiga Žazika* [priredi, obradi i fini Tòmislav Ròki], Toronto: University of Toronto Press, 1997.

ROSAMANI = Rosamani, Enrico, *Vocabolario giuliano dei dialetti parlati nella regione giuliano-dalmata quale essa era stata costituita di comune accordo tra i due Stati interessati nel Convegno di Rapallo del 12. 12. 1920*, Bologna: Capelli, 1958. [Prima ristampa sotto il titolo *Vocabolario giuliano dei dialetti parlati nella Venezia Giulia, in Istria, in Dalmazia, a Grado e nel Monfalconese*, Trieste: LINT, 1990; seconda edizione 1999]

RUSSISCH-DEUTSCH = PONS. *Standardwörterbuch. Russisch-Deutsch. Deutsch-Russisch*, Barcelona / Budapest / London / Posen / Sofia / Stuttgart: Ernst Klett Sprachen, 2003.

SAILER = Sailer, Karl Heinz, *Bayrisch Deutsch. Kleines Wörterbuch der bayerischen Sprache*, Bad Honnef / Rhein: Honnefer Buchverlag KG, 1976.

SAMARDŽIJA = Samardžija, Marko, *Hrvatski jezik 4. Udžbenik za 4. razred gimnazije*, Zagreb: Školska knjiga, ⁴2003, str. 55-58.

- SÁNCHEZ = Sánchez, Aquilino (ur.), *Gran diccionario de uso del español actual*, Madrid: SGEL, 2001.
- SANSONI₁ = *Dizionari Sansoni. Vol. I: Tedesco-Italiano. Vol. II: Italiano-Tedesco* [dir. Vladimiro Macchi], Firenze: Sansoni, ⁸1982. [Prima edizione 1975]
- SANSONI₂ = *Dizionari Sansoni. Inglese-italiano. Italiano-inglese* [realizzato dal Centro Lessicografico Sansoni sotto la direzione di Vladimiro Macchi, nuova edizione a cura di Edigeo], Milano: Rizzoli / Larousse, 2003.
- SAÑÉ/SCHEPISI = Sañé, Secundí / Schepisi, Giovanna, *Falsos amigos al acecho. Dizionario di false analogie e ambigue affinità fra spagnolo e italiano*, Bologna: Zanichelli, 1992.
- SCHIERER/ZAUNER = Schierer, Alfred / Zauner, Thomas, *Sprechen Sie Österreichisch? Ein Sprachführer für Einheimische und Zugereiste*, Wien: Ueberreuter, 2002.
- SCHIPPAN = Schippan, Thea, *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1992.
- SCHMELLER = Schmeller, Johann Andreas, *Bayerisches Wörterbuch* [7. Nachdruck der von G. Karl Frommann bearbeiteten 2. Ausgabe, mit der wissenschaftlichen Einleitung zur Ausgabe Leipzig 1939 von Otto Manzer], München: Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH, 2008. [²1872-1877]
- SCHNEEWEIS = Schneeweis, Edmund, *Die Deutschen Lehnwörter im Serbokroatischen in kulturgeschichtlicher Sicht*, Berlin: Walter de Gruyter & Co., 1960.
- SENC = Senc, Stjepan, *Grčko-hrvatski rječnik za škole* [po Benseler-Kaegijevu grčko-njemačkom rječniku], Zagreb: Kr. hrv.-slav.-dalm.-zem. vlada, 1910.
- SERIANNI = Serianni, Luca, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria* [con la collaborazione di Alberto Castelvechchi], Torino: UTET Libreria, ²1989.
- SERIANNI/TRIFONE = Serianni, Luca / Trifone, Pietro (ur.), *Storia della*

lingua italiana. Volume terzo: Le altre lingue, Torino: Giulio Einaudi editore, 1994.

SILIC₁ = Silić, Josip, »Hrvatski standardni jezik i dijalekti. Teze za diskusiju«, u: BADURINA/PRITCHARD/STOLAC, 1998, str. 481-484.

SILIC₂ = Silić, Josip, »Hrvatski i srpski jezik«, u: *Zbornik zagrebačke slavističke škole. Trideset godina rada (1972-2001)*, Zagreb: Filozofski fakultet / Zagrebačka slavistička škola, 2001, str. 147-155.

SILIC/PRANJKOVIĆ = Silić, Josip / Pranjković, Ivo, *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Zagreb: Školska knjiga, 2005.

SIMEON = Simeon, Rikard, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva na 8 jezika: hrvatsko-srpski, latinski, ruski, njemački, engleski, francuski, talijanski, španjolski*, I-II, Zagreb: Matica hrvatska, 1969.

SIMONE = Simone, Raffaele, *Libro d'italiano*, Firenze: La Nuova Italia, 1979.

SKOK = Skok, Petar, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-IV, [uredili akademici Mirko Deanović i Ljudevit Jonke, surađivao u predradnjama i priredo za tisak Valentin Putanec], Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1971-1974.

SKYTTE = Skytte, Gunver, »Italienisch: Phraseologie /Frasesologia«, u: *LRL*, 1988, str. 75-83.

SOBRERO₁ = Sobrero, Alberto A. (ur.), *Introduzione all'italiano contemporaneo. Le strutture*. Roma / Bari: Gius. Laterza & Figli, 1993.

SOBRERO₂ = Sobrero, Alberto A. (ur.), *Introduzione all'italiano contemporaneo. Le variazioni e gli usi*, Roma / Bari: Gius. Laterza & Figli, ⁵2000.

SOČANAC₁ = Sočanac, Lelija, »Morfološka adaptacija anglicizama u talijanskom jeziku«, u: *Filologija*, 20-21, 1992-1993, str. 413-424.

SOČANAC₂ = Sočanac, Lelija, »Adattamento dei prestiti inglesi nell'italiano«, u: VANVOLSEM ET AL., 2000, str. 119-128.

SOČANAC ET AL. = Sočanac, Lelija / Žagar-Szentesi, Orsolya / Dragičević,

- Dragica / Dabo-Denegri, Ljuba / Menac, Antica / Nikolić-Hoyt, Anja, *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima. Prilagodba posuđenica*, Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2005.
- SOKOLIĆ-KOZARIĆ = Sokolić-Kozarić, Josip M. / Sokolić-Kozarić, Gojko M., *Rječnik čakavskog govora Novog vinodolskog*, Rijeka / Novi Vinodolski: vlast. nakl., 2003.
- SPALATIN = Spalatin, Krsto, *Peterojezični rječnik europeizama. Kako se prevode hrvatske neprave srodnice na engleski, francuski, njemački, talijanski i druge jezične poteškoće*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1990.
- STACCIOLI/OSOLS-WEHDEN = Staccioli, Giuliano / Osols-Wehden, Irmgard (ur.), *“Come l'uomo s'eterna”. Festschrift für Erich Loos zum 80. Geburtstag. Beiträge zur Liberatur-, Sprach- und Kunstgeschichte italiens und der Romania*, Berlin: Berlin Verlag Arno Spitz, 1994.
- STAMMERJOHANN = Stammerjohann, Harro et alii (ur.), *Dizionario di italianismi in francese, inglese, tedesco*, Firenze: Presso l'Accademia, 2008.
- STOLAC/IVANETIĆ/PRITCHARD = Stolac, Diana / Ivanetić, Nada / Pritchard, Boris (ur.), *Primijenjena lingvistika u Hrvatskoj – izazovi na početku XXI, stoljeća. Zbornik*, Zagreb / Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 2002.
- STUCKENBERGER = Stuckenberger, Kornelia, *Sprachfallen. Spanisch*, München: Max Hueber Verlag, 1998.
- SVENSK-KROATISKT = *Svensk-kroatiskt lexikon. Švedsko-hrvatski rječnik*, Stockholm: Skolverk, 1994. [Prvo izdanje Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1985]
- ŠAMIJA = Šamija, Ivan Branko, *Rječnik imotsko-bekijskoga govora*, Zagreb: Društvo Lovrećana, 2004.
- ŠIMUNDIĆ = Šimundić, Mate, *Rječnik suvišnih tuđica u hrvatskomu jeziku*, Zagreb: Barka, 1994.
- ŠIMUNOVIĆ = Šimunović, Petar, *Rječnik bračkih čakavskih govora* [drugo dopunjeno i popravljeno izdanje], Zagreb: Golden marketing

/ Tehnička knjiga, 2009. [Prvo izdanje Supetar: Brevijar, 2006]

ŠKALJIĆ = Škaljić, Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo: »Svjetlost« izdavačko preduzeće, 1966.

ŠONJE = Šonje, Jure (ur.), *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža / Školska knjiga, 2000.

ŠTEBIH = Štebih, Barbara, »Transmorfemizacija imeničkih germanizama u kajkavskom književnom jeziku«, u: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 32, 2006, str. 295-310.

ŠULEK = Šulek, Bogoslav, *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*, I-II, Zagreb: Narodna tiskara Dra Ljudevita Gaja, 1874-1875. [Reprint izd. Zagreb: Globus, 1990]

TAFRA₁ = Tafra, Branka, »Povijesna načela normiranja leksika«, u: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 23-24, 1997-1998, str. 325-343.

TAFRA₂ = Tafra, Branka, »Bliskoznačni odnosi u leksiku«, u: TAFRA₄, 2005, str. 213-226.

TAFRA₃ = Tafra, Branka, »Leksičke pogreške zbog sličnosti«, u: TAFRA₄, 2005, str. 227-247.

TAFRA₄ = Tafra, Branka, *Od riječi do rječnika*, Zagreb: Školska knjiga, 2005.

TAGLIAVINI = Tagliavini, Carlo, *Le origini delle lingue neolatine. Introduzione alla filologia romanza*, Bologna: Pàtron, 1972.

TEKAVČIĆ₁, TEKAVČIĆ₂ = Tekavčić, Pavao, *Grammatica storica dell'italiano. Vol III: Lessico*, Bologna: Il Mulino, 1972, 1980.

TELMON = Telmon, Tullio, »Varietà regionali«, u: SOBRERO₂, 2000, str. 93-149.

TIMA = Tima, Renáta (ur.), *Kapcsolatok. Tanulmányok Jászay Magda tiszteletére*, Budapest: Íbisz, 2002.

TIČIĆ = Tičić, Ante, *Rječnik govora mjesta Poveljane na otoku Pagu*, Zadar: Matica hrvatska Zadar, 2004.

- TOMMASEO/BELLINI = Tommaseo, Nicolò / Bellini, Bernardo, *Dizionario della lingua italiana*, I-VII, Torino: Unione Tipografico-Editrice, 1865-1879.
- TORNAGHI = Tornaghi, Paola, »Tra lessico e semantica: il ruolo del latino nella storia della lingua inglese«, u: PORCELLI/MAGGIONI/TORNAGHI, 2002, str. 299-332.
- TURINA/ŠEPIĆ = Turina, Zvonimir / Šepić-Tomin, Anton, *Rječnik čakavskih izraza. Područje Bakarca i Škrljeva*, Rijeka: Riječko književno i naučno društvo, 1977.
- TURK = Turk, Marija, »Semantičke posuđenice – jedan oblik prevedenica«, u: *Filologija*, 30-31, 1998, str. 519-528.
- TÜRKISCH = PONS *Standardwörterbuch. I: Türkisch-Deutsch. II: Deutsch-Türkisch*, Barcelona / Budapest / London / Posen / Sofia / Stuttgart: Ernst Klett Verlag, 2002.
- ULLMANN₁ = Ullmann, Stephen, *Précis de sémantique française*, Berne: Éditions A. Francke S. A., 1952.
- ULLMANN₂ = Ullmann, Stephen, *La semantica. Introduzione alla scienza del significato* [trad. Anna Baccarani e Luigi Rosiello], Bologna: Il Mulino, 1967. [Orig. *Semantics. An Introduction to the Science of Meaning*, Oxford: Basil Blackwell & Mott Ltd., 1962; prima ediz. italiana 1966]
- UNGARISCH-DEUTSCH = PONS *Wörterbuch für Schule und Studium. Teil 1. Ungarisch-Deutsch*, Barcelona / Budapest / London / Posen / Sofia / Stuttgart: Ernst Klett Sprachen, 2002.
- URSINI = Ursini, Flavia, »Sedimentazioni culturali sulle coste orientali dell'Adriatico: il lessico veneto-dalmata del Novecento«, u: *Atti e Memorie della Società Dalmata di Storia Patria*, XV, 1987, str. 25-179.
- VAN DEN BOSSCHE/BASTIAENSEN/SALVADORI LONERGAN = Van den Bossche, Bart / Bastiaensen, Michael / Salvadori Lonergan, Corinna (ur.), *Lingue e culture in contatto. Atti del XV Congresso dell'A.I.P.I. Brunico, 24-27 agosto 2002*, vol. I, Firenze: Franco Cesati Editore, 2004.

VANVOLSEM ET AL. = Vanvolsem, Serge / Vermandere, Dieter / Musarra, Franco / D'Hulst, Yves (ur.), *L'italiano oltre frontiera. Atti del V Convegno Internazionale del Centro di Studi Italiani* (Leuven, 22-25 aprile 1998), vol. I, Leuven: Leuven University Press / Firenze: Franco Cesati Editore, 2000.

VILI = Devoto, Giacomo / Oli, Gian Carlo, *Vocabolario illustrato della lingua italiana*, vol. I-II, Milano, 1967.

VINAY = Vinay, Jean-Paul / Darbelnet, Jean, *Stylistique comparée du français et de l'anglais. Méthode de traduction*, Paris: Marcel Didier, 1967.

VINJA₁ = Vinja, Vojmir, *Jadranska fauna. Etimologija i struktura naziva*, I-II, Zagreb / Split: JAZU / Logos, 1986.

VINJA₂ = Vinja, Vojmir, *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I-III, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti / Školska knjiga, 1998-2004.

VLAHOV = Vlahov, Lovre, *Dalmatinski pučki ricnik našega kraja*, Zagreb: Birotisak, 1996.

VOX = VOX. *Diccionario General Ilustrado de la Lengua Española* [segunda edición corregida y notablemente ampliada por D. Samuel Gili Gaya], Barcelona: Bibliograf, ²1967. [Reimpresión]

WAHRIG₁ = Wahrig, Gerhard, *Deutsches Wörterbuch* [völlig überarbeitete Neuausgabe], Gütersloh: Bertelsmann, 1981.

WAHRIG₂ = Wahrig, Gerhard, *Deutsches Wörterbuch* [neu herausgegeben von Dr. Renate Wahrig-Burfeind], Gütersloh: Bertelsmann Lexikon Verlag, 1997.

WAHRIG₃ = Wahrig, Gerhard, *Deutsches Wörterbuch* [neu herausgegeben von Dr. Renate Wahrig-Burfeind], Gütersloh / München: Bertelsmann Lexikon Verlag, 2000.

WAHRIG₄ = Wahrig. *Herkunftswörterbuch*, München: Bertelsmann Lexikon Institut / Wissen Media Verlag, 2003.

WANDRUSZKA = Wandruszka, Mario, »'Falsche freunde': ein

linguistisches Problem und seine Lösung«, u: LAITENBERGER, 1976, str. 53-77.

WEBSTER'S NEW = *Webster's New World Dictionary of the American Language* [Second College Edition], Cleveland / New York: William Collins and World Publishing Co., 1976.

WEBSTER'S THIRD = *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged* [editor in chief Philip Babcock Gove], Springfield, Massachus: G. & C. Merriam Co., 1976.

WEINREICH₁ = Weinreich, Uriel, *Languages in Contact. Findings and Problems* [Publications of the Linguistic Circle of New York - Number 1; with a Preface by André Martinet], New York: Linguistic Circle of New York, 1953.

WEINREICH₂ = Weinreich, Uriel, *Lingue in contatto* [nuova edizione a cura di Vincenzo Orioles, con un'Introduzione di Giorgio Raimondo Cardona], Torino: UTET, 2008.

WHITLAM ET AL. = Whitlam, John / Davies, Vitoria / Harland, Mike, *Harper Collins Portuguese Dictionary. English-Portuguese. Portuguese-English*, Glasgow: HarperCollins, ²1997. [Revised ed. of: *Collins Portuguese dictionary* 1991]

WIDIMSKÝ = Widimský, František, *Německo-český slovník*, Praha: Leda, 1998.

WÖRTERBUCH = *Wörterbuch Italienisch-Deutsch. Deutsch-Italienisch*, Köln: Serfes Medien, 1998.

WUNDERLI/MÜLLER = Wunderli, Peter / Müller, Wulf (ur.), *Romania historica et Romania hodierna. Festschrift für Olaf Deutschmann*, Frankfurt am Main / Bern: Peter Lang, 1982.

ZAMBONI = Zamboni, Alberto, »Italienisch: Areallinguistik IV / Aree linguistiche IV. a) Venezien / Veneto«, u: *LRL*, 1988, str. 517-538.

ZINGARELLI₁ = Zingarelli, Nicola, *Vocabolario della lingua italiana* [8^a ediz., aggiornata ed annotata a cura del prof. Giovanni Balducci], Bologna: Zanichelli, ⁸1963.

ZINGARELLI₂ = Zingarelli, Nicola, *Vocabolario della lingua italiana* [decima edizione, rielaborata a cura di 109 specialisti diretti e coordinati da Miro Dogliotti, Luigi Rosiello e Paolo Valesio], Bologna: Zanichelli, ¹⁰1971.

ZINGARELLI₃ = Zingarelli, Nicola, *Vocabolario della lingua italiana* [undicesima edizione a cura di Miro Dogliotti e Luigi Rosiello], Bologna: Zanichelli, ¹¹1984.

ZINGARELLI₄ = *Lo Zingarelli Gigante. Vocabolario della lingua italiana* [dodicesima edizione, a cura di Miro Dogliotti e Luigi Rosiello], Bologna: Zanichelli, ¹²1993.

ZINGARELLI₅ = *Lo Zingarelli 2005. Vocabolario della lingua italiana di Nicola Zingarelli*, Bologna: Zanichelli, ¹²2004.

ZOCH/MENCIN = Zoch, Ivan / Mencin, Josip, *Priručni rječnik sveobćega znanja*, knj. I (A-B) 1887; knj. II (C-G), Osijek, 1890.

ZOLLI = Zolli, Paolo, *Le parole straniere* [seconda edizione a cura di Flavia Ursini; con una presentazione di Manlio Cortelazzo], Bologna: Zanichelli, ²1991.

ŽAGAR-SZENTESI = Žagar-Szentesi, Orsolya, »Hrvatski u dodiru s mađarskim jezikom«, u: SOČANAC ET AL., 2005, str. 51-83.

Kratice

- am. engl. – američki engleski
- ar. – arapski
- arh. – arhaičan, arhaizam
- austr. – austrijski
- austr.-bav. – austrijsko-bavarski
- bav. – bavarski
- bilj. – bilješka
- cit. – citirano
- češ. – češki
- dalm. mlet. – dalmatinski mletački
- denom. – denominal, odimenska izvedenica
- dijal. – dijalekt, dijalekatski
- engl. – engleski
- f. – (lat. *femininum*) ženski rod
- fr. – francuski
- fran. – franački
- furl. – frulanski
- got. – gotski
- gr. – grčki
- hrv. – hrvatski
- ib. – (lat. *ibidem*) na istome mjestu
- id. – (lat. *idem*) isti, isto (naznaka za prethodno navedenog autora ili djelo); isto značenje
- indekl. – indeklinabilno, ne sklanja se

inv. – nepromjenjivo
izv. – izvedenica
južnonjem. – južnonjemački
kasnolat. – kasnolatinski
kl. lat. – klasični latinski
lat. – latinski
l. c. – (lat. *loco citato*) na navedenom mjestu
m. – (lat. *masculinum*) muški rod
mađ. – mađarski
mlet. – mletački
mod. – moderni
n., neutr. – (lat. *neutrum*) srednji rod
npr. – na primjer
nizoz. – nizozemski
nom. – nominativ
novogrč. – novogrčki
njem. – njemački
part. perf. – particip perfekta
part. prez. – particip prezenta
pijem. – pijemontski
pl. – (plural) množina
polin. – polinezijski
pridj. – pridjev
prov. – provansalski
razg. – razgovorno
reg. – regionalno, regionalizam
sc. – (lat. *scilicet*) razumije se, to jest, naime
sg. – (singular) jednina
sin. – sinonim
slov. – slovenski
srfr. – srednjovjekovni francuski
srlat. – srednjovjekovni latinski
srniz. – srednjonizozemski
srvnj. – srednjovisokonjemački
stand. – standardni
st. – stariji, starije
starofr., stfr. – starofrancuski
s. v. – (lat. *sub verbo, sub voce*) navedeno pod riječju/natuknicom

ss. vv. – navedeno pod riječima/natuknicama

šp., španj. – španjolski

šved. – švedski

tal. – talijanski

tršč. – trščanski

tur. – turski

usp. – usporedi

var. – varijanta, inačica

ven. – venecijanski

vs. – (lat. *versus*) nasuprot, za razliku od

vulg. lat. – vulgarni latinski

Prestiti e falsi amici

Croato, italiano e mediazione linguistica

Riassunto

Nel capitolo introduttivo (*Note sulla specializzazione semantica dei prestiti*) si avvia la discussione sui prestiti in prospettiva semantica, e in particolare sul rapporto tra il significato della parola nella lingua donatrice (modello) e quello della sua replica nella lingua ricevitrice. Vengono analizzati alcuni esempi di specializzazione semantica dei prestiti in croato, che aprono inoltre la questione del miglioramento (ad es., *boutique* in ital., sp., ted., ingl. e cr.; ted. *Image* e cr. *imidž*) e del peggioramento di significato (ital. *boss*, fr. *business*, cr. *biznis*), della registrazione nei dizionari, dei falsi amici, nonché dell'ulteriore cambiamento di significato (ad es., ingl. *boutique hospital*). Le coppie lessicali di due o più lingue che sono dei falsi amici qualche volta si avvicinano e possono in seguito, per fatti di interferenze linguistiche, diventare persino «veri amici». Si evince che tali cambiamenti contribuiscono alla convergenza lessicale delle lingue europee.

Partendo dalla definizione generale dei falsi amici, nel secondo capitolo, intitolato *Falsi amici ed etimologia*, si discute se sia decisiva l'origine comune delle voci per stabilire il rapporto di «falsa amicizia». Di solito si ritiene che le parole di etimo comune rappresentino un

pericolo latente in quanto vengono facilmente scambiate dai parlanti, che ritengono che queste siano dotate di significato uguale. D'altra parte, i vocaboli di etimo diverso non sarebbero esposti a tale pericolo, perché si crede che siano semanticamente molto lontani. Però, questi possono appartenere allo stesso campo semantico (ad es., sp. *aceite* e ital. *aceto*; ted. *kalt* e ital. *caldo*). Inoltre, la tendenza dei parlanti a costituire i legami peretimologici si manifesta tanto nell'ambito della stessa lingua (omonimi o paronimi), quanto tra due o più lingue. In base a tali premesse si conclude che per i rapporti di «falsa amicizia» non è rilevante l'origine comune. Come conferma viene citato un esempio dell'interferenza del falso amico di una lingua «invisibile» – nella spiegazione etimologica di un dizionario moderno.

Il terzo capitolo (*Sul ruolo del tedesco nella formazione dei falsi amici croato-italiani*) mette in evidenza che il tedesco rappresenta per il croato la lingua donatrice più importante. Vale a dire che, attenendoci nello studio dei prestiti al principio di *etymologia proxima*, scopriamo che i presunti francesismi, italianismi o anglicismi sono in molti casi dei tedeschismi, spesso di stampo austriaco. In tale chiave troviamo soluzioni a molte interferenze lessicali. La mediazione tedesca delle parole di origine latina o romanza che esistono anche in italiano, degli europeismi in particolare, ha un ruolo decisivo nella formazione dei falsi amici croato-italiani. L'influsso del tedesco è notevole in croato sia a livello fonomorfológico che semantico.

Un vocabolo che ha funto da modello ad una o più lingue riceventi che l'hanno adottato con un determinato significato, in seguito può perdere tale significato (ad es., ital. *firma* di fronte agli omofoni in altre lingue: ted. *Firma*, ingl. *firm*, fr. *firme*, spagn. *firma* e cr. *firma*). Il significato delle parole può subire modificazioni per calchi semantici, qualche volta provenienti da più lingue (ad es., cr. *karavan*). Influssi interlinguistici determinano non soltanto la convergenza semantica, diminuendo e persino annullando le differenze di significato tra vari falsi amici (ad es., it. *drammaturgo* e cr. *dramaturg*), ma agiscono anche sul piano del significante (ad es., it. *cello*, forma apparsa in seguito a quella inglese e tedesca).

Il quarto capitolo è intitolato *Approccio contrastivo all'adattamento del genere dei nomi francesi in italiano e in croato*. L'adattamento

del genere dei nomi francesi in italiano e in croato rappresenta un fattore di divergenza non soltanto tra il modello francese e la lingua ricevente, ma anche tra le due lingue riceventi. Questo è dovuto alla diversa struttura fonomorfologica dell'italiano e del croato, nonché alla comune origine delle lingue romanze, per cui le corrispondenze tra il francese e l'italiano vengono stabilite automaticamente. Qualche volta l'attribuzione del genere è determinata dalla lingua mediatrice (etimologia prossima) o dalla somiglianza formale e semantica con elementi lessicali già esistenti nella lingua ricevente. La mancata coincidenza dei generi è uno dei fattori di divergenza grammaticale che contribuisce alla formazione dei falsi amici grammaticali tra le lingue europee che possiedono gli stessi lessemi.

L'argomento del genere grammaticale è oggetto anche dello studio seguente, *Approccio contrastivo all'adattamento del genere dei sostantivi inglesi in italiano e in croato*. A differenza dell'italiano e del croato, l'inglese ha quasi completamente annullato la distinzione grammaticale del genere. Dal momento che i nomi inglesi hanno il genere reale, nel passaggio alle lingue ricevatrici italiana e croata bisogna attribuire a tali voci il genere grammaticale. Questa è forse la questione più importante (e senz'altro la prima da risolvere), riguardante l'adattamento morfologico degli anglismi lessicali, in quanto la stragrande maggioranza dei prestiti è rappresentata appunto da sostantivi. Lo studio tratta del modo in cui viene adattato il genere delle stesse parole inglesi nelle due lingue ricevatrici, delle relative concordanze e delle discordanze. L'analogia semantica, il cui influsso è accentuato nell'attribuzione del genere in italiano, è riconoscibile soprattutto quando i prestiti nominali inglesi sono allotropi dei vocaboli italiani (ad es., it. *city* f., *città* f.).

Il sesto capitolo è intitolato *Alcuni falsi amici italiano-croati nelle collocazioni ristrette*. Anche quando le unità lessicali di due o più lingue, che sono formalmente simili ed etimologicamente connesse, concordano semanticamente, questo non è necessariamente il caso delle loro collocazioni. Le collocazioni ristrette sono specifiche di una data lingua. Nell'articolo vengono analizzati alcuni falsi amici tra l'italiano e il croato nelle collocazioni ristrette. Il croato spesso concorda con il tedesco: ad es., it. *discutere la tesi*, cr. non *diskutirati*, ma

braniti disertaciju, come ted. *seine Dissertation verteidigen* (anche ingl. *to defend one's doctoral thesis*). Stretti contatti linguistici sono orientati verso la convergenza lessicale e fraseologica delle lingue europee. Falsi amici parziali possono diventare meno parziali e possono persino trasformarsi in amici totali. Il caso estremo è rappresentato dall'italiano *duomo* 'cattedrale' di fronte al croato *dom* 'casa', che continuano ad avere significati differenti, ma convergono nella stessa collocazione tecnica (*duomo di vapore*), come risultato della reinterpretazione paretimologica del modello francese *dôme* 'cupola'.

Falsi amici croato-italiani: lingua standard e dialetto è il titolo dell'ultimo studio compreso nel libro. Le parole di etimologia uguale, appartenenti alle diverse varietà linguistiche, differiscono frequentemente dal punto di vista formale o semantico: rappresentano pertanto un caso specifico di falsi amici – entro la stessa lingua. Nelle varietà diatopiche croate tali differenze sono determinate spesso dalle lingue donatrici da cui le parole provengono. I vocaboli italiani e romanzi in genere penetrano nei dialetti croati settentrionali di solito per il tramite tedesco, mentre nei dialetti meridionali abbondano soprattutto i prestiti italiani o veneti. Dal momento che i parlanti di lingua croata standard conoscono non di rado anche i menzionati riflessi dialettali, quando parlano la lingua italiana possono sorgere diverse interferenze, sia positive che negative. Queste ultime favoriscono la creazione di falsi amici. Nello studio vengono trattati esempi dei regionalismi croati che sono falsi amici delle voci dell'italiano standard.

Kazalo riječi i izraza

A

- abbonare (tal.) 123
abbonato,-a (tal.) 123
abbonner (fr.) 123
abito a giacca (tal.) 103
abonent,-ica (hrv.) 123
abonné,-ée (fr.) 123
Abonnent (njem.) 123
accompagnare (tal.) 97
acconto (tal.) 82
 dare/versare un acconto 82
accusare segretamente (tal.) 98
aceite (španj.) 44, 87, 230
aceituna (španj.) 44
aceto (tal.) 44, 87, 230
acetum (lat.) 44
acquavite di prugne (tal.) 77
acrobata (tal.) 76, 122
acrobate (fr.) 76, 122
adresat (tal.) 83
Adressat (njem.) 83
adresse (fr.) 83
Adresse (njem.) 83
aerobica (tal.) 156
aerobics (engl.) 156
aerobik (hrv.) 156
aerobika (hrv.) 156
afera (hrv.) 134
affaire (fr.) 134
 affaire (tal.) 134
 affare (tal.) 134
 Affäre (njem.) 134
 affisso (tal.) 107
 affust (stfr.) 67, 129
 affusto (tal.) 67, 85, 129
 affût (fr.) 67, 129
 agevolare (tal.) 97
 agitare (tal.) 98
 agitieren (njem.) 98
 agitirati (hrv.) 98
 akontieren (austr. njem.) 82
 akontirati (hrv.) 82
 Akonto (njem.) 82
 ein Akonto leisten 82
 akrobat,-kinja (hrv.) 76, 122
 ala (tal.) 97
 alano (tal.) 56
 alano tedesco 56
 alarm (hrv.) 136
 Alarm (njem.) 136
 alarme (fr.) 136
 alcarchofa (španj.) 74
 alere (lat.) 45
 alermi (fr.) 136
 alisei (tal.) 42, 87
 alisez (fr.) 87
 all'arme! (tal.) 136
 allarme (tal.) 136
 allea (tal.) 183

- allée (fr.) 183
alt (hrv.) 45
alt (njem.) 44
alto (tal.) 44
altus (lat.) 45
amburare (lat.) 43
američki bizon (hrv.) 153
andicappare (tal.) 14
andicappato (tal.) 14
anello di catena (tal.) 88
anello metallico (tal.) 108
anglais (fr.) 170
anguria (ta.) 182
anorganisch (njem.) 71
anorganski (hrv.) 71
antenna parabolica (tal.) 174
antenna paraboloidica (tal.) 174
anticamera (tal.) 155
anzeigen (njem.) 99
aparato (hrv.) 68
Aparatur (njem.) 68
aparatura (hrv.) 68
apoteca (hrv.) 20, 21
apotheca (lat.) 20, 21
Apotheke (njem.) 21
ἀποθήκη (gr.) 18, 20
ἀποτιθέναι (grč.) 20
ἀποτίθημι (grč.) 20
apparatus (lat.) 68
apparecchiatura (tal.) 68
apparecchio (tal.) 68
appelsinjuice (norv.) 24
aqua (lat.) 91
(aqua) tincta (lat.) 91
arazzo (tal.) 93
arbitrage (fr.) 60
Arbitrage (njem.) 60
arbitraggio (tal.) 60
arbitrato (tal.) 60
arbitraža (hrv.) 60
Archiv (njem.) 70
Archivar (njem.) 75
archivio (tal.) 70
archivist (engl.) 75
archivista (tal.) 75
archiviste (fr.) 75
archivum (kasnolat.) 70
arcicioco (mlet.) 74
arguzia (tal.) 107
arhiv (hrv.) 70
arhivar (hrv.) 75
arhivist (hrv.) 75
aroma (hrv.) 153
aroma (tal.) 153
art (engl.) 164
arte (tal.) 159, 164
arte dell'ornamento (tal.) 84
artichaut (fr.) 74
artichoke (engl.) 74
articiocco (sjevernotal.) 74
articioco (mlet., tršč.) 74
artičok (hrv.) 74
artičoka (hrv.) 74
Artischocke (njem.) 74
artist (hrv.) 76
Artist (njem.) 76
artista (tal.) 76
 ottimo artista/interprete 76
artiste (fr.) 76
assecondare (tal.) 97
assistente di laboratorio (tal.) 68
assistere a lezioni pratiche (tal.) 99
assistere in qualità di uditore (tal.) 99
associazione (tal.) 94, 160
ätherische Öle (njem.) 173
attricetta (tal.) 146
auto (hrv.) 118
auto (tal.) 134, 154, 183
autograf (hrv.) 71
autografo (tal.) 71
autogram (hrv.) 71
Autogramm (njem.) 71
Autograph (njem.) 71
automobile (tal.) 134, 154
autopsia (tal.) 82
 fare l'autopsia 82
autopsie (fr.) 82
Autopsie (njem.) 82
autopsija (hrv.) 82
 izvršiti autopsiju 82

autopsy (engl.) 82
 autore teatrale (tal.) 75
 autoriser (fr.) 36
 autorizzare (tal.) 36
 autorizzazione (tal.) 36
 ἄυτός (grč.) 71
 autsajder,-ica (hrv.) 151
 azeite (port.) 44
 azienda (tal.) 94, 189
 az-zait (ar.) 44
 az-zaitúnâ (ar.) 44

B

babaghā (ar.) 185
 baby-sitter (engl.) 145
 babysitter (hrv.) 150
 baby-sitter (tal.) 13, 145
 babysitter (tal.) 147
 bacchetta (tal.) 117
 bafada (mlet.) 188
 bafe (hrv.) 187
 bafeti (mlet.) 187
 baffi (tal.) 187
 bafi (mlet.) 187
 baget (hrv.) 118, 119, 139
 baguette (fr.) 117, 118, 119
 baguette (tal.) 117, 119
 balarîn,-a (hrv.) 90
 balârîn,-a (hrv.) 90
 balarin,-a (mlet.) 90
 balcon (mlet.) 183, 186
 balcon (tršč.) 186
 balcone (tal.) 183
 balerîn (hrv.) 90
 balerina (hrv.) 89, 90
 baletan (hrv.) 89
 balkon (hrv.) 186
 balkûn (hrv.) 186
 bälkûn (hrv.) 186
 ballerina (engl.) 90
 Ballerina (njem.) 90
 ballerina (tal.) 89, 90
 ballerina classica 89, 90
 ballerine (fr.) 90
 Ballerine (njem.) 90
 ballerino (tal.) 90
 ballet dancer (engl.) 90
 Balletttänzerin (njem.) 90
 ballo (tal.) 90
 balsamella (tal.) 120, 140
 balsamo (tal.) 120
 bambinaia (tal.) 13, 145
 (bambola) Barbie (tal.) 146
 banak (hrv.) 191
 banca (tal.) 137
 bancarota (mlet.) 137
 bancarotta (tal.) 137
 banco (tal.) 191
 banco di ricevimento (tal.) 113
 band (engl.) 160
 band (hrv.) 160
 band (tal.) 160
 banda (hrv.) 160
 banda (tal.) 155, 160
 bangio (tal.) 152
 bankrot (hrv.) 137
 Bankrott (njem.) 137
 banqueroute (fr.) 137
 banjo (engl.) 152
 banjo (tal.) 152, 153
 bar (engl.) 152
 bar (hrv.) 152
 bar (tal.) 152
 barbaforte (tal.) 76
 barbi (hrv.) 146
 barbica (hrv.) 147
 Barbie doll (engl.) 146
 barbie (engl.) 146
 Barbie (hrv.) 146
 barbie (tal.) 146
 barbika (hrv.) 147
 barman (hrv.) 144
 barman (tal.) 144
 barmen (hrv.) 144
 barmenica (hrv.) 151
 baršun (hrv.) 188
 barzeletta (tal.) 107
 basette (tal.) 187
 basket (engl.) 16
 basket (hrv.) 16

- basket (tal.) 16
basket-ball (tal.) 16
Basketballspiel (njem.) 103
basketbol (hrv.) 16
baskitbol (hrv.) 16
batist (hrv.) 125
Batist (njem.) 125
batista (tal.) 125
batiste (fr.) 125
battuta (tal.) 103, 155
 cantare alcune battute 103
baussite (tal.) 118, 120
bauxite (fr.) 118, 120
bauxite (tal.) 118, 120
bazooka (engl.) 153
bazooka (tal.) 153
bazuca (tal.) 153
bazuka (hrv.) 153
beat (engl.) 149
beat (tal.) 149
beatnik (tal.) 149
bebisiterka (srp.) 147
béchamel (fr.) 120, 140
béchamel (tal.) 120
bechamelle (tal.) 120
beefsteak (engl.) 155
beefsteak (tal.) 155
behindert (njem.) 15
be(j)bisiter,-ica (hrv.) 147
bend (hrv.) 160
bendžo (hrv.) 152
benzin (hrv.) 182
benzina (hrv.) 182, 185
benzina (tal.) 185
besciamella (tal.) 120, 140
bešamel (hrv.) 120
bevanda (hrv.) 25, 26, 33, 190
bevanda (mlet.) 25, 33, 185
bevanda (tal.) 25
bibenda (lat.) 25
bibere (lat.) 25
bibita (tal.) 185
biblioteka (hrv.) 17
bibliotekar (hrv.) 16, 17
bicicletta (tal.) 156, 185
bicikl (hrv.) 182
bicikla (hrv.) 182, 185
bicikleta (hrv.) 185
bidermajer (hrv.) 78
biedermeier (tal.) 78
biftek (hrv.) 155
bilanca (hrv.) 61, 64, 73
bilancio (tal.) 61
bilans (srp.) 73
Bilanz (njem.) 61, 73
birichino (tal.) 187
bista (hrv.) 43, 61, 73, 86, 87, 136
bistecca (tal.) 155
biti noseća (hrv.) 173
biti trudna (hrv.) 173
biti u drugom stanju (hrv.) 173
bitnik (hrv.) 149
biznis (hrv.) 22, 23, 27, 33, 37, 229
 veliki biznis 23
biznismenica (hrv.) 151
biznismenka (hrv.) 151
Blech (njem.) 67
blesirati (hrv.) 58
blesirati (se) (hrv.) 58
blesser (fr.) 58
blesieren (njem.) 58
blic (hrv.) 78, 100, 109
blic-akcija (hrv.) 99
blitz (engl.) 99
blitz (tal.) 78, 99
Blitzkrieg (njem.) 99
bljeskalica (hrv.) 100, 109
bodega (engl.) 21
Bodega (njem.) 20
bodega (port.) 21
bodega (španj.) 21
bodegón (španj.) 21
body-art (engl.) 156
body-art (hrv.) 156
body art (tal.) 156, 159
boiste (stfr.) 43
boîte (fr.) 43
boja (hrv.) 91
boj (hrv.) 144
boks (hrv.) 131, 162

- boksit (hrv.) 120
 borsa di studio (tal.) 85
 bos (hrv.) 28, 29, 30, 37
 gangsterski bos 29
 boss (engl.) 28
 big boss 28
 boss (tal.) 29, 31, 229
 boss della finanza 29
 boss della mafia 29
 boss della malavita 29
 boss dell'azienda 29
 boss dell'industria 29
 bosso (tal.) 43
 boteco (port.) 21
 botega (mlet.) 18, 19
 aver la botega averta 19
 botequim (port.) 21
 botica (port.) 21
 botica (španj.) 21
 bottega 20
 bottega (tal.) 18, 20
 avere la bottega aperta 19
 bottega di calzolaio 18
 bottega di falegname 18
 bottega di ferramenta 18
 bottega di macellaio 18
 botteghino (tal.) 21
 Bottich (njem.) 21
 bouillabaisse (fr.) 120, 140
 bouillabaisse (hrv.) 120, 140
 bouillabaisse (tal.) 120
 boutique (engl.) 18, 21 35, 229
 boutique brewery 35
 "boutique" college programs 35
 boutique hospital 35, 229
 boutique hotels 35
 boutique investment bank 35
 boutique law firm 35
 boutique university 35
 health-care boutique 35
 investment boutique 35
 restaurants with a boutique
 ambience 35
 boutique (fr.) 18, 19, 20, 21, 22, 119, 128
 boutique (hrv.) 18, 21, 35, 229
 Boutique (njem.) 18, 20, 128, 229
 boutique (španj.) 18, 21, 34, 229
 boutique (tal.) 18, 21, 34, 119, 229
 boutique del caffè 34
 boutique del cane 34
 boutique del colore 34
 boutique del formaggio 34
 boutique del gioiello 34
 boutique dell'auto 34
 boutique del pane 34
 boutique del tendaggio 34
 box (engl.) 43
 boxe (fr.) 131, 162
 boxe (tal.) 131, 162
 Boxen (njem.) 131
 boxing (engl.) 131, 162
 boy (tal.) 144
 braciola (tal.) 155
 braniti diplomsku radnju (hrv.) 171
 braniti disertaciju (hrv.) 232
 braniti doktorsku radnju/disertaciju
 (hrv.) 171
 brano (tal.) 84
 break dance (engl.) 156
 break dance (tal.) 156, 159
 breakdance (hrv.) 156
 brejkdans (hrv.) 156
 brejkdens (hrv.) 156
 brekdens (hrv.) 156
 brilantîna (hrv.) 126
 Brillantin (austr. njem.) 62, 126
 brillantina (hrv.) 126
 brillantina (tal.) 62, 118, 126
 brillante (fr.) 62, 118, 126
 Brillantine (njem.) 126
 brillare (tal.) 58
 brillier (fr.) 58
 brillieren (njem.) 58
 briljantin (hrv.) 62, 126
 briljirati (hrv.) 58
 brioche (fr.) 119
 brioche (tal.) 119
 brioscia (tal.) 119
 brioš (hrv.) 119
 broche (fr.) 117, 119

broche (tal.) 117, 119
bronca (hrv.) 61, 64, 136
bronze (fr.) 61, 136
Bronze (njem.) 61, 136
bronzina (tal.) 61, 136
broš (hrv.) 119
bruto težina (hrv.) 111
brutto (njem.) 111
Bruttogewicht (njem.) 111
buce (hrv.) 158
Büchse der Pandora (njem.) 102
bucka (hrv.) 159
bucmast (hrv.) 159
Bude (njem.) 20
Budike (njem.) 19, 20
bufalo (hrv.) 153
búfalo (španj.) 153
bufalo,-a (tal.) 153
buffalo (engl.) 153
bujabes (hrv.) 120
buka (hrv.) 136
bullterrier (engl.) 147
bullterrier (tal.) 147
bulterijer,-ka (hrv.) 147
 ženka bulterijera 147
buonsenso, buon senso (tal.) 176
burro (španj.) 44
burro (tal.) 44
business (engl.) 23, 27, 94
business (fr.) 28, 31, 229
 charité business 28
 faire du business 28
businessman (tal.) 151
Busineß (njem.) 23
businesswoman (tal.) 151
bust (engl.) 43
busta (tal.) 43, 45, 86
buste (fr.) 43, 61, 87, 136
Büste (njem.) 43, 45, 61, 86, 87, 136
busto (tal.) 43, 45, 61, 87, 136
bustu(m) (lat.) 43
butica (srlat.) 21
butiga (hrv.) 18, 19, 20, 29, 32, 35, 119
 politička butiga 29
butik (hrv.) 18, 19, 20, 22, 32, 35, 119

butik (šved.) 20
butika (hrv.) 18, 19, 20, 32, 35, 119, 128,
 141
Butike (njem.) 19, 20, 128
butikk (norv.) 20
butique (port.) 21
Butter (njem.) 67
buttis (vulg. lat.) 21
buxida (kasnolat.) 43
buxu(m) (lat.) 43

C

caccia (tal.) 157
cake (engl.) 56
calcolo combinatorio (tal.) 84, 173
caldo (tal.) 35, 43, 44, 50, 87, 230
calidum (lat.) 43
caliente (španj.) 43
call girl (tal.) 145
cameraman (engl.) 151, 165
cameraman (fr.) 151
cameraman (tal.) 151, 165
cameraperson (engl.) 151, 165
camerawoman (engl.) 151, 165
camionetta (tal.) 118, 119
camionette (fr.) 118, 119
camouflage (fr.) 61
Camouflage (njem.) 61
camouflier (fr.) 61
campione (tal.) 102
camuffamento (tal.) 61
camuffare (tal.) 61
cane bulldog (tal.) 56
canederlo (tal.) 79
canedolo (tal.) 79
cantina (španj.) 96
cantina (tal.) 96
cantine (fr.) 96
canzone (tal.) 155, 158
capacità combinatoria (tal.) 84
càpiza (dalm. mlet.) 188
capobastone (tal.) 29
capomafia (tal.) 29
caporione (tal.) 29
cappuccino (hrv.) 74

- cappuccino (tal.) 74
 capriccioso (tal.) 64
 capriccio (tal.) 64, 73
 caprice (fr.) 64, 73
 capricieux (fr.) 64
 caput (tal.) 107
 caramello (tal.) 134
 caravan (engl.) 100
 Caravan (njem.) 100
 caravan (tal.) 100, 101
 caravana (tal.) 100
 carciofo (tal.) 74
 cardigan (tal.) 189
 career girl (engl.) 145
 career girl (tal.) 145
 career woman (engl.) 145
 career woman (tal.) 145
 cargo (engl.) 152
 cargo (tal.) 152
 carica (tal.) 43, 88
 caricare (tal.) 43, 59, 88
 caricatura (tal.)
 fare la caricatura 59
 caricaturare (tal.) 43, 59, 88
 carovana (tal.) 101
 carta (tal.) 90, 91
 carta/drappo da parati (tal.) 91
 cartoccio (tal.) 58
 cartoteca (tal.) 109
 casa (tal.) 175, 177
 casa (di commercio) (tal.) 94
 cash (engl.) 30
 cash (fr.) 30
 payer cash 30
 cash (tal.) 30
 pagare cash 30
 cassaforte (tal.) 156
 cassetto (tal.) 185
 cata (hrv.) 181
 catalogo (tal.) 109
 Cellist (njem.) 74
 cello (engl.) 75, 230
 Cello (njem.) 74, 230
 cello (tal.) 75, 114, 230
 celofan (tal.) 64
 celofane (tal.) 64
 Cellophan (njem.) 64
 cellophane (fr.) 64
 cellophane (tal.) 64
 celofan (hrv.) 64
 celofano (tal.) 64
 cepulla(m) (kasnolat.) 182
 cerchio metallico (tal.) 88
 cervelas (fr.) 67
 cervellata (tal.) 66
 cesellare (tal.) 59
 cetra (tal.) 70
 Chaiselongue (njem.) 128
 chaise longue (fr.) 128
 chaise longue (tal.) 128
 châte (fr.) 95
 chance (fr.) 128
 chance (tal.) 128
 chansonnier,-ère (fr.) 122
 charmeur,-euse (fr.) 122
 charmeur (tal.) 122
 charmeuse (fr.) 120
 charmeuse (tal.) 120, 122
 chartreuse (fr.) 120
 chartreuse (tal.) 120
 chaud (fr.) 43
 chef (fr.) 121, 122
 chemische Reinigung (njem.) 111, 173
 chiave (tal.) 83
 chimico (tal.) 111, 173
 chren (rus.) 76
 chrzan (polj.) 76
 ciarrosa (tal.) 122
 cigara (hrv.) 61, 64
 cigareta (hrv.) 64
 cigarette (fr.) 64
 cigarre (fr.) 61
 cilindro graduato (tal.) 83
 cime (fr.) 44
 cimer (hrv.) 44, 45, 46
 címer (mađ.) 44
 cimerkolega (hrv.) 44
 cimier (fr.) 44
 cimiere (tal.) 44
 cipolla (tal.) 182

- ciseler (fr.) 59
citare (lat.) 67, 68
citare (tal.) 67
citat (hrv.) 62, 64, 68
citatum (lat.) 68
citazione (hrv.) 68
cithara (lat.) 70
citirati (hrv.) 64, 67
citra (hrv.) 64, 70
città (tal.) 159, 231
city (engl.) 152, 231
city (hrv.) 152, 159
city (tal.) 152, 159
civitas (lat.) 159
cizelirati (hrv.) 59, 64
classe (tal.) 157, 159
clavis (lat.) 83
clearance (engl.) 117, 164
clearance (tal.) 117, 164
coc (tal.) 56
coca-cola (engl.) 153
coca-cola (hrv.) 153
coca-cola (tal.) 153
coceta (mlet.) 119
coche (tal.) 56
cocomero (tal.) 182, 184
cocotte (fr.) 121
cocotte (tal.) 121
coiffer (fr.) 53
coiffeur (fr.) 53, 125
coke (engl.) 56
coke (tal.) 56
coke (tal.) 56
cokes (engl.) 56
cokl (hrv.) 189
cokla (hrv.) 189
coklin (hrv.) 189
cokul (tal.) 189
cold (engl.) 43
collaborare (tal.) 35
collaborazione (tal.) 35
collage (fr.) 139
Collage (njem.) 139
collage (tal.) 139
colossal (tal.) 106
colossale (tal.) 106
film colossale 106
colosso (tal.) 106
columnist (engl.) 147
columnist (tal.) 147
combinazione (tal.) 84
comfort (engl.) 36
comfort (tal.) 36
commedia (tal.) 160
commettitura (tal.) 86
common salt (engl.) 170
compagnia (tal.) 155, 159
company (engl.) 94
comparsa (tal.) 95
fare la comparsa 95
compiacere (tal.) 97
compilation (engl.) 163
compilation (tal.) 163
completo femminile (tal.) 103
composizione (da) soggiorno (tal.) 87
(composto da) parete attrezzata (tal.) 87
concerto (tal.) 64
concinnità (tal.) 69
concinnitate(m) (lat.) 69
confection (engl.) 163
confection (tal.) 163
confermazione (tal.) 94
confort (fr.) 36
confort (tal.) 36
conforti (tal.) 36
congiuntura (tal.) 68, 105, 106
alta congiuntura 105
bassa congiuntura 105
coniungere (lat.) 68
conserva (mlet.) 26
conserva (tal.) 26
conservatore (tal.) 83
contiguità (tal.) 69
contiguitate(m) (lat.) 69
controfigura (tal.)
fare da controfigura a qcn. 105
fare la controfigura di qcn. 105
contrôle (fr.) 61, 117, 129
controllo (tal.) 61, 117, 129
convalescent (engl.) 40

- convalescente (tal.) 40, 70
 convalescenza (tal.) 70
 coppa (tal.) 159
 coppa Davis 159
 coppa delle coppe 159
 coppa (sportiva) 159
 coquette (fr.) 121
 coquette (tal.) 121
 corage (stfr.) 138
 coraggio (tal.) 60, 138
 correctura (srlat.) 69
 correggere (tal.) 67
 correzione (tal.) 69
 corrigere (lat.) 67
 cortese (tal.) 118
 costipamento (tal.) 104
 costipazione (tal.) 104, 109
 costipazione bronchiale 104
 costipazione di testa 104
 costipazione intestinale 104
 costumare (tal.) 104
 costume (tal.) 103
 costume nazionale 103
 costume teatrale 103
 mettersi in costume 104
 cotoletta (tal.) 62, 118, 127, 155
 côtelette (fr.) 62, 118, 127, 155
 couche (fr.) 119
 couchette (fr.) 119
 coupe (fr.) 159
 coupé (fr.) 134
 coupé (tal.) 134
 courage (fr.) 60, 138
 Courage (njem.) 60, 138
 courtois (fr.) 118
 crawl (engl.) 56
 Crawl (njem.) 56
 crawl (tal.) 56
 credenza (tal.) 189
 crema (tal.) 134
 crème au caramel (fr.) 134
 crème caramel (fr.) 134
 crème caramel (hrv.) 134
 crème caramel (tal.) 134
 cren (tal.) 76
 crenno (tal.) 76
 cresima (tal.) 94, 190
 ricevere la cresima 94
 cresimare (tal.) 94
 cresimarsi (tal.) 94
 cretonne (fr.) 126
 Cretonne (njem.) 126
 cretonne (tal.) 126
 crocchetta (tal.) 128
 cronometrare (tal.) 57
 cronometro (tal.) 57
 croquette (fr.) 128
 Croquette (njem.) 128
 croquette (tal.) 128
 croquis (fr.) 118
 cross (engl.) 49
 crosse (fr.) 49, 130
 crux (lat.) 49
 cuccetta (tal.) 119, 140
 cuccia (tal.) 119
 cucùmaro/cocùmaro/cocómaro
 (mlet.) 184
 cucumer (kasnolat.) 184
 cucùmero/cucùmaro/cugùmero/
 cogùmaro/cagùmero/cogùmero
 (tršč.) 184
 cucumis (klas. lat.) 184
 cugluf (mlet., tršč.) 108
 cuguluf (mlet., tršč.) 108
 cuguluf (tal.) 108
 cup (engl.) 159
 cup (tal.) 160
 cupa (kl. lat.) 159
 cupola (tal.) 175
 cuppa (kasnolat.) 159
 currency (engl.) 164
 currency (tal.) 164
 custode (tal.) 83
 custos (lat.) 83
- Č**
- čelist (hrv.) 74
 čelo (hrv.) 74, 118
 četverotaktni motor (hrv.) 103
 čišćenje (hrv.) 174

čizme (hrv.) 159

čuti (hrv.) 182

Ć

ćilim (hrv.) 92

ćoš (hrv.) 46

ćoša (hrv.) 46

ćošak (hrv.) 46, 47

ćoše (hrv.) 47

D

dama (tal.) 121

Dampfdom (njem.) 48, 176, 177

dance (engl.) 156, 164

dance (fr.) 156

dance (tal.) 156

dancer (engl.) 90

dandy (tal.) 144

danza (tal.) 155, 156, 159, 164

danza aerobica (tal.) 156

danzatrice (tal.) 89

dark (engl.) 149

dark (tal.) 149

darker,-ica (hrv.) 149

darling (engl.) 149

darling (hrv.) 149

darling (tal.) 149

dealer (engl.) 147

dealer (tal.) 147

débâcle (fr.) 127

débâcle (tal.) 127

Debakel (njem.) 127

debakl (hrv.) 127

debitant,-ica (hrv.) 122

débutant,-e (fr.) 122, 123

débiter (fr.) 123

debuttante (tal.) 123

debuttare (tal.) 123

déclaration (fr.) 98

déclaration de décès 98

déclaration des revenus 98

déclarer (fr.) 98

dee jay (tal.) 149

defend (engl.) 172

to defend one's doctoral thesis 172, 232

defunto (tal.) 45

delatar (španj.) 99

delatore (tal.) 98

delicatezza (tal.) 103

Demarche (fr.) 128

démarche (fr.) 128

démarche (tal.) 128

demarš (hrv.) 128

demaskirati (hrv.) 59

démasquer (fr.) 59

demasquieren (njem.) 59

démobiliser (fr.) 59

demobilisieren (njem.) 59

demobilizirati (hrv.) 59

démonter (fr.) 59

demontieren (njem.) 59

demontirati (hrv.) 59

dendi (hrv.) 144

dénoncer (fr.) 98

dénonciation (fr.) 98

denounce (engl.) 113

dentist,-ica (hrv.) 122

dentista (tal.) 122

dentiste (fr.) 122

denuncia (tal.) 98

denuncia dei redditi 98

denuncia di decesso 98

denunciante (tal.) 98

denunciare (tal.) 98

denunciare segretamente (tal.) 98

denunciar (španj.) 99

denunciatore (tal.) 98

denuncijant (hrv.) 98

denuncirati (hrv.) 98, 99

Denunziant (njem.) 98

denunzieren (njem.) 98, 99, 113

designer (engl.) 147

designer (tal.) 147

destinatario (tal.) 83

detektiv,-ka (hrv.) 147

detective (engl.) 147

detective (tal.) 147

dichiarazione (tal.) 98

fare una dichiarazione 98

- diler,-ica (hrv.) 147
diligenza (tal.) 117
dina (hrv.) 72, 73
dinamo (hrv.) 152, 154
dinamo (tal.) 153, 154
dinja (hrv.) 181
directiare (srlat.) 83
direttore artistico (tal.) 75
diritti d'autore (tal.) 129
disc jockey (engl.) 149
disc jockey (tal.) 149
disco (tal.) 155
disco dance (engl.) 155
disco dance (tal.) 155
disco music (engl.) 155
disco music (tal.) 155
disconto (tal. st.) 63
discoteca (tal.) 155
discutere (tal.) 171
 discutere la tesi 231
 discutere la tesi di dottorato di ricerca
 171
 discutere la tesi di laurea 171
 discutere una tesi 171
disegno (tal.) 102
disk-džokej (hrv.) 149
disko (hrv.) 155
diskodžokej (hrv.) 149
diskont (hrv.) 63
Diskont (njem.) 63
diskutieren (njem.) 171
diskutirati (hrv.) 171
dissezionare (tal.) 82
ditta (tal.) 94, 189
divetta (tal.) 146
dizajner,-ica (hrv.) 147
doccia (tal.) 67, 85, 108
doccione (tal.) 67
dog (engl.) 56
doga (hrv.) 56
 njemačka doga 56
Dogge (njem.) 56
 deutsche Dogge 56
dogo (tal.) 56
dogue (fr.) 56
dolina (hrv., slov.) 188
dolina (tal.) 188
Doline (njem.) 188
dom (hrv.) 48, 167, 175, 176, 177, 232
 parni dom 48, 167, 176, 177
Dom (njem.) 48, 175, 176
δῶμα (grč.) 47
domaine (fr.) 61, 135
Domäne (njem.) 61, 135
dome (engl.) 175
 steam dome 175
dôme (fr.) 47, 48, 167, 175, 177, 232
 dôme de prise de vapeur 47, 175
 dôme de vapeur 177
domena (hrv.) 61, 135
domen (srp.) 61
dominio (tal.) 61, 135
dominium (lat.) 135
domus (lat.) 175
doppeln (njem.) 67
doppiaggio (tal.) 104, 105
doppiare (tal.) 104, 105
dose (tal.) 160
douche (fr.) 67
Dusche (njem.) 67
doušnik (hrv.) 98
doza (hrv.) 160
dragi,-a (hrv.) 149
dramatičar (hrv.) 75
Dramatiker (njem.) 75
dramaturg (hrv.) 75, 114, 230
Dramaturg (njem.) 75
drammaturgo (tal.) 75, 230
dramski pisac (hrv.) 75
dražestan (hrv.) 182
drhtulja (hrv.) 80
droits d'auteur (fr.) 129
drugo stanje (hrv.) 173
dry cleaning (engl.) 173
državnik (hrv.) 95
dublieren (njem.) 105
dublirati (tal.) 105
ductio (ductionem) (lat.) 67
dulband, dulbänd (perz.) 71
duna (hrv.) 73

duna (srp.) 73
duna (tal.) 73
dune (engl.) 73
dune (fr.) 73
dūne (nizoz.) 73
Düne (njem.) 73
dūne (srniz.) 73
duomo (tal.) 47, 48, 167, 175, 176, 177,
232
 duomo della caldaia 176
 duomo di vapore 47, 167, 175, 176,
 177, 232
dur (hrv.) 83
Dur (njem.) 83
duro (tal.) 83
durus (lat.) 83
Dusche (njem.) 108
duvetina (tal.) 125
duvetine (fr.) 125
Duvetine (njem.) 125
duvetine (tal.) 125
dynamo (engl.) 154
Dynamo (njem.) 154
dynamoelectricmachine (engl.) 154
dynamo-elektrische Maschine (njem.)
154
dynamomachine (engl.) 154
Dynamomaschine (njem.) 154

DŽ

džentlmen (hrv.) 144
džiljozije (hrv.) 65
džip (hrv.) 155
džungla (hrv.) 157
džus (hrv.) 24

Đ

đeloz (hrv.) 65
đelozan (hrv.) 65
đelôž (hrv.) 65
đelôžast (hrv.) 65
đilozan (hrv.) 65
đus (hrv.) 24

E

eccitare (tal.) 98
ecstasy (engl.) 160
ecstasy (hrv.) 160
ecstasy (tal.) 160
effeuilleuse (fr.) 146
ekscerpt (hrv.) 62, 84
eksponat (hrv.) 83
ekstaza (hrv.) 160
ἐλαίον (grč.) 44
elasticità (tal.) 63
élasticité (fr.) 63
elasticitet (hrv.) 63, 64
elastičnost (hrv.) 63
Elastizität (njem.) 63
e-mail (engl.) 158
e-mail (hrv.) 158
e-mail (tal.) 158
E-mail (tal.) 158
emigracija (hrv.) 34
emigrant (hrv.) 34
 politički emigrant 34
emigrantski (hrv.) 34
emigrirati (hrv.) 34
encre sympathique (fr.) 174
energia solare (tal.) 172
engleska sol (hrv.) 172
engleski (hrv.) 170, 171
englisch (njem.) 170
englisches Salz (njem.) 170
ente (tal.) 189
épinard (fr.) 66
Epsom salts (engl.) 170
équipe (fr.) 128
équipe (tal.) 128
Erdgas (njem.) 169
escrementi (tal.) 84
esencijalan (hrv.) 172
esencijalna ulja (hrv.) 172
esencijska ulja (hrv.) 172, 173
esencijski (hrv.) 172
esperto (tal.) 183
espinaca (španj.) 66
espionnage (fr.) 60
essential oil (engl.) 172

- essenziale (tal.) 172
 essere incinta (tal.) 173
 estado interesante (španj.) 173
 estasi (tal.) 160
 estoffe (stfr.) 190
 estratto (tal.) 84
 estudiante (španj.) 33
 étagère (fr.) 128
 Étagère (fr.) 128
 étagère (tal.) 128
 etažer (hrv.) 128
 eterična ulja (hrv.) 173
 etichetta (tal.) 117, 127
 etiketa (hrv.) 139
 étiquette (fr.) 117, 127
 étudiant (fr.) 33
 evitare (tal.) 112
 excerpere (lat.) 84
 excerptum (lat.) 84
 Exponat (njem.) 83
 exponere (lat.) 83
 Exzerpt (njem.) 62, 84
- F**
- facchino (tal.) 187
 fachin (ven.) 187
 facoltà (tal.) 69
 façon (fr.) 127
 façon (tal.) 127
 facultate(m) (lat.) 69
 faex,-cis (lat.) 84
 Fäkalien (njem.) 84
 fakulta (češ.) 69
 Fakultät (njem.) 69
 fakultet (hrv.) 69
 fakulteta (slov.) 69
 falda (hrv.) 190
 falda (tal.) 190
 falda del vestito 190
 fallimento (tal.) 137
 falta (hrv.) 190
 Falte (njem.) 190
 familiare (tal.) 100
 fantasieren (njem.) 67
 fantasticare (tal.) 67
 fantazirati (hrv.) 67
 fare il saluto (militare) (tal.) 102
 fare opera di agitazione politica (tal.) 98
 fare propaganda (tal.) 98
 farm (engl.) 162
 Farm (njem.) 162
 farm (tal.) 162
 farma (hrv.) 162
 farman (tal.) 148
 farmer (engl.) 148
 farmer (tal.) 148
 farmer,-ica (hrv.) 148
 Fasson (njem.) 127
 fatica (tal.) 183
 fattoria (tal.) 162
 favorire (tal.) 97
 fazon (hrv.) 127
 fazon (srp.) 127
 fecale (tal.) 84
 sostanze fecali 84
 feci (tal.) 84
 fedeltà (tal.) 161
 alta fedeltà 161, 164
 federa (tal.) 185
 fekalije (hrv.) 84
 fen (hrv.) 78
 fessura (tal.) 86
 fetta di carne (tal.) 155
 film (engl.) 152
 film (hrv.) 152
 film (tal.) 152
 filmone storico (tal.) 106
 filone di pane (tal.) 108
 financije (hrv.) 73
 finansije (srp.) 73
 finestra (tal.) 183
 fingere di non sapere/conoscere/vedere
 (tal.) 112
 Firm (bav.) 94
 firm (engl.) 94, 230
 firma (hrv.) 94, 111, 189, 190, 230
 Firma (njem.) 94, 111, 189, 230
 firma (španj.) 94, 230
 firma (tal.) 94, 111, 187, 190, 230
 firmati (se) (hrv.) 94

firme (fr.) 94, 230
firmen (njem.) 94
Firmgöd (austr. njem.) 94
Firmling (njem.) 94
Firmpate (njem.) 94
Firmung (njem.) 94, 190
flanel (hrv.) 130
Flanell (njem.) 130
flanella (tal.) 120, 130
flanelle (fr.) 120, 130
flannel (engl.) 130
flash (tal.) 100, 109
fleš (hrv.) 100
foehn (tal.) 78
foggia (tal.) 127
Föhn (njem.) 78
föhn (tal.) 78
foliar (španj.) 81
folioter (fr.) 81
fon (tal.) 78
forcer (fr.) 53
foresta (hrv.) 157
fornire informazioni contro qcn./qcs.
(tal.) 113
forte raffreddore (tal.) 104
fotoreporter (engl.) 147
fotoreporter (tal.) 147
fotoreporter,-ka (hrv.) 147
fou (fr.) 45
franak (hrv.) 191
franco (hrv.) 191
freelance (engl.) 149
freelance (tal.) 148
freelancer (engl.) 149
freelancer (hrv.) 149, 151
freelancerica (hrv.) 151
frend,-ica (hrv.) 13, 16
fricassea (tal.) 120
fricassée (fr.) 119, 120
fricassée (tal.) 119, 120
friend (engl.) 13, 27
frikasê (hrv.) 119, 120
frisbee (engl.) 152
frisbee (hrv.) 152
frisbee (tal.) 152

friser (fr.) 53
friseren (nizoz.) 53
Friseur (njem.) 53, 125
frisieren (njem.) 53
Frisör (njem.) 53
frizbi (hrv.) 152
frizer (hrv.) 53
frizirati (hrv.) 53
front office (am. engl.) 113
fu (tal.) 45
fuga (hrv.) 42, 86
fuga (lat.) 42, 86
fuga (tal.) 42, 86
Fuge (njem.) 42, 86
fulmine (tal.) 100
funestra (hrv.) 186
fuseaux (fr.) 116
fusion (engl.) 163
fusion (hrv.) 163
fusion (tal.) 163
fusione (tal.) 163
fusò (tal.) 116
fuzija (hrv.) 163
Fußballspiel (njem.) 103
Fußpflegerin (njem.) 123
Fußpfleger (njem.) 123

G

gabarden (hrv.) 130, 131
gabardin (hrv.) 131
gabardin (tršč.) 131
gabardina (španj.) 131
gabardina (tal.) 116, 118, 131
gabardine (engl.) 131
gabardine (fr.) 116, 118, 131
Gabardine (njem.) 131
gabardine (tal.) 118, 131
gaberline (engl.) 131
gaf (hrv.) 118, 119
gaffa (tal.) 119
gaffe (fr.) 118, 119
gaffe (tal.) 119
gag (engl.) 155
gag (tal.) 155
galama (hrv.) 136

- gang (engl.) 155
 gang (hrv.) 155
 gang (tal.) 155
 garage (fr.) 61, 138
 Garage (njem.) 61
 garage (tal.) 61, 138
 garantieren (njem.) 58
 garantirati (hrv.) 58
 garantir (fr.) 58
 garantire (tal.) 58
 garaža (hrv.) 61, 138
 garbo (tal.) 103
 gaverdine (fr. st.) 131
 gawbardyne (engl. st.) 131
 gay (engl.) 149
 gay (hrv.) 149
 gay (tal.) 149
 gefirmt werden (njem.) 94
 geg (hrv.) 155
 gej (hrv.) 149
 gelée (fr.) 118, 120
 gelée (tal.) 120
 gelosia (tal.) 65
 gelosie (tal.) 65
 geloso (tal.) 65
 geng (hrv.) 155
 gentleman (tal.) 144
 georgette (fr.) 117, 126
 Georgette (njem.) 126
 georgette (tal.) 117, 126
 gerla (hrv.) 145
 ghiera (tal.) 88
 ghostwriter (hrv.) 150
 ghost-writer (tal.) 150
 giacca di lana (tal.) 189
 giacca di maglia (tal.) 189
 giacchetta (tal.) 127
 giazzista (tal.) 148
 gigantesco (tal.) 106
 gilet (fr.) 189
 girare (fr.) 60
 girare (tal.) 60
 girieren (njem.) 60
 girl (engl.) 145
 girl (tal.) 145
 giungla (tal.) 157
 giunto (tal.) 86
 glupirati se (hrv.) 58
 gnjavaža (hrv.) 138
 gnjaviti (hrv.) 138
 golf (tal.) 189
 gōšā (perz.) 46
 gotovina (hrv.) 16, 30
 γράφειν (grč.) 71
 γράμμα (grč.) 71
 grandioso (tal.) 106
 grape-fruit (tal.) 16
 grasso (tal.) 108
 great attraction (engl.) 163
 great attraction (tal.) 163
 grido (tal.) 136
 Griefß (njem.) 107
 grilje (hrv.) 65, 66
 grip (srp.) 128
 gripa (hrv.) 128
 grippe (fr.) 128
 Grippe (njem.) 128
 grippe (tal.) 128, 141
 gris (mlet.) 107
 griz (hrv.) 107
 groupe (fr.) 61, 136
 grub (hrv.) 182
 grupa (hrv.) 61, 85, 136
 Gruppe (njem.) 61, 136
 gruppo (tal.) 61, 85, 136
 guarnizione di gomma (tal.) 108
 guerra-lampo (tal.) 99
 Gugelhupf (austr. njem., južnonjem.) 108
- ## H
- hacker (engl.) 150
 hacker (tal.) 150
 Hahnentrittmuster (njem.) 95
 haj lajf (hrv.) 156
 haker,-ica (hrv.) 150
 hal (hrv.) 155, 162
 hala (hrv.) 162
 hall (engl.) 155
 hall (tal.) 155, 162
 halls dei buildings 31

Halle (njem.) 162
handicap (engl.) 14, 15
handicapé (fr.) 15, 16
 handicapé physique 15
handicappare (tal.) 14, 15
handicappato (tal.) 14, 15, 16
 riabilitazione degli handicappati 15
handikapp (šved.) 16
handikappad (šved.) 16
handikappersättning (šved.) 16
Handpflege (njem.) 124
hariken (hrv.) 72
hautbois (fr.) 117, 129
Hautbois (njem. st.) 129
hendikep (hrv.) 15
hendikepiran (hrv.) 15, 16
hendikepirati (hrv.) 15
hi-fi (engl.) 161
hi fi (hrv.) 161
hi-fi (tal.) 161
high fidelity (engl.) 161
high fidelity (hrv.) 164
high fidelity (tal.) 161, 164
high life (engl.) 156
high-life (hrv.) 156
high life (tal.) 156
high society (engl.) 164
high society (hrv.) 164
high society (tal.) 164
high-tech (engl.) 161
high-tech (tal.) 161
high technology (engl.) 161
high technology (tal.) 161
hit (engl.) 155
hit (hrv.) 155
hit (tal.) 155
Hoboe (njem. st.) 129
Hochkonjunktur (njem.) 105
hol (hrv.) 155, 162
holding (hrv.) 155
holding (tal.) 155, 159
holding company (engl.) 155, 159
hommage (fr.) 139
Hommage (njem.) 139
hooligan (engl.) 149

hooligan (tal.) 149, 150
hospes (lat.) 99
hospitare (lat.) 99
hospitari (lat.) 99
hospitieren (njem.) 99
hospitirati (hrv.) 99
hostesa (hrv.) 145
hostess (engl.) 145
hostess (tal.) 146
Hotelrezeption (njem.) 113
hot line (engl.) 157
hot line (tal.) 157
hren (hrv.) 76
хрен (rus.) 76
hren (slov.) 76
huligan,-ka (hrv.) 150
huracán (španj.) 72
hurikan (hrv.) 72
hurricane (engl.) 72
hurricane (hrv.) 72
Hurrikan (njem.) 72

I

iàgoda (dalm. mlet.) 182
idiom (hrv.) 153
idioma (tal.) 153
ignorare (lat.) 112
ignorare (tal.) 112
ignore (engl.) 112
ignorer (fr.) 112
ignorieren (njem.) 112
ignorirati (hrv.) 112
image (engl.) 14, 27, 37
Image (njem.) 27, 229
 Imagepflege 27
imbottire (tal.) 93
imidž (hrv.) 14, 27, 37, 229
immagine (tal.) 37
impotenza (tal.) 174
impresa (tal.) 94, 189
in anderen Umständen sein (njem.) 173
incapricciarsi (tal.) 64
inchiostro (tal.) 91
inchiostro di china (tal.) 107
indirectiare (vulg. lat.) 83

indirizzare (tal.) 83
 indirizzo (tal.) 83
 indossatrice (tal.) 121
 infastidire (tal.) 59
 infirme (fr.) 15
 influenza (tal.) 128
 inglese (tal.) 170, 171
 inorganico (tal.) 71
 insalata (tal.) 186
 insipido (tal.) 183
 interesantan (hrv.) 173
 interesent (hrv.) 68
 interesirati (hrv.) 109
 interessato (tal.) 68
 Interessent (njem.) 68
 intíma (hrv.) 185
 întima (hrv.) 185
 intima (tal.) 185
 intimela (mlet.) 185
 introduce (engl.) 35
 introduire (fr.) 35
 introdurre (tal.) 35
 introduzir (port.) 35
 invalid (hrv.) 15
 rehabilitacija invalida 15
 invalido (tal.) 15
 inventar (hrv.) 70
 Inventar (njem.) 70
 inventario (tal.) 68, 70
 inventarium (lat.) 70
 Inventur (njem.) 68
 inventura (hrv.) 68
 inventura (srlat.) 68
 isbānaḥ (ar.) 66
 ispanāġ (perz.) 66
 ispanak (tur.) 66

J

Jacht (njem.) 162
 Jachtschiff (njem.) 162
 Jackett (njem.) 127
 Jageschiff (njem.) 162
 jagoda (hrv.) 181
 jahta (hrv.) 162
 jaketa (hrv.) 127

jalousie (fr.) 65
 Jalousien (njem.) 65
 jam session (engl.) 163
 jam session (hrv.) 163
 jam session (tal.) 163
 jazzista (tal.) 148
 jazzman (engl.) 148
 jazzman (fr.) 148
 jazzman (tal.) 148
 jeep (tal.) 154
 jongleur,-euse (fr.) 122
 jongleur (tal.) 122
 juice (engl.) 24
 fresh orange juice 24
 juice (hrv.) 24
 orange-juice 24
 votka-juice 24
 Juice (njem.) 24
 juice (norv.) 24

K

kadifa (hrv.) 188
 kall (šved.) 43
 kalt (njem.) 43, 44, 50, 87, 230
 Kameramann (njem.) 151
 kamerman,-ka (hrv.) 151, 165
 kamionet (hrv.) 119, 139
 kamp-kućica (hrv.) 100, 101
 kamp-prikolica (hrv.) 101
 kamuflaža (hrv.) 61
 kantina (hrv.) 96
 Kantine (njem.) 96
 kapric (hrv.) 64, 73
 kaprica (hrv.) 64, 73
 Kaprice (njem.) 73
 kapriciozan (hrv.) 64
 kapricirati se (hrv.) 64
 kapris (hrv.) 73
 kapris (srp.) 73
 kaprisa (hrv.) 73
 Kaprize (austr. njem.) 64, 73
 kaprizieren (sich) (njem.) 64
 kapriziös (njem.) 64
 kapuciner (hrv.) 74
 kapučino (hrv.) 74

- kapula (hrv.) 182
kaput (hrv.) 107
kaputt (njem.) 107
kaput(t) (tal.) 107
Kapuziner (austr. njem.) 74
karatéman (fr.) 148
karavan (hrv.) 100, 101, 114, 230
kargo (hrv.) 152
karika (hrv.) 42, 88
karika (mađ.) 42
karikieren (njem.) 43, 59, 88
karikirati (hrv.) 43, 59, 88
Karlový Vary (češ.) 170
Karlsbad (njem.) 170
Karlsbader Salz (njem.) 170
karlsbadski (hrv.) 170
kartoteka (hrv.) 109
Kartothek (njem.) 109
Katalog (njem.) 109
katedrala (hrv.) 177
keks (hrv.) 56
Keks (njem.) 56
kemijski (hrv.) 111, 173
 kemijsko čišćenje 111, 173
keš (hrv.) 16, 30
keširati (hrv.) 30
kešovina (hrv.) 30
kič (hrv.) 78
kidnaper,-ka (hrv.) 147
kidnapper (engl.) 147
kidnapper (tal.) 147
kiler (hrv.) 42, 45, 73, 86, 110
killer (eng.) 45
killer (engl.) 42
killer (tal.) 42, 86, 110
kino (hrv.) 118
kitsch (tal.) 78
Klaviatur (njem.) 83
klavijatura (hrv.) 69, 83, 109
knedl(a) (hrv.) 78, 79
Knödel (njem.) 79
knödel (tal.) 79
knjižnica (hrv.) 17
knjižničar (hrv.) 16, 17
kočeta (hrv.) 119
koketa (hrv.) 121
kokota (hrv.) 121
koks (hrv.) 56
Koks (njem.) 56
kolaboracija (hrv.) 35
kolaborirati (hrv.) 35
kolaž (hrv.) 139
kolgerla (hrv.) 145
kolosalan (hrv.) 106
kolossal (njem.) 106
kolossal (tal.) 106
Kolossalfilm (njem.) 106
kolumnist,-ica (hrv.) 147
kombi (hrv.) 100
Kombinatorik (njem.) 84, 173
kombinatorika (hrv.) 84, 173
komedija (hrv.) 160
koncert (hrv.) 64
koncinitet (hrv.) 69
konstipacija (hrv.) 104
Konstipation (njem.) 104
konšerva (hrv.) 25, 26
Kontiguität (njem.) 69
kontigvitet (hrv.) 69
kontrola (hrv.) 61, 129
Kontrolle (njem.) 61, 129
Konzert (njem.) 64
konzervator (hrv.) 84
Konzinnität (njem.) 69
Konjunktur (njem.) 68, 105
konjunktura (hrv.) 68, 105, 106
 niska konjunktura 105, 106
 visoka konjunktura 105
korektura (hrv.) 69
korigirati (hrv.) 67
Korrektur (njem.) 69
korrigieren (njem.) 67
köşe (tur.) 46
köşk (tur.) 47
kosten (njem.) 45
kostim (hrv.) 103, 109
kostimirati (se) (hrv.) 104
Kostüm (njem.) 103
kostümieren (sich) (njem.) 104
koštipät se (hrv.) 104

- Kotelett (njem.) 62, 127
 kotlet (hrv.) 62, 127, 139
 kraul (hrv.) 56
 Kraul (njem.) 56
 kredenc (hrv.) 189
 kredenca (hrv.) 189
 Kredenz (njem.) 189
 Kren (austr.-bav.) 76
 křen (češ.) 76
 kren (tal.) 76
 Kreton (austr. njem.) 126
 kreton (hrv.) 126
 Kreton (njem.) 126
 krocket (hrv.) 128
 kroki (hrv.) 118
 krvna žila (hrv.) 101
 kuća (hrv.) 162
 kućeta (hrv.) 119
 Kugelhupf (austr. njem.) 108
 kuglof (hrv.) 67, 108
 kugluf (hrv.) 108
 Kühler (njem.) 42, 86
 kukumar (hrv.) 184
 kup (hrv.) 159
 Davis kup 159
 kup kupova 159
 kupola (hrv.) 175
 parna kupola 176
 Kuppel (njem.) 176
 kuraža (hrv.) 60, 138
 kurir (hrv.) 124
 küşk (tur.) 46
 kustos (hrv.) 83
 Kustos (njem.) 83
 kušet (hrv.) 119, 139
 kūšk (perz.) 46
 kvaliteta (hrv.) 69
 kvantiteta (hrv.) 69
 kveker,-ica (hrv.) 147
- L**
- laborans (lat.) 68
 laborant (hrv.) 68
 Laborant (njem.) 68
 laborare (lat.) 68
 laboratorista (tal.) 68
 lacca (tal.) 62, 78
 laccamuffa (tal.) 78
 laccare (tal.) 59
 Lack (njem.) 62
 lackieren (njem.) 59
 Lackmus (njem.) 78
 lacrosse (engl.) 49, 130
 lacrosse (fr.) 130
 lacrosse (hrv.) 49, 130
 Lacrosse (njem.) 49
 lady (hrv.) 144
 lady (tal.) 144
 laeta(men) (lat.) 183
 lafet (hrv.) 67, 85
 lafeta (hrv.) 67, 129
 Lafette (njem.) 67, 129
 lager (hrv.) 62, 110
 Lager (njem.) 62
 lager (tal.) 110
 Lagerbier (njem.) 110
 Lager Bier (njem.) 110
 lajtmotiv (hrv.) 78
 lak (hrv.) 62
 lakirati (hrv.) 59
 lakmoes (nizoz.) 78
 lakmus (hrv.) 78
 lakros (hrv.) 130
 lampo (tal.) 100
 Landesdenkmalpfleger (njem.) 84
 Landeskonservator (njem.) 84
 landrover (tal.) 154
 lardo (tal.) 107
 Lärm (njem.) 136
 larma (hrv.) 136
 larma (mađ.) 136
 late (mlet.) 183
 latte (tal.) 183
 laubia (srlat.) 153
 lavaggio a secco (tal.) 111, 173
 lavasecco (tal.) 173
 lavoro (tal.) 183
 lea (mlet.) 183
 lea (pijem.) 183
 ledi (hrv.) 144

legalità (tal.) 69
legalitate(m) (lat.) 69
Legalität (njem.) 69
legalitet (hrv.) 69
leitmotiv (tal.) 78
lejdi (hrv.) 144
lendrover (hrv.) 155
limenka (hrv.) 187
linea (tal.) 157, 159
linotip (hrv.) 154
linotipo (tal.) 154
Linotype (engl.) 154
linotype (tal.) 154
lipicanac (hrv.) 69
lipicaner (hrv.) 69
Lipizaner (austr. njem.) 69
lipizzano (tal.) 69
lirico (tal.) 110, 173
 teatro lirico 110
lirski (hrv.) 110, 173
lobby (engl.) 153
lobby (tal.) 153
lobi (hrv.) 153
location (engl.) 163
location (tal.) 163
loggia (tal.) 153
logor (hrv.) 110
lonac (hrv.) 101
 lonac (za cvijeće) 187
lordo (tal.) 111
love story (engl.) 157
love story (hrv.) 157
love story (tal.) 157, 159
lozinka (hrv.) 158
lubenica (hrv.) 181
lubrificante (tal.) 108
luccio (tal.) 79
ludirati se (hrv.) 58
luk (hrv.) 182

LJ

ljekarna (hrv.) 20
ljubimac,-mica (hrv.) 149

M

macchietta (tal.) 117
macchina (tal.) 22, 27, 30, 134, 154
 macchina automobile 154
 macchina da cucire 186
madam (hrv.) 121
madama (tal.) 121
madame (fr.) 121
madame (tal.) 121
maglietta (tal.) 156
mail (hrv.) 158
maionese (tal.) 118, 127
mâîtresse (fr.) 121
mâîtresse (tal.) 121
Majonäse (njem.) 127
majonez (srp.) 127
majoneza (hrv.) 127
Majonnaise (njem.) 127
majorette (engl.) 146
majorette (tal.) 146
make-up (engl.) 152
make up (hrv.) 152
make-up (tal.) 152
makina (hrv.) 22, 27, 30
makinja (hrv.) 22
mäkinja (hrv.) 186
maltraiter (fr.) 59
malträitieren (njem.) 59
maltrattare (tal.) 59
maltretirati (hrv.) 59
manadžer (hrv.) 150
manager (engl.) 150, 151
manager (tal.) 150, 151
 donna manager 151
manchette (fr.) 117
manchette (tal.) 117
maneken,-ka (hrv.) 122
manevar (hrv.) 62, 78, 126, 140
manichino (tal.) 121
manicure (tal.) 124, 128
manifesto (tal.) 107
maniker (hrv.) 123, 124
manikerka (hrv.) 123, 124
manikiranje (hrv.) 124
manikir (hrv.) 123, 124, 128, 140

- manikirka (hrv.) 124, 140
 manikura (hrv.) 124
 Maniküre (njem.) 124, 128
 Männchen (njem.) 121
 mannekijn (srniz.) 121
 mannequin (fr.) 122
 mannequin (tal.) 121
 manœuvre (fr.) 62, 117, 126
 Manöver (njem.) 62, 126, 140
 manovra (hrv.) 126, 140
 manovra (mlet.) 140
 manovra (tal.) 62, 117, 126, 140
 manucure (fr.) 124, 128
 manžeta (hrv.) 139
 maquette (fr.) 117
 maquette (tal.) 117
 marak (hrv.) 191
 marama (hrv.) 95
 marcaggio (tal.) 85
 marcare (tal.) 85
 marcatura (tal.) 85
 marche (fr.) 126
 marcher (fr.) 126
 marchesa (tal.) 121
 marchese (tal.) 121
 marchio (tal.) 85
 marcia (tal.) 126, 140
 marciare (tal.) 126
 marcipan (hrv.) 64, 66
 marco (tal.) 191
 margarina (tal.) 118
 margarine (fr.) 118
 marionetta (tal.) 118
 marionette (fr.) 118
 markacija (njem.) 84
 marka (hrv.) 191
 markieren (njem.)
 den Weg markieren 85
 Markierung (njem.) 85
 markirati (hrv.)
 markirati stazu 85
 Markisette (njem.) 62, 125
 markiz (hrv.) 121
 markiza (hrv.) 121
 markizet (hrv.) 104, 125, 139
 markizet (tal.) 62
 marque (franc.) 85
 Marquis (njem.) 121
 Marquise (njem.) 121
 marquise (fr.) 62, 117, 125
 Marquise (njem.) 62, 125
 marquise (tal.) 62, 104, 117, 125
 Marsch (njem.) 126
 marseljeza (hrv.) 140
 marsigliese (tal.) 140
 marš (hrv.) 126
 marzapane (tal.) 66
 Marzipan (njem.) 66
 masaža (hrv.) 60, 138
 mascara (dalm. mlet.) 63
 mascara (engl.) 153
 mascara (tal.) 63, 153
 mascherare (tal.) 59
 mascherarsi (tal.) 104
 maschera (tal.) 63
 maser,-ka (hrv.) 122
 mäsharä, masharā^h (ar.) 63
 masirati (hrv.) 59
 maska (hrv.) 63
 maskara (hrv.) 63, 153
 mashara, maskara (tur.) 63
 màskara/maskàra/màškara (hrv.) 63
 Maske (njem.) 63
 maskirati (hrv.) 59
 masque (fr.) 63
 masquer (fr.) 59
 masquiren (njem.) 59
 massage (fr.) 60, 138
 Massage (njem.) 60, 138
 massaggiare (tal.) 59, 60
 massaggio (tal.) 60, 138
 masser (fr.) 59
 masseur,-euse (fr.) 122
 masseur,-euse (tal.) 122
 massieren (njem.) 59
 mašina (hrv.) 22
 jaka mašina 22
 mas mediji (hrv.) 16
 mass-media (hrv.) 16
 maškara (hrv.) 63

- matura (hrv.) 107
Matura (njem.) 107
matura (tršč.) 107
maturità (tal.) 107
 esame di maturità 107
mauṭabān (ar.) 66
mayonnaise (fr.) 118, 127
Mayonnaise (njem.) 127
mažoretkinja (hrv.) 146
mediji (hrv.) 16
Meerrettich (njem.) 76
Meersalz (njem.) 170
melden (njem.) 99
mellone (tal. dij. al.) 183
melon (mlet.) 181
melone (tal.) 183
melun (hrv.) 181
membrana/charta Pergamena (lat.) 74
menadžer,-ica/-ka (hrv.) 150
mensa (tal.) 96
Mensur (njem.) 83
mensura (lat.) 83
menzura (hrv.) 69, 83
mésalliance (fr.) 117
mésalliance (tal.) 117
metresa (hrv.) 121
middle class (engl.) 157
middle class (tal.) 157, 159
milliard (fr.) 129
milijarda (hrv.) 129
Milliarde (njem.) 129
milliardo (tal.) 129
minut (hrv.) 182, 184
minuta (hrv.) 182
Minute (njem.) 185
minuto (tal.) 184
mirovina (hrv.) 140
misica (hrv.) 146
miss (engl.) 146
miss (hrv.) 146
miss (tal.) 146
misura (tal.) 83, 103
mito (hrv.) 91
mitologija (hrv.) 91
mitragliare (tal.) 128
mitragliatrice (tal.) 128, 140
mitrailer (fr.) 128
mitrailleuse (fr.) 128
Mitrailleuse (fr.) 128
mitraljez (hrv.) 128
mlun (hrv.) 181
mobile da parete (tal.) 87
mobile (da/per) soggiorno (tal.) 87
mobiliser (fr.) 59
mobilisieren (njem.) 59
mobilitare (tal.) 59
mobilizirati (hrv.) 59
Modegeschäft (njem.) 18
mol (hrv.) 83
Mol (njem.) 83
molle (tal.) 83
mollis (lat.) 83
monello (tal.) 187
moneta (tal.) 164
montage (fr.) 60, 138
Montage (njem.) 60, 138
montaggio (tal.) 60, 138
montare (tal.) 59
montaža (hrv.) 60, 138
monter (fr.) 59
montieren (njem.) 59
montirati (hrv.) 59
Moonboot(s) (njem.) 159
Moon boots (engl.) 158
moon boots (tal.) 159
mortadella (tal.) 183
mostra (tal.) 102
 mostra di tessuto 102
motivo (tal.) 102
mountain bike (engl.) 156
mountain bike (hrv.) 156
mountain bike (tal.) 156
mousse (fr.) 120
mousse (tal.) 120
mousseline (fr.) 62, 125
mousseline (tal.) 125
muffa (tal.) 78
mulj (hrv.) 138
muljanje (hrv.) 138
muljaža (hrv.) 138

munjeviti rat (hrv.) 99
 mus (hrv.) 120
 musica (tal.) 155
 far (della) musica 97
 mettere in musica 97
 musicare (tal.) 97
 musizieren (njem.) 97
 muslin (hrv.) 62, 125
 Musselin (njem.) 62, 125
 mussola (tal.) 62, 125
 mussolina (tal.) 62, 125
 Muster (njem.) 102
 mustra (hrv.) 102
 muzicirati (hrv.) 97

N

nadijevati (hrv.) 94
 naočele za sunce (hrv.) 172
 napuniti (hrv.) 94
 narodna nošnja (hrv.) 103
 naturale (tal.) 169
 gas naturale 169, 176
 natural gas (engl.) 169, 176
 necroscopia (tal.) 82
 fare la necroscopia 82
 nervirati (hrv.) 58
 netaktičnost (hrv.) 103
 nevidljivo crnilo/tinta (hrv.) 174
 new wave (engl.) 156
 new wave (hrv.) 156
 new wave (tal.) 156
 night line (engl.) 157
 night line (tal.) 157, 159
 niveau (fr.) 119
 nivo (hrv.) 118
 nomination (engl.) 163
 nomination (tal.) 163
 numerar (španj.) 81
 numerare le pagine (tal.) 80, 81
 nurse (engl.) 145
 nurse (tal.) 145
 nursery (engl.) 145, 163
 nursery (fr.) 145, 163
 nursery (tal.) 145, 163

O

obducere (lat.) 82
 obducere (tal.) 82
 obducirati (hrv.) 82
 obductio (lat.) 82
 obdukcija (hrv.) 82
 izvršiti obdukciju 82
 Obduktion (njem.) 82
 obduzieren (njem.) 82
 objaviti (hrv.) 99
 oboa (hrv.) 129
 Oboe (njem.) 129
 oboe (tal.) 117, 129
 obrojčati (hrv.) 81
 Obstipation (njem.) 104
 occhiali da sole (tal.) 172
 odijelce (hrv.) 109
 odijelo (hrv.) 109
 ofanziva (srp.) 73
 ofenziva (hrv.) 73
 oleum (lat.) 44
 oli essenziali (tal.) 172, 173
 oli eteri (tal.) 173
 olimpiadi (tal.) 40
 olimpijada (hrv.) 40
 olio abbronzante (tal.) 172
 olio essenziale (tal.) 172
 olio solare (tal.) 172
 oliva (lat.) 44
 omaggio (tal.) 139
 omaž (hrv.) 139
 omeletta (tal.) 117, 127
 omelette (fr.) 117, 127
 Omelette (njem.) 127
 omelette (tal.) 117, 127
 omlet (hrv.) 127, 139
 ondata (tal.) 156
 Oper (njem.) 110, 173
 opera (hrv.) 110, 173
 opip (hrv.) 103
 opstipacija (hrv.) 104, 109
 option (hrv.) 163
 option (tal.) 163
 orange pressée (franc.) 24
 organizzazione (tal.) 160

orkaan (nizoz.) 72
orkan (hrv.) 72
Orkan (njem.) 72
ornamentazione (tal.) 84
Ornamentik (njem.) 84
ornamentika (hrv.) 84
ospitare (tal.) 99
ouragan (fr.) 72
outsider (engl.) 151
outsider (hrv.) 151
outsider (tal.) 151
overdose (engl.) 160
overdose (hrv.) 160
overdose (tal.) 160

P

pacijenca (hrv.) 135
pacjenca (hrv.) 135
pad (engl.) 94
padrino (tal.) 29
 fare da padrino (in un duello) 97
 padrino (in un duello) 68
paesaggio (tal.) 60, 138
paese (tal.) 60
page (engl.) 82
pagina (lat.) 80, 81
página (port.) 81
pagina (tal.) 81
paginalis (srlat.) 80
paginar (port.) 81
paginar (španj.) 81
paginare (lat.) 80
paginare (tal.) 81, 82
paginato (tal.) 81
paginer (fr.) 81
paging (engl.) 82
paginieren (njem.) 80, 81
paginieren (tal.) 80
paginiran (hrv.) 81
paginirati (hrv.) 80, 81
pallacanestro (tal.) 16
Pandorina kutija (hrv.) 102
panico (tal.) 132
Panik (njem.) 132
panika (hrv.) 132

panique (fr.) 132
panker,-ica (hrv.) 148
panorama (hrv.) 40, 153
panorama (tal.) 40, 153
pansion (hrv.) 140
papa (tal.) 133
papagaj (hrv.) 185, 188
papagal (mlet., tršč.) 185
papagalo (hrv.) 185, 188
Papagei (njem.) 185
papalina (tal.) 133
 stoffa papalina 133
papalino (tal.) 133
papelina (fr.) 133
paper (engl.) 91
paper hunt (engl.) 157
paper hunt (tal.) 157
paperwork (engl.) 91
papier (fr.) 91
Papier (njem.) 91
papiga (hrv.) 185, 188
papier (hrv.) 90, 91
papiro (tal.) 90
papirologia (tal.) 91
papirologija (hrv.) 91
papyrus (hrv.) 91
pappagallo (tal.) 185
Papyrologie (njem.) 91
parabolico (tal.) 174
paraboloidico (tal.) 174
parchè (tal.) 64
parchetto (tal.) 64
parfimirati (hrv.) 59, 73
parfumer (fr.) 59
parfümieren (njem.) 59
park (engl.) 58
parka (engl.) 153
parka (hrv.) 153
parka (tal.) 153
parket (hrv.) 64
Parkett (njem.) 64
parkieren (švic. njem.) 58
parkirati (hrv.) 58
parnik (hrv.) 176
parola (tal.) 158

- parola d'ordine 156, 158
 parquet (fr.) 64
 parquet (tal.) 64
 parrucchiere (tal.) 53
 parte (tal.) 102, 103
 parte musicale 103
 Partei (njem.) 102
 Partie (njem.) 102
 Partie Karten 103
 Partie Schach 103
 partija (hrv.) 102, 103
 dobra partija 103
 muzička partija 103
 partija karata 103
 partija robe 103
 partija šaha 103
 Partija (hrv.) 102
 partijac (hrv.) 102
 partita (tal.) 102, 103
 partita di basket 103
 partita di calcio 103
 partita di carte 103
 partita di merce 103
 partita di scacchi 103
 partito (tal.) 102, 103
 buon partito 103
 partito comunista 102
 partner (engl.) 147
 partner (tal.) 147
 partner,-ica (hrv.) 147
 parveni (hrv.) 123
 parvenir (fr.) 122
 parvenu,-e (fr.) 122
 parvenu,-e (tal.) 122
 pasat (hrv.) 42, 87
 pasaž (hrv.) 141
 pasaža (hrv.) 141
 pasijans (hrv.) 135
 passaat(wind) (nizoz.) 87
 passade(wind) (nizoz. st.) 87
 passare (tal.) 87
 Passat (njem.) 42, 87
 passato (tal.) 42, 87
 passo (tal.) 84
 password (engl.) 156
 password (hrv.) 156, 158
 password (tal.) 156, 158
 patience (engl.) 135
 patience (fr.) 135
 Patience (njem.) 135
 patientia (lat.) 135
 pavimento alla veneziana (tal.) 136
 pavimento a terrazzo (tal.) 136
 paysage (fr.) 60, 138
 Paysage (njem.) 60, 139
 pazienza (tal.) 135
 pechinese (tal.) 69
 pedicure (fr.) 123
 Pedicure (njem.) 123
 pedicure (tal.) 123
 pediker (hrv.) 123
 pedikerka (hrv.) 123
 Pedikeur,-in (austr. njem.) 123
 pedikir (hrv.) 123
 pedikira (hrv.) 123
 pedikiranje (hrv.) 123
 pedikura (hrv.) 123
 Pediküre (njem.) 123
 pejsaž (hrv.) 60
 pejzaž (hrv.) 60, 138
 pekinzezer (hrv.) 69
 pekinški psić (hrv.) 69
 pelivan (hrv.) 76
 peluche (fr.) 116, 124, 133
 peluche (tal.) 133
 pelusce (tal.) 133
 peluscia (tal.) 133
 peluscio (tal.) 133, 141
 pelus (tršč.) 133
 peni (hrv.) 152
 penny (engl.) 152
 penny (tal.) 152
 pensija (hrv.) 140
 pensijōn (hrv.) 140
 pensione (tal.) 140
 penšijon (hrv.) 140
 penšijun (hrv.) 140
 penzija (hrv.) 140
 pepita (hrv.) 46, 95, 96
 pepita tkanina 95

- Pepita (njem.) 95
pepita (španj.) 96
pepita (tal.) 96
πέπων (grč.) 181
percentuale (tal.) 129
perchman (fr.) 148
pergamena (hrv.) 74
pergament (hrv.) 74
Pergament (njem.) 74
persiana (tal.) 65
Persianer (njem.) 69
persiane (tal.) 65
persiano (tal.) 69
persijana (hrv.) 65, 66
persijane (hrv.) 65
persona interessata (tal.) 68
peršijâne (hrv.) 65
pertica (tal.) 107
perzijaner (hrv.) 69
perzijanke (hrv.) 65
peso lordo (tal.) 111
pétard (fr.) 61, 129
petarda (hrv.) 61, 129
Petarde (njem.) 61, 129
petardo (tal.) 61, 129
pezzo d'esposizione (tal.) 83
Pfeife (njem.) 77
phantasiari (srlat.) 67
phon (tal.) 78
phone (tal.) 78
piano (tal.) 182
piantagione (tal.) 60
piatto (tal.) 42
piazzare (tal.) 59
piazzarsi (tal.) 59
picca (tal.) 62, 127
 donna di picche 62
 picche delle carte 62
pidžama (hrv.) 154
pied-de-poule (fr.) 95
pied-de-poule (tal.) 95
 tessuto pied-de-poule 95
pigjama (tal.) 153
pik (hrv.) 62, 127
 imati pik na koga 62
 pikova dama 62
Pik (njem.) 62, 127
Pik auf jemanden haben 62
Pikdame (njem.) 62
piombare (tal.) 59
piombatura (tal.) 63
piombo (tal.) 135
Pionier (njem.) 122
pioniere,-a (tal.) 122
pionir,-ka (hrv.) 122, 124
pionnier,-ère (fr.) 122
pipun (hrv.) 181
pique (fr.) 62, 127
pire (hrv.) 132
pirè (tršč.) 132
pískat (češ.) 77
pistol (engl.) 77
pistola (hrv.) 77
pistola (tal.) 77
pistole (češ.) 77
pistole (fr.) 77
Pistole (njem.) 77
pisztoly (mađ.) 77
piščal (hrv.) 77
piščal (hrv.) 77
pištala (češ.) 77
pištala (hrv.) 77
pištaljka (hrv.) 77
pišto/pištov (tur.) 77
pištôj (hrv.) 77
pištôl (hrv.) 77
pištola/pištôla/pištôla/pištôla (hrv.) 77
pištolj (hrv.) 77
pištûôla (hrv.) 77
placat (furl.) 107
placato (mlet., tršč.) 107
placca (tal.) 117
placchetta (tal.) 117
placer (se) (fr.) 59
placieren/platzieren (sich) (njem.) 59
plaća (hrv.) 85
plaćeni ubojica (hrv.) 110
plagiare (kasnat.) 67
plagiare (tal.) 67
plagiat (fr.) 63

- Plagiat (njem.) 63
 plagieren (njem.) 67
 plagijat (hrv.) 63
 plagio (tal.) 63
 plagirati (hrv.) 67
 plakat (hrv.) 107
 Plakat (njem.) 107
 plaketa (hrv.) 139
 plantage (fr.) 60
 Plantage (njem.) 60
 plantatione(m) (lat.) 60
 plantation (fr.) 60
 plantaža (hrv.) 60
 plaque (fr.) 117
 plaquette (fr.) 117
 plaquette (tal.) 117
 plasirati se (hrv.) 59
 plattum (srlat.) 42
 Playstation (engl.) 159
 Playstation (tal.) 159
 pleh (hrv.) 67
 plesačica (hrv.) 89, 90
 plis (tršč.) 133
 pliš (hrv.) 124, 125, 134, 188
 plomba (hrv.) 63
 plombe (fr.) 135
 Plombe (njem.) 63, 135
 plomber (fr.) 59, 63
 plombieren (njem.) 59, 63
 plombirati (hrv.) 59
 plucia (mlet.) 188
 plumbum (lat.) 135
 Plüsch (njem.) 124, 134
 podupirati (hrv.) 97
 polacca (tal.) 127, 140
 polako (hrv.) 182
 policlinico (tal.) 70
 Poliklinik (njem.) 70
 poliklinika (hrv.) 70
 polonaise (fr.) 127
 Polonaise (njem.) 127
 polonaise (tal.) 127, 140
 Polonäse (njem.) 127
 polonese (tal.) 127, 140
 polonez (hrv.) 127, 141
 polonez (srp.) 127
 poloneza (hrv.) 127, 140
 polovnik (hrv.) 25
 polstern (njem.) 93
 polsternirati (hrv.) 93
 pomagati (hrv.) 97
 pompelmo (tal.) 16
 pop-art (engl.) 156
 pop-art (hrv.) 156
 pop art (tal.) 156, 159
 popelin (hrv.) 133
 Popelin (njem.) 133
 popelin (tal.) 133 popelina (tal.) 133
 pop(e)lin(e) (engl.) 133
 popeline (fr.) 133
 Poperinghe (fr.) 133
 poplin (hrv.) 133
 poplin (tal.) 133
 popone (tal.) 181
 pora (hrv.) 70
 porcelaine (fr.) 137
 porcelan (hrv.) 137
 porcelana (hrv.) 137
 porcellana (tal.) 137
 porchetta (tal.) 183
 porculan (hrv.) 137
 porčelana (hrv.) 137
 Pore (njem.) 70
 pornografija (tal.) 157
 pornografico (tal.) 157
 porno-star (tal.) 157
 pornostar (tal.) 157
 porno-zvijezda (hrv.) 157
 poro (tal.) 70
 portier (fr.) 122
 Portier (njem.) 122
 portiera (tal.) 122
 portière (fr.) 122
 portiere (tal.) 121
 portineria (tal.) 113
 portir (hrv.) 122, 124
 portirka (hrv.) 122
 Porzellan (njem.) 137
 posta elettronica (tal.) 158
 messaggio di posta elettronica 158

posuda (hrv.) 101, 187
 spojene posude 101
pošiljka (hrv.) 103
potecha (srlat.) 21
potencija (hrv.) 174
 seksualna potencija 174
Potenz (njem.) 110, 111, 174
potenza (tal.) 111, 174
 potenza sessuale 110, 111, 174
 potenza virile 111, 174
potkazivač (hrv.) 98
pousser (fr.) 53
povlađivati (hrv.) 97
prašuma (hrv.) 157
prato (port.) 42
prato (tal.) 42
prenotare (tal.) 40
pres (hrv.) 156
press (engl.) 156
press (hrv.) 156
press (tal.) 156
pretapecirati (hrv.) 93
prijatelj,-ica (hrv.) 13, 16
prijava (hrv.)
 prijava poreza 98
prijaviti (hrv.) 98, 99
primatista (tal.) 148
priopćivala (hrv.) 16
prirodni (hrv.) 169
 prirodni plin 169, 171, 177
Probe (njem.) 102
problem (hrv.) 153
Professor (njem.) 69
professorato (tal.) 69
Professur (njem.) 69
profesura (hrv.) 69
profumare (tal.) 59
proof (engl.) 157
proof (tal.) 157
prostirač (hrv.) 92
prostirka (hrv.) 92
prova (tal.) 157
prušijane, prušijâne (hrv.) 65
prušijâni (hrv.) 65
pubertà (tal.) 69

Pubertät (njem.) 69
pubertate(m) (lat.) 69
pubertet (hrv.) 69
public relations (engl.) 163
public relations (tal.) 163
publik machen (njem.) 99
puč (hrv.) 78
punk (engl.) 148
punk (tal.) 148
punker (engl.) 148
purè (tal.) 132
purea (tal.) 132
purée (fr.) 132
Püree (njem.) 132
purée (tal.) 132
putar (hrv.) 67
putsch (tal.) 78
pyjama (fr.) 153
Pyjama (njem.) 153
pyjamas (engl.) 153
πύζος (grč.) 43

Q

quaker (engl.) 147
quaker (tal.) 147
qualità (tal.) 69
Qualität (njem.) 69
quantità (tal.) 69
Quantität (njem.) 69

R

racchetta (tal.) 131
rchette (srfr.) 131
racket (engl.) 131
radiatore della macchina (tal.) 42, 86
radingot (tal.) 130
radingotte (tal.) 130
rafting (engl.) 152
rafting (hrv.) 152
rafting (tal.) 152
ragbi (hrv.) 152
ragionare (tal.) 59
ragoût (fr.) 119
ragu (hrv.) 118

- raisonner (fr.) 52, 59
 rammendare (tal.) 57
 rappresaglia (tal.) 70
 raquette (fr.) 131
 raquette (srfr.) 131
 rasceta (manus) (srlat.) 131
 räsönieren (njem.) 52, 59
 raspravljati (hrv.) 171
 razbit (hrv.) 182
 réaliser (fr.) 37
 realize (engl.) 36
 realizzare (tal.) 36, 37
 rebrenice (hrv.) 66
 recepcija (hrv.) 113
 reception (engl.) 113
 réception (fr.) 113
 reception (hall/desk) (engl.) 113
 reception (tal.) 113
 réception (tal.) 113
 reconvalescens (kasnolat.) 70
 record (engl.) 148
 record (tal.) 148
 record-holder (engl.) 148
 recordman (fr.) 148
 recordman (tal.) 148
 recordwoman (fr.) 151
 recordwoman (tal.) 151
 re-cover (engl.) 94
 redengot (hrv.) 130
 redingot (hrv.) 130
 redingote (engl.) 130
 redingote (fr.) 131
 Redingote (njem.) 131
 redingote (tal.) 130
 redingotte (tal.) 130
 redingotto (tal.) 130, 141
 red tape (engl.) 91
 regal (hrv.) 42
 Regal (njem.) 42, 87
 regalis (lat.) 87
 regalo (tal.) 42, 87
 reggistanga (tal.) 107
 régisseur (fr.) 121, 122
 Reinigung (njem.) 111, 174
 reket (hrv.) 131
 rekonvalescencija (hrv.) 64, 70
 rekonvalescent (hrv.) 40, 64, 68, 70
 Rekonvaleszent (njem.) 40, 70
 Rekonvaleszenz (njem.) 70
 rekorder,-ka (hrv.) 148
 renaissance (fr.) 117
 Reparatur (njem.) 69
 reparatura (hrv.) 69
 reparatura (srlat.) 69
 report to the police (engl.) 113
 reportage (fr.) 61, 138
 Reportage (njem.) 61
 reportage (tal.) 61, 138
 reportaža (hrv.) 61, 138
 reporter (engl.) 147
 reporter (tal.) 147
 reporter,-ka (hrv.) 147
 repre(n)salia (lat.) 70
 represalije (hrv.) 70
 Repressalien (njem.) 70
 repressum (lat.) 70
 reservare (lat.) 68
 Reservat (njem.) 40, 68
 reservatum (lat.) 68
 ressource (fr.) 117, 128
 Ressource (njem.) 128
 resurs (hrv.) 128
 resursa (hrv.) 128, 141
 retriever (engl.) 151
 retriever,-ica (hrv.) 151
 revanche (fr.) 128
 Revanche (fr.) 128
 revanche (tal.) 128
 revanš (hrv.) 128
 Rezeption (njem.) 113
 rezervat (hrv.) 40, 68
 rezervirati (hrv.) 40
 rezonirati (hrv.) 52, 59
 režiser,-ka (hrv.) 122
 ricezione (tal.) 112, 113
 riding coat (engl.) 130
 riga (srlat.) 42
 rigole (fr.) 42
 rigulus (srlat.) 42
 riječ (hrv.) 158

rijol (nizoz.) 42
rimorchio attrezzato ad abitazione
 (tal.) 100
rinascenza (tal.) 117
rinascere (tal.) 117
riparazione (tal.) 69
rischiare (tal.) 60
riserva (hrv.) 68
riserva (tal.) 40
riskieren (njem.) 60
riskirati (hrv.) 60
risorsa (tal.) 117, 128
risquer (fr.) 60
ristagnare (tal.) 68
rocker (engl.) 147
rocker (tal.) 147
rock salt (engl.) 170
rock star (engl.) 157
rock star (tal.) 157
roker,-ica (hrv.) 147
rok-zvijezda (hrv.) 157
rompere (tal.) 137
ronde (fr.) 161
rotaia (tal.) 108
rotundus (lat.) 161
roulette (fr.) 127
Roulette (njem.) 127
roulette (tal.) 127, 139
roulotte (fr.) 118, 119
roulotte (tal.) 100, 101, 119
roulottista (tal.) 101
round (engl.) 161
round (tal.) 161
routine (fr.) 118
routine (tal.) 118
rugby (engl.) 152
rugby (tal.) 152
rulet (hrv.) 127, 139
 ruski rulet 127
ruleta (hrv.) 127, 139
 ruska ruleta 127
rulot (hrv.) 118, 119
runda (hrv.) 161
Runde (njem.) 161

S

sabotage (fr.) 60, 138
Sabotage (njem.) 60, 138
sabotaggio (tal.) 60, 138
sabotaža (hrv.) 60, 138
sacco (tal.) 88
saccus (lat.) 88
Sack (njem.) 88
sack-coat (engl.) 88
safalada (hrv.) 66
Safaladi (austr. njem.) 66
safe (engl.) 156
safe (tal.) 156
sag (hrv.) 92
saiba (mlet.) 108
saiba (mlet., tršć.) 108
Sakko (njem.) 88
sako (hrv.) 88
sala (tal.) 155
sala d'ingresso (tal.) 31
salam (hrv.) 182, 184
salama (hrv.) 61, 182, 185
salame (tal.) 61, 184
Salami (njem.) 61, 185
Salat (njem.) 186
salata (hrv.) 185, 186
salata (tal.) 186
sale (engl.) 42
sale (fr.) 42
sale amaro (tal.) 170
sale comune (tal.) 170
sale da cucina (tal.) 170
sale da tavola (tal.) 170
sale di Epsom (tal.) 170
sale inglese (tal.) 170, 171, 172
sale marino (tal.) 170
salgemma (tal.) 170
sali da bagno (tal.) 170
salutare (tal.) 102
 salutare (militarmente) 102
salutieren (njem.) 102
salutirati (hrv.) 102
samt (hrv.) 188
satelitska antena (hrv.) 174
sauce (fr.) 117, 128

- Sauce (fr.) 128
 sauce (tal.) 117, 128
 sauce (à la) Béchamel (fr.) 120
 scafeto (mlet.) 185
 scaffale (tal.) 87
 scala mobile (tal.) 176
 scaltro (tal.) 183
 scapolo (tal.) 16
 scarf (engl.) 95
 scarlatina (mlet.) 189
 scarlattina (tal.) 189
 scenarist (hrv.) 75
 sceneggiatore (tal.) 75
 Schal (njem.) 95
 Schampon (njem.) 56
 Champun (njem.) 56
 Scharlach (njem.) 189
 schedario (tal.) 109
 Scheibe (njem.) 108
 Schiene (njem.) 108
 schizzo (tal.) 61
 Schlafanzug (njem.) 153
 Schluck (njem.) 108
 Schmiere (njem.) 108
 Schrapnell (njem.) 55
 scialle (tal.) 95
 sciampo (tal.) 56
 sciarpa (tal.) 95
 science fiction (engl.) 163
 science fiction (tal.) 163
 sciocco (tal.) 183
 sconfitta (tal.) 158
 sconto (tal.) 63
 scrittore drammatico (tal.) 75
 scuotere (tal.) 98
 sdela (mlet.) 188
 sdila (mlet.) 188
 sea salt (engl.) 170
 secare (lat.) 67
 seccare (tal.) 59
 secirati (hrv.) 64, 67
 secondare (tal.) 68, 97
 secondo (in un duello) (tal.) 68
 fare da secondo (in un duello) 97
 secondo (tal.) 184
 sectum (lat.) 67
 secundans (lat.) 68
 Seesalz (njem.) 170
 sef (hrv.) 156
 segnare il sentiero (tal.) 85
 segnavia (tal.) 85
 sekirati (hrv.) 59
 sekkieren (austr. njem.) 59
 sekund (hrv.) 182, 184
 sekunda (hrv.) 182
 sekundant (hrv.) 68
 Sekundant (njem.) 68
 Sekunde (njem.) 185
 sekundieren (njem.) 68, 97
 sekundirati (hrv.) 68, 97
 sekvoja (hrv.) 153
 sel d'Angleterre (fr.) 170
 sel d'Epsom (fr.) 170
 sel gemme (fr.) 170
 sel marin (fr.) 170
 sels anglais (fr.) 170
 semolino (tal.) 107
 sensibilità (tal.) 69
 Sensibilität (njem.) 69
 sensibilità(m) (kasnolat.) 69
 sentire (tal.) 182
 senzibilitet (hrv.) 69
 sequoia (engl.) 153
 sequoia (tal.) 153
 sezieren (njem.) 67
 sezionare (tal.) 67, 82
 sezione (tal.) 82
 shampoo (engl.) 56
 Shampoo (njem.) 56
 shampoo (tal.) 56
 Shampooon (njem.) 56
 shawl (engl.) 95
 shrapnel (engl.) 55
 shrapnel (tal.) 55
 sigaretta (tal.) 64
 sigaro (tal.) 61
 silueta (hrv.) 139
 silurare (tal.) 80
 siluro (tal.) 80
 simpatetično crnilo/tinta (hrv.) 174

- simpatico (tal.) 174
 inchiestro simpatico 174
simpatičan (hrv.) 174
sina (furl., mlet., tršč.) 108
sincronizzare (tal.) 104
sincronizzazione (tal.) 104
sindacato (tal.) 40
sindikato (hrv.) 40
single (tal.) 16
sinkronizacija (hrv.) 104
sinkronizirati (hrv.) 104, 105
sintagma (hrv.) 153
sintagma (tal.) 153
sitcom (engl.) 160
sitcom (hrv.) 160
sit-com (tal.) 160
siterica (hrv.) 147
situation comedy (engl.) 160
skàndāl (hrv.) 182
skerlet (hrv.) 189
skica (hrv.) 61
Skizze (njem.) 61
skladište (hrv.) 110
skrlet (hrv.) 189
skrletina (hrv.) 189
skupljač pare (hrv.) 176
slanina (hrv.) 107
Slibowitz (njem.) 77
šligovis (tršč.) 78
šligoviz, f'ligoviz (tršč.) 78
šlivoliz (tršč.) 78
slivovitz (tal.) 77
slivoviz (tal.) 77
flivoviz (tršč.) 78
Sliwowitz (njem.) 77
sliwowitz (tal.) 77
sluc (furl., mlet., tršč.) 108
smascherare (tal.) 59
smiješan (hrv.) 182
smîr (furl.) 108
smir (mlet., tršč.) 108
smišan (hrv.) 182
smobilitare (tal.) 59
smontare (tal.) 59
snob (engl.) 150
snob (hrv.) 150
snob (tal.) 150
società (tal.) 94, 155, 160, 164, 189
Sockel (njem.) 189
socle (fr.) 189
sofa (fr.) 132
sofa (hrv.) 132
sofà (tal.) 132
sok (hrv.) 24
 gusti/kašasti sok od marelice 24
 sok od naranče 24
sokl (hrv.) 189
sokla (hrv.) 189
solare (tal.) 172
solarna energija (hrv.) 172, 173
sol (hrv.) 170
 gorka sol 170
 kamena sol 170
 karlsbadska sol 170
 kuhinjska sol 170, 171
 morska sol 170
 obična sol 170, 171
 sol za kupanje 170
 sol za kupku 170
solitaire (am. engl.) 135
song (engl.) 157
song (hrv.) 158
song (tal.) 157
soprintendente (alle belle arti) (tal.) 84
sorsata (tal.) 108
sorso (tal.) 108
sos (hrv.) 128
sottovalutare (tal.) 112
soubrette (fr.) 121, 139
soubrette (tal.) 121
souffragette (fr.) 140
souveraineté (fr.) 63
Souveränität (njem.) 63
sovrانيتà (tal.) 63
Soße (fr.) 128
Spachtel (njem.) 189
spanać (hrv.) 182, 188
spanać (srp.) 66
spaniel (engl.) 56
Spaniel (njem.) 56

- spaniel (tal.) 56
 sparare (tal.) 188
 sparen (njem.) 188
 spatola (tal.) 189
 speaker (engl.) 147, 150
 speaker (tal.) 147, 150
 Speck (njem.) 107
 speck (tal.) 107
 speculans (lat.) 68
 speculari (lat.) 68
 speculatore (di borsa) (tal.) 68
 spedieren (njem.) 63
 spedire (tal.) 63
 Spediteur (njem.) 63
 spedizioniere (tal.) 63
 spektakl (hrv.) 106
 povijesni spektakl 106
 Spekulant (njem.) 68
 spia (mlet., tal.) 185
 spiker,-ica (hrv.) 147, 150
 spina (lat.) 66
 spinach (engl.) 66
 spinaci (tal.) 66, 182
 spinacio/spinace (tal.) 66
 spinacium (kasnolat.) 66
 spinase (mlet.) 182
 Spinat (njem.) 66
 spinaze (mlet.) 182
 Spionage (njem.) 60
 spionaggio (tal.) 60
 sporco (tal.) 191
 sport (engl.) 56
 sport (hrv.) 56
 Sport (njem.) 56
 sport (tal.) 56
 spremuta di arancio (tal.) 24
 spriner (engl.) 56
 sprint (engl.) 56
 Sprint (njem.) 56
 sprint (tal.) 56
 Sprinter (njem.) 56
 sprinter (tal.) 56
 sredstva masovnog/javnog informiranja
 /komunikacije/priopćavanja
 (hrv.) 16
 stage (tal.)
 fare uno stage 99
 stagione (tal.) 183
 stagnare (lat.) 68
 stagnare (tal.) 68
 stagnieren (njem.) 68
 stagnirati (hrv.) 68
 stagnola (tal.) 70
 staklenka (hrv.) 101, 187
 stampa (tal.) 156
 Stand (njem.) 56
 stand (tal.) 56
 stanga (tal.) 107, 190
 Stange (njem.) 107, 190
 staniol (hrv.) 70
 Stanniol (njem.) 70
 stanniolum (srlat.) 70
 star (engl.) 144, 156
 star (hrv.) 144, 156
 star (tal.) 144, 156, 157
 starlet (engl.) 146
 starlet (tal.) 146
 starleta (hrv.) 146
 start (engl.) 152
 start (hrv.) 152
 start (tal.) 152
 station wagon (engl.) 100
 station wagon (tal.) 100
 statirati (hrv.) 95
 statist (hrv.) 95
 statista (tal.) 95
 stato interessante (tal.) 173
 stazione (tal.) 159
 Steinsalz (njem.) 170
 stella (tal.) 144, 156, 157
 stellina (tal.) 146
 Steuererklärung (njem.) 98
 steward (engl.) 146
 steward (tal.) 144, 146
 stewardess (engl.) 145
 stewardess (tal.) 145
 stilist,-ica (hrv.) 147
 stilistkinja (hrv.) 147
 stipendija (hrv.) 85
 stipendio (tal.) 85

- Stipendium (njem.) 85
stipsi (tal.) 104
stitichezza (tal.) 104
stjuard (hrv.) 144
stjuardesa (hrv.) 145
Stoff (njem.) 190
stoffa (tal.) 190
Stoffmuster (njem.) 102
stop (engl.) 57
stop (tal.) 57
stoper (hrv.) 57
stopfen (njem.) 56, 57
stopirati (hrv.) 57, 58
stoppa (tal.) 57
stoppare (tal.) 57
stoppen (njem.) 56
Stopper (njem.) 56
stopper (tal.) 57
Stoppuhr (njem.) 57
storia (tal.) 157, 159
strada (tal.) 157, 158
stralcio (tal.) 84
straničenje (hrv.) 82
 straničenje memorije 82
stranka (hrv.) 102
Striezel (austr. njem.) 108
stripper (engl.) 146
stripper (tal.) 146
striptease (engl.) 146
stripteaser (engl.) 146
Stripteasetänzer,-in (njem.) 146
strip-teaseuse (fr.) 146
striptiz (hrv.) 146
striptizerka (hrv.) 121, 146
striptizeta (hrv.) 121, 146
strpljenje (hrv.) 135
strukirati (hrv.) 58
Strutz (austr. njem.) 108
Strutzen (bav.) 108
struza (mlet.) 108
struza (mlet., tršč.) 108
struze (furl.) 108
student (engl.) 33
student (hrv.) 33
Student (njem.) 33
 studente (tal.) 33
stuff (engl.) 94
Stuka (njem.) 46, 78
stuka (tal.) 79
stupa (hrv.) 57
stuppa (lat.) 57
Sturzkampfflugzeug (njem.) 46, 78
stylist (engl.) 147
stylist (tal.) 147
subreta (hrv.) 121, 140
subretta (tal.) 121
sud (hrv.) 101, 187
suffa (ar.) 132
suffragetta (tal.) 146
suffragette (engl.) 146
suffragette (tal.) 146
suffragist (engl.) 146
suffragista (tal.) 146
sufražetkinja (hrv.) 140, 146
sugestija (hrv.) 70
suggerimento (tal.) 70
suggestio (kasnolat.) 70
Suggestion (njem.) 70
sunčana/sunčeva energija (hrv.) 172, 173
suonare (tal.) 97
superstar (engl.) 144
superstar (tal.) 144
suverenitet (hrv.) 63
suverenost (hrv.) 63
sympathetische Tinte (njem.) 174
Synchronisation (njem.) 105
synchronisieren (njem.) 105
syndicat (fr.) 40
Syndikat (njem.) 40
šzvirala (hrv.) 77
- Š**
- šajba (hrv.) 108
šal (hrv.) 95
šalapolke (hrv.) 65
šalaporke (hrv.) 65, 66
šalaporke (hrv.) 66
šalufte (hrv.) 65
šalukatre (hrv.) 65
šampon (hrv.) 56

- šansonijer,-ka (hrv.) 122
 šarlah (hrv.) 189
 šarmer, -ka (hrv.) 122
 šarmez (hrv.) 120, 122
 šartrez (hrv.) 120
 šef,-ica (hrv.) 122
 šina (hrv.) 108
 škafet (hrv.) 185
 škândal, škandâl (hrv.) 182
 škarlatina (hrv.) 189
 škiljke (hrv.) 65
 škrljet (hrv.) 189
 šluk (hrv.) 108
 šmir (hrv.) 108
 špahtl(a) (hrv.) 189
 španijel (hrv.) 56
 šparati (hrv.) 188
 šparenjati (hrv.) 188
 špatula (hrv.) 189
 špediter (hrv.) 63
 špek (hrv.) 107
 špekulant (hrv.) 68
 špija (hrv.) 185
 špijunaža (hrv.) 60
 špinača (hrv.) 66
 špinat (hrv.) 66, 182, 188
 špinjača (hrv.) 66, 182, 188
 šporak (hrv.) 191
 šport (hrv.) 56
 šprint (hrv.) 56
 šprinter (hrv.) 56
 šrapnel (hrv.) 55
 štand (hrv.) 56
 štanga (hrv.) 107, 190
 štedjeti (hrv.) 188
 štof (hrv.) 190
 štopati (hrv.) 57
 štooper (hrv.) 56
 štooperica (hrv.) 57
 štruca (hrv.) 108
 štuka (hrv.) 46, 79
 šuma (hrv.) 157
- T**
- table salt (engl.) 170
- taccuino (tal.) 186
 tacoin (mlet.) 186
 tactus (lat.) 103
 tacuin (mlet.) 186
 tacuino (mlet., tršč.) 186
 taglio (tal.) 127
 tailleur (tal.) 103, 109
 takt (hrv.) 103
 nedostatak takta 103
 nemati takta 103
 otpjevati nekoliko taktova 103
 udarati takt 103
 Takt (njem.) 103
 taku(j)in (hrv.) 186
 takûlîn (hrv.) 186
 tantième (fr.) 129
 Tantieme (njem.) 129
 tantième (tal.) 129
 tantijem (hrv.) 129
 tantijema (hrv.) 129
 tapecirati (hrv.) 93, 94
 tapecirung (hrv.) 93
 tapet (hrv.) 91, 92
 biti na tapetu 92
 doći na tapet 92
 staviti na tapet 92
 Tapet (njem.) 92
 aufs Tapet bringen 92
 aufs Tapet kommen 92
 tapeta (hrv.) 91
 Tapete (njem.) 91
 tapetirati (hrv.) 93
 tapetum (lat.) 91
 tapezieren (austr. njem.) 93
 tapezzare (tal.) 93
 tapis (fr.) 92
 mettre (une affaire, une question) sur
 le tapis 92
 tapiserija (hrv.) 92
 tapisserie (fr.) 92
 Tapisserie (njem.) 92
 tappeto (tal.) 91, 92
 mettere sul tappeto 92
 tappeto (da tavola) 92
 tappezzeria (tal.) 91, 92

- taqwīm (ar.) 186
taraca (hrv.) 136
taraza (mlet.) 136
tasca (tal.) 190
Tasche (njem.) 190
taska (fran.) 190
Tastatur (njem.) 63
tastatura (hrv.) 63, 69, 109
tastatura (tal. st.) 63
tastiera (tal.) 63, 83
tasto (tal.) 63, 83
taška (hrv.) 190
tatau (polin.) 57
tatouer (fr.) 57
tätowieren (njem.) 57
tattoo (engl.) 57
tatto (tal.) 103
 mancanza di tatto 103
 non avere tatto 103
tatuare (tal.) 58
teatro di prosa (tal.) 173
teatro lirico (hrv.) 173
tecnologia (tal.) 161
teenager (engl.) 147
teenager (tal.) 147
tehnologija (hrv.) 161
tema (hrv.) 153
tema (tal.) 153
tempo (tal.) 103
 battere il tempo 103
 motore a quattro tempi 103
tentième (fr.) 117
tentième (tal.) 117
teorem (hrv.) 153
teorema (tal.) 153
tepih (hrv.) 92
teraca (tal.) 136
terasa (hrv.) 136
ter(e)bint(h)ina (lat.) 70
terpentin (hrv.) 70, 85
Terpentin (njem.) 70
terra (lat.) 135
terrasse (fr.) 136
Terrasse (njem.) 136
terrazza (tal.) 136
terrazzo (engl.) 136
Terrazzo (njem.) 135
terrazzo (tal.) 135, 136
tetovirati (hrv.) 57
tibia (lat.) 77
tiftin (hrv.) 125
tincta (lat.) 91
tinejdžer,-ica/-ka (hrv.) 147
ting(u)ere (lat.) 91
tinta (hrv.) 91
tinta (tal.) 91
Tinte (njem.) 91
tipkovnica (hrv.) 109
tirkiz (hrv.) 62, 73, 124, 125
tirocinio didattico (tal.) 99
 far tirocinio didattico 99
tolliban (fr. st.) 71
tono maggiore (tal.) 83
tono minore (tal.) 83
tornasole (tal.) 78
torpedear (španj.) 80
torpedieren (njem.) 79
torpedine (tal.) 80
torpedirati (hrv.) 79, 80
torpedo (engl.) 80
torpedo (hrv.) 80
torpedo (lat.) 80
Torpedo (njem.) 80
torpedo (španj.) 80
torpedo (tal.) 80
torpēre (lat.) 80
torpidus (lat.) 80
torpor (lat.) 80
τορμπάβι (novogrč.) 72
trakt (hrv.) 97
 probavni trakt 97
trance (engl.) 117, 164
trance (tal.) 117, 164
trans (hrv.) 117, 164
transe (stfr.) 117
transir (stfr.) 117
transire (lat.) 117
trascurare (tal.) 112
tratto (tal.) 97
 di tratto in tratto 97

d'un tratto 97
 tratto di carattere 97
 tratto di tempo 97
 tratto d'unione 97
 travestirsi (tal.) 104
 trementina (tal.) 70, 85
 trudnoća (hrv.) 173
 truquer (fr.) 53
 T-shirt (engl.) 156
 T-shirt (hrv.) 156
 T-shirt (tal.) 156
 tub (hrv.) 58, 72
 tuba (hrv.) 58, 72, 161
 tube (engl.) 58, 161
 tube (fr.) 58, 161
 Tube (njem.) 58, 161
 tubetto (tal.) 58
 tubetto del dentifricio 58
 tubo (tal.) 58, 161
 tubo digerente 97
 tubus (lat.) 58, 161
 tulban (fr. st.) 71
 tülbent (tur.) 71
 tumplati (hrv.) 67
 turban (engl.) 71
 turban (fr.) 71
 turban (hrv.) 71, 72
 Turban (njem.) 71
 turbant (srfr.) 71
 turbante (tal.) 71
 turchese (tal.) 62, 124
 turchina (tal.) 62
 Türkis (njem.) 62, 124
 turquoise (stfr.) 124
 turquoise (fr.) 62, 124
 Tusche (njem.) 107
 tus (furl., mlet., tršč.) 107, 108
 tuš (hrv.) 67, 85, 107, 108

U

ubit se (hrv.) 182
 ufficio accettazioni (tal.) 113
 uglazbiti (hrv.) 97
 ulje za sunčanje (hrv.) 172
 upholster (engl.) 94

uragan (hrv.) 72
 uragano (tal.) 72
 utakmica (hrv.) 103
 košarkaška utakmica 103
 nogometna utakmica 103
 uzorak (hrv.) 102

V

valuta estera (tal.) 164
 valvola (tal.) 83
 varietà (tal.) 69
 Varietät (njem.) 69
 varietate(m) (lat.) 69
 varijetet (hrv.) 69
 vas (lat.) 135
 vase (fr.) 61, 135
 Vase (njem.) 61, 101, 135, 187
 vaso (tal.) 61, 101, 135, 187
 vasi comunicanti 101
 vaso di cetrioli 187
 vaso di Pandora 101
 vaso sanguigno 101
 vaza (hrv.) 61, 101, 135, 187
 važ (hrv.) 101, 135, 187
 vâž, vâž (hrv.) 187
 vedeta (hrv.) 121
 vedette (fr.) 121
 vedette (tal.) 121
 velur (hrv.) 188
 velut (hrv.) 188
 ventil (hrv.) 82
 Ventil (njem.) 82
 ventilare (tal.) 82
 ventilieren (njem.) 82
 ventilirati (hrv.) 82
 ventus (lat.) 83
 Verdauungstrakt (njem.) 97
 vernisaž (hrv.) 138, 140
 vernisaža (hrv.) 138, 140
 vernissage (fr.) 138
 vernissage (hrv.) 141
 vernissage (tal.) 138
 verteidigen (njem.) 172
 seine Dissertation verteidigen 172, 232
 vesta (hrv.) 189

vesta (mlet.) 189
veste (fr.) 189
veste (tal.) 189
vestire (tal.) 189
vestito (tal.) 186
vešta (hrv.) 189
vēštīt (hrv.) 186
via (tal.) 157, 158
vic (hrv.) 107
Viertaktmotor (njem.) 103
violina (hrv.) 61
Violine (njem.) 61
violino (tal.) 61
violončelist (hrv.) 74
violončelo (hrv.) 74
vita (tal.) 156
viz (mlet., tršč.) 107
vôž (hrv.) 187
vuoge (srvnj.) 42, 86

W

Wall Street (engl.) 158
Wall Street (hrv.) 158
Wall Street (tal.) 158
Waterloo (engl.) 158
Waterloo (fr.) 158
Waterloo (tal.) 158
wattman (fr.) 148
way (engl.) 157
 way of life 157
way (tal.) 157
 way of life 157
Weste (njem.) 189
Witz (njem.) 107

Y

yacht (engl.) 162
Yacht (njem.) 162
yacht (tal.) 162

Z

Zahnpastatube (njem.) 58
zäit (ar.) 44

zäitūn (ar.) 44
zäituna (ar.) 44
zanimati (hrv.) 109
zanimljiv (hrv.) 173
zata (mlet.) 181
zejtin (srp.) 44
Zellophan (njem.) 64
ζῆλος (gr.) 65
zelosia (mlet.) 65
zelosus (srlat.) 65
zēlu(m) (lat.) 65
zemlja (hrv.) 162
zemni plin (hrv.) 169, 171, 177
Zervelatwurst (njem.) 66
zeytin (tur.) 44
zeytuni (tur.) 44
zeytinağı (tur.) 44
zgodan (hrv.) 182
Zigarette (njem.) 64
Zigarre (njem.) 61
Zimier (njem.) 44
zimier (srnjem.) 44
Zimmerfreund (njem.) 44
ziselieren (njem.) 59
Zitat (njem.) 62, 68
zitella (tal.) 16
Zither (njem.) 70
zitieren (njem.) 67
Zitronen naturell (njem.) 24
zoccolo (tal.) 189
zuvar (mlet.) 188
zvijezda (hrv.) 156

Ž

žaket (hrv.) 127, 139
žaluzija (hrv.) 65
žaluzije (hrv.) 65
žaluzine (hrv.) 65, 66
žele (hrv.) 118, 120
žirirati (hrv.) 60
živcirati (hrv.) 58
žongler,-ka (hrv.) 122
žoržet (hrv.) 126, 139
žulizija (hrv.) 65

